

Alojz Jembrih

...vise je kleno sebi, ali to je
...in ste tako, o meni govori.
...to je ual to nas, vel, oficijal
...dragutina grani, proficir, a
...na kao je urek, lije, i deli
...brijne, kakos (loke in boue
...n touom, nacerjij), gromite
...noge kaj vije i se k blagjen
...kao vam kaj, branha, galova
...a kmli barem one, to in kam
...stah, a je bod kam jos zetr
...valjn, kao krahovni svo ve
...nism, itomla kad je bester.
...je angat, ay ga ja kam hua
...a orlaamim pojbran, i vokal
...militaruz, gogod, angovay
...tojom kis slani
Dragutin Sanjanić

Dragutin Domjanić
u novom svjetlu

Dragutin Domjanić u novom svjetlu

Alojz Jembrih

KAJ
VRE tičke spiju
A sume muciya
Naj moja popevka zvonu
Po dolu i gaju,
Po dragomu kraju,
Od kojeg mi lepšega ni.
Tu brat mi je vsaki,
Tu doma sem taku,
Pogodit bi mogel i spoc,
Poznati su puti,
Tu vsigde je čuti,
Ljubljenu domaču mi reč.
I sree mi greje
I z meom se smeje
I žalosti plače takaj.
Em nikaj ni slajše,
Ne cuje se rajše
Neg dobri i dragi naš kaj!

Dragutin
Domjanić u novom
svjetlu

Alojz Jembrih

Dragutin Domjanić u novom svjetlu

Izdavači

Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina

Sv. Ivan Zelina, Vatrogasna 3

Mala biblioteka "Dragutin Domjanić", knjiga 97.

Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima u Zagrebu

Zagreb, Trg kralja Tomislava 21

Niz: Svetojeronimska knjižnica

Za izdavača

Dubravko Sušec

Oblikovanje

Studio za umjetnost i dizajn Nikola Sinković, www.nikolasinkovic.com

Tisak

Tiskara

Naklada

300 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem xxxxxxxx.

ISBN 978-953-xxxx-xx-x (POU Sv. Ivan Zelina)

ISBN 978-953-xxxx-xx-x (HKD Sv. Jeronima)

Alojz Jembrih

Dragutin
Domjanić u novom
svjetlu

Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina

Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima

Zagreb, 2019.

PROSLOV

U ovoj knjizi *Dragutin Domjanić u novom svjetlu*, riječ je o pjesniku iz razdoblja hrvatske književne moderne o čijoj je poeziji dosad napisano različitih književno-kritičkih osvrtâ. Bitna intencija i prvotni cilj knjige jest, Dragutina Domjanića prikazati u širem i novom svjetlu njegova doba, prije svega, njegov život i poetsko djelo u širem kontekstu društveno-političkih i kulturnih zbivanja u Hrvatskoj, počev od njegova rođenja 1875. pa do smrti 1933. godine, jer sva tri čimbenika bitno su utjecala na njegov duhovno-kreativni habitus. Čitatelj će primijetiti da predloženi tekstovi u poglavljima knjige predstavljaju dionice Domjanićeva života i rada o kojima se, u dosadašnjim napisima o njemu, nije pisalo ili tek nedostatno spominjalo. Stoga je opravdani napor oko prikupljanja predložene građe o Domjaniću, koji me je vodio pri oblikovanju ove knjige.

Iako su neki tekstovi u knjizi, o Domjaniću, već bili objavljeni, za ovu su prigodu iznova redigirani i popraćeni dodatnim bilješkama i referencama. Ono što će čitatelja, vjerujem, posebno zanimati jest poglavlje III. u kojemu je prikazan Dragutin Domjanić u svjetlu recepcije kod Slovenaca. Ta superlativna recepcija prepoznatljiva je u književnim kritikama njegove kajkavske poezije, književne večeri koja je njemu u čast priređena 1930. u ljubljanskoj Operi i odjeku o tom značajnom događaju za hrvatsku i slovensku književnu i kulturnu zajednicu te nekrolozima pisanim u slovenskoj i hrvatskoj periodici i dnevnim listovima. U ovoj su knjizi, iznova, svi ti tekstovi predloženi u slovenskom jeziku kojim su i pisani u Sloveniji i hrvatskim jezikom objavljeni u Hrvatskoj. Za kroatiste i sloveniste bit će, od poredbenoga istraživačkoga interesa, posebno zanimljiva Domjanićeva korespondencija iz koje se razabire njegova bliska povezanost sa slovenskim piscima. No u Domjanićevim se pismima posebno uočava i njegovo duhovno-kreativna i društveno-politička dimenzija u doba Kraljevstva S. H. S i Kraljevine S. H. S.

Budući da je Domjanić obnašao, uz svoje sudačko zvanje, dužnost predsjednika Matice hrvatske i zagrebačke sekcije P. E. N.-kluba i člana Upravnoga odbora Društva hrvatskih književnika, u knjizi su predložene okolnosti u kojima je spomenute dužnosti obnašao. Posebice je zanimljiva Domjanićeva zauzetost oko obrane hrvatske kulture i hrvatskoga identiteta za koje se je borio kao pred-

sjednik Matice hrvatske, ne dajući da se oni izgube u tadašnjem jugoslavensko-beogradskom hegomonizmu usmjerenom na Hrvatsku. Uz to, predočeno je niz dragocjenih zapisa iz *Dnevnika* Domjanićeva prijatelja Drage Ćepulića o Domjaniću, važnih za poznavanje njegove osobnosti. Isto tako, za poznavanje njegova poetskoga ostvarenja i životnih te društveno-političkih okolnosti u Hrvatskoj, dragocjena su Domjanićeva pisma koja je pisao svom prijatelju Vladimiru Šifferu kao i Šifferov tekst – pisan 1952. o Domjaniću. Taj tekst je, u cjelosti, u ovoj knjizi predočen i bit će čitatelju pravi užitek iznova ga čitati.

U knjizi je, iznova, riječ o Domjanićevoj kajkavskoj poeziji iz vrjednostnoga gledišta, pri čemu se nastoji oljuštiti niz stereotipa nekih kritičara njegove poezije. Riječ je, također, o njegovom prevođenju pjesama iz provansalskoga na kajkavski jezik i kritičkom pogledu na te prijevode iz pera Ive Hergešića. Domjanić je, to treba posebni istaknuti, svojim kajkavskim pjesmama i spomenutim prijevodom učvrstio književno-poetsku vrijednost i položaj kajkavskoga dijalekta u doba hrvatske Moderne u hrvatskoj književnosti!

Čitatelj će lako primijetiti da je autor knjige, primijenio filološku metodu i da su mu činjenice u prvom planu. Stoga je knjiga i temeljena na dokumentiranosti podataka s obilje sekundarne literature pri čemu se otkriva niz nedovoljno ili slabo poznatih detalja iz života i rada Dragutina Domjanića. Stoga je u knjizi predočeno i takvih podataka koje nismo imali prilike uočiti u dosadašnjim povijestima hrvatske književnosti, posebno kada je o Domjaniću riječ.

Kao što se iz sadržaja knjige razabire ona je podijeljena u deset poglavlja s predočenim tematskim jedinicama: **I.** *O Dragutinu Domjaniću iznova, Domjanićeva reakcija na članak iz 1926. godine, Dragutin Domjanić predsjednik Matice hrvatske*; **II.** *O Domjanićevoj poeziji iznova, Domjanićeva poezija u hrvatskim časopisima: Prosvjeta, Nada, Život, Vienac, Hrvatska Prosvjeta. O Domjanićevom prijevodu provansalske lirike na kajkavski, Domjanićeva poezija u kontekstu hrvatske Moderne, Domjanićeva prva kajkavska pjesma, Razgovor s Dragutinom Domjanićem* (15. V. 1933.); **III.** je poglavlje središnje u knjizi najopširnije jer predočava *Dragutina Domjanića u svjetlu recepcije kod Slovenaca: Domjanić o slovenskoj lirici, O Otonu Župančiču, O Peterlinovoj zbirki pjesama Po cesti in stepi, Domjanićeva kajkavska poezija kod Slovenaca izbliza, Razgovor s D. M. Domjanićem* (1. II. 1930.), *Domjanićevi pjesnički motivi u slovenskom pejzažu, Domjanić u Ljubljani – Književna večer u čast Dragutinu Domjaniću u ljubljanskoj operi* (1930.), *Odjek u dnevnim slovenskim listovima, Župančičev govor na akademiji u čast Domjaniću u Ljubljani* (1. II. 1930.); **O Dragutinu Domjaniću i njegovoj poeziji u slovenskim časopisima i dnevnim li-**

stovima; s predhodnim poglavljem povezano je IV. poglavlje, jer se sadržajem na nj nadovezuje; riječ je o Domjanićevoj korespondenciji: *pisma* Božidaru Borku, Otonu Župančiču, Radivoju Peterlinu-Petruški i Borkovo Domjaniću; V. poglavlje govori o Domjaniću i njegovoj poeziji u slovenskim u hrvatskim časopisima. U VI. poglavljju su **Prilozi** u kojima su predočena dva eseja o Domjanićevoj poeziji, jedan u vrijeme njegova života i jedan nakon njegove smrti. Poglavlje VII. predočava **Nekrologe** o Domjaniću u slovenskim i hrvatskim časopisima i dnevnim listovima. VIII. poglavlje predstavlja *Domjanićeve kajkavske pjesme koje su objavljene u slovenskim časopisima*. Vrlo je zanimljivo IX. poglavlje, *Memoarski zapis* o Domjaniću koji je trebao poslužiti kao predgovor objavljenim Domjanićevim pismima prijatelju Vladimiru Šifferu. U X. poglavljju, koje je višeslojno, predočena je Domjanićeva *Marijanska lirika* (izbor), *njemački prijevod njegovih pjesama* (izbor) kao i *Domjanićev prijevod na kajkavski provansalske i francuske lirike*. Dva priloga zaokružuju tekstovni dio knjige: rasprava Stjepka Težaka o jeziku Domjanićeve kajkavske poezije i naslovnice Domjanćevih zbirki pjesama i knjigā o njemu. Kao neka vrst dodatka, na kraju knjige, uvrštene su fotografije vezane za Dragutina Domjanića u nazivu trga njegovim imenom, Gundulićeva ulica 31 – zgrada u kojoj je Domjanić stanovao i umro 1933. godine, spomen-ploča na toj zgradi koju je postavilo HKD, Trg Dragutina Domjanića u Sesvetama i spomenik poprsje Dragutana Domjanića ak. kip. Vanje Radauša na Zrinjencu u Zagrebu.

I na kraju zahvaljujem svima koji su na bilo koji način pomogli da je ova knjiga došla na svjetlost dana. Zahvaljujem institucijama i ljubaznosti njihova osoblja koje mi je pomoglo kod posredovanja i nabave arhivskoga gradiva i publikacija na temelju kojih je ova knjiga mogla i nastati, to su: Hrvatski državni arhiv u Zagrebu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Narodna in univerzitetna knjižnica u Ljubljani, Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Posebno zahvaljujem izdavačima: Pučkom otvorenom učilištu Sv. Ivan Zelina kao i Hrvatskom književnom društvu Sv. Jeronima Zagreb koji su prepoznali vrijednost rukopisa knjige te ga odlučili objaviti na korist široj javnosti.

Također zahvaljujem donatorima koji su svesrdno pomogli tiskanje ove knjige: Kulturnom prosvetnom društvu Slovenski dom u Zagrebu i njegovom predsjedniku Darku Šoncu, Kulturno umjetničkom društvu “Dragutin Domjanić” u Adamovcu. Zahvaljujem i Zagrebačkoj županiji na potpori za tiskanje ove knjige.

Alojz Jembrih

U Zagrebu 11. lipnja 2019.

O Dragutinu
Domjaniću
iznova

I.

 KAJ

RE tičeki spiju —

A sume mučiju,

Naj moja popevka zvoní,

Po dolu i gaju,

Po dragornu kraju,

Od kojeg mi lepšega ni.

Tu brat mi je vsaki,

Tu doma sem taki,

Pogodit bi mogel i spec,

Poznati su puti,

Tu vsigde je čuti,

Ljubljenu domaču mi reč.

I sree mi greje

I z menoma se smeje

I v žalosti plače takaj.

Em nikaj ni slajše,

Ne čuje se rajše

Neg dobri i dragi naš kaj!

Uz životopis

Vazda sam maštao, odviše snivao,
života ni mladosti nisam uživao,
pa sva moja mladost – pjesme su te.

D. Domjanić, "Epilog", *Pjesme*, Zagreb, 1909.

U pedesetosmoj godini iznenada je u Zagrebu 7. lipnja 1933. prekinut životni tijek Dragutina Milivoja Domjanića, jednog od izvrsnih pjesnika kajkavske lirike iz vremena hrvatske *moderne* (1895. – 1914.). kojega Miroslav Šicel ubraja među "majstore stiha".

Do svojega posljednjega trenutka života (1933.) obnašao je dužnost predsjednika međunarodnoga P. E. N-kluba zagrebačke sekcije. Bio je i predsjednik Matice hrvatske (od 1921. do 1927.) te član Upravnoga odbora Društva hrvatskih književika i prvi pravi redovni član umjetničkoga razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU) od (1919.) u Zagrebu.¹

Uz *curriculum vitae* valja se prisjetiti. Dragutin Domjanić rođen je 12. rujna 1875.² (dakle iste godine kao i Vladimir Vidrić) u vlastelinskom dvorcu djeda po majci u Krčima³ na imanju roditelja svoje majke Zore, plemenite Ge-

1 Usp. *Ljetopis JAZU*, knj. 47, Zagreb 1935, 8.

2 Vidi *Matičnu knjigu rođenih (1871. – 1877.)*, župa Moravče u: Državni arhiv Zagreb – 870; sig. 44, Opatička ul. 29, Zagreb. Pod rednim brojem 169 u spomenutoj Matičnoj knjizi slijedi zapis u rubrici **Nativitatis**: 1875. *Die duodecima Septembris* (12. rujna), zatim **Collati Baptisantis** (kršten) *Decimanona*, dakle 19. rujna 1875. je kršten imenom – **Nomen**: *Carolus, Milivoj, Ioannes, Franciscus, Ladislaus*; kao legitimno dijete roditelja: **Nomen, Cognomen, Conditio**: *Generosus ac Nobilis Dominus Milivoj Domjanić de St. Mikloš L. et. R. Cittis Zagr. judiciarius adjunctus et Domina Zorica ab Gerchtshammer, conjuges*. U rubrici: **Locus domicilii, et Numer. Domalis**: *Zagrabia*. U rubrici: **Patrinorum Nomen, Cognomen, Religio et Conditio** (Ime i prezime kumova i vjera i položaj): *Egregius D. Ladislaus nob. Domjanić absolut. Jurista, adolescens, et Illustrissima Dna Antonia vidua Francisci nob. Novak*. U rubrici: Ime i preizime i služba krstitelja – **Baptisantis Nomen, Cognomen, Officium**: potpisani je *Gustavus Barabaš*. U rubrici: **Observationes** piše: *Domina mater veniendo visitum Parentes suos casu isthxerit*. Znači majka je rodila prilikom posjeta svojih roditelja u Krčima i zbog toga se kao rodno mjesto Dragautina Domjanića navodi upravo Krče.

3 Danas i onda u *Adamovcu*, tadašnji kotar Zelina, župa Moravče. *Adamovec* je danas u sklopu upravnog dijela Sesveta koje su danas šestnaesta četvrt grada Zagreba, površine oko 165 km². Stoga *Adamovec*, s ostalim naseljima, spada u sesvetsko Prigorje. Naselje *Adamovec* je prema popisu stanovništva iz 2001. imao 984 stanovnika; uz ostale ulice u naselju ima i ulica Dragutina Domjanića, a u Sesvetama je i Trg Dragutina Domjanića. Vidi knjigu: *Putujemo po sesvetskom Prigorju*, izd. OŠ Ivana Grande u Soblincu, Zagreb 2010., 17 i dalje, o Adamovcu 101-107. Naziv *Krče* poljoprivrdni je termin; dolazi od glagola *krčiti*: zemlju, livadu,

Numerus Currens	Annus, Mensis, Dies		Baptisati		Parentes	
	Nativitatis	Collati Baptismatis	Nomen	num legitim? vel illegitim?	Nomen, Cognomen, Conditio	Religio
169.	1875. die duodecima Septembris	Docti mano na	Carolus, Milivoj, Ioannes, Fran- ciscus, Ladi- slav	legitimus	Generosus ac Nobilis Dnus Milivoj Dom- janić de St. Mikloš de R. Otčin Zagreb. dioc. his conjunctis et Domina Lorica Gorechtshamer, conjuges	Duo Cath

rechtshammer, udate za Milivoja plemenitoga Domjanića, gradskoga tajnika u Zagrebu, koji je umro kada je malom Dragutinu bilo svega pet godina (1880.). U matičnu knjigu rođenih (krštenih) Dragutina je upisao u župnom uredu Moravče poznati župnik Gustav pl. Barabaš (†1897.),⁴ koji je 1848. osnovao pučku školu i sam ju vodio u Moravču.⁵ Za svoga djetinjstva boravio je i u Sv. Ivanu Zelini u dvorcu djeda po ocu. "I Dragutin Domjanić, djed pjesnikov, volio je knjige, te je svome unuku već u pučkoj školi mjesto drugih zabava kupovao knjige. I na Krčima bio je velik ormar pun njemačkih i hrvatskih knjiga, a pjesnik je u đlačkoj dobi sve to na glas pročitao svome slijepome djedu po majci."⁶

Domjanići su poznato staro hrvatsko plemstvo.⁷ Sjetimo se glasovitoga

put; iskrjenjivati šumu, živicu. Postoji i naziv *Krčevine*. U Gregurovcu Verterničkom znam za njivu nazivom *Kærč*. Dakle Domjanićevo mjesto izvorno se možda pisalo *Kerče* (*Kærče*). O riječi *Krč* vidi pod natuknicom *krčiti* u: Petar Skok *Etimologijski rječnik hrvatskoga ... jezika*, 2, JAZU, Zagreb 1972., 186.

4 Vidi faksimil u: Dragutin Domjanić, *Za z bogom*. Izabrane pjesme, izbor, redakcija i pogovor Branimir Donat, Nakladni zavod MH, Zagreb 1972. Inače Gustav Barabaš je župu u Moravču, nakon smrti Ivana Zrinščaka, kao župnik vodio od 1848. godine sve do svoje smrti 1897. Naslijedio ga je Ignacije Šantek. Podatak prema: Stjepan Razum, *Vjerspovijedi i župničke prisege Zagrebačke nadbiskupije*, "Tkalčić", Zagreb 2010., 316, 392. Vidi zapis u knjizi rođenih župa Moravče – ovdje faksimil.

5 Usp. Franjo Šatović, *Po dragom kraju – Sesevsko prigorje*. U: KAJ, IV, br. 6, Zagreb 1971., 106.

6 Dragutin M. Domjanić, tekst pogovora na kraju objavljene zbirke *Pjesme*, Zagreb 1909., 138. bez potpisa. Možda ga je pisao sam Domjanić.

7 Usp. Ivan Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg 1896, 38-39. Plemička obitelj Domjanić u 16. je stoljeću posjedovala imanja u staroj Varaždinskoj, Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji. Njihovi su pretci iz okolice Steničnjaka. Navalom Turaka oko 1577. Domjanići su tražili spas u sjeverozapadnoj Hrvatskoj kao i mnogi drugi, pa su oni koji su naselili zelinski kraj dobili naziv Domjanići Zelinski (Domjanich de Zelina). Kod Radoslava Lopaši-

1875.

Locus domicilii, et Numer. domalis	Patrinorum Nomen, Cognomen, Religio et Conditio	Baptisantis Nomen, Cognomen, Officium	Observationes
Zagrabia	Egregius D. Ladislav nob. Domjanić abob. Juristo, adolescens, et Illustrissima Dna Apotonia vidua Francisci nob. Kovak.	Gustavus Barabasz Dominus etc.	Domina mater seniore videri potest. Parentes pro casu ipsa peperit.

Adama Sigismunda (Žigmunda) Domjanića (nobilis Croata, †1717.) koji je studirao u Grazu,⁸ a poznat je i kao latinski pjesnik, te se dopisivao s Pavlom

ća čitamo da je u doba navale Turaka na Steničnjak i okolicu, mnogo obitelji iz Steničnjaka dospjelo "u Ugarsku u željeznu županiju, gdje osnuju mjesto i župu stinačku, u kojoj žive i danas Hrvati." To je mjesto *Stinjaki* u današnjem Gradišću u Austriji. Vidi: Radoslav Lopašić, *Oko Kupe i Korane*, Zagreb 1895., 276-392, odnosno 288-189. Ferdinand II. habsburški braći Stjepanu, Martinu u Mihaelu 1596. Domjanić dodijelio je plemićku povelju i grb. Vidi: Hrvoje Kekez, *Grbovnice i grbovi plemstva zelinskoga kraja*. U: *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa (30. XI. – 1. XII. 2006), HAZU i Grada Sv. Ivan Zelina Zagreb – Sv. Ivan Zelina 2010., 99-156, o Domjaniću, 140-141; vidi također, Mladen Houška, *Grbovi i pečati Sv. Ivana Zeline*, Sv. Ivan Zelina 1993. Stjepan Domjanić je ženitbom stekao posjede na području belečkoga o oštrogradskog (Oštrc) vlastelinstva, gornjostubičkoga kraja i neke posjede u Križevačkoj županiji. Dio navedenih posjeda ostao je i kasnijim generacijama Domjanića. Tako je Regina Domjanić udana Drašković imala posjed Golubovec u današnjoj Donjoj Stubici te je ona dala izgraditi dvorac u baroknom stilu. Podatci prema *Enciklopediji Hrvatskoga zagorja*, 2017., 157-158. Za povijest rodoslovlja i zasluga pojedinih članova obitelji pl. Domjanića od posebne je važnosti zbirka isprava o toj obitelji u Muzeju Sveti Ivan Zelina. Vidi: Maja Katušić, *Isprave 18. stoljeća iz zbirke obitelji Domjanić u Muzeju Svetog Ivana Zeline*. U: *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*, zbornik radova sa znanstvenog skupa (30. XI. – 1. XII. 2006.), HAZU i Grad Sv. Ivan Zelina, Zagreb 2010., 201-212.

⁸ Vidi: Franjo Fancev, *Hrvatski đaci na gradačkom sveučilištu* god. 1586-1829. U: *Ljetopis JAZU*, knj. 48, Zagreb 1936, str. 175. Valja spomenuti da je god. 1679. u Grazu studirao također Adam(us) Domjanić *praenobilis Croa.(ta) Zelins.(si)*, čije je latinske stihove Dragutin Domjanić uzeo kao moto svojoj štokavskoj zbirci *Pjesme* (1909.): "Nil timeas sortem, superi dent dummodo mortem / Felicem, qua tunc sors mala cuncta ruet. / Est brevis atque levis mundana injuria quaevis / Si premit una hora: praeterit absque mora. / Non commota Dei cunis Sapientia nati / Edocet haec, quod sit gloria summa pati. / Adamus Sigismundus Domianich / Zelinae 1710. U slobodnom prijevodu: *Sudbine se ne boj, samo višnji bogovi neka daju sretnu smrt, po kojoj će usud zaustaviti sva zla. Kratka je i laka ljudska nepravda, ako ona pritišće jedan tren, bez oklijevanja ona nestaje. Smirena mudrost Boga rođenoga u kolijevci uči nas da najveću*

Carollusque nobilissimusque Dns Equiti Paulo Ritter
Placatus Regis mundus Dominicanus Nicolae,
cellus. V. L. D. // Vind. Exuli //

In cœna hœsterna mihi venit epistola tua,
Alia ex his ternis et tua, Amic, fuit,
Vigna tui fatis hœc comenserat amoris et oris:
Dum mihi pausta cepit, me simul illa cepit.
Excepto pariter Natalia fatia pasta
Non iniusta tibi del Galus atque Dii.
Annuum præsentem laude incipiasque sequentem,
Ter felix: plures continuato die.
Nec timidas sortem, superi dent demodo mortem
Felicem, qua tunc sors mala cuncta ruet,
Est brevis atque læta mundana injuria quædam
Vi præmit una hora: præterit absque mora.
Non commota Dei canis Vesperantiæ nati
Docet hœc, quod sit gloria summa pati.
In Bœstem plorat, quem totus mundus adorat,
Et quis mortalis vixerit absque malis?
Vult dominus portæ in Cœli adire cohortes
Approbat illos, quos sors inimica probat,
At quibus indulget, ut Cœli his gloria fulget:
Cernat fors sero, quod bonus aequus oro.
Qui sunt adidi virtuti sunt bene tui:
Has qui curvat opes, quid sibi plurius opus?
Hœc tibi promitto et pro parvo munere mitto,
Quod tibi non deero, apt fidus amicus ero.
Ut sis in tuis virtutum se fege scuto:
Nec rumpat scutum tela inimica tuum.
Virtutem laudo simul his mea carmina claud:
In mundi valle hœc ad tua vota vale.

Lelind ipso die habitatis Domini

1770

1710

Ritterom Vitezovićem (1652. – 1713).⁹

Djetinjstvo je Dragutin Domjanić proveo na obiteljskom dvoru, što u Krčima, što u Zelini,¹⁰ a škole je pohađao u Zagrebu od 1881. (bio je smješten u plemićki konvikt pohađa pučku školu a poslije gimnaziju). Vladimir Lunaček u svojim sjećanjima na Dragutina Domjanića iz školskih dana o njemu zapisuje: "(...) padne mi na um, da smo bili nekada zajedno pitomci kr. plemićkog konvikta, da smo Domjanića zvali 'Grga' i da smo mu ime (prezime) naglašavali pravim i korektnim kajkavskim naglaskom *Domjanić*."¹¹

---

slavu pruža trpljenje. Valja još spomenuti i ovo. Naime, kada je u *Hrvatskom kolegiju* u Beču rektorom bio Nikola Znika on je za godinu 1682. zapisao: "Za konviktorca primljen je u zavod Adam Domjanić, budući da je mladić dobrih nada, koji voli nauke i stegu." Kada su se pak zbrajali primitci blagajne spomenuta Kolegija, navodi se da je "Adama Domjanić uplatio 50 ren. for." Adama Domjanića u spomenutom Kolegiju u Beču nalazimo još 1683. Vidi: Kamilo Dočkal, *Hrvatski kolegij u Beču 1624 – 1784*, priredili Lelja Dobronić i Jerko Matoš, Wien – Zagreb 1996., 191, 192, 196, 197, 203, 294. O njemu vidi još: *Hrvatska književna enciklopedija*, knj. 1, Zagreb 2000., 397. Kad je riječ o Žigmundu Domjaniću onda valja još nešto reći. Naime kada se je godine 1632. godine radilo o uređenju granice između Hrvatske i Štajerske na Sutli kod Bizelja, kralj Ferdinand II. imanovao je svoje povjerenike za taj posao. Tako je na Sobru od 21. listopada 1632. u Zagrebu, uz ostale povjerenike, izabran i Žigmund Domjanić. I prije toga je isti Žigmund bio izabran, s plemićke strane, među prisjednike "oktavialnoga suda" (1630.). Isto tako je bio izabran na Saboru 12. srpnja 1632. za nasljednika podžupana Zagrebačke županije umjesto Jurja pl. Malenića. Podatci prema: Rudolf Horvat, *Hrvatski sabori u 17. vijeku*. U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, knj. XIX, MH, Zagreb 1937., 261-276; Mladen Houška, *Grbovi i pečati Sv. Ivana Zelina*, Sv. Ivan Zelina 1993.

9 Vidi: *Pjesme* (štokavske), Zagreb 1909, str. 138. Vidi faksimil pisama na kajkavskom jeziku Žigmunda Domjanića upućena Pavlu Ritteru Vitezoviću u: Ivan Kosić, ur. *Pavao Ritter Vitezović u zbirci rukopisa i starih knjiga NSK u Zagrebu*, Zagreb 2013., 182, 183-186. O Vitezoviću vidi još: Vjekoslav Klaić, *Život i djela Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*, MH, Zagreb 1914.; Alojz Jembrih ur., *Pavao Ritter Vitezović i njegovo doba (1652-1713.)*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, zbornik radova 3. međunarodne kroatološke konferencije, 6 – 28. rujna 2013. godine, Zagreb 2016.

10 Danas je to Donja Zelina gdje je bio smješten plemićki posjed Domjanićevih. Kako je izgledala kurija u kojoj je boravio dječak i kao mladić Dragutin Domjanić, vidi: Bojana Bojanić i Mladen Šćitaroci, Kurije i perivoji u zelinskome kraju. U: *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*, zbornik radova sa znanstvenog skupa (30. XI. – 1. XII. 2006.), HAZU i Grad Sv. Ivan Zelina, Zagreb 2010., 285-287. Zanimljivo je pročitati dio Domjanićeva pisma od 17. listopada 1907., upućena Vladimiru Šifferu: "(...) Ja sam u utorak bio sa familijom na Zalini, dobili smo mužov komisiju, baš na taj dan (...). Stric je sazidao novi jedan grad sa tornjem na staroj kuriji. Izgleda kao tatekov šešir na sinovljevoj glavi. Tamo će sigurno doći i grb Domjanića." Pismo u cijelosti vidi u *Gradi za povijest književnosti hrvatske*, JAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 174-175.

11 Vladimir Lunaček, O pjesniku Domjaniću. U: *Savremenik*. Časopis Društva hrvatskih književnika, Zagreb 1918., 387.

Na Krčc

Glicinije pak se zaplavile,
I slatko dišćc me pozdravile
I zabil sam dan i življenje,
Pak mladosti došle su senje.

I z menom na prstih su hodile
I v kraj su med bregi me vodile,
Gde sunce, kak nigde, je zlato,
Gde vse mi je drago, poznato.

Tam trni se meni vugibljeju,
I stare se sljive nagibljeju,
Diši mi senokoša ravna,
Mi zdavna se poznamo, zdavna.

Pastiri još ogenj si kuriju,
I šume vu dole se žuriju
I oblak beli se i zdigne
Za one tak plave planine.

Tam tiči me drobni nazivaju,
Pred menom se steze ne skrivaju,
Tih polja sem dragal ja klase,
Tih tičkov poznam ja glase.

Kaj ne? Sad se ne bumo delili,
Neg celi dan skup veselili
I letiliv gaje i dole,
Pozabil bum brige i - škole ...

-Al ceste vu draču vse stajeju
I cucki na mene tak lajeju,
I Krčim kad došel sem bliže;
Ni bilo ni dvorišća nit hiže.

I stranjski su muži se čudili:
"Kaj oni su gospon zabludili?
Tu nemreju dojtii do sela,
Ta cesta već nikam ne pela!"

I mučal sem, moral sem vrnut se,
Ni srce mi dalo obrnut se,
I meni je bilo do plača,
Ti mrtva mi gruda domača!

Dragutin Domjanić

Još kao zagrebački školarac, provodeći ljetne praznike u Krčima – odakle je svojedobno Stanko Vraz (1810. – 1851.)¹² slao svoje prve “Đulabije” u Gajevu “Danicu ilirsku” – i Zelini,¹³ Bavio se već tada prevođenjem priča s njemačkoga na hrvatski, 1892. prvu svoju pjesmu objavio je u listu “Bršljan” pod naslovom *Ljubav k domovini* potpisan pseudonimom kao Milivoj Seljan. Domjanić je bio u neposrednom dodiru s prirodom i tu su nastali njegovi prvenci. Njegove uspomene na Krče, pored kajkavskih pjesama u zbirci *Kipci i popevke* (1917.): “Na Krče”, “Lipa”, “Bele rože”, razabiru se i u štokavskoj zbirci *Pjesme* (1909.) i to: “Mrtvi zavičaj”¹⁴ i “Starinska pjesma”¹⁵.

*Jablana dva ko na mrtvoj straži,
niska ih ljesa spaja i dieli,
lipa ko šuma pred tihom kućom,
do nje je vrtić mirisni, bieli.*

...

*Hrastovi drevni nad starim krovom
slušaju, kad se dubrave bude,
što si to pričaju bliede breze,
slušaju sanje pa im se čude*

...

*– Došli barbari i dom raznesli,
posjekli sve, i ledinu nagu,
težačka čizma sad blatna gazi,
ciganu lipu prodaše dragu.*

D. Domjanić, *Pjesme*, “Mrtvi zavičaj” (1909)

Na Zelinu, u kojoj je, kao što je rečeno, također boravio, evociraju njegove pjesme “Glicinije”¹⁶ i “Romantika”.¹⁷

12 O njemu vidi: Branko Drechsler, *Stanko Vraz*. Studija, Matica Hrvatska i Slovenska, Zagreb 1909.

13 Stoga je razumljivo da se onda piše; “Domjanićevo djetinjstvo vezano je uza život starinskih dvoraca i kurija sjeverozapadne Hrvatske, konkretno mjesta Krče i Zeline. U ta se je mjesta i ambijente pjesnik vraćao i kasnije, naročito tijekom školovanja, djedu po majci i djedu po ocu.” Joža Skok, *Arkadijska obzorja kajkavskog pjesništva Dragutina Domjanića*. U: *Kaj*, XVI., br. 1, Zagreb 1983., 7. O Domjaniću vidi još: *Hrvatska književna enciklopedija*, knj.1, Zagreb 2000., 397-398 i *Hrvatski biografski leksikon*, 3, Zagreb 1992., 506-507.

14 Pjesma objavljena u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 60

15 Isto, str. 121-122.

16 Isto, str. 62..

17 Isto, str. 54-55.

*Ima ti pitomi kraj, brežuljci ga sjenati skriše,
i potok se vije u doli u srebrene arabeske.
Sunca je sjaj tamo blag i sjene su mekše i tiše,
gdje cvatu ciklame žarke pod zaklonom duba i lieske.*

...

*Bio starinski je dom, već bršljan mu raso kroz stiene,
izumirao rod je tu davni, još jedna tek mladica bila,
djevojka kneževska sva – ko priče joj nevine zjene.
I ponosno šutjela usna, al u srcu tajna se krila.
Jednom je česminov grm zašumio izdajno glasno
u svibanjskoj opojnoj noći, kad narav od ljubavi jeca.
Mjeseca srebrni sjaj obasjao perivoj jasno
i vidio čovjeka prosta, gdje divnom pred plemkinjom kleca.*

*Možda je vidio on i staricu majku, gdje klonu
od stiga, od najteže rane, što kćerka joj najdraža zada.
I onaj mirisni grm, kad ruku je taknuo onu
iznemoglu, bliedu, još dugo od tuđeg je drhtao jada. –
Onda je došla u dom sred noći po tihome putu
nevidljiva nezvana gošća, u oku joj mržnja daleka,
niemi donesla strah i stravu u mrkome skutu,
a ljudi su zvali je bolest i nisu joj znali lieka. –¹⁸*

D. Domjanić, Pjesme, "Romantika" Zagreb 1909.

Poslije svršenih osnovnih razreda i gimnazije prihvati se 1893. Domjanić studija prava iz kojega je diplomirao 1898. godine. Ubrzo je stupio u zemaljsku (državnu) službu isprva kao sudski pristav kod Sudbenog stola u Zagrebu, a 1899. godine doktorirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu (prema tadašnjem sustavu polaganja rigorozuma). Svoju pravničku karijeru nastavio je kao sudac istražitelj koju je službu obavljao gotovo deset godina.¹⁹ Od 1906. obnašao je i dužnost

¹⁸ U toj pjesmi prepoznatljiv je duh "secesije", odnosno geslo bečke secesije: "Golo (neka je) puno grube istine", (Nackte, volle brutale Wahrheit), i to istine koju čovjek osjeća i doživljava sam. Domjanić vrlo diskretno opisuje zbilju u kojoj se našla njegova sestra Stanka (?) u mjesecu romantike – svibnju, osjetivši ljubav "čovjeka što pred divnom plemkinjom kleca", da bi nakon svega što se potom zbilo, uključio i sebe, jer u "domovih onih još ljudi ima, što s ljubavi umrijet bi znali". Taj stih aludira na samog Domjanića.

¹⁹ "Vele, da je u istragama bio blag, a kao sudac pravedan." No svojom sudačkom službom nije bio zadovoljan. To svoje nezadovoljstvo isticao je i u pismima prijatelju Vladimiru Šifferu. Ta pisma vidi u *Gradi za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, priredio Ante Sekulić, Zagreb 2006., 157-221.

vijećnika pri Banskom stolu. Godine 1918. bio je premješten na Kotarski sud I. u civilnu referadu. Kako je Domjaniću bilo raditi na sudu, svjedoči on sam u pismu prijatelju Vladimiru Šifferu u kojemu, uz ostalo, piše 22. veljače 1919.: "(...) To diktiranje po čitav dan, preslušavanje, nered i kaos u sudu, posvema su rastrojili moje živce. Pa onda ta skupoća! Ono nešto malo što smo iz vana dobivali, operušala je agrarna reforma. Od plaće se ne da živjeti. Za činovnike, naravno, nema novca, a drugim se dohoci i povisuju i t. d. Uopće se inteligentni radnici bagatelišu, a opanak (pače i Schweisfuss) ljubi se i cjeliva, je li to izraz jugoslavenstva? Neka svi imaju jednako pravo, ali zašto da onaj koji je slučajno u kaputu, ima manje prava nego onaj u gaćama, Zašto smo učili?"²⁰ Slično će u pismu od 26. srpnja 1920.: "(...) U službi sve gore i nesnosnije, materijalno stanje činovnika sve slabije, a onda – otvoreno govoreć – sve je to tako bedasto i sitno – jesi li par tatova više osudio ili nisi, kada velikima moraš skidati kapu i do crne klanjati se zemlje."²¹

U Zapisnicima Društva hrvatskih književnika (DHK), zabilježeno je da je 22. ožujka 1907., na glavnoj skupštini, kao treći član Upravnog odbora, izabran Dragutin Domjanić, a za novog predsjednika dr. Natko Nodilo (1834. – 1912.).²² Tu je odborničku čast Domjanić u DHK obnašao sve do 15. prosinca 1917. godine kada je podnio pismenu ostavku na članstvo u Upravnom odboru.²³ Zanimljivo je spomenuti da je u Popisu pravih članova DHK za go-

20 Vidi pismo u cjelosti u *Gradi za povijest književnosti hrvatske*, knj.35, HAZU, Zagreb 2006., 201-202.

21 Isto, 204-205. Treba reći da je Domjanić u 18 pisama upućenih Vladimiru Šifferu izrazio svoje nezadovoljstvo s radom u sudnici. To su pisma objavljena u *Gradi...*, knj. 35, JAZU, Zagreb 2006. pod brojem: 7, 8,16, 20, 21, 57, 58, 59, 61, 63, 64, 68, 70, 71, 72, 73, 76, 77. Osim toga, svoju sudačku službu i sebe u njoj ocrtao je Domjanić s dvjema pjesmama: *Iz moje tamnice* (Soba broj 36; *Izabrane pjesme* 1924. i *Tamnica*, zbirka *Pjesme*, Beograd, 1933., 101-102.

22 Po znansvtenoj vokaciji bio je prvi profesor opće povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bavio se i politikom. Dužnost predsjednika DHK obnašao je do 1909. godine. Autor je knjige: *Historija srednjega veka* u 3 sveska (1898. – 1905.).

23 Podatci prema: *Spomenica Društva hrvatskih književnika 1900. – 2000. – 2010.*, ur. Božidar Petrač, Zagreb 2010., 55-57,60-61, 63-70, 73-79. Domjanićevo članstvo u Upravnom odboru DHK u hrvatskim se leksikonima ne navodi? Moram korigirati konstataciju Jože Skoka koji je napisao da je Dragutin Domjanić bio "predsjednik Društva književnika Hrvatska." Bio je samo predsjednik zagrebačkoga PEN-kluba i predsjednik Matice hrvatske; tu funkciju Skok ne navodi. Vidi: Joža Skok, *Rieči sa zviranjka*. Antologija kajkavske lirike 20. stoljeća, TIPEX, Zagreb 1999., 454. To isto je autor naveo i u Antologiji *Ogenj reči*, Kaj, XIX., br. IV-Iv, Zageb 1986., 302. Interesantno je vidjeti kakvo je mišlje o DHK imao Domjanić u pismima Vladimiru Šifferu. Tako je u jednom pismu bez nadnevka, uz ostalo, napisao: "(...) U Društvu hrvatskih književnika dosadno – profesorski zbor." U pismu od 16. rujna 1914.: "(...) Društvo zatvoriše, naime nema poslovanja, a neki mudrijaš to tumačio tako da se valjda niti novine ne smiju više čitati. Dakle, u 'profesorski zbor' ne možeš više ići." U pismu od 7. veljače 1919.: "(...)

dinu 1918. na 31. mjestu upisan “Domjanić Dragutin dr., tajnik banskog stola”. Dakle, tada je bio na dužnosti u Sudbenom stolu u Zagrebu. U časopisu *Savremenik* (1918., 109) s podnaslovom *II. Članovi. A. Pravi u Zagrebu*, uz popis, u

---

*Ja u Društvu čitam samo novine, a i tih malo ima, član sam Društva samo još od navade.” U pismu od 20. travnja 1921.: “(...) Društvo hrvatskih književnika spava, a na čelu sa Viznerom. I ne hrču.” U pismu bez nadneva: “ (...) Naše književničko društvo drijema. Hrkanje se ne čuje, jer je društvo u prvome katu. Jedino bi sama kuća mogla zijevati, kada vidi onih par profesora koji dođu čitati novine.” Vidi: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 179, 185, 200, 206, 213. Možda je važno još spomenuti, da je DHK na svojoj osnivačkoj skupštini 22. travnja 1900. , za predsjednika aklamacijom, od 100 prisutnih, izabralo Ivan a viteza Trnskoga (1819. – 1910.) . vidi: *Spomenica Društva hrvatskih književnika 1900. – 2000.*, 2010., Zagreb 2010., 14-16. Vid: Slavko Mihalić, *Uz stogodišnjicu osnivanja Društva hrvatskih književnika*. U: *Hrvatski iseljenički zbornik 2001.*, Hrvatska matica iseljenika, Zagreb 2000., 27.32. Zbog šire publike nije suvišno još i ovo navesti. Ivan Trnski je 5. svibnja 1900. u pismu Vatroslavu Jagiću napisao: “Presvietli i visoko učeni gospodine! Vršeći svoju predsjedničku dužnost i osjećajući manjkavost društvenoga ugleda bez pristupa vaše Presvietlosti u naše kolo hitim Vama prvom medju prvima pokloniti se predsjedničkom glavom i zamoliti Vas milo i drago, da me ovlastite upisat vas pravim članom društva hrvatskih književnika te u povodu te odlike dozvolit mi, da vas u našim poslovima smijem kađšto napismice zamoliti za vaš svet (savjet) i za Vaše prijateljsko odobravanje mojih napora.” Jagioć je Trnskomu odgovorio 16. svibnja 1900.: “(...) Nisam rad da Vam zadam neprilika. Pominjanjem moga imena mogli biste izazvati kritiku. Vama su dobro poznati napadaji na moje ime, na pravac mojega mišljenja, na vrednoću moje radnje, i to upravo u organu (čak organima) one stranke , u kojoj sam nekoć i sam radio ili pomagao stvarati. Ako se ne varam, u odboru Vašega društva opet sjede članovi, koji su i pisali i odobrali, što se pisalo protiv mene u *Obzoru* i *Viencu*. (...) A ono što se u nedavno vrijeme protiv mene pisalo, već je prekoračivalo granicu i mjeru stvarne polemike. Kako se nije nitko našao da onima što su se protiv mene razgoropadili, podvike prijateljski: prestanite, ne ludujte: to vidim da je ono pisanje bilo odobravano. Jedan moj stari prijatelj požalio se na ovakovo napadanje čak u Djakovo te mu je bilo obećano, kako mi pisa, da će se naći prilika, da se ona pogreška ispravi. Ni to ne bi učinjeno. Vidite dakle, Presvijetli Gospodine, da će bolje biti, da za sada ne slušam glas srca.” Pismo je objavljeno u: *Građa za povijest književnosoti hrvatske*, JAZU, knj. 18., Zagreb 1950., 118-120. U tijeku predsjednikovanja Ivana Trnskog, zanimljivo je spomenuti da je on iznova 28. siječna 1903. godine molio Vatroslava Jagića (1838. – 1923.) da pristupi “u kolo pravih naših članova, pošto i onako spadate medju hrvatske književnike prvake (...). Isto je Trnski to ponovio u pismu 25. rujna 1903. godine moleći Jagića: “A ako je ikako moguće, da starcu predsjedniku za volju usrećite društvo hrvatskih književnika svojim odličnim pristupom, što bi nam u velike služilo ugledu i koristi.” Vidi sva tri pisma Ivana Trnskog Jagiću u NSK, sign. R 4610b. Koliko mi je poznato, Vatroslav Jagić ipak nije bio član DHK. Današnja (2019.) adresa DHK je Trg bana Josipa Jelačića 7/I. Indikativno je da kod ulaza u zgradu (desno kraj ulaza) danas piše (uklesano u zidu) *Klub književnika* umjesto *Društvo hrvatskih književnika*. Ploča s takvim napisom bila je pred nekoliko godina unatrag. Što znači općenita sintagma *Klub književnika*? Pitam čijih, kojih? Na mojoj članskoj izkaznici piše da sam član DHK Društvo hrvatskih književnika. Prema tome današnje bi se predsjedništvo DHK trebalo pobrinuti za adekvatan napis na adresi Društva u Zagrebu.*

bilješkama je dodano sljedeće: bilj. 3) Pravila Društva hrvatskih književnika, § 6. kaže: “Pravim članom može biti svaki hrvatski književnik, koji je izdao djelo koje književne struke, ili je barem dvije godine suradnik jednog ili više povremenih časopisa.” Zatim, imaju pravo: § 15. “Pravi članovi osim navedenih prava u § 13. (t. j. polaziti društvene prostorije, prisustvovati svim sastancima i zabavama i biti birani u nadzorno vijeće) imaju aktivno i pasivno pravo izbora u sve odbore, pravo na sastancima predavati i u skupštinama predlagati, interpelovati, glasovati – i tražiti potpore u smislu pravilnika (§ 31.)” Još je dodana i ova pripomena: “Uprava D. H. K. objelodanjivat će od sada svake pol godine popis svojih članova, pak ih stoga moli, da svojim članarskim dužnostima na vrijeme udovolje, kako se ne bi morali brisati iz popisa. Prema §-u 17. Pravila dužan je svaki član unapred plaćati članarinu (pravi u Zagrebu 2 kruna mjesečno, izvan Zagreba 1 krunu). Ako je kojemu članu adresa ili zanimanje krivo zabilježeno, neka izvoli javiti upravi.” Mislim da je to opravdano i ovdje predočiti jer se može usporediti s tadašnjim i današnjim Pravilima (Statutom) DHK, barem u dijelu o kojem je ovdje riječ.

Važno je još spomenuti da je, uz svoju službenu sudačku svakidašnju obvezu, Domjanić bio aktivan i u Matici hrvatskoj (MH). Tako je na glavnoj godišnjoj skupštini (MH) za 1918. održanoj 29. lipnja 1919. “izabran za predsjednika prof. dr. Fran Tućan (1878. – 1954.), za potpredsjednika Književnog odbora dr. Dragutin M. Domjanić.”²⁴ Kao što će i kasnije biti ovdje rečeno, 24. travnja 1921. Dragutin Domjanić je na godišnjoj skupštini MH izabran za njezina predsjednika.²⁵ Vrlo je zanimljivo, glede datuma, naime 29. je lipnja 1919. izabran za potpredsjednika, a 29. lipnja 1927. prestao mu mandat predsjednika, jer je tada izabran novi predsjednik Albert Bazala.²⁶

Vrlo je indikativno da mu je sudački posao bio životni balast koji je teško podnosio. Vladimir Šiffer (1884. – 1956.) Domjanićev prijatelj, također, zapisuje: “(...) Svoj sudački poziv nije volio. (...) Koliko sam ga puta našao u njegovom uredu u Sudbenom stolu u Zagrebu, gdje piše pjesme. U takvim prigodama obično je pokazao rukom na gomilu spisa, koje je obično nazivao

---

24 Matica Hrvatska 1842 – 1962, ur. Miroslav Brandt, o povijesti MH piše Jakša Ravlić, bibliografiju izdanja MH sastavio Marin Somborac, MH, Zagreb 1963., 166.

25 Isto, 170.

26 Vidi bilj. 39 i 41 ovdje. Vrlo je indikativno zašto je ta informacija ispuštena iz *Ljetopisa Dragutina Domjanića* što ga je sastavio Cvjetko Milanja za ediciju *Stoljeća hrvatske književnosti: Dragutin Domjanić, Izbor pjesma*, MH, Zagreb 2000., 31-32. Čitatelj te knjige neće uopće znati da je Domjanić bio predsjednik Matice hrvatske od 1921. do 1927. godine. Je li to privedivačev namjerni propust ili neznanje?!

– smetištem ljudskog jada i sudbina. I često mi je govorio: radi muke i kruha, moram i ja čeprkati po tim ljudskim sudbinama i da do sitnica ulazim, silom svoje vlasti i položaja u najskrivnije tajne ljudskih duša i kriminala, koji me malo interesira.”²⁷

Da se Dragutinu Domjaniću u Zagrebu, u njegovoj sudačkoj službi, nije baš dobro pisalo, svjedoči on sam u pismu svojemu prijatelju Vladimiru Šifferu od 24. travnja 1925. godine. Budući da današnji čitatelj nije upoznat s tom stranom njegove službe, smatram da je opravdano ako navedem spomenuto pismo, u kojemu se razabire stanoviti njegov vapaj kao čovjeka koji se bori za pravednu stvar u svojoj službi.

Dragi Vlatko!

Odkako si bio u Zagrebu, nisam doduše ništa službeno primio, ali se govorka da se uveliko radi protiv mene. Ne mogu kontrolirati što se govori. Ne znam što sam kome skrivio, ali znam da sam 27 godina radio kao konj i da sam često i bolestan radio u uredu. Kao sudac, držao sam se zakona i sudio sam uvijek po svom najboljem uvjerenju. Zar je i to krivnja? Kako već znaš, dobio sam liječničku svjedodžbu od dva primarna liječnika (dakle, službenih osoba) da bolujem od katara obiju plućnih vrškova. Svjedodžbu sam predao mome neposrednom šefu – predsjedniku Sudbenog stola u Zagrebu. Predsjednik je ovu moju molbu uputio dalje Odjeljenju ministarstva pravde u Zagrebu zajedno s mojom molbom kojom sam prijavio bolovanje. Nekoliko dana iza toga čuo sam da bih imao biti

---

²⁷ Šiffer u *Gradi za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 135. Na više mjesta u pismima Šifferu Domjanić se tuži na svoj sudački posao. Kao na primjer. “(...) Toliko imam posla, tako sam mrzovoljan, da ni na šta ne dospijem. Osim toga neugodnosti u uredu i – svagdje. Jedino me još rastrese Čehov, koga sada čitam. I on mi je antipatičan, jer opisuje – ljude. Oh, ovaj činovnički život! Koliko je tu prostote, puzanja i laži. Jedino što čovjek katkad može učiniti nekome dobro, to je jedini dan koji nije izgubljen.” U: *Grada za apovijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 177-178. Ili: “(...) Taj posao kod Sudbenog stola gdje sam već pola godine u kriminalu, taj kaos posla, to je strašno. Pa kako to ide na živce. Čovjek je i tako dosta nervozan od svega onoga što vidi vani i u domovini. Svagdje se susrećeš samo sa lopovima, a onda još čitav dan razgovarati sa službeno priznatim lopovima u službi suca istražitelja i još diktirati ove lopovštine. I suditi one male tatice koje krađu hiljade, a znati da si nemoćan prema velikim tatima koji krađu milijone. Pa onda svega fali i posluga i papir i svaka volja za rad.” *Grada za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35., 2006., 200. Još jedna Domjanićeva ispovijed prijatelju Šifferu u pismu, u vezi s poslom, glasi: “Ne dospijem ni na što, prokleta služba! To je robija! A sada još novi podpredsjednik Koščec gnjavi do Boga i citira me da dođem do njega (ili k Njemu) da ispravljam svoja rješenja i svoj stil. Dakako, da sam mu već rekao svoje mišljenje. Ne da se sve to više podnijeti. Guše mi dušu da ne mogu odahnuti. A gdje je pri vragu ostao život za mene?” *Grada...*, 35, 2006., 218.

dodijeljen Sudbenom stolu u Mitrovici – tobože na primočno službovanje, na tri mjeseca! Službeno nije mi ništa saopćeno. Naravno, ima mnogo mladih sudaca kod Sudbenog stola ovdje, koje bi se tamo moglo poslati. Alimeni se sve čini, da me hoće odstraniti iz Zagreba. Oni koji to čine, dobro znadu da ja imam više razloga ostati u Zagrebu, nego mnogi drugi. Ja živim u jednom kućanstvu sa staricom majkom, koja je bolježljiva i sa sestrom.

Ja bih, prema tome, morao dvostruko trošiti i živjeti na dvije strane, a sa čime? Uz to sam predsjednik Matice Hrvatske, pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i konačno – čovjek. Nerado o tome govorim, ali ja bih iz socijalnih i kulturnih razloga imao pravo da pod stare dane mogu ostati u svom domu, i u Zagrebu.

Uostalom, držim da je to dodjeljivanje na službu izvan Zagreba bez pitanja moga šefa i mojih viših vlasti, protuzakonito. To misli i većina sudaca u posljednje vrijeme, a čitam da tako gledaju na stvar i suci u Osijeku.

Čujem da izvjesni krugovi ne vjeruju niti liječničkoj svjedodžbi, koju sam dobio i prema kojoj ne mogu najmanje tri mjeseca vršiti bilo kakvu službu. Tako se skrupulozno sudi kada sam ja u pitanju. A koliki drugi boluju mjesecima, a povrh toga još i avansiraju!

Sada je, navodno, spis o toj mojoj stvari u Ministarstvu Pravde u Beogradu. Zašto me progone – ne znam. Kao ironiju sudbine, dobio sam pred par dana i diplomu i orden Sv. Save IV stepen, koji mi je orden podijeljen još 1922. godine.

Tko me pozna kao suca, zna da sam bio savjestan, a tko me zna i ovdje i u Beogradu kao književnika, moći će lako da vidi da je nepravedno što me progone, i da je to nečija lična osveta. Zašto? Molim te informiraj se o stvari. Moguće bi o tome što znao i g. dr. Kugler, ako bi htio reći. Ili je moguće (da je) i on protiv mene? Što bi Ministar imao protiv mene? Ne znam! Sigurno je sve jedna lažna denuncijacija.

Ne mogu točno saznati istinu, ali se govorka čak i o onom otpuštanju iz službe. Znam da je sve to protiv zakonu i da će se sve ipak jednom morati sanirati, ali bih htio znati što se to sa mnom kani učiniti. Htjeli bi me valjda uništiti živčano i materijalno. Možda imaš koga u Beogradu koji bi se za mene zauzeo i za pravednu stvar. Nervozan sam i kod kuće radim za kancelariju. Ljudi koji čine napredovati švindlere, meni će moguće kao nagradu oduzeti i plaću. Ne tražim milost, ali tražim svoje pravo. Molim te, informiraj se i javi mi što se kani sa mnom uraditi.

Službeno još ne znam ništa. Ako vidiš u Beogradu prof. dr. Ladislava Polića²⁸, poslanika i moga kolegu, javi i njemu što se sa mnom radi.

Pozdrav od mojih i od mene, Tvoj iskreni

Karlek.²⁹

Dragutin Domjanić – predsjednik Matice hrvatske

I prije nego je Domjanić izabran za predsjednika Matice hrvatske, bio je članom njezina Upravnoga odbora (1918.).³⁰ Na godišnjoj izbornoj skupštini Matice hrvatske 24. travnja 1921. za njezina je predsjednika “izabran dr. Dragutin M. Domjanić, hrvatski pjesnik.”³¹ Funkciju predsjednika u Matici Hrvat-

---

28 Ladislav Polić (1874. – 1927.), pravnik i političar; profesor općeg državnoga i međunarodnoga prava na Pravaoslovnom fakultetu u Zagrebu. Te godine kada Domjanić piše Šifferu (1925.) Polić je bio zastupnik u Narodnoj skupštini Kraljevine S. H. S. i bio je jedan od vođa Hrvatske federalističke stranke. Obnašao je dužnost rektora Zagrebačkoga sveučilišta 1919. – 1920. Zbog hrvatskih domoljubnih stavova velikosrpski hegemonisti proganjali su ga za vrijeme Kraljevine SHS. Koliko se taj hegemonizam ukorijenio u Hrvatskoj pokazuje to što je tadašnji ministar prosvjete Svetozar Pribičević, Polića otpustio iz službe na Sveučilištu u Zagrebu na početku njegova drugog rektorskoga mandata (18. XI. 1924.). Sveučilišni senat nije htio izabrati drugog rektora pa je tu dužnost obnašao prorektor Stjepan Zimmermann (1884. – 1963.). Domjanićev pozdrav Poliću, upućen u pismu Šifferu, vjerojatno je povezan sa svjetonazorom obojice, no svakako mu je kolega po sudačkom zvanju. bio je dopisni član JAZU od 25. VI. 1925. godine.

29 Pismo objavljeno u: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 216-217.

30 No Dragutina Domjanića nalazimo u Upravnom odboru Matice hrvatske 1910. kada su 3. travnja izabrani: Ksaver Šandor Gjalski, Josip Pasarić, Milivoj Dežman i Dragutin Domjanić. Podatak prema: *Matica hrvatska od 1842. do 2017*. Kalendar rada i djelovanja, priredio Stjepan Damjanović, MH, Zagreb 2018., 93. *Matica ilirska* utemeljena je 10. veljače 1842. a naziv *Matica hrvatska* uzima 29. studenoga 1874. godine. Vidi još: Filip Lukas, Stogodišnja uloga Matice hrvatske u sklopu političkokulturne poviesti hrvatskog naroda. U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, knj. XXIV., MH, Zagreb 1943., 1-53. Vidi još: Dubravko Jelčić, Sto pedeset godina Matice hrvatske. U: *Radovi Leksikografskoga zavoda “Miroslav Krleža*, br. 2, Zagreb 1992.

31 Jakša Ravlić, *Matica Hrvatska 1842 – 1962*, MH, Zagreb 1963., 170. Osim toga, Domjanić je u pismu prijatelju Vladimiru Šifferu od 20. travnja 1921. godine, uz ostalo, spomenuo: “(...) Kandidirat će me za predsjednika Matice Hrvatske. Odbio sam, ali sam konačno ipak prihvatio. Mole me, jer sam neutralna ličnost. Inače će opet političke stranke zapodjeti borbu i možda je i pojugoslaviti. Dakle, kao Notnagel pristat ću i primiti ću se toga položaja.” *Grada za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 206. Drago Čepulić je u svom dnevniku za 28. V. 1925. zapisao: “Domjanić veli, da ne da Maticu u ruke seljačke stranke. Svaki hoće da izvuče korist od Matice. Za sebe veli, da nema koristi od Matice: ‘sve, što sam dobio, to je premještenje u Mitrovicu’. To je premještanje međutim ostalo tek – teorija (...) Domjanić je nastupao kao Hrvat, ali nije dao, da Matica dođe u stranačke ruke, već da bude

skoj Domjanić je obnašao do 1927. godine.

Dragutin Domjanić bio je svjedokom, kada se je mnogo očekivalo, nakon raspada Monarhije (1918.), od novoformirane Kraljevine S. H. S. i *prosinačkih žrtava* 5. prosinaca 1918. u Zagrebu. Iako je tada u Hrvatskoj došlo do zanosa (euforije) zbog *zajedničke države*, i uglednih i drugih uglednih književnika i jezikoslovaca koji su zastupali i izjavljivali: “Jedan narod treba i jednu književnost da ima”. Zanimljivo je sjetiti se riječi Dragutina Domjanića koji je, otvarajući godišnju skupštinu Matice hrvatske 11. lipnja 1922., kao predsjednik, u vezi s ulogom Hrvata nakon utemeljene Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (28. lipnja 1921.), održao je govor, dans bismo rekli, patetična sadržaja. Jakša Ravlić (1842. – 1962.) piše: “Kako cvjetna ljeta pređu u zlatne, bogate jeseni, koje počinju u snježnoj zimi da opet propupavaju u novim proljetima, tako su i naraštaji naši izginuli da niknu novi, bolji koji će dati mjesta i opet mladima; i kao dani za noćima u vječnoj mijeni, tako su stoljeća prošla nad našom domovinom. Nikad nismo mogli slobodno dahnuti – posvetiti se sebi (...). Od vremena do vremena u jednom našem kraju procvala književnost, u Dubrovniku, pa u Bosni, u Slavoniji i u Srbiji, u našem Zagorju – kao plamen koji čas ovdje čas ondje zatinja, plane, ali nismo bili dosta jaki da osjetimo jedinstvo, da se u žarkim valovima ne razlije oganj od kraja do kraja. Danas smo svi zajedno, moramo biti jedno, jer ne možemo s tuđincem nego sa svojim...”³² Uz to nastvalja Domjanić: “Književnici su naši već davno proveli kulturno jedinstvo.

---

opće hrvatska.” *Nepoznati Domjanić. Dnevnik Drage Čepulića o pjesniku Domjaniću*. Priredio Ivo Kalinski, POU, Mala biblioteka “Dragutin Domjanić”, knj. 20, Sv. Ivan Zelina 1998., 27. Što se oko premještenja u Mitrovicu tiče, valja vidjeti Domjanićevo pismu svojemu prijatelju Vladimiru Šifferu objavljeno u: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 216-217. usput valja još nešto reći. Naime ako bi izdanja Matice hrvatske *Stoljeća hrvatske književnosti* u široj javnosti trebala slovit kao knjige s pouzdanim podacima o autorima o kojima je u toj ediciji riječ, onda se ipak javlja pitanje, zašto u izdanju što ga je priredio Cvjetko Milanja: Dragutin Domjanić, *Izbor pjesama*, MH, 2000. u tekstu *Ljetopis Dragutina Domjanića*, ne spominje da je on bio i predsjednik Matice hrvatske. Zatim navodi se da je 1930. Domjanić sudjelovao na Kongresu PEN-a u Varšavi a ne spominje se da je 1929. sudjelovao na Kongresu PEN-a u Beču nego se smao navodi da “1929. kraće vrijeme boravi u Austriji.” Što se tiče tog “kraćeg boravka” u Austriji razabire se iz pisma (18. prosinca 1929.) svojemu prijatelju Šifferu u kojemu, uz ostalo, Domjanić navodi: “(...) I ja sam ove godine bio u Beču na kongresu PEN Klubova. Teško sam došao do Beča i do kongresa. Jedva sam dobio putnicu i dopust od Ministarstva pravde, isto četrnaest dana nakon kongresa.” Vidi: *Grada...* 35, 2006., 220. Vidi također pismo Božidar Borku 3. srpnja 1929. u kojemu Domjanić navodi svoju nazočnost na kongresu PEN-a u Beču. Pismo ovdje u knjizi, str. Nije jasno kako to da ni Petrač, *nav. dj.*, 295-297 u tekstu *Bibliografska bilješka* o Domjaniću, ne navodi da je bio predsjednik Matice hrvatske. Tiskarska je grješka u istom tekst na str. 295, godina 1993. umjesto 1933. koja se odnosi na kongres PEN-a u Drubrovniku.

32 Jakša Ravlić, *Matica Hrvatska 1842 – 1962*, MH, Zagreb 1963., 172.

Njih nisu smetale državne ni plemenske granice. Ali naš narod, koji je stoljećima bio podijeljen, nema još potpuni osjećaj jedinstva, nije dosta ratom ili naredbom brisati granice, one ostaju dok srcem i dušom ne osjetimo da smo jedno. To je jedna od uzvišenih zadaća naše književnosti. Razumije se, treba da jedan drugoga ne povređuje, da štuje njegove svetinje – a svojim se diči (...) Ta svetinja je narodno ime. Nikoga ne smije smetati tuđe ime.”³³

“Ne smeta ni Hrvate koji su suradnici *Srpskoga književnog glasnika*, npr. Nazora, Krležu, pa i mene, što se zove srpskim. Srećom, mislimo, da ovdje među nama neće biti ljudi koji bi Matici hrvatskoj zamjerali ono čim se drugi ponose.” Ravlić piše: “Govoreći da je ove godine 80-godišnjica postanka i života *Matice ilirske*, kasnije *hrvatske*, Domjanić pita zašto se baš u početku nazvala *ilirskom* i odgovara: “Jer su Hrvati bili uvijek za narodno jedinstvo i idealiste. Svi su gotovo pokreti za narodno jedinstvo među nama nastajali.” Domjanić govori i o tome kako su se “smjerovi mijenjali, stari su uvijek odlazili, mladi opet starili, ali su dobra djela ostajala i zvaio se književni smjer makar kojim imenom. Bilo je kulturnih borba. Ima ovdje i nas koji smo se kao pristaše raznih smjerova pobijali, ali sad smo eto zajedno svi, i hoćemo da radimo složno za procvat Matice.”³⁴

Na godišnjoj Skupštini Matice hrvatske 6. srpnja 1924. za predsjednika je ponovo izabran dr Dragutin Domjanić. Na jednoj od narednih Skupština MH, 29. lipnja 1926. “predsjednik dr. D. Domjanić karakterizirao je opće ekonomsko stanje Matice, a s njim i gledanje na kulturu. Jakša Ravlić piše, citirajući Domjanića: “Prilike se nisu ni u ovoj godini ni u kojem pogledu mnogo promijenile” – reče Domjanić i nastavlja: “Život uopće nije lakši. Kultura se u nas još uvijek smatra luksusom. Dinar se digao, ali se smanjila plaćevna sposobnost naroda koji, malakšući pod sve težim teretima, slušajući od svih stranaka zvučnu riječi o demokraciji i jednakosti, gospodarski propada.”³⁵

Kao predsjednik MH Dragutin Domjanić je s nekim članovima uže uprave

---

33 Isto. Domjanić kao da nije znao da će brutalna centralizacija u Beogradu donijeti mnogo štete Hrvatskoj, posebice u zakonodavstvu u kojemu je nametano srbijansko nazivlje (pravno) a potiskivalo hrvatsko. Vidi časopis: *Glasilo pravničkog društva*, XLIX, br. 1, Zagreb 1923., 1-14. Nije čudo da su onda pravni stručnjaci u Zagrebu otvoreno prigovarali: “Mi u Hrvatskoj dobivamo iz Beograda tako sastavljene ukaze i naredbe, da ih ne razumijemo nikako, a u novinama ima takvih tuđjih riječi, osobito ruskih, turskih te arhaizama koji su nerazumljivi ne samo prostu čovjeku nego i naobraženom.” Vidi: časopis *Obzor*, LXIV., br. 68, Zagreb 1923., 1-2.; br. 72, str. 1; br. 80, str. 1-2.; br. 89, str. 5; br. 97, str. 1; br. 112, str. 1-2. Usporedi bilješku 181 ovdje.

34 Ravlić, *nav. dj.*, 172.

35 Ravlić, *nav. dj.*, 175.

imao nesporazuma. “Treba prije svega kazati, da je u odboru bilo nesuglasica između g. Bazale i g. Domjanića, a katkad i između g. Domjanića i g. Jelašića,³⁶ no svi ti nesporazumci ostali su u obiteljskom krugu, bez ikakvih posljedica.” No kada se je radilo hoće li se Domjanića 1927. po treći put birati za predsjednika ili ne, bilo je glasova koji ga nisu podržavali.

Budući da se je odnos nekih članova Odbora MH prema njezinu predsjedniku Domjaniću promijenio s negativni predznakom, na godišnjoj skupštini MH 29. lipnja 1927. godine “za novog predsjednika je izabram Albert Bazala (1877. – 1947.)³⁷; za potpredsjednika Književna umjetničkog odbora Filip Lukas, a za potpredsjednika Gospodarskog odbora Rudolf Erber;³⁸ bivši predsjednik dr Dragutin Domjanić izabran je za počasnog člana.”³⁹

U svom naslovljenom članku: “Zašto nije g. Domjanić bio ponovno biran za predsejdnika Matice hrvatske u godini 1927.,” Filip Lukas (1871. – 1958.) je pokušao objasniti u časopisu *Hrvatska revija*, točnije u *Prilogu Hrvatske revije* broj 10., i br. 11. 1933. Lukas, uz ostalo, navodi: “(...) Prije svega treba da pripomenem, da je na sjednicama Matičina odbora dolazilo nerijetko do sukoba između g. Domjanića i Bazale, a kadkada između Domjanića i Jelašića, no svi ti nesporazumci ostali su u obiteljskom krugu bez ikakvih posljedica. Ja sam s obzirom na to kazao, da iako je u odboru bilo manjih nesporazumaka, te iako je g. Domjanić često odugovlačenjem rješavanja nekih pitanja kočio brzi rad Matičin, ipak je činjenica, da su se mnoga njegova mišljenja na koncu pokazala kao ispravna, pa zato je moje mišljenje, da ga teba ponovno birati za predsjednika.”⁴⁰

Možda nije suvišno ako navedem dio Lukasova obrazloženja. “(...) G. Bazala je predložio mene za predsjednika, na čemu sam se zahvalio i ponudu otklonio, te nadovezao, da bi po mom mišljenju, ako se ukloni g. Domjanić kao kandidat, bio najpodesniji za to mjesto g. Bazala, jer on ima iskustva u Matici, a i velike socijalne veze u Zagrebu. Moj prijedlog nije nitko od prisutnih podupro. Kazao sam konačno, da ako konferencija zaključi, što se i dogodilo, ali ne jednoglasno, već većinom glasova, da se g. Domjanić ne bira, da mu se to mora unaprijed saopćiti. Na toj konferenciji potom nije bila osoba pred-

---

36 Franjo Jelašić (1878. – 1944.), filozofski pisac i prevoditelj, bio je tajnik Matice hrvatske (1922. – 1939.). O njemu više u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, knj. 6, Zagreb 2005., 409.

37 O njemu više u *Hrvatskom bigrafskiom leksikonu*, knj. 1, Zagreb 1983., 553-556.

38 O njemu vidi u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, knj. 4, Zagreb 1998., 47.

39 Ravlić, *nav. dj.*, 177.

40 Filip Lukas, Zašto nije g. Domjanić bio ponovno biran za predsjednika Matice Hrvatske u godini 1927. U: *Prilog Hrvatske revije*, br. 10, Zagreb 1933., 9.

sjednika definitivno određena. Gospodin Lorković je zaključio konferenciju i zamolio me, da se predomislim i ponuđenu kandidaturu ne odbijam. Kako sam iza toga otputovao u Dubrovnik za maturu i povratio se u Zagreb dan prije glavne skupštine, nije mi ništa bilo poznato, što se o kandidaturi predsjednika odlučilo; jedino znadem, da sam dobio kandidacionu listu na potpis s g. Bazalom kao predsjednikom. Držao sam, da je kasnije bila druga konferencija, koja je tako odlučila, ali toga nije bilo, već kako mi kasnije rekoše, sam g. Bazala je unio svoje ime kao kandidata za predsjedničko mjesto. Jedno sam uvijek osuđivao, što nije g. Domjanić prije bio obaviješten o tome, već na dan same skupštine. Tko je tome kriv i zašto je to učinjeno, čuo sam jednu verziju, no g. Bazala znade najbolje, pa bi mogao o tome javnosti nešto kazati.”⁴¹ Je li doista Bazala to i učinio. Nije mi poznato. Očito se je izbor dogodio “iza leđa” Dragutina Domjanića.⁴²

Ovom prigodom valja još jednom pročitati Domjanićev govor koji je održao na glavnoj skupštini Matice hrvatske 1. srpnja 1923. godine, jer u njemu se Domjanić predstavio u svojim razmišljanjima o tadašnjem kulturnom i društveno-političkom kontekstu. Stoga evo govora u cjelosti.

Slavna skupštino!

Kulturu danas ne cijene, smatraju je nekim zastarjelim predratnim pojmom. Danas vrijedi više fizička sila, nasilje, pravo šake, kao da smo se vratili u vremena naših špiljskih predaka. Kao da nisu morale tolike kulture propasti, da možemo mi uživati i razvijati plodove umrlih genija i napore minulih vjekova.

Cijeni se samo, što se može izraziti u novcu. Duševni se rad zapravo i ne plaća – baca mu se milostinja. Vrijedi samo rad ruke i stroja. Književnost i umjetnost postale su luksusom, kuriozitetima iz zaboravljenih vremena. Slavljene su pojedinci u šakačkom boju, crni-bokseri, a junake misli i duha ‘die Ritter vom heiligen Geist’ drže potomcima viteza Don Quijota. Vješti udarac glavom kod nogometa ima veću vrijednost, nego misao učenjakova, koja kao munja razdire

41 Isto, 9-10.

42 Da je to tako i bilo, svjedoči Domjanić u pismu 2. svibnja 1924. svojemu prijatelju Vladimiru Šifferu u kojemu, uz ostalo, kaže: “(...) I u Matici imam neugodnosti. Bazala me potkapa gdje samo može. Uostalom, ljetos izlaze moje tri godine mog predsjedništva, pa i sam ne znam hoće li me naše veličine opet kandidirati. Gadan je to tip ljudi, ovi naši profesori!” Vidi pismo u cjelosti u: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj 35, Zagreb 2006., 214-215. Drago Ćepulić u svom *dnevniku* također zapisuje: “(...) A protiv Domjanića se stalo raditi u Matici i konačno je on otišao. S njim i ja.” *Nepoznati Domjanić. Dnevnik Drage Ćepulića o pjesniku Domjaniću*, prir. Ivo Kalinski, POU Sv. Ivan Zelina, Mala biblioteka “Dragutin Domjanić”, knj. 20, Sv. Ivan Zelina 1998., 35.

tminu tajna prirodnih. Ili su i vitezovi duha od nužde, od krvave nužde, pošli kramarima u službu, na kuluk – il po našem na klaku – za kruh svakdašnji.

A knjige? Knjige su neko vrijeme ljudi kupovali. Sve se bilo do grla zasitilo krvi i svatko je čeznuo za nečim višim, čišćim i duševnijim. Oni, koji su dosta teško kupili knjigu, tražili su je da se odmore, da odahnu dušom. A oni, koji su imali suviše novca, nabavljali su je, da se pokažu, kako i oni imadu dušu, ili bolje, da pokažu, da i oni imadu zlata.

Ta su vremena prošla. Koji knjigu trebaju, sad je gotovo i ne mogu kupiti. Plaće su inteligentnijim slojevima sramotno niske, osobito ako su u državnoj službi, a bogatašu više ne treba glumiti neki interes za kulturu. Lakše je njima uživati u užicima tijela. Duše i onako malo tko danas još ima, a ako ima, na teret mu je i služi za porugu.

Knjige, naši najbolji prijatelji, tako su skupe, da ih oni, koji ih trebaju, ne mogu nabaviti. A oni drugi ih ne trebaju.

Ovih dana sam tražio među tima mojim tihim prijateljima, među knjigama iz ljepših vremena, neki zakon. Ja moram naime najveći dio svog života čitati zakone. To mi je zvanje. I došla mi je u ruku kao susjeda nekog tumača kaznenom zakonu, stara knjiga, koja je uvijek mlada i uvijek lijepa. Knjiga, što se s jednakom ljubavi čitala i u kazematama šliselbuškim i na dvorovima carskim i kraljevskim, i u kolibama eskimskim i u slanim pustinjama turkestarskim – ‘Sveto Pismo’.

Listajući knjigu našao sam u Poslanici prvoj apostola Pavla Korinćanima (15, 36) ovo mjesto: ‘Bezumniče, to što siješ, ne će oživjeti, ako nije prije umrlo.’⁴³

Treba posijati sjeme, da nikne plod, crno mrtvo sjeme, da nikne zlatni živi plod. Treba zasijati u zemlju.

Tako, što mi hožemo, da bude jednom pšenicom bjelicom, koja nas hljbom hrani; da bude lipom u granama, s koje će pjevati ptice i mirisati slatki cvijet i sjati zvijezde, moramo zasijati sjeme u zemlju. U našu zemlju. I naše misli i naša srca i naši životi treba da se polože u zemlju, valja da prestane biti samo našima. Zemlja ih mora zagrijati, da ne uginu bez svrhe u ovom dalekom tuđem svijetu kao sjemenka, koju raznesu vjetrovi pustinje – nego da nam pruže ili šarenilo cvijeća ili hladovinu krošnje ili punoću bujnog ploda.

---

43 U prvotisku kajkavskoga *Novoga zakona* Ivana Ruperta Gusića to ovako glasi: “Bedak! Kaj se-ješ ti, ne ožive predi, kak vumre.” Vidi: *Sveto pismo Novoga Zakona na horvatski jezik po Ivanu Rupertu Gusiću prenešeno i na svetlo dano*. Za tisak priredili i pogovor napsali Alojz Jembrih i Zvonimir Kurečić, Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima, Zagreb 2018., 407.

Tako i mi, ako hoćemo, da nam se misli vinu u ono plavetnilo neba, valja da se najprije vratimo k zemlji. Onda će i naše sile ko Anteju porasti.

Vjerujemo, da ima drugdje žarčeg sunca, nego što je naše, sretnijih naroda, nego što je naš, dopuštamo, da druge književnosti imaju velikane, koje mi nismo dostigli u umjetnosti, kojima naša nije premica, ali srce ničije ne bije u nama tako, ne osjeća za nas tako, kao srce naše zemlje. A mi ga čujemo u svakom glasu materine riječi, u svakom stihu naše domovine i u šutnji kraljevskih kamenova u Solinu, u srcu naše domovine.

Ne tražimo budnica iz zaboravljenih dana, ni šarenih zdravničarskih fraza, hoćemo samo da osjetimo, da je ono, što je stvoreno, niklo kod nas, da je naše.

Ne moraju biti samo remek-djela.

*‘Iz grmen velikoga
lavu izać trudno nije’.*

U malim narodima nema mnogo genija. Ljepše je meni djelo manje apsolutne vrijednosti, ali iskreno, nego silne riječi o velikim osjećajima, što lažu.

Ništa ne treba prezreti. Nije nebo krasno samo svojim zvijezdama stajačicama – suncima, i mnoštvo sitnih zvjezdica ljepotu njegovu povećava. I u vrtu mnoštvo sitnih skromnih cvjetova daje ljepoti vrta punoću i živost. Tako i u književnosti. Bore se uvijek stilovi i smjerovi. I svaki noviji, moderniji hoće da bude bolji od prijašnjega, a možda i jest, jer donosi nešto lijepo i novo. Ali nijedan neka ne sudi odviše strogo, možda će za godinu, dvije i on biti suđen, star i zaboravljen. A vrijednost će se svakome tek onda vidjeti, kad ga više ne bude, kad ostanu samo djela, koja žive i dulje od posljednje mode. Treba da je prije već umrlo, što hoće da živi.

Zato i Matica hrvatska ne prisiže ni na jedan smjer, ni na jednu školu. Neka bude djelo dobro. I to je sve.⁴⁴

Domjanićeva reakcija na članak iz 1926. godine

Kao aktualni predsjednik Matice hrvatske Dragutin Domjanić sigurno se nije nadao da će morati odgovorati na jedan pamflet, uperen protiv Hrvata i Hrvatske, objavljen u beogradskom časopsisu o kojemu je još 1922. godine s naklonošću govorio na godišnjoj Skupštini Matice hrvatske. No prije nego predočim oba teksta, malo pojašnjenje. Naime među ostavštinom Dragutina

---

⁴⁴ Tekst Domjanićeva govora prepisao sam iz: *Matica hrvatska 1842 – 1997.*, priredio Josip Bratulić, MH, Zagreb 1997., 50-52.

Domjanića u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu naišao sam svojedobno (1990.) na tipkopolis odgovora na članak Ljubomira Stojanovića (1860. – 1930.) što ga je on objavio pod naslovom: *Hrvatska Austrijanština u Srpskom književnom glasniku* 1926. godine. Domjanić je svoj odgovor na taj članak poslao tadašnjemu uredniku spomenutog časopisa Svetislavu Petroviću (1883. – 1945.).⁴⁵ Nije mi poznato je li tekst Domjanićeva odgovora tada i objavljen. Stojanovićev tekst ocrtava raspoloženje i prema Stjepanu Radiću dvije godine prije njegova smrtonosnoga ranjavanja u beogradskoj Skupštini (20. lipnja 1928.). Zbog zanimljivosti sadržaja Stojanovićeva pamfleta i Domjanićeva odgovora, u prijepisu predočavam oba teksta.

Ovdje mi se nudi, u kontekstu Domjanićeva predsjednikovanja u Matici hrvatskoj, razmišljanje Vatroslava Jagića (1838. – 1923.), koji je Tomi Maticu (1874. – 1968.) u jednom pismu od 27. prosinca 1922., iznio svoje poglede na razvitak prilika u S.H.S.-u, nakon Vidovdanskoga ustava.⁴⁶ Jagić kao 85-godišnjak, uz otsalo, napisao je Maticu: “(...) Razumijem Vašu apatiju, jer je i kod mene ima vrlo mnogo, samo s drugih uzroka. Čitajući u *Obzoru*⁴⁷ o tome, što biva u toj jadnoj Jugoslaviji, žalim i ja njenu sudbinu. Mnogo sreće donijela historija, ali naišla na malo pameti i poštenja sa strane ljudi, koji upravljaju, ili da pravo kažemo, zlostavljaju našu domovinu. Kuda vodi zloba i glupost beogradskih vlastodržaca, to neka bog zna i vidi. Na žalost sve više gubim vjeru i u onoga, koji bi imao stojati nad strankama te se brinuti za sreću i napredak cjeline. Da cjeline, ali dokle dopire u duši tih naših istočnjaka interes za cjelinu? Gdje po njihovoj duši prestaje cjelina? Na žalost i naša zapadna polovina, ra-

---

45 Zanimljivo da je Domjanić o tom Petroviću pisao svjemu prijatelju Vladimiru Šifferu 2. srpnja 1923.: “(...) U svom zadnjem pismu spominješ mi gospodina Svetislava Petrovića, urednika ‘Glasnika’. Meni će biti milo, ako se upoznam sa g. Petrovićem kada dođe u Zagreb, ali u ‘Glasnik’ neću više slati pjesme.” *Građa za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 210.

46 Vidovdanski je ustav donesen 28. lipnja 1921. i tada je utemeljena Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca; službeni jezik je proglašen srpsko-hrvatsko-slovenački. Na temelju toga ustava izrađen je novi zakon kojim je nametano srbijansko pravno i drugo nazivlje, a potiskivano je hrvatsko. Od Vidovdanskoga ustava do 1929. godine bila je to Kraljevina SHS, a nakon ...1929. do 1941. godine Kraljevina Jugoslavija.

47 Časopis *Obzor* izlazio je u Zagrebu od 1871. do 1941. godine. Bio je list Narodne stranke u kojemu se pažnja posvećivala kulturnom gospodarskom napredku Hrvatske. Za vrijeme banovanja Levina Raucha (1867. – 1871.) časopis je zaplijenjen a urednik zatvoren, isto tako je bilo u vrijeme obnašanja banske časti A. Vakanovića. List je zagovarao reviziju Nagodbe iz 1868. Vidi: B. Gršković, Iz “Obzorove” prošlosti. U: *Obzorova Spomen-knjiga 1860- 1935.*, Zagreb 1935. ; Agneza Szabo, *Središnje institucije Hrvatske u Zagrebu 1860 – 1873.*, Zagreb 1987., 98-102.

strovana prijašnjim mađarskim režimom, nije k osvitku novih vremena smogla vrsnih ljudi, koji bi imali ugled i upliv da vode narod pravim putem zlatne sredine.”⁴⁸ Slično je Jagić pisao svojem bivšem studentu Jovanu Radoniću⁴⁹ 8. svibnja 1921. godine, kada se je vodila rasprava u Ustavotvornoj skupštini o ustavu: “(...) Mislim, da je nacrtu ustava osigurana većina, tu je izveštačio g. Pašić,⁵⁰ samo je drugo pitanje na kako dugo. Vi Srbijanci znate, da u vašu Srbiju niko ne dira, zato ste najpouzdaniji elemenat kod izgrađivanja nove države, jer ništa ne gubite, već samo dobijate. Ali trebalo bi jakog čovjeka sa širokim mentalitetom, koji bi vama ulio nešto više simpatija i ljubavi za one krajeve, koji hoće da su sa Srbijancima jedno, ali ne bi hteli napustiti svojega istoriskog imena. Vaš današnji “režim” čini se da nema čoveka sa tako jakim, širokim mentalitetom. Zato se i posle završena posla bojim nezadovoljstva, trzavica i čak protudržavne agitacije, na koju vrebaju naši susedi sa svih strana. Ne mislim, da bi razgrađivanje državnog jedinstva moglo imati uspeha; ali je velika razlika između zadovoljne, jake i nezadovoljne, slabe Jugoslavije.”⁵¹

Jagićeve slutnje su se doista obistinile, razabire se to iz sljedećeg teksta, odnosno teksta Velimira Deželića koji je naveden ovdje. No valja još jednom pročitati tekst na koji je odgovorio Dragutin Domjanić. To je tekst za koji bi se moglo reći da je izravni napad na Hrvatku politiku i kulturu pod naslovom:

Hrvatska “Austrijanština”

Jedna velika mana naših javnih radnika (sem vrlo retkih izuzetaka) u tome je što ne vode računa kako strani svet o nama misli. Neću time da kažem da treba da nas preувелиčavaju i strani svet obmanjuju (jer to može više uditi nego koristiti, pošto se istina na kraju krajeva opet pokaže), ali je njihova dužnost da pruže stranom svetu pravu sliku o nama, i da se staraju da se mišljenje što više raširi.

Tu ulogu referenta o nama pred Evropom uzela je na sebe još od ostanka Srbije bečka štampa. A kako je to ona činila, pa i sad čini? – Na najperfidniji

48 Pismo u cjelosti objavljeno je u: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, knj. 23, JAZU, Zagreb 1952., 39

49 On je bio član Ustavotvornoga odbora Skupštine u Beogradu. Naime godine 1921. bio je donesen prvi ustav u Kraljevini Jugoslaviji, s kojim je bilo povezano i pitanje oko oblikovanja srpsko-hrvatsko-slovenačkoga jezičnoga standarda. U praksi je to značilo nametanje srpskoga jezika i ćiriličnoga pisma na državnoj upravi, vojsci i školstvu. Stoga je posve razmljiv Jagićev stav koji je naveo u pismu.

50 Riječ je o Nikoli Pašiću (1846. – 1926.) vođi radikalne stranke u Srbiji; u povijesti je poznat kao fanatik Velikosrbin.

51 Objavljeno u: *Grada...*, knj. 23, 1952., 38.

način, često pod obrazinom čiste objektivnosti i sažaljenja, ona nas je predstavljala kao surov i nekulturan narod, a državu kao razrivenu partijskim borbama i nesposobnu za kulturni život među evropskim državama. Nikad nijednu dobru reč ili pravednu ocenu ma o čemu kod nas nije izustila. Nekako baš pred ratove Franc Ferdinand je govorio da Balkan treba zadobiti za evropsku civilizaciju (jamačno kao što je bila zadobivena Bosna i Hercegovina!). Bečka štampa je to tako vešto i tako sistematski činila, da su ne samo svi narodi u Austriji, već i ceo svet, pa često i Rusi, gledali na nas kroz njene naočare. (U petrogradskom *Novom Vremenu* izlazili su dopisi, tobož iz Beograda, koji nisu bili ništa drugo do prerada vesti koje su donosile bečke novine). Na slovenskom novinarskom kongresu u Beogradu češki i poljski novinari otvoreno su priznali da su se iznenadili kad su Beograd i njegovo društvo našli sasvim drukčije nego što su ga po bečkoj *Novoj Slobodnoj Presi* zamišljali. Trebalo je da dođu balkanski ratovi i veliki svetski rat da stranci s nama dođu u neposredni dodir, da nas sagledaju otvorenim očima i da svoje mišljenje o nama promene.

Ali dok se u celom svetu ta promena mišljenja, gde više gde manje, izvršila, Hrvati su ostali da nas gledaju kako ih je još Austrija vaspitala. Prosti katolički svet gleda u nama samo "šizmatike", žali propast katoličke Austrije, i ne može da se pomiri s tim da je slobodan, da je u svojoj državi, i da su "šizmatici" s njim ravnopravni. Kad je jedan oficir zapitao nekog vojnika Hrvata: "Kako je, kako je?" – "E, kad se mora! Da smo bar pod Italijom!" odgovorio mu je ovaj. A inteligencija hrvatska pati od velike megalomanije. Oni misle da su samo oni Evropljani i zapadnjaci, a mi da smo "Balkanci", koje oni treba da kultivišu i prosvete (kao što su nekad – a pomalo i sad – o sebi mislili naši Vojvođani). – Mi možemo biti potpuno ravnodušni prema takvom njihovom mišljenju o sebi i o nama, jer to može samo njima biti od štete. Ono, istina, nije ni nama od koristi, jer to sprečava uzajamno približavanje koje je tako potrebno stanovnicima jedne države, i mi to žalimo i njih radi i same stvari radi, ali pomoći ne možemo; valja trpeti.

Nego, ima nešto drugo prema čemu ne možemo nikako i ni po koju cenu biti ravnodušni, a to je da jedan Hrvat, kao aktivan državni ministar,⁵² nosi

---

52 Stojanović aludira na Stjepana Radića (1871. – 1928.) kao tadašnjega ministra prosvjete u Pašičevoj vladi u Beogradu. O Stjepanu Radiću vidi: Bogdan Krizman, *Korespondencija Stjepana Radića* 1885 – 1918, I, Zagreb 1972.; 1919 – 1928, II, Zagreb 1973. Da se podsjetimo. Stjepan Radić je sudjelovao u spaljivanju mađarske zastave 1895. godine prilikom posjeta cara Franje Josipa I. Zagrebu. U Parizu je 1899. diplomirao na Slobodnoj školi političkih znanosti. Naslov njegova diplomskoga rada glasi (na hrvatskom): *Savremena Hrvatska i južni Slaveni* koja je bila ocjenjena kao izvorno i strogo znanstveno političko djelo kakvog nema čitava francuska književnost. Radić potom odlazi u Prag gdje pokreće i surađuje u tiskanju lista "*Hrvatska mi-*

litiju po katoličkim krajevima i na sav glas trubi kako je “sporazum”⁵³ za zemlju neobično važan i koristan i da se mora održati, a u isto nas vreme grdi i omalovažava: kako mi umemo samo da se bijemo i ginemo, a samo oni umeju

---

sao” s podnaslovom: *List za književnost, politiku i pitanja socijalna*, dakle nije nigdje navedeno da je to studentsko glasilo; prvi broj izašao je 10. siječnja 1897. s njegovim uvodnim programskim člankom: *Što hoćemo?*. U tom je časopisu Radić objavljivao niz važnih svoji razmišljanja za poboljšanje političkoga, obrazovnoga i gospodarsvena života u Hrvatskoj. Glavnim urednikom bio je Čeh František Hlaváček. Izašlo je svega sedam svezaka časopisa, posljednji 10. srpnja 1897. No taj tzv. studentski list u Pragu imao je svojih političkih problema. Budući da je uredništvo htjelo da u svoje kolo suradnje predobiju i Srbe, zbog naslova časopisa to im nije uspjelo. Naime Srbi su htjeli da se iz naslova ispusti riječ “hrvatska”. Izgleda da im je uspjelo, naime u prosincu 1897. u Pragu je počeo izlaziti novi časopis pod naslovom: *Novo Doba*, s podnaslovom: *List sjedinjene hrvatske, srpske i slovenačke omladine, za književnost, politiku i socijalna pitanja*. Izašlo ukupno deset brojeva, posljednji je broj izašao u srpnju 1898. godine. Eto, naš je Stipica Radić toliko nastojao oko jedinstva Hrvata i Srba da je čak izjavljivao: “Hrvati i Srbi dakle jedan su nam narod.”(?) Više oko časopisa “Hrvatska misao” vidi: Damir Agačić, Hrvatski studenti na češkom sveučilištu u Pragu 1882. – 1918. godine. U: *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institut za povijest, 30., br. 2, Zagreb 1998., 291-315, posebno 302-311. Usp. Vida Flaker, *Časopisi hrvatskoga modernističkog pokreta*, Zagreb 1977. S bratom Antom Radićem (1868. – 1919.) Stjepan Radić osniva 1904. (prosinac) Hrvatsku pučku seljačku stranku. Popularnost je stekao svojim političkim djelovanjem, govorima i tiskanim djelima pa je, za života (do atentata na njega u Beogradu 20. lipnja 1928.), bio priznat kao vođa hrvatskoga naroda, a Hrvatska seljačka stranka, kojoj je bio na čelu, imala je veliku ulogu u borbi hrvatskoga naroda za nacionalnu samostalnost. Uputno je pročitati: Tomislav Markus, *Od kršćanskog do seljačkog humanizma: Hrvatske i nacionalne ideologije i bio-ekologije*. U: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti (...)*, HAZU, Volumen 24., Zagreb 2006., 223-264. Vidi također: Zlatko Matijević, “Za Hrvatstvo, križ i plug!” – Politička aktivnost Hrvatske pučke stranke od veljače do rujanskih parlamentarnih izbora (1925. – 1927. godine). U: *Časopis za suvremenu povijest*, 29., br. 2. Hrvatski institut za povijest, Zagreb 1997., 249-269. U vezi sa Stjepanom Radićem vidi njegovu knjigu: *Suvremena Evropa ili karakteristika evropskih država i naroda*, pretisak, Pan Liber, Zagreb 2005., uvod napisao Davor Pauković s relevantnim referencijama knjiga i rasprava o Stjepanu Radiću; Vidi još: Branka Boban, Stjepan Radić – Opus, utjecaji i dodiri. U: *Radovi*, vol. 22, Filozofski fakultet Zagreb – humanističke i društvene znanosti, Zavod za hrvatsku povijest, Zagreb 1989., 147-210.

53 Riječ je “sporazumu” Svetozara Pribičevića (1875. – 1936.) s Nikolom Pašićem; do “sporazuma” će doći 1927. godine također između Pribičevića, Radića i Pašića. Dragutin Domjanić je u vezi s tim “sporazumom” napisao satiričku pjesmu pod pseudonimom Tuk – Tuk, a nastala je 16. lipnja 1925. Za života Domjanića nije objavljena, učinio je to Drago Čepulić (1893. – 1976.) u časopisu *Hrvatska smotra*. U cjelosti je iznova pjesma “Sporazum” tiskana u: *Zaprešićki godišnjak 1993.*, ur. Stjepan Laljak, MH, Zaprešić 1993., 126. O Dragi Čepuliću vidi u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, knj. 3, Zagreb 1993., 147-148. i u *Hrvatskoj književnoj enciklopediji*, knj. 1, Zagreb 2000., 327. U vezi s Pribičevićem vidi: Hrvoje Matković, *Svetozar Pribičević i samostalna szranka do šestojanuarske diktature*, I., Zagreb 1972. Vrlo je zanimljivo pročitati politička promatranja i doživljaje bivšega bana Pavla baruna Raucha iz godine 1928., dio u kojem piše o Stjepanu i Svetozaru Pribičević; objavljeno pod naslovom: *Mamoari bana Pavla Raucha*, izd. Zagrebačko arhivsko društvo, Zagreb 2009., 143-152.

da stvaraju i unapređuju državu. Normalan čovek mora pomisliti da on to ne govori iz ubeđenja, već da se dopadne hrvatskim masama, jer to potpuno odgovara onome kako ih je pre Austrija učila; ali kad se setimo da je on verovao i svoje ljude uverio da će Amerikanci, Francuzi i Englezi otrgnuti od nas Hrvate i stvoriti im zasebnu državu (njegova “korespondencija” s Lojrd- Džordžom, i hadžiluk po Evropi), onda se može pomisliti da on zaista veruje u ono što govori i da tako “sporazum” i shvata, i možda misli da takav “sporazum” i mi možemo primiti. – Ako je tako, onda se i on i svi Hrvati ljuto varaju, da ćemo mi ikad i hteti i smeti dopustiti da državom upravljaju i vode je oni koji su se pre više od 800 godina “sporazumeli” s Mađarima i docnije s Austrijancima, i odrekli se uprave nad svojom državom, i predali njima i njihovim vladarima da je oni vode i njome upravljaju! – Neka stara hronika priča: kad je ruski veliki knez Vladimir hteo da se odreče mnogoboštva, došli su preda nj razni misonari i hvalili svoje vere. Među njima su bili i Jevreji. Kad ih on upita gde je njihova država, oni mu odgovore da je nemaju, jer se njihov bog na njih rasrdio i rasturio ih po celom svetu. “Pa zar vi, na koje se vaš bog rasrdio i rasturio vas, dolazite meni da ga ja primim?”, vikne na njih knez i otera ih. Slično nešto mogli bismo mi reći i Hrvatima: zar vi, koji ste staru svoju državu predali drugome, hoćete sad ovu novu, koja je i naša, da usrećavate? – Ne, braćo Hrvati, to ne može biti.

Misli Ili G.(ospodin) Radić da mi ne vidimo da je cela njegova propaganda pod zaštitom “sporazuma” upravljena na to da se Srbi u državi oslabe, i da ih omalovaži u očima onih stanovnika koji su posle ratova došli u zajednicu? Veruje li on da nam svojim poricanjem, koje on daje gotovo posle svakog svog govora, može zamazati oči da mislimo kako je time uništen onaj utisak koji je on svojim govorom ostavio na svojim mnogobrojnim zborovima, i da to što je govorio ne znači ništa? Ta nismo mi njegovi Zagorci kojima on jednoga dana kliče: “živela republika”, oni odgovaraju: “živela! I živeo vođa hrvatskog naroda”; a drugi opet dan: “živeo sporazum!”; i “donosim vam pozdrav od kralja!”, oni opet odgovaraju: “živeo vođa hrvatskog naroda, živeo sporazum, i živeo kralj!”

I što je najkarakterističnije za današnju još neprestano zbunjenu i bez kompasa političku situaciju, niko se od srpske strane još ne nađe da mu dovikne: “Stoj! Ni koraka dalje!” – On i dalje ministruje, dolazi u ministarske sednice, govori čak i u Skupštini, i sve to se prima ili ne prima, ali ljigavo, mlitavo, bez osećaja i shvatanja; nigde ni s koje strane odlučnog poteza, nigde razborite, krepke reči!

Ali treba dobro da upamti i G.(ospodin) Radić, i G.(ospodin) Pašić, i radikali, i svi kojih se tiče, da žice, kad se suviše zategnu, moraju popucati, i onda će biti kriv đavo!⁵⁴

Ljubomir Stojanović⁵⁵

Dragutin Domjanić je na predočeni tekst odogovorio pod naslovom: *Odgovor na "Hrvatsku Austrijanštinu"*. Budući da je i taj odgovor vrlo zanimljiv, jer nam otkriva Domjanića u drukčijem svjetlu nego što smo ga imali prilike gledati kroz njegove pjesme. Rekoh, odgovor je Domjanić uputio uredniku *Srpskoga književnog glasnika*, Svetislavu Petroviću.

Vrlo cijenjeni gospodine uredniče!

Kad sam pročitao članak gospodina Ljubomira Stojanovića pod naslovom "Hrvatska Austrijanština" u 9. broju Vašeg uglednog časopisa, nisam Vam htio odmah pisati, jer sam bio odviše razočaran i ogorčen. Najprije nisam mogao da vjerujem da to čitam u Srpskom Književnom Glasniku,⁵⁶ već sam mislio, da sam slučajno uzeo u ruke koji politički list. Bio sam utoliko više razočaran, jer sam takav članak našao u Književnom Glasniku, koji je upravo onih dana slavio dvadesetpetgodišnjicu, kad je gospodin Krklec govorio, "kao sin hrvatskog Zagorja", slaveći Glasnik kao "jedan od najvećih duhovnih manifestacija i najljepših uteha za budućnost", i kao "list kome je briga da u duhu Skerličevu stvara i odneguje duhovno jedinstvo, koje će biti duša u našem narodnom telu". Bio sam ogorčen, jer se vrijeđa moj narod. Tako se o nama Hrvatima nije pisalo u Srbiji ni dok smo još bili u Austro-Ugarskoj, koja nije bila prijateljska prema Srbiji. Barem toga nije bilo u Književnom Glasniku, koliko se ja sjećam, a suradnik sam Glasnika već kojih šesnaest godina.⁵⁷ I nije to sad napisao koji novinar u žestini bezobzirne političke borbe, nego ozbiljan gospodin i akademik.

54 Bez posebnog komentara, moglo bi se postaviti pitanje nije li taj Stojanović i njegovi istomišljenici, s tim svojim napisom, pridonio tragičnom činu – "Stoj! Ni koraka dalje!" – kada je u beogradskoj Skupštini u Stjepana Radića pucao Puniša Račić? (20. lipnja 1928.). O Radiću vidi: Mira Kolar-Dimitrijević, Radićev sabor i zaprešičko područje 1927 – 1928. U: *Zaprešički godišnjak '93.*, MH, Zaprešić 1993., 62-71.

55 Ljubomir Stojanović (1860. – 1930.), političar, povjesničar i filolog. O njemu vidi u: *Enciklopedija Jugoslavije*, knj. 8, Zagreb 1971., 156-157. Godine 1922., 6. IV. bio je izabran za dopisnog člana tadašnje JAZU u Zagrebu. Vidi: *Ljetopis JAZU*, knj. 37, Zagreb 1922., 33.

56 Stojanovićeve članak je objavljen u 17. knjizi br. 2 toga časopisa (16. Januar), Beograd 1926., 360-362. Nije jasno kako Domjanić navodi br. 9. Urednik je tada bio Svetislav Petrović (1883. – 1945.), pozorišni kritičar, esejist i prevoditelj; časopis je uređivao 1922. – 1927. godine.

57 U istom su časopisu, uz Domjanića, surađivali Gustav Krklec, Vladimir Nazor i drugi hrvatski pjesnici kao i slovenski pjesnici: Alojz Gradnik, Josip Murn, i drugi. Pjesme (štokavske) koje je Domjanić objavljivao u *Glasniku*, sabrao je u jednu zbirku i objavio u izdanju Srpske

Ne, gospodine uredniče "Hrvatska Austrijanština", kako je g. Ljub. Stojanović prikazuje, ne postoji; ali postoji nešto gore od toga, što nam smeta i smetati će da budemo i srcem jedno, nešto što nas Hrvate svuda progoni (baš kao i nekad u Austro-Ugarskoj): nepovjerenje bez razloga i bez granica. Tome je evo i opet jednim dokazom taj članak.

Pišem Vama, gospodine uredniče, otvoreno i bez ikakvih obzira, a kako je napadaj oštar, oprostite ako će možda i koja moja riječ biti kome neugodna. Ne skrivam se ni za kakove fraze, bile one ma kako zvučne i rodoljubive. Govorim iskreno, jer sam ja našoj narodnoj slozi bio iskreno odan, i onda kad su to iskazivali samo idealisti ili "veleizdajnici".

Što se nas Hrvata tiče, kako je pisala bečka štampa prije rata i u ratu?! "Neue Freie Presse" je nas i Hrvate i Srbe u Austro-Ugarskoj mrzila jednako kao i Srbijance. Tko protivno tvrdi, ili uopće ne pozna prilike ili svijesno piše neistinu. To ne mislim, da bi mogao g. Ljub. Stojanović učiniti. Nas Hrvate nije "Austrija vaspitala", mi smo gledali svojim očima i Austriju i Srbiju. To je dobro znala i Austrija i oni Srbijanci koji su nas poznavali i voljeli, kao na primjer pokojni Skerlić i mnogi drugi od inteligencije, osobito u književnim krugovima. Ostali narod u Srbiji nas nije poznavao, ali nas nije ni mrzio.

Pisac veli da i sad još "prosti katolički svet gleda u nama (Srbijancima) samo šizmatike, žali propast katoličke Austrije, i ne može da se pomiri s tim da je slobodan, da je u svojoj državi, i da su šizmatici s njim ravnopravni." To se veli Hrvatima, koji su se svagdje i svim sredstvima borili za slobodu! Pisac članka spominje "prosti katolički svet". Valjda misli narod. Kako je taj "prosti svet žalio propast Austrije", znamo dobro mi svi koji smo s njim živjeli i trpjeli. To znadu još bolje oni koji su se proti Austriji borili i u Dobrudži i drugdje. Ne, nije istina, da naš narod u Srbijancima gleda samo šizmatike. Gdje se naš čovjek iz naroda sastane s vašim čovjekom iz naroda, odmah se sporazumiju. Nema tu one mržnje, koju su poticali oni kojima je to bila korist ili svrha.

Dražesna je ona priča, što pisac servira o nekom Hrvat u koga da je oficir pitao, kako je, a on da mu je rekao: "Da smo bar pod Italijom!" Ne vjerujem, da je to koji vojnik Hrvat rekao ozbiljno. Ako je doista rekao možda se samo narugao onomu koji ga je pitao. Dopuštam, da je šala gruba, ali vojnik ne mora uvijek govoriti salonske šale; a kad Hrvata susreću s nepovjerenjem, nije čudo da je on i u svojim šalama koji put, kako vele Rusi, "u ježevim rukavicama". Da govorim ozbiljno, mi Hrvati da želimo biti pod Italijom?! Pa to je krvava uvreda za Hrvata, da mu se to podmeće!

---

književne zadruge pod naslovom: *Pjesme* (1933.) na ćirilici. U vezi s tom zbirkom vidi Domjanićevo pismo 7. travnja 1933. Božidaru Borku, ovdje u knjizi, str.

Za hrvatsku inteligenciju autor veli “da boluje od megalomanije, oni misle, da su samo oni Evropljani” a svi (Srbijanci) da ste “Balkan, koji oni treba da kulturno prosvete”. Tako veli pisac. Mogao bih mu odgovoriti njegovim riječima: “Mi možemo biti ravnodušni prema takovom njihovom mišljenju, jer to može samo njima biti od štete.” Uostalom, to nije istina, što veli. Ali to sve nama otkriva onu glavnu ranu, od koje sav naš život boluje, to nam je reklo zašto se ne može duševno jedinstvo provesti – radi mržnje koja kipi iz toga članka.

Nisam političar, miran sam čovjek, ali mi je žao da moj narod vrijeđaju i da to čine u listu, kome sam i ja suradnik, i koji su utemeljitelji ljudi koji su htjeli našu narodnu slogu. Da li će gospodin Ljub. Stojanović, rugajući se čitavoj našoj povijesti i iskrivljujući je, usrećiti ovu državu, koja je i naša i u kojoj mi nismo nikakova *quantité négligeable*, na to će mu vjerojatno odgovoriti ljudi kojima je na srcu narodna i bratska sloga, ali tako kako on piše, ne, “tako braćo Srbi, ne može biti!” Nisu naši Zagorci glupi, kako misli gospodin Stojanović. Poznam i njih i naš narod barem toliko kao on, premda sâm nisam Zagorac. Živio sam i živim s njima i kao običan građanin i kao sudac, poznam ih i u njihovu dobru i u zlu. Imaju oni na mjestu i srce i dušu, a kad treba i – šaku. Istina, puka su sirotinja, ali naša ponajbolja imena su iz Zagorja: i (Ksaver Šandor) Đalski i (Janko) Leskovar i (Franjo) Iveković i (Ivan) Broz i (Josip) Pasarić i (Vladimir) Gudel, pa i vaš (Gustav) Krklec,⁵⁸ i toliki drugi. Ako ima u našoj državi krajeva gdje se rađaju sami mudraci, nismo ni mi z bedakove hiže.

Konačno, znamo i mi, da “žice, kad se suviše zategnu, moraju popucati”, ali onda ne će “biti kriv samo đavo”, nego i gospdin Ljub. Stojanović. Možda ćemo onda i otići do đavola, ali ne samo mi, nego i vi svi, gospodine Stojanoviću!

Oprostite, gospodine uredniče, što sam Vam oduzeo toliko dragocjena vremena, ali nisam smio da na to šutim. Molim Vas, budite tako dobri, pa mi saopćite, da li se i Vi slažete sa člankom gospodina Ljub. Stojanovića koji ste bez ograde donijeli u svom listu. To ja doduše o Vama ne mislim, ali budući da tako izgleda, potrebno će biti to i javno reći. Ako bi ipak bilo tako, te ako ne biste našli načina da se javno ogradite od mišljenja g. Stojanovića, onda ja, kao pošten Hrvat ne bih mogao više surađivati u Srpskom književnom glasniku, kamo sam dosad pisao i bio kao prijatelj priman.⁵⁹

Dragutin Domjanić⁶⁰

58 Imena u zagradi i bilješke dodao A. Jembrih.

59 Nije poznato je li se urednik *Glasnika* Svetislav Petrović ogradio od Stojanovićev članka.

Možda i jest, kad je Domjanić 1933. objavio zbirku *Pjesme* u Beogradu na ćirilici ali hrvatskim jezikom, dakle nije mu jezik ekaviziran.

60 Oba teksta prvi put su u mojem prijepisu objelodanjena u časopisu *Marulić*, XXIII., br. 6, Zagreb 1990., 787-191, pod naslovom: *Domjanićev pledoaje za hrvatsku kulturu*. Što se poli-

Eto, tako je odgovorio Dragutin Domjanić kao predsjednik Matice hrvatske, iako tu funkciju u tekstu odgovora nije spomenuo. Treba znati da se njegovo reagiranje na Stojanovićev pamflet događa u doba Kraljevine S. H. S.⁶¹

Ovdje mi se nameće jedan diskurs, vezan za Dragutina Domjanića, koji

---

tičkoga mjesta i uloge Hrvatske tiče u Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca (S.H.S.) i u Kraljevini Jugoslaviji (1918. – 1929. – 1941.), vidi: Dragutin Pavličević, *Povijest Hrvatske*, Drugo, izmijenjeno i prošireno izdanje, naklada P. I. P. Pavičić, Zagreb 2000., 331-397.; Ivica Zvonar, Bilješke o nastajanju kraljevstva SHS. U: *Starine*, HAZU, knj. 64, Zagreb 2012., 235-265. Da se podsjetimo: Država Srba i Hrvata proglašena je 29. listopada 1918. godine kada je Hrvatski sabor raskinuo sve državno-pravne veze s Bečom i Budimpeštom. Potom je osnovana Država Slovenaca, Hrvata i Srba s vladom kojoj se na čelu nalazio slovenski političar Anton Korošec. Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca (kasnije kraljevina Jugoslavija), naziv je za Monarhiju koja je obuhvaćala područja Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Makedonije, nastala je 1. prosinca 1918. godine. Ta je politička tvorevina prestala postojati s uspostavom Demokratske Federativne Jugoslavije. Kralju je zabranjen povratak u zemlju 29. studenoga 1943., a država je proglašena Federativnom Republikom Jugoslavijom 29. studenoga 1945. godine. Vrlo je indikativno što čitamo u knjizi *Kakvi smo bili*, knj. II., (2011., 1340) Velimira Deželića, sina: "(...) Mi smo Austrougarsku mrzili, iščekivali da ona propadne, pa da nam 'jugoslavenstvo' donese rješenje ne samo nacionalnog nego i ekonomskih i socijalnih pitanja. I razočarali smo se! Kraljevina Jugoslavija htjela je biti Velika Srbija, i njome su vladali Srbi. Tako se raspirio plemenski razdor do zatora." Svaki današnji čitatelj koji želi više znati i dobiti odgovor na pitanje, što je sve predhodilo stvaranju kraljevine S. H. S., svakako valja pročitati knjigu: Ferdo Šišić, *Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Zagreb 1920.; Srđan Budisavljević, *Stvaranje države SRBA, Hrvata i Slovenaca*, Zagreb 1958. Vrlo je interesantno pročitati stranice u knjizi Velimira Deželića, ml. *Kakvi smo bili*, II., Zagreb 2011., 831-1156 i dalje, jer opisuje razdoblje S.H.S.-a,

61 U vezi s tom političkom tvorevinom Domjanić svojemu prijatelju Vladimiru Šifferu piše 26. veljače 1919., uz ostalo: "(...) Nije kod nas sve onako kako riječ S. H. S. vidi. Ima mnogo nezadovoljstva i nereda, i s nama se apsolutno uvijek ne postupa bratski. Ja sam, Ti to znaš, bio uvijek za jedinstvo, ali sada sam silno razočaran. (...) Kako smo upravo mi Hrvati bili iskreno oduševljeni za bratstvo i jedinstvo! Ima krivnje na obje strane, ali mislim da najviše štode slozi oni koji sve unificiraju, a ne prijateljski. Ljubav se ne može ovršnim putem provodati." Pismo u cjelosti vidi u: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 201-202. Treba još reći da je 1919. godine i DHK podržalo referat predsjednika Nikole Andrića (1867. – 1942.) koji je on pročitao 7. lipnja 1919. na glavnoj skupštini Društva pod naslovom: *Jedan narod treba i jednu književnost da ima*. To za što se je Andrić zalagao tada, nama je danas gotovo neshvatljivo. To je tada bilo normalno s gledišta tadašnje realnosti. U svom se je referatu Andrić zalagao "za jedinstvo jezika i pisma 'od Subotice do Cetinja', 'od Beograda do Varaždina, od Skoplja do Splita': Zaključak cijeloga izlaganja bio bi dakle – Srbi ostaju kod ekavskog dijalekta u građanskom i književnom životu, a kod ćirilice ostaju u Crkvi. Hrvati naprotiv primaju ekavštinu u jezik, a ćirilicu u Crkvu – dok bi se latinica kao predstavnica svjetske kulture, prihvatila na cijelom području državnog i kulturnog života, rezimirao je sam Andrić svoje izlaganje i na kraju dodao: Sve drugo imalo bi se prepustiti budućnosti." Citat iz: *Spomenica Društva hrvatskih književnika 1900. – 2000. – 2010.* ur. Božidar Petrač, Zagreb 2010., 91-92. No znamo da su neki hrvatski pisci u to vrijeme pisali ekavicom.

zapravo na neki način upotpunjuje gore rečeno u odgovoru spomenutom Stojanoviću. Citat, koji slijedi, dio je opširnoga memoarskog zapisa Domjančeva prijatelja Vladimira Šiffera koji, uz ostalo, zapisuje: “(...) Domjanić, koji je u početku bio veoma zagrijan idejom našeg jedinstva i zajednice, pomalo se hladio i najposlije potpuno ohladio za ono i onakovo uređenje države. Grubi redarstveni i dvorski pretorijanski režim, kome svi austrijski Bachovi režimi nisu bili ravni i nisu mu dorasli, gušio je svaku slobonu misao. Napredovati u državnoj službi mogli su samo oni koji su prignuli glave i šije, i odobravali – ili barem hinili odobravanje – i onakovo uređenje države i metode vladanja. Takav je režim morao izbaciti na površinu one najgore – štrebere i karijeriste, ljude slabog značaja, spremne na sve ružno. Takve je ljude Domjanić sretao u svojoj činovničkoj sredini. I posve je razaumljivo, da je Domjanić, poštenjak i idealist, morao konačno i sam osjetiti bič režima.

Šovinistički i vojni Beograd, opijen pobjedom u prvom svjetskom ratu, nerado je gledao – a još manje razumio ili htio razumjeti – opravdane težnje Hrvata. Hrvati su htjeli da se država uredi na federalističkoj osnovici, ‘što je i jedino ispravno’ govorio mi je Domjanić. – ‘Mi smo sa Srbima zajedno, istina ogranak jednog stabla, ali smo dva politička naroda, svaki sa svojim težnjama i sa svojom historijom.’⁶² Mi smo se razvijali i živjeli pod posve drukčijim uvjetima nego Srbijanci. Svaki je dobronamjerni Hrvat za zajednicu sa Srbima, ali svaki neka u svojoj kući bude gospodar. Ovako kruta centralistička država, stvorena bez pristanka Hrvata, a sigurno i onog najboljeg dijela srpskoga naroda, apstinencijom cijelog hrvatskog naroda koji je vjekovima žudio za slobodom, razočarao je sve koji su sebi ovu našu zajednicu posve drukčije zamišljali. Staro i vjekovima opravdano ime i opravdane hrvatske aspiracije bile su potpuno potisnute u pozadinu mračnom silom, koja danas vlada ovom našom zajednicom. Šoviniisti, karijeristi, oportunisti, beskičmenjaci i korupcionaši kojih ima najviše u najgorim slojevima našeg društva, vladaju danas i trpaju sebi džepove na račun ove male zajednice. Pošteni ljudi potpuno su se povukli od svih državnih poslova. Oni danas samo životare u ogorčenju i nezadovoljstvu. Među ove spadam i ja’ – rekao je Domjanić.”⁶³

Ovdje mi se nameće, također, zapis baruna Pavla Raucha: “Svetozaru Pri-

62 To je vrlo smjela konstatacija od Domjanića nasuprot onih Hrvata koji su nakon 1. prosinca 1918. godine bili puni euforije zbog “zajedničke države”, čak su tadašnji neki hrvatski uglednici u zanosu izjavljivali kako su za jezično jedinstvo u novoj troplemenskoj državi. Vidi članak Nikole Andrića u časopisu *Savremenik*, XIV., br. 7-8, Zagreb 1919., 305-309 i Franje Fanceva u: *Almah Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenca*, svezak II., knj. 2 Beograd 1921., 149-160.

63 Vladimir Šiffer, Nepoznati Domjanić. U: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 147-148 i ovdje, str.

bičeviću je uspjelo u samostalnoj srbskoj stranci postići vodeću ulogu (...). On je svoju volju uspjao uvijek provesti. U Budimpešti znao se Pribičević na neo-bičan način prikazati kao unionist i prijatelj Mađara. Međutim je bio najveći zagovornik raspada Monarhije. On je jačao Mađare, jer je stanovite pogreške dopustio izvesti i to samo zato da u Hrvatskoj može što jače dražiti protiv Mađara. Cijeli smisao rada Pribičevićevoga bio je Monarhiju slabiti i uništiti, te konačni ideal Velika Srbija i carstvo Dušana silnoga. (...) Radić je imao pristaše među katoličkim Hrvatima, dok su Pribičevićevi pristaše u velikoj većini bili pravoslavne vjere. Prigodom znamenite saborske sjednice na dne 29. listopada 1918. našli su se u zajednici te su se izjavili jednodušno za samostalnu Hrvatsku. Ova skladnost je bila dosta kratkotrajna. Na 1. prosinca uslijedilo je sjedinjenje Hrvatske sa Srbijom, koji čin je požurivao Pribičević. Radić se izjavio za republiku. Posljedica toga da je Pribičević postao u Beogradu znameniti čovjek, dok se Radić zavukao u kut. Pribičević je imao priliku svoje ideale ostvariti. On postaje ministar, te je kao takav odvažno radio na oživotvorenju svojih ideala. Nastojao je ukinuti stare institucije Hrvatske, a njenu autonomiju uništiti. Zatim cijelu upravu temeljito posrbiti, te konačno sve ustanove centralizirati u Beogradu, te bi tako Hrvatska kao geografska jedinica imala nestati.⁶⁴ Sve ovo imalo se zajamčiti u Vidovdanskom ustavu, koji ustav se imao izglasati većinom, makar i od jednog glasa, bez obzira na to da je Pašić na Krfu⁶⁵ i u Genovi potpisao uvjete, koji su bili u najvećoj protivnosti s odgласanim ustavom. Pribičeviću je uspjelo nekoje Hrvate nagovoriti, da će biti sretni, ako prestanu biti hrvatska nacija, te da se prekrste u Jugoslavene, jer će navodno Srbi to isto učiniti, pa će tako biti izključena prepirka. Srbima nije palo ni u snu da svoje srbstvo zataje ili da ga se odreknu, što je svakako bilo korektno. Pribičevićeva

---

64 Domjanić u pismu Šifferu (8. veljače 1920.): Dragi Vladimire! Kasno Ti odgovaram na Tvoj zadnji list, ali imam posla, da ne znam gdje mi je glava. Dobili smo za Sudbeni stol novoga šefa, Vaića (Srbina) – strogi režim.” Pismo u cjelosti u: *Grada...*, knj. 35, 2006., 202-203. Ili u pismu 21. kolovoza 1923., također Šifferu: “Ne da mi se, a naročito sada, pogotovo kada znam da nemam nade da ću se riješiti ove proklete službe. Sve je, naime, što se mene tiče, ostalo ležati u Zagrebu, kod one radikalne svinje, šefa pravosuđa Jovanovića.” Domjanić piše s godišnjega odmora. Pismo u: *Grada...*, knj. 35., 2006., 211-212. Ili: “Uostalom, i naš vukodlak (Vajić) kažu da odlazi u Stol sedmorice, a za predsjednika Sudbenog stola u Zagrebu ima doći neki Dimitrijević iz Osijeka, naravski, Srbenda, a vele da je još gori od Vajića. (...) Naš odnošaj sa Srbima izgleda da je sve gori. Dalje smo nego prije rata.” Pismo bez nadnevka, u: *Grada...*, knj. 35, 2006., 212-213. Doista čudne su to bile prilike pogotovo nakon formiranja Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1. prosinca 1918. godine.

65 Tekst *Krfske deklaracije* koju su potpisali Ante Trumbić i Nikola Pašić, vidi u: Šišić, *nav. dj.*, 1920., 96-99, tekst *Ženevske deklaracije* vidi na str. 236-238. O Trumbiću vidi: Hrvoje Matković, Ante Trumbić i Hrvatska zajednica U: *Život i djelo Ante Trumbića*, zbornik, HAZU, Zagreb 1991.

spekulacija išla je za tim, da se Hrvati jednom odnarde, te za tim ih u najkraće vrijeme pretvori u čiste Srbe.”⁶⁶ Ovaj podulji citat valjalo je navesti, jer i danas novije generacije u Hrvatskoj ne znaju kako su se stvari odvijale u vrijeme formiranja Kraljevine S. H. S. odnosno Kraljevine Jugoslavije o kojoj je Dragutin Domjanić u pismima artikulirao svoje neslaganje.

U vezi s Domjanićem, Drago Ćepulić u svojim dnevničkim bilješkama, pisanim 1924. – 1933. godine, na jednomu mjestu za 1928. zapisuje: “Domjanić je bio Jugoslaven, ali ipak i Hrvat.” Ili: “Kad je Domjanić slao pjesme u srpske i slovenske revije, kad je kultivirao veze sa Srbima i Slovencima, time je afirmirao svoje jugoslavenstvo. Ali on je bio Jugoslaven uz uvjet federalizma, da Hrvat ostane Hrvatom. (...) Držim da bi se i on danas veselio uskrsnuću Hrvatske Države. No ljudi općenito nisu vjerovali, da je takovo što moguće, čak im se to i danas čini čudo.”⁶⁷ Ovdje mi se čini primjerenim navesti još nešto. Vrlo je konstruktivan i informativan pogled Ljube Bobana (1933. – 1993.) artikuliravši ga 19. siječnja 1989. na skupu pod naslovom: *SKJ i politički pluralizam* što ga je organizirao Sveučilišni komitet saveza komunista Hrvatske u Zagrebu. Boban je u vezi s režimom kraljevine SHS zapravo, i neznajući za Domjanićev stav. Bio upravo na njegovoj strani. Domjanić je zastupao mišljenje da tadašnje

---

66 Citat u: *Memoari bana Pavla Raucha*, Zagreb 2009., 144-145. Pavao Rauch, sin Levina Raucha, bio je hrvatski ban od 8. siječnja 1908. do 5. veljače 1910. Nakon njega banom je postao Nikola Tomašić (1864. – 1918.), ban od 1910. do 1912. Za Rauchovo vrijeme u Hrvatskoj, posebno u Zagrebu, dolazilo je do nemira i političkih demonstracija. Protiv njegove vladavine bili su u Hrvatskoj gotovo svi narodni elementi, a studenti Zagrebačkoga sveučilišta zbog progona prof. Đure Šurmina i Gavrila Manojlovića proglasili su opći štrajk i napustili Sveučilište pa su neki otišli na studij u Prag i Beograd. Vidi još: Mira Kolar, Baruni Rauchi u hrvatskoj povijesti. U: *Zaprešički godišnjak 2005 – 2006*. Godište XV. i XVI., ur. Stjepan Laljak, MH, Zaprešić 2007., 302-324, o Pavlu Rauchu, 314-324. *Ista*: Ban Pavo Rauch i Hrvatska u njegovo vrijeme. U: *Povijesni prilozi*, 18, Zagreb 1999., 241-323. Treba se prisjetiti da su, u doba centralizacije državne uprave i nacionalne unitarizacije, zapravo majorizacije Srbije i Srba u odnosu na druge narode u državi – Kraljevstvu SHS, a osobito na hrvatski narod, najistaknutiji čimbenici te politike bili su regent Aleksandar Karadorđević, kao predstavnik velikosrpske buržoazije, te njegov tadašnji poslušnik ministar unutrašnjih poslova Svetožar Pribičević, Srbin iz Hrvatske, tada zadržati centralist i unitarist; u provođenju su im takle politike glavni oslonac bile srbijanska vojska i žandarmerija, poluvojna organizacija osnovana 26. siječnja 1919. godine. Takav represivni aparat imao je svojega udjela i na prostorima Hrvatske što je na svojoj koži osjetio i Dragutin Domjanić.

67 Nepoznati Domjanić, *Dnevnik Drage Ćepulića o pjesniku Domjaniću*, priredio Ivo Kalinski, Sv. Ivan Zelina 1998., 40-41. Za poznavanje uzroka nastanka opisanog stanja, uputno je vidjeti: Ivan Pederin, Prestrojavanje nacionalnih ideologija u doba oko Prvog svjetskog rata kod Hrvata, Srba i Slovenaca. U: *Hrvatska obzorja*, MH, XI., br. 1-2, Split 2003., 5-54; 421-459, II. dio kao nastavak članka vidi u br. 1-2; 370-397. Isti: Velikosrpska ideologija i Jugoslavija, *Hrvatska obzorja*, XI., br. 3-4, Split 2003., 370-397.

jugoslavenstvo može opstati samo ako “Hrvat ostane Hrvatom”, to znači da je vodio računa o identitetu Hrvatske koji je identitet tada i kasnije dolazio u sukob s velikosrbstvom i srbstvom kao takvim. Ljubo Boban je to formulirao: “Ono jugoslavenstvo, koje se nije približilo velikosrpsstvu ili srpstvu, uvijek je bilo osuđeno na odbacivanje.” I nastavlja Boban: “Nažalost, ona poznata široko otvorena deviza ‘brat je mio koje vjere bio’ u praksi se najčešće pretvara u devizu ‘brat je mio koje vjere bio, glavno da je Srbin’. Hoću reći da su i pokušaji jugoslavenske sinteze u građanskoj Jugoslaviji uvijek morali propadati ako nisu vodili računa i o identitetima, a ne samo o sintezi. Ako je ta sinteza žrtvovala identitete, uvijek je propadala.”⁶⁸

Unatoč Stojanovićevu napadu na Hrvatsku i Domjanićev oštar odgovor, Domjanić je ipak i dalje surađivao s Beogradom gdje mu je 1933. *Srpska književna zadruha* objavila *Pjesme*, zbirku koju je Božidar Borko prikazao. U pismu 7. travnja 1933., uz ostalo, napisao je Domjanić Borku: “(...) Konačno, ja sam već preko 20 godina suradnik *Književnog Glasnika*, mnoge od pjesama u toj knjizi (zбирci) su baš i u *Glasniku* štampane, pa tim nisam postao manje Hrvat, nego što jesam i ostajem uvijek.” (vidi pismo ovdje, str....(10.) U pismu, također, Borku 17. studenoga 1929., uz ostalo, piše: (...) U književnosti ne znam ništa nova. U PEN klubu su opet izabrali za predsjednika mene. Nije mi baš ugodno, jer nekako sve skupa se silom drži, nema prave sloge, osobito među nama u Jugoslaviji. Sa Beogradom je teško, ne može se ni odgovora dobiti. (...) ja imam svagdje osjećaj, da se hoće sve centralizirati u Beogradu. Čast, kad bi mi bili kulturno jedno i kad bi tamo bio centrum sve naše kulture, ali to nije, a politika je od kulture vrlo daleko. A ipak treba održati Penove i izvan Beograda da imamo vezu sa svijetom – s Europom.” Vidi pismo u cjelosti ovdje, str... (pismo 7.) Domjanić je osjećao i vidio da je s Beogradom teško surađivati, on je dobro znao da se hrvatska kultura i književnost ne mogu unificirati, to jest pojugoslaviti. Drugim riječima, Domjanić je zagovarao i branio hrvatski kulturni identitet!⁶⁹

68 Ljubo Boban, Politički pluralizam i nacionalno pitanje u svjetlosti našeg povijesnog iskustva. U: *Forum*, XXVIII., knj. LVII., br. 5-6, Zagreb 1989., 564-567, odnosno 567.

69 U pismu 20. travnja 1921. pisao je Domjanić Vladimiru Šifferu, svojemu prijatelju, uz ostalo, i ovo: “(...) Pitaš me kako je u Hrvatskoj? Zlo! Pravo imadu samo Srbi. (...) Svagdje korupcija, direktna protekcija, prostota, balkanizam. (...) balkan se kao gnojnica u Lašćini izljuje na cestu. A služiti je nesnosno, nesnosno. Čovjek se nauči samo kleti. Malo pišem, ne da se pjevati kada čovjek živi u tom blatu kriminala, nekulture i ovog razbojničkog guljenja na sve strane. “ Pismo cjelosti vidi: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 206. Zanimljiva su i pisma Vatroslava Jagića iz Beča Đuri Šurminu (1867. – 1937.) od 1906. do 1914. godine u kojima se zrcali društvenopolitički život toga doba u kojemu i Domjanić proživljava sve težine svoga života. Ta su pisma objavljena u *Gradi za povijest književnosti hr-*

No ipak se je dogodilo upravo to što Domjanić nije nikako želio da se dogodi (1929.). A što se dogodilo i danas je moguće pročitati u memoarima Velimira Deželića ml. (1888. – 1976.) koji je u knjizi: *Kakvi smo bili*, knj. II. (2011., 1138), uz otsalo zapisao: (...) Poslije krvoprolića u Narodnoj skupštini i smrti (od rane dobivene tom zgodom u Beogradu) Stjepana Radića, preuzeo je vlast u Kraljevini SHS sam kralj Aleksandar Karađorđević s generalskom vladom surovog Pere Živkovića.⁷⁰ Ta je vlada 3. listopada 1929. izdala ‘Zakon o nazivu i podijeli Kraljevine SHS na upravna područja’ (na devet banovina).⁷¹ Sutradan (4. listopada 1929.) kralj je odredio da se smije upotrebljavati samo državna jugoslavenska zastava (plavo, bijelo, crvena), a zbranjene su ‘plemenske’: hrvatska, slovenska (ali srpsku je zastavu pravoslavna crkva proglasila *crkvenom* i Srbi su je izazovno isticali!). Sve je moralo biti ‘jugoslavensko’. Zato je 5. prosinca 1929. osnovan ‘Sokol kraljevine Jugoslavije’ i određeno je da se ukidaju hrvatska sokolska društva (u koja je bilo učlanjeno 40.000 Hrvata i Hrvatica) i sav njihov gimnastički inventar, nekretnine i imovina da pripada ‘Jugo-so-

---

vatske, JAZU, knj. 23, Zagreb 1952., 9-30, za objavljivanje ih je priredio Branko Magarašević. Pisma su posebno zanimljiva zbog toga što Jagić komentira tadašnje političko stanje u Hrvatskoj. Zanimljiva je observacija Antuna Barca o Đuri Šurminu: “Šurmin se nažalost, počeo baviti politikom kratko vrijeme nakon toga što je postao sveučilišnim profesorom. Zato se, u vrijeme kad je mogao najbolje naučno raditi, više brinuo za različita politička pitanja negoli za studente i nauku. U svojoj političkoj djelatnosti on je doživio svašta: i velika slavlja, i progone, i penzionisanje, i zatvore, i internaciju, i časti, i položaje, i demonstracije protiv sebe. Političke su se prilike razvijale tako da je on, uz kojega je nekoć stajao velik dio naroda, u svojim godinama pred smrt živio prilično usamljen, a novine su jedva i zabilježile njegovu smrt. Tada su ljudi u njemu gledali samo političara koji im nije bio simpatičan, a zaboravili su književnika i profesora – jednoga od prvih hrvatskih književnih historika. Tako je njegov prelaz u politiku značio dvostruku štetu: politika mu nije ostavljala vremena da radi naučno i da se razvija, i da svojoj katedri žrtvuje onoliko vremena koliko je bilo potrebno; politika je ujedno bila kriva da je ovaj inače simpatični i dobri čovjek ostajao gotovo sam. (...) A nije shvatio ni to da dobar čovjek, koji hoće da ostane trajno dobar i u očima drugih ljudi, ne treba da prelazi u politiku.” Antun Barac, *Problemi književnosti*, Beograd 1964., 181-182.

70 Puniša Račić narodni zastupnik u Skupštini 20. lipnja 1928. godine s govornice je pucao usmrtivši Stjepana Basarićeka i Pavla Radića, a ranio Stipicu Radića koji je 8. kolovoza umro, a lakše su ranjeni Ivan Granda i Ivan Pernar. Vidi: Bosiljka Janjatović, Ivan Pernar, policijski progoni i suđenja 1929 – 1934. U: *Zaprešički godišnjak* ‘93, MH, ur. Stjepan Laljak, Zaprešić 1993., 78-80 i dalje. Jedan primjerak Domjanićeve zbirke *Pjesme* (1933.) tiskane u Beogradu na ćirilici ali hrvatskim jezikom, dakle, nije ekavizirana zbirka, pohranjen je u knjižnici HAZU u Zagrebu.

71 Zanimljivo je kako je Domjanić rezonirao na tu činjenicu u pismu prijatelju Božidar Borku u pismo od 17. studenoga 1929. “(...) sad imate, Vi u Ljubljani bana. Bolje je, da je 9 banovina nego mnogo oblasti, barem jeftinije. Sve ovisi o tom, kako će se to razviti, odnosno smjeti razvijati. Ja se osobitom dobru ne nadam.” Pismo u cjelosti vidi ovdje u knjizi... Usp. Pavličević, *nav. dj.*, 364-365.

kolu. Poput sokolskih društava morao se uklopiti 'Savez hrvatskih učiteljskih društava' u 'Udruženje jugoslavenskih učitelja'. Moralo se likvidirati i 'Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora' i ovi stupiti u 'Jugoslavensko profesorsko društvo'. 'Hrvatska žena' s njenih 50 podružnica (koje su za tisućgodišnjicu Hrvatskog kraljevstva obnovile baroknu crkvu sv. Ksavera i dovele u Zagreb redovnike glagoljaše)⁷² – raspuštena je. Najveću je brigu hrvatskim rodoljubima zadavala 'Matica Hrvatska' koja programski svojim radom širi hrvatsku misao na književnom polju. Da se osujeti njeno raspuštanje i zapljena imovine koju su hrvatski rodoljubi sabrali kroz mnoge decenije – upravni odbor je g. 1931. protokolirao kod Sudbenog stola u Zagrebu komanditno društvo 'Pramaticu' kojoj je darovao cijelu imovinu 'Matice Hrvatske' pod uvjetom da izdaje knjige u duhu i pravcu kakvim su uređivane njezine knjige u prošlosti.⁷³

Sve ovdje navedeno čini mi se veoma važnim zbog toga što će današnje mlade generacije moći uvidjeti kakva je to bila povijesna zbilja u Hrvatskoj u kojoj je živio i djelovao pjesnik Dragutin Domjanić.

---

72 Bili su to franjevci trećoredci koji su i danas na Ksaveru u Zagrebu i koji jednom na godinu imaju službu Božju na crkvenoslavenskom jeziku uz glagoljaško pjevanje.

73 Velimir Deželić ml. *Kakvi smo bili? Zapisi mojoj unučadi*, II., Družba Braće Hrvatskoga Zmaja, Zagreb 2001., 1138 i dalje. U pismu svom prijatelju Vladimiru Šifferu, Domjanić je također o tome pisao: "(...) Čuo si valjda da su raspustili 'Hrvatski sokol' i društvo 'Hrvatska žena', a 'Srpski Sokol' (bivši) sada se zove Jugoslavenski Sokol broj I. I to smije u Zagrebu! I Maticu su htjeli raspustiti, jer je Stipica Radić održao tamo jedan malo deplasirani govor. (...) Znaš, kako je meni bilo ugodno držati govor pred više od 1000 ljudi u velikoj dvorani raspuštenog Sokola. Zastupao sam, naravno, nekadašnje, a i sadašnje stanovište da Matica ima ostati, kako je i bila, - hrvatska. Tuđe poštuj, a svojim se dići." Pismo je bez nadnevka, ali se može pretpostaviti da je pisano 1929. Vezano uz ono što je i Deželić zabilježio. Pismo u cjelosti vidi u *Gradi za povijest književnost hrvatske*, HAZU, knj. 35, zagreb 2006., 207-208. Ovdje valja uputiti na zapis u *Memoarima bana Pavla Raucha*, izd. Zagrebačko arhivističko društvo, Zagreb 2009., 144-145.

O Domjanićvoj
poeziji iznova

II.

V GORICE V SUNCU

SE sunca je zlatoga puno :
1 gusti v goricah vsi grozdi
1 poti po klanjih glibokih
1 dalke i rudasti gozdi.
1 krovi od kletih črteni
1 svetle na bregih kapele
1 travniki plavi po nebu
1 oblakov ovčice bele.
1 vse je veselja tak puno,
1 vse kak da srečno se smeje,
Da sunčece, božja ta roza,
Zlati ih i draga i greje.
1 kak da ga tiho pozdravlja
1 gora i gozd i gorice,
A kaj samo v mojem je srcu
Vse žalosti puno i kmice??!

O Domjanićevoj poeziji vezda znovič⁷⁴

O poeziji Dragutina Domjanića dosad je napisano različitih sudova, uglavnom najviše pozitivnih. U ovoj prigodi pokušat ću se, kroz pojedina promišljanja nekih dosadašnjih kritičara, približiti Domjanićevoj poeziji “vezda znovič”.

Pjesnički svijet, koji je pred osamdesetšest godina bio njegov svijet, danas nam još govori živom riječju – sve što je doživljenoga uspio izraziti sadržano je u Domjanićevim zbirka, kronološkim slijedom objavljivanja: “Pjesme” (1909.),⁷⁵

⁷⁴ *Vezda znovič* znači sada iznova.

⁷⁵ Tiskane su u izdanju Društva hrvatskih književnika (DHK), a prije toga naslov je prihvaćen 29. ožujka 1909. na glavnoj skupštini Društva kojoj je predsjedao potpredsjednik Đuro Šurmin. Vidi: *Spomenica Društva hrvatskih književnika 1900. – 2000. – 2010.*, Zagreb 2010., 57. Drugo izdanje tiskano je 1917. Godine 1916., 15. veljače sastao se Odbor DHK (Stjepan Ivšić, Dragutin Domjanić, Oton Bošnjak, Branimir Livadić i Julije Benešić) koji je razgovarao o izdavačkom planu. Tada je bilo odlučeno “izdati drugo izdanje Domjanićevih pjesama, koje bi bilo posve jednako kao i prvo izdanje, i to u 2000 primjeraka.” *Spomenica...*, 77. To drugo izdanje Domjanićeve zbirke *Pjesme* tiskano je 1917. godine. Danas, sto godina nakon prvotiska te zbirke bilo bi ju dobro iznova u pretisku objaviti. Bez obzira što je A. G. Matoš tu zbirku, onako na svojstven način prikazao htijući pjesnika Domjanića diskvalificirati. Ali to je Matošu bilo svojstveno, pa ga i danas ne treba uzimati ozbiljno. Usp. A. G. Matoš, *Naši ljudi i krajevi*. Portraiti i pejzaži, Sokolova biblioteka, 21-26, Zagreb 1910., 198-211. Ne znam iz kojih se razloga ta Domjanićeva zbirka *Pjesme* (1909.) ne navodi u bilješki o njemu u: *Antologiji hrvatskoga kajkavskoga pjesništva Ogenj reči* (1986.) i *Antologiji Rieči sa zviranjka* (1999.), iako rečenica počinje: “Objavio je zbirke...” navode se samo kajkavske. Ako je Domjanić autor i zbirke *Pjesme* (1909.) a to jest, onda treba i tu zbirku uvijek navesti pa i ponovljeno izdanje (1917.). Kada je 1958. u Zagrebu novinsko izdavačko štamparsko poduzeće Lykos, objavilo *Antologiju novije kajkavske lirike*, onda u Predgovoru te *Antologije*, uz ostalo, čitamo: “(...) Po svom duhu (i riječi) dijalektalna poezija sastavni i nerazdvojivi je dio naše nacionalne poezije, dio, koji svojim umjetničkim kvalitetama zauzimalje značajno mjesto ne samo u hrvatskoj, nego i uopće u jugoslavenskoj poeziji prve polovine našega stoljeća (20. st. A. J.). Budući da najbolja ostvarenja dijalektalne poezije nimalo ne zaostaju za ostvarenjima pisanim štokavskim dijalektom, ni jedna antologija jugoslavenske poezije ne bi bila potpuna bez poetskih djela kajkavskih i čakavskih pjesnika.” Dalibro Brozović, autor pogovora u istoj *Antologiji*, također, uz ostalo, zapisuje: “(...) Kajkavci Galović, Domjanić, Pavić, Krleža i Goran, čakavci Nazor, Ljubić, Gervais, Balota i M. Franičević, kolikogod da su deseterica veoma različitih pjesnika s bilo koje se strane gledalo, dali su ipak djelo, bez kojega mi danas nikako ne bismo mogli sastaviti ni jedne antologije hrvatske poezije, makar ta antologija bila i tematska.” Moram kritički primijetiti da je Marin Franičević (1911. – 1990.), pišući svoj članak: *Problem*

Detovca / (svilipi / mosta) / Hala

prema Zagrebu: govorenjem
 Srbinu dragi Zagreb omaj
 Taj se skrivaš u megi Fog,
 Tek da b. se nekaj snamit,
 Ti si nemaš snamit kaj.
 Ti si lep, jas kak mavelt.
 - I horuacki, prek i prek.
 ? dade da ja menat omamit
 Ja sem k tebi o tel / nazgy
 Sa sem tu i sad sem lica.

regionalizma u hrvatskoj književnosti, danas promašen, jer je pisan s gledišta 1948. godine, pri čemu je dijalektalnu poeziju podcjenjivao; vjerojatno je to činio po kulturno-političkom diktatu toga doba. Spomenuti je Franičevićev članak uvršten u njegovu knjigu *Pisci, problemi*, za koju, u napomeni na kraju knjige reče: “U ovu knjigu uneseni su članci sa područja književne i općekulturne problematike napisani uglavnom poslije oslobođenja naše zemlje (...)” Dakle, danas nam je sve jasno. U svakom slučaju vrlo je uputno pročitati članak u časopisu *Forum*, JAZU, br. 10-11, Zagreb 1977., 939-971, u kojem Zvane Črnja (1920. – 1991.), vrijednostno piše o *Hrvatskom pjesništvu novoga izraza (Uvod u teoriju čakavske i kajkavske versifikacije)*. Vidi još: Dalibor Brozović, Regionalno i dijalektalno u novijoj hrvatskoj lirici. U: *Hrvatsko kolo.*, br. 4, MH, Zagreb 1952., 203-207; Nevenka Košutić-Brozović, O ulozi dijalekata u hrvatskoj književnosti i o problemu njihova prevođenja. U: *Radovi. Razdio filoloških znanosti* (10), god. 17, sv. 17, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Zadru, Zadar 1978., 73-86; Dalibor Brozović, O tronarječnoj dimenziji hrvatske književnosti. U: *Croatica. Prinosi proučavanju hrvatske književnosti*, VII., br. 7-8, Zagreb 1976., 11-18. Vrlo je zanimljivo spomenuti da je i Ivo Andrić (1892. – 1975.) u časopisu *Književni Jug*, knj. I., br. 3. 1918., 159-160, prikazao Domjanićevu kajkavsku zbirku pjesama *Kipci i popevke* (1927.). Andrić je zauzeo vrijednostni stav prema Domjanićevim pjesmama u zbirci; zato je, uz ostalo, zapisao: “Dialektološka (Dijalektalna) poezija, po našem mišljenju, ne samo da nije štetna po jedinstvo i snagu književnog zajedničkog nam jezika, nego još može da nam pokaže svu raznolikost njegove lepote i korisnu divergenciju njegovih sposobnosti. U ostalom pesnik je sklobodan u svemu pa i u izboru sredstava, kojima se izražava. (...) deset godina nakon prve zbirke g. Domjanić se dolično reprezentira ovom drugom, koja će i po svom opsegu i radi svoga dijalekta dejstvovati (djelovati) na užu publiku nego prva, ali ne sa manje vrednosti i uspeha.” Ono što je Andrić na kraju svojega prikaza konstatirao je “da je g. Domjanić pesnik trajnih i otmenih kvaliteta.” – Tako je pisao tadašnji budući nobelovac za književnost Ivo Andrić.

IZDANJA „OMLADINE”
KNJIGA I

VUJEC GRGA:

PETRICA KEREMPUH
I
SPAMETNI OSEL

ILUSTRIRALE:
NADA PLEŠE I NADA TURKOVIĆ

ZAGREB 1921.

NAKLADA „DRUŠTVA HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA”
ŠTAMPA „TIPOGRAFIJE”

“*Kipci i popevke*”⁷⁶ (1917., divot izdanje 1922. i 1937.), “*Petrica Kerempuh i spametni osel*” (1921., za djecu),⁷⁷ “*Izabrane pjesme*” (1922., 1924.),⁷⁸ “*V suncu i sencu*”⁷⁹ (1927., 1940., 1942., 1943., 1945.), “*Pjesme*” (1933.),⁸⁰ “*Po dragom kraju*” (1933.).⁸¹

O Domjanićevoj poeziji izrečeno je mnogo različitih sudova, a i različito je vrednovana po shemi i uskom mjerilu. Glas književnih kritičara nije uzimao u obzir činjenicu da se Domjanićeva lirika ne može izuzeti iz konteksta “*hrvatske Moderne* (1897-1910)” i literarnog pokreta mladih u Zagrebu.⁸²

Kritičari kao da tada još nisu znali da pjesnika “treba prihvatiti onakvog kakav jest – i na osnovi toga vidjeti koliko je on kao umjetnik uspio ostvariti svoje

76 Dragutin Prohaska (1881. – 1964.) je 1918. godine za tu zbirku napisao: “Domjanić je svojom knjigom ‘Kipci i popevke’ dao kajkavštini otmjenosti, sentimentalnosti i melodioznosti i time naknadno potkrijepio svoje nekadašnje štokavske pjesme sličnog raspoloženja. Prije smo vidjeli podrezani buket u vazi, a sada nas je pjesnik odveo na svoje steze i ceste pa nam pokazao, gdje je cvalo to njegovo opojno cvijeće, njegove rožice, njegove glicinije i rezede, izašao je među svoje vrbe, breze, cmroke i jele. Ali svedj je ostao na svojim stazama... i sa njim nam sve to lijepo, tugaljivo, diskretno opjevao.” Dragutin Prohaska, *Regionalna poezija... U: Hrvatska njiva*, br. 18-19, Zagreb 1918., 330-332, odnosno 331. Osvrt na spomenutu zbirku napisao je i Ivo Andrić u časopisu *Književni jug*, I., br.3-4, Zagreb 1918., 159-160 i Slavko Ježić u časopisu *Savremenik*, Zagreb 1918., 234-241. Gustav Krklec je pisao o zbirci *V suncu i sencu* u *Srpskom književnom glasniku*, nova serija XXI/7, Beograd 1927., 550-551.

77 No Domjanić je to djelo objavio pod pseudonimom *Vujec Grga*. Iznova je djelo objavljeno u izd. Disput, za tisak priredio i pogovor napisao Joža Skok, Zagreb 2005. Skok je umjesto pseudonima naveo ime autora: Dragutin Domjanić. Ono što je u tom djelu izrazilo zanimljivo, jest Domjanićeva pjesma *Serbus, dragi Zagreb moj* – oda gradu Zagrebu. Kao što znamo, pjesma je danas “odjevena” u glazbeno ruho, t. j. pjeva se kao šansona koju glazbeni novi “autori” pripisuju sebi. (?). Uglazbio ju je 1968. godine Nikica Kalogjera. Vidi pjesmu u spomenutom izdanju iz 2005., 27. Vidi: Joža Skok, *Domjanićeva politička satira u ruhu kajkavskoga dječjega igrokaza*, pogovor izdanju *Petrica Kerempuh i spametni osel*, izd. Disput, Zagreb 2005., 71-78.

78 Godine 1924. Matica hrvatska odlučila je objaviti Domjanićeve *Izabrane pjesme* jer je to izdavački dug za 1922. godinu. Vidi: *Matica hrvatska od 1842. do 2017.*, prir. Stjepan Damjanović, Zagreb 2018., 116.

79 U časopisu *Vijenac*, VII., br. 11, 1927., 270-271, Ivan Nevistić prikazuje tu zbirku za koju, uz ostalo, reče: “Ova zbirka daje dojam nekog lirskog dnevnika. (...) to su zapravo intime, najintimnijih raspoloženja, koja se u prozi uopće ne kazuju (...) Zato se ta raspoloženja i bilježe u najintimnijem jeziku, u dijalektu, a zato je i pjesnik kazao ova svoja raspoloženja u svom rođenom, kajkavskom dijalektu.”

80 Tiskano u seriji: *Savremenik Srpske književne zadruge*, Kolo III., knj. 9, Beograd 1933.

81 Tu je zbirku za tisak priredila, nakon Domjanićeve smrti, njegova majka: “Ove popevke predajem narodu/ onak, kak ih je moj dragi sin/ za izdanje složil i priredil./ Mama.” Napisala je mama Zora.

82 Usp. Dragutin Prohaska, *Pregled savremene hrvatsko-srpske književnosti*, Zagreb 1921, str. 177-200, posebno str. 186; Milan Marjanović, *Hrvatska Moderna*, knj. I. i II, JAZU, Zagreb 1951. Vidi što o Domjaniću piše Slavko Ježić u knjizi: *Hrvatska književnost. Od početka do danas 1100 – 1944*, Zagreb 1944., 336-339.

svjetove, bez obzira na to kakvi su, vidjeti koliko je njegovo djelo obilježeno svojim individualnim oznakama, a prije svega utvrditi koliko je to umjetnost riječi u jeziku, jer riječ kao izražajni i jezični medij, temelj je svake literarne umjetnosti. Nije dakle bitan ni aristokratizam ni pesimizam, ni melankolija, bitna je umjetnost riječi.”⁸³ Svojedobno je Miroslav Krleža izricao svoj negativan stav prema Domjanićevoj poeziji.⁸⁴ Miroslav Šicel (1926. – 2011.)⁸⁵ je u vezi s time, primjetio da je Krleža na Domjanićevu poeziju gledao kao na staleško aristokratsku što je onda imalo negativni prizvuk. Krleža je takav stav iznosio “zato jer je Domjanić bio protiv Oktobarske revolucije koju je u to vrijeme Krleža zastupao, i, uopće, protiv lijeve opcije kojoj se Krleža priklonio. Krleža je samo s tog stajališta i pristupao Domjaniću.”⁸⁶ Doista tendenciozni i politički motiviran Krležin sud o poeziji Dragutina Domjanića danas više nema mjesta u valorizaciji njegove poezije i ne treba ga uzimati kao meritum, pogotovo zato što je Krleža bio u zabludi!⁸⁷

---

83 Usp. Miroslav Šicel, *Kajkavska poezija Dragutina Domjanića*. U: *Kajkavski zbornik*. Posebna edicija “Dani kajkavske riječi”, Zlatar 1974, str. 91. Isti: *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 5, Liber-Mladost, Zagreb 1978., 279-286; Isti: *Povijest hrvatske književnosti*, knj. III., Moderna, Zagreb 2005., 119-126.

84 Miroslav Krleža, Dragutin Domjanić. U: *Danas*, I., br. 2, Zagreb 1934., 266. O tom je Krležinom eseju pisao Ljubomir Maraković u časopisu *Hrvatska Prosvjeta*, br. 2, 1934. Pod naslovom: *Skromnost i g. Krleža*. Osim toga, napadaji u časopisu *Plamen*, čiji su pokretači Krleža i August Cesarec, “bili su upereni u prvom redu protiv najistaknutijih nosilaca i ideologa prošlih književnih generacija (Preradović, Gjalski, Domjanić, Marjanović, Prohaska itd).” Citi. Antun Barac, Bilješke o “Mladima” i “Starima”, u njegovoj knjizi: *Problemi književnosti*, Beograd 1964., 217-256, odnosno 233.

85 O njemu vidi u: *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin* HAZU, br. 16-17, Zagreb-Varaždin 2006., 11-98; također u časopisu *Kolo*, MH, br. 5-6, Zagreb 2011., 75-134.

86 Miroslav Šicel, Književna kritika o Dragutinu Domjaniću. U: *Kaj*, XXVIII., br. 4-5, Zagreb 1995., 41-41. Vidi još: Miroslav Šicel, *Kajkavska poezija Dragutina Domjanića*. U: *Kajkavski zbornik* “Dani kajkavske riječi” Zlatar 1974., izlaganja na znanstvenim skupovima o kajkavskom narječju i književnosti u Zlataru 1970 – 1974. (bez godine tiskanja), str. 90-94. No ono što je Miroslava Krležu moralo naljutiti, a onda iz te ljutnje je proizašao njegov obezvrjeđujući stav prema Domjanićevoj poeziji, poglavito kajkavskoj, jest Domjanićeva pjesma *Prevrat iz 1920*. objavljena u časopisu *Srpski književni glasnik*, a kasnije u Domjanićevoj zbirci *Izabrane pjesme* (1924., 151-153) u kojoj je Oktobarska revolucija pjesnički prikazana kao nasilje nad ruskim narodom. Vidi: Pogovor Božidara Petrača u Domjanićevim *Izabranim pjesmama* pod naslovom *K suncu prosi vsaka roža*, što ih je priredio a Kršćanska sadašnjost tiskala, Zagreb 2015., 269-294 (džepno izdanje).

87 Vidi: Antun Šojat, Jezik Domjanićevih kajkavskih pjesama. U: *Kaj*, I., br. 12, Zagreb 1968., 104-113; Stjepko Težak, Književna kajkavština Dragutina Domjanića. U: *Kajkavski zbornik*, Dani kajkavske riječi Zaltara '98, izd. Pučko otvoreno učilište dr. Jurja Žerjavića, Zlatar 1998., 47-59. Vidi još: Miroslav Šicel, *Pjesnički vidokruzi Dragutina Domjanića*, pogovor ponovljenom izdanju Domjanićevih zbirki *Kipci i popevke* (1917.), *V suncu i senci* (1927.), *Po dragom*

Zato je Miroslav Šicel, s pravom zapisao: “Očigledno, svaki od tih kritičara pristupao je Domjaniću samo s jednog, svog stajališta, pokušavajući na vlastite, unaprijed pripremljene stavove, šablone i metode navući Domjanićevu poeziju, koliko je to bilo moguće, umjesto da se toj lirici pristupi obrnuto: polazeći od nje same i pjesnika prema nekim općim zakonima poetike. Drugim riječima, želimo li ostvariti bar donekle ‘objektivnu’ platformu, s koje ćemo moći pristupiti i stvarnom, realnom vrednovanju kajkavske poezije Domjanićeve, potrebno je primijeniti određenu sintetičku, totalitarnu metodu, odnosno iskušati sve one metode kojima se najdublje može prodrijeti u pjesnikovu poeziju: na taj ćemo način doći najsigurnije do onih kriterija koje određena, u ovom slučaju Domjanićeva kajkavska poezija – može podnijeti. A to je, istodobno, i najbolji način određenja te poezije u cjelokupnom kontekstu i hijerarhiji hrvatske poezije u književno-povijesnom smislu.”

Ako se ipak zaustavimo kod sljedećih riječi Miroslava Šicela, onda vidimo da je Krleža u svojem sudu nerelevantan. Kada Šicel govori o pejzažu Domjanićevih pjesama, onda na primjeru njegove pjesme Megle, zapisuje: “Umjetniča je njena vrijednost u tome što je Domjanić, ograničivši se samo na sebe ukomponiranog u svoj rodni kraj, instiktivno shvatio da najbolji i najadekvatniji izraz tim poetskim minijaturama može biti kajkavski jezik. Osjetivši to, nije bilo Domjaniću teško ostvariti ono što je najvažnije: skladni odnos svih elementa pjesme: subjektivnu poetsku misao, ambijent i jezik. A upravo to miješanje ličnih raspoloženja s ugođajima konkretnog pejzaža i sve zajedno povezano elementarnim oblicima jezika te sredine, to je onaj drugi sloj Domjanićeve poezije u kojem je do punog izražaja došao pjesnikov smisao za boju, zvuk, melodioznost, ritam. Matoševa misao ‘krajevi su ljudi, ljudi su krajevi’ i tu je našla svoju punu potvrdu.”⁸⁸

Za mnoge je Domjanićeva poezija bila objekt uspoređivanja s domaćim pjesnicima, a još više s tuđim izvorima. Pronalazili bi neki u njoj Paula Verlainea (1844. – 1896.), Edgara Allana Poea⁸⁹ (1809. – 1849.), Jovana Dučića

---

kraju (1933.), izd. Mosta, Zagreb 1994., 159-161. Novi pogled s vrijednostnoga aspekta na poeziju Dragutina Domjanića pruža Cvjetko Milanja u svojoj studiji: Domjanićevo štokavsko i kajkavsko pjesništvo. U: *Umjetnost riječi*. Časopis za znanost o književnosti, XLIII., br. 1, Zagreb 1999., 1-16.

⁸⁸ Isto, 94.

⁸⁹ Vidi: Antun Gustav Matoš, Pjesme Dragutina M. Domjanića. U: *Sabrana djela*, III., Zagreb 1953 – 1955., 324. Uz dosadašnje napise o Domjaniću valja pridodati *Predgovor* u ediciji *Stoljeća hrvatske književnosti* priredio Cvjetko Milanja, 2000., 13-30, također njegovu studiju: Domjanićevo štokavsko i kajkavsko pjesništvo u *Umjetnost riječi*, XLIII., br. 1, Zagreb 1999., 1-13 i Pjesnik raspadnutog svijeta, u: *Republika*, XXXI., br. 3, Zagreb 1975., 258-271.

(1874. – 1943), Milana Ćurčina (1880. – 1960.)⁹⁰ i Vladimira Vidrića (1875. – 1909.)⁹¹ itd.

Domjanićeva poezija u hrvatskim časopisima

Spomenimo da je Dragutin Domjanić svoje štokavske pjesme i prozne kraće priloge objavio u časopisu *Prosvjeta* i to u godištima: VII., br. 5, 1899., 158 – *Biser* (crtica), br. 8, 251 – *Dodji mi u san* (pjesma), br. 17., 539-542 – *Gospoštija na Mačkovcu* (članak); VIII., 4, 1900, 126 – *U kasnu jesen* (pjesma), br. 11, 347 – *Scherzo* (pjesma); IX., br. 4, 1901., 105-106⁹² – *Gospe Bibičke muž se smiešio* (novela); X., br. 1, 1902., 7 – *Ljetno podne* (pjesma); XI., br. 3, 1903., 90⁹³ – *Pod kraj plesa* (pjesma); XI., br. 6, 1903., 138,⁹⁴ 238, 470; XII., br. 12, 1904., 368, 506 objavljeni su Domjanićevi prijevodi njemačkih pjesama (njih pet) od Heinricha Heinea: *Lorelei*, *Povratak*, *Lirski intermezzo*, *Fenić*, *Različite pjesme*.⁹⁵ U časopisu *Nada* koji je izlazio u Sarajevu Domjanić je također štokavske pjesme: VI., br. 3, 1900., 39 – *Umiranje*, br. 15, 230⁹⁶ – *Diskord*, br. 20 307 – *Poslije ljubavi*; VII, br. 4, 1901., 52⁹⁷ – *U ranu proljet*; VIII., br. 17, 1902., 230⁹⁸ – *Bez sunca*. U časopisu *Život*, izlazio u Zagrebu, Domjanić objavio također štokavske pjesme, I., br 2, 1900., 48 – *Modri sancii iz djetinjstva*,⁹⁹ III., br. 3,

90 Srpski književnik, uređivao je masonski časopis *Nova Evropa* od 1920. do 1941. u Zagrebu.

91 Vidi: Antun Gustav Matoš, *Naši ljudi i krajevi*, Zagreb 1910, str. 203-209. Mnogi kritičari tadašnjega vremena nisu mogli zamisliti da svaki ozbiljan pjesnik prati ono što je najnaprednije u općem pjesničkom ostvarenju njegova vremena. I ne samo da prati već i sudjeluje u stvaranju. Takva pjesnika mogli bismo usporediti s trkačem koji neprestano ima pred očima najveće svjetske rekorde, želeći ih dostići, pa čak i prestići. Tko onda ima pravo da mu prigovara, ako se u njega otkrije stil natjecanja ovoga ili onoga rekordera? Nije li od presudnog značenja činjenica, ako nas pjesnikovi duševni proplamsaji podsjećaju na ovoga ili onoga pjesnika. Važno je, prije svega, da li je pjesnik svojim pjesničkim ostvarenjima dao svoje životno kolanje krvi, svoj temperamenat – svoje obilježje – pisao je svojedobno Petar Grgec. Usp. Petar Grgec, Krklečev Kanconier. U: *Vienac*, god. XXXVI, br. 3, Zagreb 1944, str. 84.

92 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 100.

93 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 125.

94 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 125.

95 Časopis pod nazivom *Prosvjeta* izlazio je do. 1. siječnja 1914. godine kada je preimenovan u "Hrvatska Prosvjeta" koji je izdavalo društvo *Kolo hrvatskih književnika* i uređivao je *Hrvatsku Prosvjetu* Ljubomir Maraković od 1920. do 1940. godine. Više o njemu vidi: Vladimir Lončarević, *Luči Ljubomira Marakovića*. Život i rad, estetički pogledi i kritička praksa, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu, Religijski niz, knj. 4, Zagreb 2003., o spomenutom časopisu na str. 74-89.

96 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 12-13.

97 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 43-44; Moto je uzet iz pjesme slovenskoga pjesnika

Dragotina Kettea: *Zaman, zaman, in vendar pozabiti / Ne morem te ...*

98 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 118 ima naslov *U rano proljeće*.

99 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 44.

131 – *Noć*.¹⁰⁰ U časopisu *Vienac*¹⁰¹ Dragutin Domjaniće je naviše objavio pjesma i četiri teksta proze. Po godištima časopisa tu su pjesme: XXVII., br. 14, 1895., 214 – *Ridi Pagliaccio*, br. 17, 262-263¹⁰² – *Domovini*; XXIX., br. 26, 1897., 416 – *Gretchen*; XXX., br. 20, 1898., 299 *Kô golubica*, br. 26, 393¹⁰³ – *Htio bih ...*, br. 35, 536¹⁰⁴ – *Galeb*, br. 41, 627¹⁰⁵ – *Na ugaru*; XXXI., br. 5, 1899., 70 – *Čežnja*, br. 30, 480 – *Bez naslova*, br. 33, 524 – *Glogovi cvieci*, br. 38, 605-606¹⁰⁶ – *Ti se bojiš*,¹⁰⁷ *Kažu, Plemkinji*, br. 49, 782¹⁰⁸ – *U snu i na javi*; XXXII., br. 4, 1900., 53¹⁰⁹ – *Vjetar*, br. 7, 97¹¹⁰ – *Ti moja krasna ljubavi*, br. 21, 321¹¹¹ – *Htio bih...*, br. 25, 385¹¹² – *Dryade*;¹¹³ XXXIV., br. 24, 1902., 376-378 – *Kokos* (novela), br. 29, 456 – *Capriccio* (pjesma);¹¹⁴ XXXV, br. 1, 1903., 4 – *Ofelija*,¹¹⁵ br. 4, 116 – *Kap* (crtica), br. 8, 239-340 – *Milosrdje* (crtica), br. 10, 301 – *Ne vjeruj* (pjesma),¹¹⁶ br. 20, 626 – *Carmen* (pjesma),¹¹⁷ br. 23, 729 – *Čik* (crtica).¹¹⁸

100 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 97.

101 O tom časopisu vidi: Szabo, *nav. dj.*, 1988., 43-47.

102 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 7-8.

103 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 31 pod naslovom: *Ko golupče* s motom njemačkoga pjesnika Paula Althofa: *Mein Lied umflattert Dich wie eine Taube*.

104 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 10.

105 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 32.

106 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 38.

107 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 34.

108 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 9, s motom iz pjesme latinskoga pjesnika Horacija: *Odi profanum vulgus ...*

109 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 37 s motom stiha slovenskoga pjesnika Otona Župančiča: *Jaz sanjam maj / in pravzaprav / Jesen je zdaj*.

110 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 96.

111 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 41-42, s motom iz pjesme Vladimira Vidrića (1875. – 1909.): *Ti moja krasna ljubavi, / Ti moja željo pusta!* Taj stih nalazi se u Vidrićevoj pjesmi: *Poniknuh glavom ponosnom...* u prvoj kitici, zadnja dva stiha i glase: *O, moja krasna ljubavi, / O, moja željo pusta!* Vidi: Vladimir Vidrić, *Božanstveni plakat*, Biseri hrvatske književnosti, treće kolo, svezak 19., ur. Đurđa Mačković, Predgovor Antun Šoljan, Pogovor Zvonko Mrkonjić, Mozaik knjiga, Zagreb 1996., 72-73. Isto i u ediciji *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knj. 74., Matica hrvatska i “Zora”, Zagreb 1970., 72-73. Zanimljivo, ispod pjesme je potpisan: “Vladimir Vidrić”, 1924. To znači da je pjesma preuzeta iz izdanja Vidrićevih pjesama te godine, jer pjesma je nastala za pjesnikova života.

112 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 33. To je isti naslov kao i na str. 10 iste zbirke; sadržaj te druge pjesme je različit od prve s tim naslovom.

113 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 94-95, naslov je *Drijade*.

114 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 98.

115 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 77.

116 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 78.

117 Pjesma je u zbirci *Pjesme* (1909.) na str. 20-22. Dakle, Domjanić je u svoju zbirku *Pjesme* uvrstio 25 pjesama objavljenih predhodno u spomenutim časopisima.

118 Popis sam sastavio prema: *Bibliografija hrvatskih književnih časopisa 19. stoljeća*, svez 2. i 4., priredio Vinko Brešić, Zagreb 2006.

Valja još spomenuti da je Dragutin Domjanić u **Hrvatskoj Prosvjeti**, u nastavcima, objavljivao svoje hrvatske prijevode francuske lirike.¹¹⁹ Tako je 1925. godine, u XII. godištu, br. 1 toga časopisa objavio tri prijevoda pjesama pod naslovom: “Iz novije francuske lirike”: *List* (La lettre, Henri Barbusse, 1874. – 1935.), *A Nanie* (Emile Despax, 1881. – 1915.), *Šutnja vode* (Le silence de l’eau, Fernand Gregh, 1873. – 1960.). U nastavku, br. 3, spomenutoga časopisa, objavljuje sedam pjesama u prijevodu: *Molitva da budem jednostavan* (Prière pour être simple, Francis Jammes, 1868. – 1938.); *Molitva, da drugi budu sretni* (Prière pour que les autres aient le bonheur, Francis Jammes; iz: *Le Deuil de Primevères*); *Kad jednom budem star...* (Lorsque je serai vieux, Leo Larguier, 1878. – 1950.); *Snijeg* (La neige, Remy de Gourmont, 1858. – 1915.); *Minute* (Camille Mauclair/Severin Faust/ 1872. – 1945., iz: *Sonatina d’automne*); *Posljednji posjet* (La dernière visiteuse, Grégoire Le Roy, 1862. – 1941., iz: *La Chanson du Pauvre*); *Chanson* (Maurice Maeterlinck, 1862. – 1949., iz: *Douze Chansons*). U istom godištu XII., br. 8-9, Domjanić objavljuje šest pjesama Paula Verlainea, 1844. – 1896., u hrvatskom prijevodu: *Nevermore* (iz: *Poèmes Saturniens, Melancholia*) *Serenada* (iz: *Poèmes Saturniens*), *Chanson d’automne* (iz: *Poèmes Saturniens, Painsages triste*), *Blijedi mjesec* (La lune blanche, iz: *La bonne Chanson*), *Zar ne? ...* (N’est-ce pas?...), iz: *La bonne Chanson*), *Majci Mariji* (iz: *Sagesse*). U istom broju 8-9 časopisa *Hrvatska Prosvjeta*, Domjanić objavljuje štokavsku pjesmu *Bobice* i četiri kajkavske Popevke: *Lipe*, *Beli bezeg*, *Jabuke*, *Roža i metul*. U br. 12, *Hrvatske Prosvjete* (1925.) opet nastavlja Domjanić s prijevodom “Iz novije francuske lirike”: *Čovjek i more* (L’homme et la mer, Charles Baudelaire, 1821. – 1867.; iz: *Fleurs du Mal*), *Poziv na put* (L’invitation au voyage, iz: *Fleurs du Mal*); *Uspavanka* (Henri Chantavoine, 1850. – 1918.; iz: *Poèmes sincères*), *Sad eto opet nedjelja je ...* (A présent c’est encore Dimanche..., Max Elskamp, 1862. – 1931.; iz: *Six Chansons des Pauvres*); *Laka večer ...* (Le soir léger ..., Charles Guérin, 1875. – 1939.; iz: *Le Coeur solitaire*); *Moja sestra kiša* (Ma soeur la pluie, Charles Van Lerberghe, 1861. – 1907.; iz: *La Chanson d’Eve*); *U pokrajini* (En province, Georges Rodenbach, 1855. – 1898.), *Le dormeur du val* (Artur Rimbaud, 1854. – 1891.), *Epilog* (Georges Rodenbach, iz: *Le Règne du Silence*).¹²⁰ U godini 1933. *Hrvat-*

119 Ivo Hergešić je za Domjanića i ovo rekao: “Tko od brojnih Domjanićevih poštivača zna, da je Dragutin M. Domjanić prevodio s njemačkoga, francuskog, ruskog, češkog, slovenskog, da – s mađarskoga i s provansalskog jezika, i da bi njegovi pjesnički prijevodi ispunili možda i omašnu knjigu?” Ivo Hergešić, O prijevodima i prevođenju. U: *Hrvatsko kolo*, Matica hrvatska, XV., Zagreb 1934., 178-195, odnosno 186.

120 Godine uz ime francuskih pjesnika prenio sam iz leksikona: *Lexikon der Weltliteratur*. Bearbeitet von Heinz Kindermann und Margarete Dietrich, treće isplavljeno i dopunjeno izdanje, Humboldt-Verlag, Wien-Stuttgart 1951., a ostale godine iz Wikipedije.

ska Prosvjeta, br. 1, donosi pjesnički kuriozum s naslovom: “Popevke z provansalskoga. Prevel Dragutin Domjanić.” Na broju je sedam pjesama prevedenih na kajkavski: Jousè Roumaniho, 1818. – 1891.,: *Mounte vole mouri...* (Gde bi štel vumreti...; iz knjige: *Li Margarideto*), Teoudor Aubanèu, 1829. – 1886.: *Canto d’amour* (Popevka od ljubavi; iz knjige: *La Mióugrano endre-duberto*), Teoudor Aubanèu: *Ah! Vaqui pamens lachambreto...* (Ah, hižica to ipak ta je ...; iz knjige: *La Mióugrano endre-duberto*), Aleissandrino Elisabeth Brémond, 1858. – 1898., : *La font* (Fontana; iz knjige: *Lou Debanaire flouri*), Frederi Mistral, 1830. – 1914.: *Magali* (iz epa: *Mireio*, cant III), Frederi Mistral: *Rodo que roudaras – Au rode turnaras* (Kam god i pojdeš, pak doma dojdeš, iz knjige: *Lis Oulivado*), Frederi Mistral: *Envoucacioun a l’amo de la Prouvenço* (Zazivanje duše Provanse; iz epa: *Calendau*, cant I).¹²¹ U časopisu DHK u Zagrebu **Suvremenik**, god. VII., 1912.¹²² Domjanić je prisutan s četiri pjesme: *Mjesečina*, *Umrli hram*, *Modre daljine* i *Bijela noć* i s prikazom jedne dviju zbirki pjesama, piše o ruskom pjesniku *Nadsonu* prigodom njegove smrti. Vrlo je zanimljiv Domjanićev prikaz zbirke pjesama Svetislav Stefanovića *Sunce i senke – Pesme*. Uz ostalo o toj zbirci zapisuje: “(...) Kažu, da Stefanović voli engleske pjesnike, ja ih ne volim kao ni Engleze uopće, ali Dante Gabriel Rossetti mi imponira, jer je bio i veliki pjesnik i velik slikar ujedno. Držim, da bi svaki pjesnik morao imati smisla za boje i nijansu. Dabome bilo bi nužno, da i slikari imadu poezije. Najljepša i najkorektnija marina još nije umjetnost, treba poezije. Stefanović ima krasnih slika u pjesmama, možda je to njegova najjača strana, zato je valj-

121 Kurziv A. J. Vrlo je indikativno da su Domjanićeve *Popevke z provansalskoga* iznova objavljene u Parizu 1989. godine bez navođenja da su one objavljene u *Hrvatskoj Prosvjeti* 1933. godine. Tom pariškom izdanju dodane su prijevodi na francuskom spomenutih autora s usporednim okcintanskim i Domjanićevim prijevodom; naslov pariškoga izdanja glasi: *Popevke z provansalskoga. Poèmes traduits du provençal* par Dragutin M. Domjanić, réunis par Rose Tomulic et illustrés par Martine et Rémy Poutiers. Edition Trilingue: Textes croate, occitan et français, Publications de L’association France-Croatie, Serir Croate, 3, Arc-En-Ciel, Paris 1989. neke su pjesme ilustrirane. Pokrajina *Okcitanija* (Occitània, Occitanie) dio je južne Francuske s blizu 2 mil. stanovnika čiji je jezik bio službeni; sličan je katalonskomu jeziku. Danas taj jezik uči 78 000 učenika u osam akademija. Vidi više: <https://de.wikipedia.org/wiki/Okcitanien>. Pristupljeno 12. VI. 2019.

122 U *Savremeniku* su najprije objavljene Domjanićeve štokavske pjesme koje je uvrstio u zbirku *Izabrane pjesme* (1924.): *Na čardi*, *Samoća* (1910.), *Iz zaboravi*, *Moj put* (1911.), *Umrli hram* (1912.), *Indijski motiv*, *Na staru godinu* (1913.), *Na purpurnom zapadu* (1915.), *De profundis* (1917.), *Iz moje tamnice* (1922.), *Zrcalo* (1923.). Isto tako su u *Srpskom Književnom Glasniku* objavljene štokavske a potom u zbirci 1924. su: *Teške misli*, *Scherzo* (1910.), *Proljeće* (1911.), *Posljednje pismo* (1912.), *Tjeskoba*, *Vladimiru Vidriću* (1913.), *Prevrat* (1920.), *Stella maris*, *Na Kvarneru*, *Nikad*, *Zimzelen*, *Uvijek* (1922.), *Rezignacija* (1923.), *Bijeg*, *U magli* (1924.). Godine u zagradi odnose se na izdanje časopisa *Savremenik*.

da i nazvao knjigu ‘Sunce i senke.’ Sjetimo se i Domjanićeve zbirke “V suncu i senci” (1927.). Domjanić se je u časopisu *Savremenik* iskazao i kao kritičar pojedinih zbirki poezije. Tako je u rubrici istog časopisa *Feuilleton* 1912., 65 prikazao zbirku pjesama Ivana Evandeliste Šarića, *Pjesme*. Izd. Vrhbosanski kaptol, Sarajevo 1911. Nasloviši prikaz *Religiozna poezija*, Domjanić je konstatirao da su pjesme Izidora Poljaka ljepše po umjetničkoj ljepoti, “ali u Šariće-
vim pjesmama ima također mnogo iskrena osjećaja i duboke vjere. Iskrenost je uvijek lijepa, a molitva mi je to draža što je manje kićena. Zato su mnoge po-
sve vjerske pjesme Šarićeve lijepe u svojoj jednostavnosti kao molitve djeteta osobito ciklus – *Salve Regina*.” (...) sa strogo umjetničkoga stajališta moglo bi se pjesmama što šta prigovoriti, ali će svakako zadovoljiti one, koji imaju vjerskoga (osobito katoličkoga) osjećaja, a pružiti će koji čas zadovoljstva i onima što vole priprosto poljsko cvijeće i u poeziji.” U *Savremeniku*, god. IX., 1914. objavljene su njegove pjesme: *Morija* i *Krče* i dva prikaza, a u god. XIII., 1918. pjesma *Laste*; u dvobroju istoga časopisa (lipanj – srpanj 1923., pjesme: *Jutra*, *Gvozdena cesta*, *Na tuđem grobu*, a u listopadskom broju pjesma *Balada*. U časopisu **Književni Jug**, I, 1918. Domjanić objavljuje pjesmu *Vjera u proljeće*, a u god. II., 1918. *Vrt u cvijetu* i *Dvije pjesme*.¹²³

O Domjanićevom prijevodu provansalske lirike

Ovom prigodom valja još istaknuti da se je Ivo Hergešić (1904. – 1977.) u istom broju *Hrvatske Prosvjete* u kojoj su objavljeni Domjanićevi kajkavski prijevodi *Popevke z provansalskoga*, osvrnuo na te prijevode pod naslovom: *Uz Domjanićeve prijevode provansalske lirike*. Prikazujući općenito povijest utjecaja provansalske književnosti na hrvatsku književnost, odnosno provansalsko-hrvatske veze, ističe da one “nisu od jučer, a nisu presahle ni u najnovije doba.” Uz ostalo Hergešić spominje i učenoga Provansalca – profesora gospodina Jeana Dayrea, “koji suvereno vlada hrvatskim jezikom i prevodi moderne hrvatske pripovjedače na francuski (u izdanju Matice Hrvatske).¹²⁴ “A da

123 Bilo bi od koristi kada bi se napravio popis svih Domjanićevih objavljenih pjesama u hrvatskim, srpskim i slovenskim časopisima. Hvale je vrijedno što je časopis *Kaj* na svojim stranicama objavljivao Domjanićeve kajkavske pjesme, približivši ih tako čitateljima časopisa. Vidi: *Kaj*, I., br. 9, 1968., 5-15; IV., br. 6, 1971., 127; br. 12, 92-93; XVI., br. 1, 1983., 35-48; XIX., br. 4-6, 1986., 122-130; XXVIII., br. 6, 2005., 31-44; XLI., br. 3, 2008., 67-93.

124 Jean Dayre, profesor Francuskoga Instituta u Firenci, sastavio je Antologiju hrvatskih pripovjedača: *Anthologie des conteurs croates modernes*, Matica Hrvatska, Zagreb 1933. Knjiga je namijenjena francuskom čitatelju koji je želio upoznati hrvatsku književnost. Odabrani tekstovi prevedeni su na francuski jezik. Antologija obuhvaća 340 stranica. Vidi osvrt na tu knjigu u časopisu *Hrvatska Prosvjeta*, XX., br. 5, Zagreb 1933., 231-232.

tradicionalna uzajamnost ne bude poremećena, javio se eto jedan od najboljih hrvatskih pjesnika, g. Dragutin Domjanić, predsjednik našega PEN-kluba, i prepjevao na kajkavski nekoliko bisera moderne provansalske lirike ne žaleći truda ni vremena da se uživi u duh i jezik svojih provansalskih kolega. Domjanićevi prijevodi provansalske lirike svjedoče da suvremeni pjesnik može naići na srodne duše, daleko izvan granica uže svoje domovine. Sredozemni ambijent južne Francuske, a napose krajevi, koje zovemo historijskim imenom Provanse (rimski: Provincia), bitno se razlikuju od zagorskih pejzaža i panonske Hrvatske uopće. Drugi je to kraj, drugi ljudi. A ipak je Domjanić, studirajući velike provansalske pjesnike, otkrio mnoge srodne elemente: neku ladanjsko-seljačku atmosferu koja ne isključuje neki gosparski ton i sjećanje na negdašnja slavna vremena; pa katolicizam i regionalistički ideali – svi su ti motivi živo odjeknuli u duši hrvatskoga pjesnika koji je, poput Mistrala, nastojao da rehabilitira prezrene dijalekte i stvori od njih novi književni jezik. Ima tu frapantnih analogija, iako položaj Provanse unutar francuske kulturne (i političke) zajednice ne smijemo nikako identificirati s položajem Hrvata prije ili poslije 1918. A i Mistralov pothvat je neusporedivo zamašniji od nastojanja g. Dragutina Domjanića koji nije nikada tajio da svoju kajkavsku poeziju smatra književno-kulturnim kuriozitetom. Stoga se nije nikada opajao nikakvim iluzijama o budućnosti svojih kajkavskih pokušaja, uvjeren da je to možda labuđa pjesma književne kajkavštine (...). A i Mistralova je baza drukčija od Domjanićeve!

Proučavajući provansalsku liriku s pomoću raznih dvojezičnih izdanja (na jednoj strani provansalski tekst, na drugoj doslovni francuski prijevod) Domjanić je možda nesvjesno odabirao one pjesme koje su najbliže njegovim lirskim sklonostima. I tako danas ovi prijevodi koje donosi *Hrvatska Prosvjeta* ne bi bili nikako deplasirani u bilo kojoj Domjanićevoj zbirci, ni po kvalitetama, a ni po duhu kojim su prožeti. A malko egzotični kostim pojačava interes i obnavlja poznate odlike Domjanića pjesnika i prevodioca. Ovih sedam prijevoda ‘z provansalskoga’ pretstavlja upravo malu jednu antologiju moderne provansalske lirike. Ne samo da su zastupani najbolji pjesnici: Mistral, Aubanel, Roumanille i jedna pjesnikinja (A. Bremond – prevodilac je uspješno nastojao, da ovi primjeri budu raznoliki i reprezentativni. Tako je svaka pojedina ‘popevka’ nešto zasebno, ma da sve zajedno tvore skladnu sinfoniju modernoga lirizma obnovljene provansalske književnosti.

Prevodilac se nije samo trudio da bude gotovo doslovce točan (mjestimice je njegov prijevod u stihovima točniji od francuskog proznog!), nego je uspio

da reproducira gibljivom svojom kajkavštinom i ritam pojedinih pjesama. Neumorno je čitao i slušao originalni tekst dok nije zahvatio melodiku svakoga stiha i strofe. A goparska-arhajska i pomalo artificijelna kajkavština Domjanićeva sjajno nasljeđuje intonaciju originala i onda, kad bi štokavština potpuno zatajila. Prevedeno je svega sedam komada: jedna pjesma Roumanillea, dvije Aubanelove, jedna pjesmica Aleksandrine Bremond i tri stvari Mistralove. (...) Iz toga blaga odabrao je hrvatski prevodilac nekoliko najljepših komada, preveo je glasoviti aubadu koju Vicent pjeva Mireji: *Magali ma tant amado...* a tešku svoju zadaću je riješio tako spretno, da je pravo čudo. Ne samo, da mu nije izmakla nijedna nijansa, nego je ljupku fantastiku ove pučke podoknice zaodio ritmom koji se nimalo ne odvaja od originala. Popršnom fantazijom i južnačim elanom odlikuje se i dražesna popjevka koja ilustrira narodnu provansalsku poslovicu: *Rodo que roudaras, au rode tournaras!* Ili po kajkavski: *Kam god i pojdeš, pak doma dojdeš!* Pjesnik izriče veliku istinu koja se tako jasno očituje u kosmopolitskom 19. vijeku. Kao izmorena djeca vraćaju se toliki pojedinci rođenoj grudi, kao što je Barrès otkrio svoju Lorenu i svoje mrtve ili Bretonac Auguste Brizeux rodnu kuću u Moustoiru. A nakon ove 'svjetovne' muzike doima se posljednji prijevod: 'Zazivanje duše provanse' poput orgulja. Veličanstveni largo. Svaki stih kao da vuče sobom povlaku. Teška, ozbiljna i snažna melodika: (...) *Amo de moun país, (...) pèr la grandour di remembragço / Tu que nous sauves l'esperanço; (...) Amo de-longo renadivo, (...) De la patrio amo piouso (...)*.

A svojim prijevodom dokazao je Domjanić, da je kajkavština podobna da se prigodice uspne i do najviše poezije. Nije to vulgarna kajkavština koju svi poznajemo, a ni slatki mekani idiom koji je tako prikladan za razne popevke, nježne i sentimentalne, turobne ili radosne. Ovo je krepki gospodski jezik, ovako se govorilo 'na saborih', kad bi narodna riječ na čas zamijenila latinština: (...) *O dušo zemlje moje, (...) Ti spomenov vu veličini, / Kaj čuva nadu nam med sini. (...)* *Duša kaj zmir se pomladjiva, / Gizdava, vesela i živa, (...)* / *Pobožna duša domovine (...)* S Frederi Mistral, kao ni čedni njegov kolega iz Hrvatskoga Zagorja (čitaj sesvetskoga Prigorja, A. J.), nije ovu dušu uzalud zazivao!¹²⁵

Eto, svoj sud o Domjanićevim prijevodima provansalske lirike na kajkavski, izrekao je poznati poznavatelj francuske kulture i književnosti Ivo Hergešić.¹²⁶

125 Ivo Hergešić, Uz Domjanićeve prijevode provansalske lirike. U: *Hrvatska Prosvjeta*, br. 1, Zagreb 1933., 29-31. Uz taj rad uputno je pročitati i članak: Ernest Bauer, Muzičari stiha i rime. U: *Hrvatska revija*, X., br. 6, Zagreb 1937., 303-307.

126 O njemu vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, knj. 5, Zagreb 2002., 538-540.

On je tim svojim osvrtom “iznenadio” sve one koji su pisali i govorili protiv poezije Dragutina Domjanića, a bilo ih je! Danas u 21. stoljeću za Domjanićevu kajkavsku poeziju doista se može reći da je ona za čitatelja puna duševne i duhovne okrjepa i ljepote što su potekle od čovjeka kojemu pjesništvo nije bilo igrarija, nego odraz plemenita duha i srca velikodušna. Njegova je popevka i dalje ostala onakvom kakvom se pokazala u svom prvom čitanju onih koji su ju zavolili, ona i dalje živi bilo u štokavskom ili kajkavskom izričaju u njegovim zbirkama, ona je s nama i ostat će dok će biti žive kajkavske riječi i svih onih koji tu riječ vole i njom se služe u komunikaciji i pisanju svojih stihova (suvremena kajkavska poezija).

Unatoč različitim ocjenama, vrijednost Domjanićeve poezije upravo je u tome što je u jednostavnim i neposrednim stihovima pokazao tipične situacije života, čežnje, želje, radosti i žalosti, nadanja i stradanja koja su u njegovoj poeziji prisutna, a to je težnja za subjektivnom doživljenom istinom i ljepotom. Uostalom, Domjanić je u pismu svojemu prijatelju Vladimiru Šifferu, u pismu 8. ožujka 1920., uz otсло, napisao: “(...) A i u literaturi je lijepo samo ono što je i u naravi lijepo. Kako propupa cvijet, tako i zamisao ne stane. I to je užitak, ono drugo je razvitak i forma. I u tome je za mene jedino veselje – stvaranje – makar samo i za sebe.”¹²⁷

Drugim riječima, njegova je poezija nadahnuta toplim rodoljubljem i poistovjećivanjem sa zavičajem prigorskoga krajolika u prisutnosti njegove svaki-dašnje zbilje koja je bila bliska čitatelju i ostala je takvom sve do danas.

Razumjeti Domjanića znači poći od njegova osnovnog doživljaja, jer on je svaku svoju pjesmu proživio. Nije to poezija “*suznog sentimentalizma (...)* *vajkanja i uzdaha*” nije ni “*sva iz prošloga veka*”.¹²⁸ Ako je prema Antunu Barcu Vladimir Vidrić (1875. – 1909.) “*najvredniji pjesnik Moderne*”,¹²⁹ onda je Domjanić na istom mjestu vrijednosti sa svojim pjesničkim ostvarenjem na kajkavštini. Ono što je svojedobno Barac pisao o Vidrićevoj poeziji, vrijedi kao temeljno polazište za razumijevanje i vrednovanje kajkavske lirike Dragutina Domjanića. Barac: “U razmatranju o Vidrićevoj poeziji potrebno je prije svega

---

127 Pismo u cjelosti vidi u: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 203-204.

128 Usp. Milan V. Bogdanović, *Književni pregled*. U: *Srpski književni glasnik*, knj. 39, Beograd 1933, str. 298. Usp. također Dragutin Prohaska, *Regionalna poezija*. U: *Hrvatska njiva*, br. 18-19, str. 330-331.

129 Usp. Ivo Frangeš, *Antun Barac*. Predgovor knjizi: Antun Barac, *Problemi književnosti*, Beograd 1964, str. 27. O Barcu vidi: *Zbornik o Antunu Barcu*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2015.

da se odbaci rasprava o književnim vrstama. Diskusija o tom da li su njegove pjesme romance, i kakve su, da li se on znao uživjeti u svijet prošlosti koji je iznosio, nije uopće potrebna. Vidrić je svaku svoju pjesmu lično proživio, i svakoj od njih treba tražiti korijen u njegovu doživljaju. Zato u analizi njegovih pjesama treba poći od osnovnog doživljaja pjesnikova. – U ocjeni Vidrićeve poezije treba pored toga odbaciti svaku raspravu o nekim pjesničkim i nepjesničkim elementima u pjesnikovoj građi, jer nema pjesničkih i nepjesničkih elemenata samih po sebi, nego elementi života postaju pjesničkim i nepjesničkim samo toliko koliko ih je u svom djelu izrazio pjesnik ili nepjesnik.”¹³⁰ Zapravo, ako je lirika književna vrsta u kojoj pjesnik (autor) izražava svoje najneposrednije intimne osjećaje i misli, onda je Domjanićeva lirika upravo takva! Prema tome, njegova poezija, budući da joj je on autor, ima obilježja koja su svojstvena njegovoj lirici i po tome je on to što jest. Zato ga se ne može smjestiti u neki proizvoljni kritičarev svijet.

Ljubomir Maraković je, pišući esej “Uz pjesme Dragutina M. Domjanića”, posvetivši ga “Pjesniku o pedesetgodišnjici” njegova života, uz ostalo, zapisao: “G. Domjanić je, zajedno s g. Nazorom i Vidrićem, tvorac naše Moderne u lirici, pa ako se pitamo, koja je u tom njegova uloga, ne ćemo se, držim, mnogo baviti krugom njegovih ideja, jer je u tom g. Nazor znatno i opsežniji i pretežniji; nego ćemo opaziti, da je g. Domjanić, prema svojim predšastnicima i savremenici, dao neke specijalne formalne (shvaćajući formu dakako i u unutarnjem smislu) odlike moderne lirike: *intimnost dikcije* (naprama patetizmu lirike od Šenoe do Kranjčevića), *intezitet ugođaja*, *veliku nijansiranost kolorita*, *te muzikalnost stiha i jezika*. (...) Ono, čim moderna poezija stvara nijansu, čim ona izražava intezitet ugođaja, to je upravo g. Domjanić privrijedio našoj literaturi. Njegovo je obilje slika novo i opsežno. Tako, da navedem primjer, na onom području, koje daje toliko vizuelnih efekata, u koloritu cvijeća. Umjesto tradicionalnog i već konvencionalnog smilja i kovilja, ljubica i ružica, u ovim pjesmama ‘makovi se žure’ uz željezničku prugu, ‘makovo cvijeće se njiše u gori’ ili se ‘žari’ po dalekim poljima, dok ciklame po gospodskim prozorima ‘od dosade ginu’ ili ‘ko cjelovi gore’. (...) Pa ako je g. Domjanić jedan od prvoboraca za muzikalnost stiha, nije to zato, što bi u njega sve bilo ritmički apsolutno besprijekorno ili što bi razvio veliku raznoličnost metričkih forma; naprotiv, najizrazitije Domjanićeve pjesme teku u za nj karakterističnom daktilskom jedanaestercu, ali ga je on učinio zvučnim i gibljivim, dao njegov specifični tonalitet i glatkoću govornog ritma, slobodnu od deklamatorskog

---

130 Isto. Vidi još: Miroslav Šicel, *Književnost Moderne u knjizi: Povijest hrvatske književnosti*, knj. 5, Liber – Mladost, Zagreb 1978.

pjevanja starije lirike. Pa kad se uzme u obzir, kakove je sve promjene doživio naš književni jezik od Gaja do Moderne, moći će se pravo procijeniti kako to nisu tek relativni uspjesi, nego biljezi nove epohe u razvijanju naše metrike. A da je g. Domjanić pogotovu majstor apsolutno muziklanog stiha, kada ga ne veže neizrađena još metrika štokavštine, pokazuje na sjajan način njegova kajkavska lirika, u kojoj se naročito nekoje pjesme (kao *Jesen, Mesečina, Noć, Tiho prihaja mrak*, i. t. d.) sugestivnom i spontanom muzikom stiha mogu mjeriti s najslavnijim draguljima Verlaineove poezije.”¹³¹

Domjanićeva poezija u kontekstu hrvatske moderne

Kada se Domjanićevu poeziju željelo smjestiti u okvir hrvatske književne *moderne*, činilo se to sljedećim opisom: “ (...) Njegov je svijet imaginaran, njegov pejzaž ‘modernistički’ stiliziran po ukusu vremena, po estetskom kriteriju, koji se kao uzor naše modernističke poezije oblikovao u pjesničkim i likovnim krugovima Münchena i Beča”.¹³² Na osnovi takve klasifikacije htjelo se zapravo istaknuti da je njegova poezija secesionistička. Spomenuti atribut proizlazi iz termina “*secesija*”. (“Secesija je odjeljivanje mladih od starih, od klasicističkih umjetnika, koji slijede neke dogme i norme lijepoga. Secesija je odcjepljenje ili oslobođenje od staroga.”)¹³³ Što se pak osnovnih zahtjeva *secesije* tiče, oni su sadržani u četiri slijedeća principa: 1. *umjetnik mora imati apsolutnu individualnu slobodu stvaranja*; 2. *treba pojednostavniti izvanjsku formu*; 3. *treba obogatiti sadržaj umjetnosti*; 4. *umjetnost valja raširiti među sve slojeve naroda*.¹³⁴ Dakako, spomenuta načela slijedila je hrvatska moderna kojoj pripada naš Dragutin Domjanić a koji se tada javlja pod pseudonimima:

---

131 Ljubomir Maraković, Uz pjesme Dragutina M. Domjanića. U: *Hrvatska Prosvjeta*, XII., br. 8-9, Zagreb 1925., 179-181, odnosno 180, (*Nekrolog*). Interesantno je primijetiti kako se u jednom članku navodi da je A. G. Matoš najzaslužniji posrednik za francusku književnost u doba hrvatske moderne. Dragutin Domjanić pak najzaslužniji je za prevođenje provansalske poezije na kajkavski. Vidi: Nevenka Košutić-Brozović, Evropski okviri hrvatske Moderne. U: *Hrvatska književnost prema evropskim književnostima*, Liber, Zagreb 1970., 345-363.

132 *Enciklopedija Jugoslavije*, svez. 3, Zagreb 1952, str. 55; usp. još Josip Bogner, Polemika oko hrvatske Moderne. U: *Književnik*, god. III, br. 3, Zagreb 1930, str. 114-120, 159-172; Milorad Živančević, Prekursori hrvatske moderne. U: *Slavia*, god. 51, br. 2, Prag 1982, str. 139-142.

133 Prohaska, *nav. dj.*, str. 184. Vidi: Barac, *nav. dj.* 1964., 217-256.

134 Isto.

Grga Vujec,¹³⁵ Milivoj Seljan,¹³⁶ Valja P.(lemeniti) Batjanov, Dragutin Zelinski. Domjanić je prevodio je Hainea,¹³⁷ Verlainea i Tolstoja, a književne simpatije bili su mu Haine, Verlain, Gogolj, Maeterlinck,¹³⁸ Dostojevski, Nadson, Puškin, Ljermontov i Andrejev.

Imajući na umu da hrvatska *moderna* (1895. – 1914.)¹³⁹ nastoji obuhvatiti čitava čovjeka ne otklanjajući nijedan osjećaj, nijednu misao, težeći za individualnošću pojedinca, ona je dala liriku nutarnju, liriku raspoloženja (štimun-ga), subjektivnu. Donijela je deskriptivnu poeziju prirodnih motiva (sub ocu-los subiectio) s bogatom emocionalnom pozadinom i nastojanjem da dopre

---

135 "Upoznasmo se negdje devedesetih godina na sveučilištu. Bili smo obojica pravnici. (...) Tek slučajno padne mi na um, da smo bili nekada zajedno pitomci kr. plemićkog konvikta, da smo Domjanića zvali 'Grga' i da smo mu ime naglašavali pravim i korektnim kajkavskim nagla-skom 'Domjanić' (...)." Vladimir Lunaček (1873. - 1927.), O pjesniku Domjaniću. U: *Savre-menik XIII*, Zagreb 1918, str. 367. O "Vujcu Grgi" Gustav Krklec: "(...) Zbog Domjanića sam, tako reći, ponavljao 7. razred gimnazije. Tada su se objavljivale Domjanićeve kajkavske pjesme pod pseudonimom 'Vujec Grga' i ja sam svome profesoru književnosti tvrdio da te pjesme piše Dragutin Domjanić. A kad mi je moj profesor hrvatskog jezika pred cijelim razredom očitao lekciju rekavši da sam 'mulac', otišao sam ravno u pjesnikov stan, stanovao je ovdje u mojem susjedstvu u Gundulićevoj ulici, i on mi je na svojoj posjetnici napisao: 'Autor kajkavskih pjesma pod pseudonimom Vujec Grga sam ja, Dragutin pl. Domjanić-Zelinski'. Pobjedonosno sam se vratio u razred, pokazao vizitkartu kolegama i nestrpljivo čekao dolazak profesora Branka Vodnika (1879-1926), digao dva prsta, na što je on ironično rekao: 'Da ne buš opet tvrdil da Do-mjanić piše kajkavske pjesme?!' - 'Upravo to', odgovorih. Dao sam mu Domjanićevu posjetnicu koju je on, na žalost, pocijepao u sto komada. Jasno je da sam zbog toga dobio drugi red iz hrvat-skoga, a kateheta mi je dao nedovoljan iz vjeronauka. Tako sam slavno ponavljao sedmi razred." Gustav Krklec, *Kajkavština rođena za poeziju*. U: *Vjesnik*, 14. i 15. rujna, Zagreb 1975, str. 9. U časopisu *Bršljan* Domjanić je 1892. Objavio prvu pjesmu pod pseudonimom Milivoj Seljan. Časopisu *Slovanski svet* u Trstu 1894. Objavio je pjesmu s inicijalima D. M. D. Pod naslovom *Mariji*. Prva pjesma s njegovim punim imenom objavljena je u časopisu *Vienac* 1895., pod naslovom *Ridi Pagliaccio* (Smij se Pajaco) Isto je ta pjesma na prvomu mjestu u Domjanićevoj zbirci *Pjesme* (1909.); naziv je Domjanića posudio iz opere "I Pagliacci" što simbolično znači da je čovjeku treba sa smješkom prelaziti preko životnih teškoća.

136 Cvjetko Milanaja navodi, grješkom "Senjan" umjesto Seljan u *Stoljeća hrvatske književnosti*, 2000., 32.

137 U časopisu *Prosvjeta*, XI., br. 6., 1903. , 183, 238 i XII., 12, 1904., 368, 506 Domjanić je preveo pjesme Heinricha Heinea (1797. – 1856.): *Lorelei*, *Povratak* i *Lirski intermezzo* te *Fenić* i *Različite pjesme*. Vidi ovdje str. ... gdje je riječ o prijevodu s francuskoga i provansalskoga.

138 Trojica u kurzivu su naprijed spomenuti u Domjanićevim prijevodima.

139 O vremenskoj pojavnosti i zaključnoj godini hrvatske moderne ima različitih prijedloga. Vidi: Nevenka Košutić-Brozović, *Hrvatsko-slavenski književni odnosi u doba hrvatske moderne*. U: *Radovi*. Razdio lingvističko-filološki (7), god. 11., sv. 11, Zadar 1973., 153-198. Pje-snici hrvatske moderne uglavnom su: Vladimir Vidrić, Dragutin Domjanić, Milan Begović, Mihovil Nikolić, Vladimir Nazor, Antun Gustav Matoš. Vidi još: Dragutin Prohaska, *nav. dj.* 177 i dalje.

do svih ljudi.¹⁴⁰ To je ujedno i bitna karakteristika Domjanićeve štokavske i kajkavske poezije.

Čitajući Domjanića, otkrivamo ga kao pjesnika zavičajnih puteljaka, uskih staza i vijugavih cesta, godišnjih doba i cvijeća. Gotovo sve su mu kajkavske pjesme ogledalo njegove intime i ljubavi prema prirodi. Nigdje nije čovjek tako blizu prirodi kao u njegovim kajkavskim pjesmama. Nije bezrazložno ustvrditi; ako je Antun Gustav Matoš (1873. – 1914.) *pionir kajkavske lirike*,¹⁴¹ onda je D. Domjanić *pionir zavičajne kajkavske lirike*, dakako, uz Frana Galovića (1887. – 1914.). I nije bezrazložno Miroslav Šicel zapisao: “Jednom riječi, Domjanić je svojim kajkavskim pjesmama ukazao na svu raskoš i muzikalnu raznolikost kajkavštine, potvrđujući najvećim brojem svojih stihova kako se na kajkavskom dijalektu jednako tako kao i štokavštinom ili čakavštinom, mogu izraziti i najsuptilniji ljudski osjećaji i senzibilitet, radosti i traume, čitav spektar emocionalnih uzbuđenja i stanja, ali i promišljanja egzistencijalnih pitanja života: jedini je preduvjet takvim poetskim realizacijama poetski talent, a taj se Domjaniću ne može negirati.”¹⁴² Ili kako bi zapisao Ivo Frangeš (1920. – 2003.)¹⁴³: “Domjanić je (...) stvorio i prvi uspjeti kajkavski opus modernog vremena. Intimni i sordinantni motivi doveli su ga do dijalekta (*Kipci i popevke*, 1917). Ali, dijalekt ima i svojih zamki: bio je to ujedno i povratak puku; dapače, i onome životu kojega se ta ‘lijepa duša’ toliko pribojavala; pa se dogodilo da je Domjanić (upravo kao Nazor u istarskoj čakavštini) napisao kajkavskih pjesama u kojima je neočekivano progovorila opora svakodnevna zbilja zagorskog seljaka (*Ciklame, krvave ciklame; Jačmen; Rubača*).”¹⁴⁴

---

140 Usp. Dragutin Prohaska, *nav. dj.*, 119-120, 177-195.

141 Matošev *Hrastovački noćurno* uzima se kao početak moderne kajkavske lirike. Pjesma je objavljena unutar Matoševe pripovijesti *Nekad bilo – sad se spominjanlo 1900*. Vidi: Joža Skok, *Matoševa uloga u poticanju i obnovi modernog kajkavskog pjesništva*, u autorovoj knjizi: *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo*, Čakovec 1985., 7-28.

142 Miroslav Šicel, Miroslav Šicel, *Pjesnički vidokruzi Dragutina Domjanića*, pogovor ponovljenom izdanju Domjanićevih zbirki *Kipci i popevke* (1917.), *V suncu i senci* (1927.), *Po dragom kraju* (1933.), izd. Mosta, Zagreb 1994., 159. No Šicel je i drukčije sudio o Domjanićevoj poeziji, priklanjajući se sudu Miroslava Krleže napisanog u časopisu *Danas*, I., 1934. , 264-266. Vidi: Miroslav Šicel, Dometi novije kajkavske lirike. U: *Jezični i umjetnički izraz na kajkavskom tlu*, zbornik radova sa znanstvenih skupova u Krapini, Krapina 1993., 50; Isti: *Suvremena kajkavska književnost*. U: *Dometi*, IV., br. 8, Rijeka 1971., 19-21.

143 O njemu vidi: *Zbornik o Ivi Frangešu*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2013.

144 Ivo Frangeš, *Povijest hrvatske književnosti*, Matica hrvatska i Cankarjeva založba, Zagreb-Ljubljana 1987., 257. Navedenim pjesmama Milanja, *nav. dj.* 1999., 11 dodaje još pjesme: *Prošecija, Susjed i Bogečko groblje* svrstavajući ih u tzv. treći sloj ratno-socijalne tematike Domjanićevih kajkavskih pjesama.

U Domjanićevim zbirkama pejsaž je objekt vlastitih zapažanja pretočenih u skladni odnos vizualnosti i bojâ da bi oboje ostalo živjeti u odabranom muzikalnom zavičajnom kajkavskom izričaju. “I jezik Domjanićev ima zagorski kolorit, naročito kajkavski akcent. Domjanić znade, da je u kajkavskom akcentu osobita melodija i ne smatra poremećenje, što dolazi u štokavskim stihovima od kajkavskog mu akcenta, pogreškom, nego onom umjetničkom nijansom (...) Riječi su mu akcenti, nosioci ‘štimumga’, sredstva slikarska i muzikalna.”¹⁴⁵ I zaista, nije pogriješio Slavko Ježić (1895. –1941.) kada je svojedobno pisao: “ (...) I doista, tko od nas pozna Domjanića, jedva će se sjećati, da ga je kad čuo štokavski govoriti. O najtežim i najozbiljnijim temama govori on kajkavski, jer ‘*tak misli on navek*’. I samo tako moguće je da čovjek vlada odlično jednim jezikom i stvara književno u njemu, kad je srastao s njime, kad u njemu misli i njime se ‘spomina’.”¹⁴⁶

*Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina,
Da ja Vam pišem tak, kak doma se spomina,
Tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi,
I znam, taj jezik naš Vi imate tak radi.*

(D. Domjanić, “Rožnjak”)

U navedenim stihovima očituje se Domjanićev pijetet prema zavičajnom govoru, kao da je već tada znao da *zavičajna poezija ima smisla samo, ako ima dodira s onim najspontanijim doživljajem koji je uvijek vezan uz govornu frazu, uz jezik djetinjstva*. Slavko Ježić će i ovo zapisati o Domjaniću: “Svojim je kajkavskim pjesmama Domjanić ušao u srca svih Hrvata, pogotovo kajkavaca, i po njima je stekao daleko veću popularnost nego što bi ju dosegao štokavskim pjesmama. Narječje kojim on pjeva, u stvari je izgrađen književni jezik na podlozi govora zagrebačke inteligencije, pa je udivljenja vrijedna Domjanićeva jezična stvaralačka sposobnost (...), a Domjanićeve pjesme na njemu pune su najrafiniranijega artizma.”¹⁴⁷ U novije vrijeme se želi odrediti pripadajući idiom Domjanićevoj kajkavskoj poeziji pa se veli da je jezik te poezije “novi na podlozi starokajkavske, idiomatske fraze”, jer ga se “ne može naći u

145 Dragutin Prohaska, *nav. dj.*

146 Slavko Ježić, Domjanićevi “Kipci i popevke”. U: *Vijenac*. Zagreb 1918, str. 238.; vidi također: Fran Ilešić, Domjanić – Ježić. U: *Književni Jug*, I., br. 3-4, Zagreb 1918., 103-105.

147 Slavko Ježić, *Hrvatska književnost od početka do danas 1100 – 1941*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1993., 316. U vezi s jezikom Domjanićevih kajkavskih pjesama svakako treba pročitati: Stjepko Težak, *Književna kajkavština Dragutina Domjanića*. U: *Kajkavski zbornik. Dani kajkavske riječi Zlatar '98*. Predavanja na znanstvenom skupu o kajkavskom narječju i književnosti u Zlataru 1996. godine, Zlatar 1998., 47-59. Vidi ovdje u prilogu, str. ...

lokalnom idiomu, mada je najbliži krčinsko-zelinskoj i zagrebačko-urbanoj kajkavštini.¹⁴⁸ Moram primijetiti da se naziv za idiom krčinski (< Krče) ne može održati kao dijelektološki termin. Krčinski govor dosad nije u kajkavskoj dijalektologiji zabilježen, a nije ga bilo ni u doba rođenja Dragutina Domjanića. Naziv Krče zapravo je zemljišni prostor kraj Adamovca na kojem je bila vlastelinska kurija Domjanićevih u kojoj je Dragutin Domjanić 1875. rođen. Dakle, to nije bilo selo niti zaseljak u kojemu bi se rabio govor koji ima specifičnosti govora Krča. Ako se barata s terminom za idiom kojim je Domjanić govorio onda valja uzeti u obzir govor Adamovca.¹⁴⁹ Vrlo je sugestivno u pismu Božidaru Borku Domjanić i ovo napisao: "(...) Kajkavski sam počeo pisati mislim, jer sam htio dati muziku i ljepotu naše kajkavske riječi, u kojoj mogu izreći, što je najintimnije. Htio sam oljuštiti, da tako rečem; sve, što je nakit, i dati samu muziku, sliku i osjećaj, što ga svaki može osjećati. Naravno, da je to vrlo blizu slovenskom jeziku. Samo vama je mnogo lakše, jer je slovenski jezik, koji se sve više razvija, živ, a naš kajkavski dijalekt, na žalost, sve više nestaje. Hito sam nešto, u njemui pisano i osjećajno, sačuvati."¹⁵⁰ Povratak Domjanićev k zemlji, dakle od aristokratskoga plebejskom, leži u činjenici što je, kako veli on sam, prevladala "ljubav k zemlji koju ima seljak i ja, tamo su djedovi živjeli zajedno sa seljakom blizu zemlji, pa zato imamo srca za nju."¹⁵¹ Dakle, tu je odgovor na pitanje, kojim jezikom je Domjanić pisao svoje kajkavske pjesme? Jezikom bliskim adamovečkom seljaku s interferencijom govora Zagreba u kojemu je Domjanić službovao.

Vrlo je indikativna, mogu reći, proizvoljna misao Ive Frangeša koji je u svojoj *Povijesti hrstavke književnosti* 1987., 259 neutemeljeno ustvrdio sljedeće. "(...) Velik dio popularnosti imao je Domjanić zahvaliti upravo činjenici da je austrijska cenzura njegove ratne motive propuštala zbog dijalekatske forme." Frangeš ne navodi u kojem je to dokumentu "austrijske cenzure" vidio napisano; ne navodi čak ni koji su to "ratni motivi" i kojih pjesama, koji bi, da su pisane štokavštinom bile zabranjene?¹⁵² Ako je mislio na pjesmu *Ciklame, krvave ciklame*, koja je doista jedna od najdojmljivijih pjesama, treba znati da je objavljena 1916. godine, dakle u jeku Prvoga svjetskog rata. U pjesmi je

148 Milanaja, *nav. dj.* 1999., 10.

149 O govoru Adamovca i Donje Zeline pisao je Ivo Kalinski u *Raspravama Zavoda za jezik*, br. 15, Zagreb 1999., 115-120.

150 Vidi pismo od 3. listopada 1928. ovdje u cjelini, str.

151 Isto.

152 Vrlo je indikativno da se ta teza provlači još 2008. (12. rujna) listu *Fokus* gdje je navedeno da je Domjanić "zbog ustrijske cenzure objavljivao na kajkavci, a ne na štokavici". Doista simplificirana i smiješna rečenica!

prisutno stanovito domoljublje koje Domjanić izražava za mladim poginulim Hrvatima koje su vlakovima odvodili na frontu ratovanja u Prvom svjetskom ratu. Drago Ćepulić, koji se družio s Domjanićem i na šetnjama, zapisuje u svom dnevniku za 2. travnja 1932., bila je nedjelja: “ U jutro zajedno s bivšim austrijskim majorom Burgstallerom (vozili smo se) u Zaprešić vlakom, a onda natrag pješke do Podsuseda. Tu gdje cesta iz Zaprešića zakreće i ide staza na stari grad Podsused, nasuprot gdje su sad kuće, veli Domjanić, da je bila Rauchova šuma. Tu je on za rata brao ciklame, (na taj se događaj odnosi pjesma ‘Krvave Ciklame’), kadno začuje željeznicu (‘železna ružiju kola’). To je bio vlak, koji je vozio Reichs-deutsche, a onda se začula i pjesma naših. Eto, ova zgoda rodila je pjesmu ‘Ciklame’ gdje on za rata g. 1914. – 1918. vidi svijet pun naših palih vojnika, vidi svuda ‘ciklame, krvave ciklame’... Brali smo rečenoga dana ljubice i drugo cvijeće.”¹⁵³ Pjesmu je treba iznova i danas pročitati:

Ciklame, krvave ciklame

Tam sunce je trusilo zlato
Čez listje na preprut i na me,
Iz luga su lukale guste
Dišeće črlene ciklame.

Ciklame, krvave ciklame,
Da broja ni moći im znati,
Tak puno, da čoveku čisto
I smililo nakel se stati.

Veliju, da negda je zdavna
Tam grobje zapušćeno bilo
I vsega je preprut prerasla
I cvetje ciklamah je skrilo.

Vuz reku železna je cesta,
Železna tam ružiju kola
I voziju naše soldate
Bez broja prek breg i dola.

I tam, gde su najgorši boji,
Gde nigdo se smrti ne straši,
I najviše gde ih pogiba,
Sigurno tam budeju naši.

---

153 *Nepoznati Domjanić. Dnevnik Drage Ćepulića o pjesniku Domjaniću*, 1998. , 44-45.

Po celomu svetu su boji,
Na hiljade zmirom ih pada
I samo se širiju grobja
Prek zemlje i sela i grada.

I došla je noć ili žalost
Na nebo, na zemlju i na me
I videl sam vsigde po svetu
Ciklame, krvave ciklame.

(Dragutin Domjanić, *Kipci i popevke*, 1917.)

Nijedan od kritičara Domjanićeve kajkavske lirike nije došao na pomisao da je ta lirika kod čitatelja bila popularna zbog “austrijske cenzure” koja je, prema Frangešu, “propuštala” zato što je pisana dijalektom kajkavskim, pa je po tome bila “slabijega društvenog doseg a niže estetske vrijednosti.”¹⁵⁴ Tvrdnja je to koja nema nikakva temelja niti uporišta. Istina, autor spomenute *Povijesti hrvatske književnosti* (1987.) ima pravo na svoje mišljenje, ali ono ne može postati paradigma u ocjeni Domjanićeve kajkavske poezije.¹⁵⁵ Frangeš kao da nije znao za “fenomen dijalektalne književnosti koji se javlja u zemljama koje su, uz prihvaćen zajednički standardni jezik, bile duže vrijeme politički razjedinjene i imale više kulturnih i ekonomskih, administrativnih i sličnih središta u kojima se govorni jezik razvijao na dijalekatskoj osnovici. Klasične primjere takve bogate dijalektalne književnosti imamo npr. u Italiji i Njemačkoj, ali ni u jednoj jedininoj literaturi nije dijalektalna književnost bila od takva značenja kao u hrvatskoj, gdje je njeguje čitav niz pisaca što ulaze u same vrhunce nacionalne literature.”¹⁵⁶ Sigurno da procvat dijalektalne poezije kod spomenutih naroda nije plod nikakve cenzure kako to Frangeš sugerira za Domjanićevu dijalektalnu poeziju.

Promatrajući cjelokupni Domjanićev pjesnički opus (štokavski i kajkavski), nameće se zaključak da je njegov autor bio i patnik a ne samo raspjevani uživatelj prirode i kajkavskog pejzaža. Njegova plašljivost i povučенost, predpostavlja se da je ona plod strogog odgoja bez oca (u konviktu), a o praznicima u sjeni majke. O tome nam pruža svjedočanstvo štokavska zbirka, (1909.), ujedno i dokument njegove osobnosti, koja dolazi do izražaja u pjesmama zbirke

154 Frangeš, *nav. dj.*, 259.

155 U vezi s dijalektalnom poezijom u hrvatskoj književnosti uputno je vidjeti: Nevenka Kušutić-Brozović, O ulozi dijalekata u hrvatskoj književnosti i o problemu njihova prevođenja. U: *Radovi. Razdio filoloških znanosti* (10) 1977/ 1978., Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet u Zadru, zadar 1978., 73-86.

156 Nevenka Kušutić-Brozović, *nav. dj.*, 75.

Pjesme (1909.): *Htio bih ..., Moja ljubav, Život* i u drugim. U spomenutoj zbirci Domjanić je prisutan sa svojim dubokim osjećajima, lomovima, ushitima, gotovo s neobjašnjivim ponorima duše koji su se u njegovu građanskom životu mogli jedva nazreti. "(...) *Skromnijeg gospodina teško je zamisliti (...). Noću ga još nikad ne vidjeh ni u gostioni ili kajani, a s ulice ga ne pamtim drukčije no u društvu dviju dama: jamačno njegove majke i sestre (...).*"¹⁵⁷

Danas kada se nakon 86 godina (2019.) od Domjanićeve smrti prisjećamo njegovih stihova u kojima je opjevana priroda i osjećaj njegove duše, ne možemo se oteti konstataciji; Domjanićeva je poezija vlastitog tijela i osobne patnje, vlastite unutrašnje dinamike koja se ne iscrpljuje u poetskoj riječi zavičajnog izričaja kojim opjevava svakodnevicu duhovnih i materijalnih zbivanja u svojoj blizini. Domjanić je pjesnik s dušom socijalno-duhovnog doživljaja.¹⁵⁸

Joža Skok (1931. – 2017.),¹⁵⁹ uz ostalo, s pravom zapisuje: "Pored toga Domjanićeva je poezija donijela, afirmirala i kao svoj trajni zalog ostavila specifičnu boju i muziku kajkavske riječi, jedan njezin melodiozni ton, kojoj su izražajne mogućnosti omeđene no koja u kreativnim trenucima postiže suggestivnost i emotivnu nabijenost lirskog iskaza i njegove forme. A tom krhkom, melodioznom, pastelno-prozračnom i emotivno obojenom kajkavskom frazom Domjanićeva poezija tiho i uporno traje u vremenu vraćajući nas čistotom svoga glasa osobnoj i kolektivnoj zavičajnoj intimi."¹⁶⁰ No Skok i ovo zapisuje: "(...) Na motivskom planu Domjanić je doduše nastojao proširiti dimenzije svoga pjesničkog svijeta unoseći u nj i izvanregionalne motive, no njegovo je motivsko uporište ipak bio određeni, izvorni kajkavski ambijent koji je

---

157 Pisao je A. G. Matoš, *nav. dj.*, 1910., str. 199.

158 Dugo nije bilo u hrvatskoj književnosti iscrpne i cjelovite studije (monografije) o Domjaniću. Dobili smo ju u disertaciji Ive Kalinskoga 1988.: *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*. Vidi: Miroslav Šicel, Književna kritika o Dragutinu Domjaniću. U: *Kaj*, XXVIII., br. 4-5, Zagreb 1995., 39-42. Kamoli sreće da barem postoji takva studija kakvu su Vladimiru Vidriću posvetili Antun Barac i Ivo Frangeš. Usp. prikaz iz pera Ivana Gorana Kovačića Barčeve studije, u petoj knjizi Goranovih sabranih djela: "Prikazi i članci", Zagreb 1949, str. 52-63; vidi također Ivo Frangeš, *Poezija Vladimira Vidrića*. Ivo Frangeš, *Studije i eseji*, Zagreb 1967 str. 215-299. O Domjanićevoj poeziji vidi još: Cvjetko Milanja, Domjanićevo štokavsko i kajkavsko pjesništvo. U: *Umjetnost riječi*, br. 1, Zagreb 1999. Isti: *Hrvatsko pjesništvo 1900. – 1950.*, Zagreb 2008., Pavao Pavličević, *Moderna hrvatska lirika*, Zagreb 1999.

159 O njemu vidi u časopisu *Kaj*, L., br. 3-4, Zagreb 2017., 3-46 i *Radovi Zavoda za znanstveni rada Varaždin*, HAZU, br. 18, Zagreb-Varaždin 2007., 1-135 167-193.

160 Joža Skok, Arkadijska obzorja kajkavskog pjesništva Dragutina Domjanića. U: *Kaj*, XVI., br. 1, Zagreb 1983., 23. Isto tako, kritika Stanislava Šimića (1925.) pisana je s negativnom i omalovažavajućom intencijom Domjanićevih kajkavskih pjesma. Vidi: *Jugoslavenska njiva*, IX., br. 10, Zagreb 1925., 364-365. I ta je kritika nerelevantna. Usp. Milanja, *nav. dj.*, 2000., 17-18.

pjesnički otkrivao i koji ga je zapravo pjesnički potvrdio. Zapravo pravi prostor Domjanićeve kajkavske poezije je onaj širi prostor kajkavskoga jezika, krajeva, pejzaža i ljudi čija je specifičnost i posebno nijanse osjećajnosti Domjanić znao osjetiti i u svojim najboljim ostvarenjima izraziti. Ono što nam najviše može objasniti popularnost Domjanićeva pjesništva je u prvom redu jednostavnost, konkretnost, plastičnost i muzikalnost njegova izraza i stiha, a pored njih i činjenica što se Domjanić nametnuo kao pjesnik općeg kajkavskog senzibiliteta, one specifične kajkavske psiho-emotivne strukture kakva se susreće na širokom prostoru hrvatskog tla – od Kotoribe do Fužina, Marije Gorice i Bednje do Virovitice i koja je podjednako karakteristična za sve slojeve kajkavskoga stanovništva.”¹⁶¹

Valja još reći da je Skok, nabrojivši kritičare Domjaniće poezije, s pravom zapisao: “Očigledno, svaki od tih kritičara pristupao je Domjaniću samo s jednog, svog stajališta, pokušavajući na vlastite, unparijed pripremljene stavove, šablone i metode navući Domjanićevu poeziju, koliko je to bilo moguće, umjesto da se toj lirici pristupi obrnuto: polazeći od nje same i pjesnika prema nekim općim zakonima poetike. Drugim riječima, želimo li ostvariti bar donekle ‘objektivnu’ platformu, s koje ćemo moći pristupiti i stvarnom, realnom vrednovanju kajkavske poezije Domjanićeve, potrebno je primijeniti određenu sintetičku, totalitarnu metodu, odnosno iskušati sve one metode kojima se najdublje može prodrijeti u pjesnikovu poeziju: na taj ćemo način doći najsigurnije do onih kriterija koje određena, u ovom slučaju Domjanićeva kajkavska poezija – može podnijeti. A to je, istodobno, i najbolji način određenja te poezije u cjelokupnom kontekstu i hijerarhiji hrvatske poezije u književno-povijesnom smislu.” (...) I još je nešto važno: o umjetničkoj vrijednosti nekog pisca ne odlučuje količina napisanih tekstova, nego kakvoća. Iako je to toliko jasno, da ne bi trebalo uopće ni spominjati, kod Domjanića je to od presudne važnosti. Kao kajkavski pjesnik on nas je obdario s tri zbirke: ‘Kipci i popevke’, 1917, ‘V suncu i senci’, 1927, ‘Po dragom kraju’, 1933, no od svih njih odskače ona prva: ‘Kipci i popevke’. (...) Tako ‘Kipci i popevke’ ostaju najvredniji dio Domjanićeve kajkavske poezije o kojoj je vrijedno govoriti.”¹⁶²

Ako je knjiga posljednji plamsaj prije utruća svijeta, onda će Domjanićeva pjesnička ostvarenja u spomenutim zbirkama još vjekovima ostati u okrilju pravednijeg valorizatora – vremena i živjet će tako na dostojnom mjestu koje im pripada u hrvatskoj književnosti, jer kao “najfiniji umjetnik u suvremenoj

---

161 Isto, 4. Time se zapravo poništava Krležin diskurs o Domjaniću, u časopisu *Danas* I., br. 2, Zagreb 1934, 266.

162 Joža Skok, *Kajkavska poezija Dragutina Domjanića ...*, 90-91

hrvatskoj lirici” dao je nešto apsolutno novo i originalno hrvatskom pjesništvu 20. st., dao je i oživio domaću kajkavsku riječ “*kak doma se spomina*”.¹⁶³ Riječ koju je književno “disciplinirao” pokazavši da nije nimalo lošija od štokavštine.

Sigurno da će ovaj diskurs, koji slijedi, kod čitatelja pobuditi niz pitanja, odgovor je samo jedan, a taj je da je u dvadesetim godinama prošloga stoljeća (20. st.) bilo razdoblje jezične unifikacije koja je imala uporište i kod većine štokavaca. No unatoč tome nastojanju, Domjanić je ipak odolio napadima, kojima je bila obasuta zbirka pjesama *Pozableno cvetje* Nikole Pavića.

Pojava kajkavske suvremene poezije u hrvatskoj književnosti, Domjanićeva i Galovićeva vremena, ubrzo se našla u stanovitoj dvojbi u kojoj je bila u pitanju sposobnost ili nesposobnost kajkavskoga dijalekta za književnost. Takvoj dvojbi, svakako, pridonio je i još pokoji faktor, kao na primjer problem ugleda, problem jezične, kulturne i političke besprijekornosti kajkavskoga dijalekta u sklopu tadašnje sveopće južnoslavenske (jugoslavenske) inicijative i zajedničkih programa, pa je i to, s obzirom na vrijednost izraza, dovodilo kajkavštinu na sporedno, drugorazredno mjesto. U to nas uvjerava i jedan osvrt na zbirku pjesama *Pozableno cvetje*¹⁶⁴ Nikole Pavića (1898. – 1976.) u časopisu *Vijenac* (1923.). Naime u tom časopisu, potpisani A. Mur. (Ahmed Muratbegović) s negativnim svojim osvrtom “navaljuje” na spomenutu zbirku. Zbog specifičnog odnosa štokavskoga “tabora” prema kajkavštini onoga vremena, pročitajmo još jednom Muratbegovićev tekst u cjelini:

“Čovjek koji veli za sebe, da se je rodio 1898. godine, svršio u Zagrebu učiteljsku školu, polazio u Križevcima više gospodarsko učilište i sveučilište,

---

¹⁶³ Ili kako bi rekao Ljubomir Maraković: “ (...) *Kajkavske su pjesme obnovile Domjanićevu poeziju, unoseći u nju svježinu prirode i života s njom, tipizam jednostavnog života, koji se vječito obnavlja, krug, koji ne prestaje, ali nikad ne dosađuje, jer odolijeva pokoljenjima i stoljećima.*” U: *Hrvatsko kolo*, knj. XIV, Zagreb 1933, str. 6. I doista, Domjanić “govori svojim jednostavnim govorom, traži motive u svojoj krvi, koja živi od davnih vremena i nosi sobom utisak odgoja i baštine.” Vladimir Lunaček, *Predgovor Domjanićevim izabranim pjesmama* 1924., 3-55. Lunačekov tekst zapravo je jedan od prvih i boljih u kojemu je Domjanića i njegovu poeziju analizirao s društveno-psihološkoga i estetskoga gledišta. Osim toga, “*Domjanić je u našoj svijesti otac moderne kajkavske lirike. Od preporoda do Domjanića u nas je bio kajkavski vakuum, stara kajkavština umrla je s Kristijanovićem. (...) Domjanić i prevodi na svoj kajkavski idiom (...). On je sâm stvorio svoj jezični instrument, nije ga nigdje uzeo gotova. Dao mu je dovoljnu gipkost, da može izraziti i najdiskretnije tonove iz starih dvoraca i kićene secesionističke sličice i najjednostavnije seljačke motive.*” Svakako, Domjanić je i u suvremenom kajkavskom pjesništvu postao zajedničko dobro mnogim pjesnicima poslije rata, jer od njega se nije “*uznajmljivala samo forma, uzimali su se i motivi.*” Usp. Dalibor Brozović, *Uz pjesme i popevke D. Domjanića*, citati iz knjige “*Za zbogom*”, 1972., nav. mj. str. 271-273.

¹⁶⁴ Objavljena je u vlastitoj nakladi autora u tiskari Viktora Suligoja u Zlataru 1923.

gospodarski odio u Zagrebu i pokrenuo u Križevcima reviju ‘Vrijeme’ i skoro jedini u njoj surađivao, ali i – čitao - - -, piše kajkavske stihove i na toliko mjesta visi o Domjanićevoj kajkavskoj lirici, kao kotao nad vatrom. Pa čovjek sam sebe pita, pa kome gosp. Pavić piše kajkavske pjesmice, kad sami kajkavci, koji razumiju i osjećaju poeziju, čitaju i pišu štokavski, pa čak i štokavski i govore, samo gosp. Pavić to neće pa neće. On se u svojoj – valjda dobroti – poveo za pjesnikom, koji je napisao slatkih, osebujnih pjesmica i s tim pjesmicama uspio i sad eto treba da se stvori jedna čitava plejada kajkavskih trubadura, da se zametne boj za ‘slatki domaći kaj’. Pa zar ne bi gosp. Paviću bilo mnogo bolje, da posegne u svoj, mjesto u tuđi torbak i da potraži nešto svoje, originalno, pa ako to njegovo bude dobro i lijepo, da mu se obraduje sav narod od Triglava pa dolje nekuda do Soluna – po riječima presvijetlog ministra g. Pašića – i da mu se ne kaže: Vidla žaba ... itd. Uostalom to se ne tiče samo g. Pavića, nego i drugih kajkavaca, koji se žele prokriomčariti u literaturu makar i na tuđi račun, pa pišu stihove za kajkavska ustašca dražesnih kajkavkinja sa Zrinjevca itd, itd. i traže, da se u ozbiljnim revijama vodi o njima računa. Tako bi se moglo dogoditi, da to ‘Pozabljeno cvetje’, bude uistinu – pozabljeno, a gosp. bi Pavić mogao stvoriti štogod na našem lijepom štokavskom narječju, na kojem je stvorena sva naša kultura,¹⁶⁵ kojom se mi danas s pravom dičimo i ponosimo. Tako je pisao i Gundulić, a tako piše katkada i Domjanić, pa onda – zašto ne bi i g. Pavić’¹⁶⁶

165 Dotičnik se iskazuje kao “kulturni” hegemonist jer preferira samo štokavštinu na kojoj je po njemu stvorena “sva naša kultura”. No nije rekao koja je to “naša kultura”. Takav pristup i pisanje stvaralo je zapravo odbojnost i otklon prema kajkavštini. Zato su pjesnici koji su pisali pjesme na tom jeziku, u očima tzv. “dobrohotnih” kritičara bili omalovažavani. Hvala Bogu da danas takvih “dušobrižnika” štokavštine nema (ili možda ipak ima?); volio bih da ih nema, jer u današnje doba u Hrvatskoj ipak se vrednuje (trebala bi se vrednovati) jezična u kulturna raznolikost, ili...? Doista se čudim, pročitati u najnovijem prilogu u časopisu *Kroatologija*, IX., br. 1-2 (2018., 69-124) u kojem autor i danas piše o štokavštini (književnom jeziku) kao prestižnom jeziku koji je postao “standardni”. Pritom zanemaruje bogatu tristoljetnu kajkavsku književnost i jezik.

166 *Vijenac* II., knj. III., br. 5, 1923., 165-166. Danas je uputno pročitati pogovor uz Pavićeve *Izabrane pjesme* (kajkavske) u izdanju Matice hrvatske, Zagreb 1962., 61-75 iz pera Šime Vučetića (1090. – 1987.). Čitatelj tog pogovora morat će zaključiti kako je gore spomenuti Muratbegovićev osvrt na Pavićevu zbirku iz 1923. doista deplasiran i nedobronamjeran. Još više će do takve spoznaje doći svaki čitatelj koji će pročitati i tekst: “Nađeni zavičaj Nikole Pavića” u knjizi Jože Skoka, *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo*, Čakovec 1985., 95-119. Dragutin Domjanić je dao kratku primjedbu, također, na “Pozabljeno cvetje” Nikole Pavića u pismu prijetalju Vladimiru Šifferu (21. kolovoza 1923.). “(...) ‘Pozabljeno cvetje’ Nikole Pavića nisam mogao dobiti u knjižari, nego sam ga dobio u uredništvu *Savremenika*. Šaljem Ti ga. Dečko ne piše loše, ali ne zna dobro kajkavski. Ne zna to svaki, kaj ne?” Pismo u cjelosti vidi u *Gradi za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 210-211.

Što se tiče Muratbegovićeve pozivanja na Domjanića, koji “katkada i štokavski piše”, mislim da je na mjestu ako navedemo Domjanićeve misli iz pisma (1. IV. 1933.) Božidaru Borku kojemu, u vezi sa zbirkom *Pjesme* objavljene u *Srpskoj književnoj Zadruzi* u Beogradu ćirilicom,¹⁶⁷ piše: “(...) Konačno, ja sam već preko 20 godina suradnik *Književnog Glasnika*, mnoge od pjesama u toj knjizi su baš i u *Glasniku* štampane pa tim nisam postao manje Hrvat, nego, što jesam i ostajem uvijek. I ja držim, da smo tek po tom Jugoslaveni, jer smo najprije svaki Slovenac, Srbin ili Hrvat. Nijanse dižu vrijednost cjelini, a razno cvijeće daje ljepotu vrtu. Konačno mi smo tri kulturna centra, a kad bi htjeli, sve izjednačiti, kao nekim gladilom preći preko naših razlika, nestalo bi mnogo toga, što je upravo radi razlika lijepo. Pa i svako duševno biće, a pogotovo jedna duševna kreatura ima itekako pravo na opstanak.”¹⁶⁸ U svojem je dnevniku Drago Ćepulić¹⁶⁹ (1893. – 1976.), Domjanićev prijatelj, u vezi s

---

A Ivan Goran Kovačić, osvrtno na Pavićevu zbirku *Popevke* (1941.), uz ostalo, reče “(...) U toj knjizi dobra je svaka ona pjesma, u kojoj nalazimo čist dijalekat Međimurja bez ikakvih štokavskih upadica.”, Ivan Goran Kovačić, *Eseji i ocjene*, Zagreb 1946., 130-131. Kao istinski opozit Muratbegovićevu tendencioznom napisu o Pavićevoj zbirci kajkavskih pjesama, vidi još: Dalibor Brozović, Suvremeni pjesnik kajkavskog Međimurja. U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, VI., Matica hrvatska, Zagreb 1953., 267-276; Zvonimir Bartolić, Mikula Pavić – Međimurski bard. U: *Kolo*. Časopis Matice hrvatske za književnost, umjetnost i kulturu, III., br. 2, Zagreb 1965., 185-196; Joža Skok, Pjesnički zavičaj Nikole Pavića. U: *Kajkavski zbornik* “Dani kajkavske riječi”, Zlatar 1974., 103-112. Uputno je pročitati i afirmativni prikaz zbirke Nikole Pavića, *Prsten zveknul*, MH, Čakovec 1968. U časopisu *Kaj*, III., br. 3-4, Zagreb 1969., 62-64 pod naslovom: *Trpke i žuhke popevke Mikule Pavića* iz pera Jože Skoka. Što se kajkavštine tiče, mislim da je Dalibor Brozović svojedobno ispravno zaključio: “Kajkavštine se nemamo zašto stidjeti, ona ima svoje časno mjesto u našoj prošlosti, pa i današnjici, a služi nam i kao dragocjena svojevrsna veza sa Slovencima. (...) Mislim da se u nas štokavština, ili bolje rečeno, novoštokavština, suviše često izdiže nad kajkavsko i čakavsko narječje kao neka superiornija jezična materija.” Dalibor Brozović, Jezično značenje hrvatskog narodnog preporoda. U: *Kolo*. Časopis za književnost, umjetnost i kulturu, MH, nova serija god. IV, br. 8, 9, 10, tematski broj: *130-godišnjica hrvatskog narodnog preporoda*, Zagreb 1966., 249-253, odnosno 250.

167 Danas bi vrijedno bilo da se ta Domjanićeva zbirka objavi i na latinici, ukoliko to nije učinilo DHK, trebalo bi to učiniti POU Sv. Ivan Zelina ili Matica hrvatska.

168 Vidi pismo 9. u cjelosti ovdje, str...

169 Antun Barac je također u vezi s Ćepulićevim *Dnevnikom* zapisao: “Kad čovjek pročita dnevnik dra Dragutina Ćepulića o Domjaniću, postaje mu jasnije zašto je ovaj lirik morao u posljednjem desetljeću svoga života doživljavati i neugodne susrete s kritikom. On je istinski umjetnik, ali s prilično ograničenom skalom tonova. Stekavši popularnost, u svojoj popustljivosti i dobroti nije znao odbiti ničije molbe. Pisao je više nego što je smio. Zvali su ga da sastavlja pjesme prigodom različitih godova, crkvenih slava, i sl., a na sve se pozive odazivao! Naravne su posljedice bile: ponavljanje, površnost, stihotvorstvo umjesto poezije”, Barac, *nav. dj.* 1964., 333-334. Barčev je sud samo djelomično opravdan. Domjanićevu je poeziju treba sagledati u cjelini, a ne kroz izdvojeni segment nekakva trenutka. Vidi: *Nepoznati Domjanić*.

Domjanićevim pogledom na tadašnje jugoslavenstvo, zapisao: “Kad je Domjanić slao pjesme u srpske i slovenske revije, kad je kultivirao veze sa Srbima i Slovencima, time je afirmirao svoje jugoslavenstvo. Ali on je bio Jugoslaven uz uvijet federalizma, da Hrvat ostane Hrvatom. Veselilo ga je, kad se isticalo kod izlaženja njegovih kajkavskih pjesama ‘*V suncu i senci*’ hrvatstvo kajkavštine i ove njegove zbirke. Ali ipak bi znao meni reći, kad bih govorio, da mi Hrvati možemo i bez Srba: ‘Pa s kim ćeš...?’ Držim da bi se Domjanić danas veselio uskrsnuću Hrvatske Države.”¹⁷⁰

“Odlazak” kajkavštine u 19. st. s mjesta koje je imala u tristoljetnom životu Zagrebačke (nad)biskupije kao normirani književni jezik, za mnoge je objašnjiv sociolingvističkim kulturnopovijesnim i političkim razlozima. Njezino povlačenje u 19. st. vezano je s tadašnjom potrebom društvene homogenosti štokavskih područja u formiranju standardnoga jezika kojim će ta područja biti povezana u svim kulturnim, društveno-ekonomskim i političkim porama života. Međutim, s gledišta umjetnosti riječi, dakle književno umjetničkoga izraza, kod Domjanića, Frana Galovića, Ivana Gorana Kovačića i mnogih drugih, koji su ih slijedili (i slijede ih) sve do naših dana, kajkavština se nije dala potisnuti od “ozbiljne” štokavštine, ona i dalje živi u književnoumjetničkim djelima. Smatram da dijakronijski pogled na kajkavštinu samo učvršćuje svijest o njezinoj izražajnoj vrijednosti. To nam najbolje potvrđuje i László Haddrovics (1910. – 1997.) koji reče da “kajkavski dijalekt nije samo lingvistički fenomen u užem smislu riječi, nije samo jedan isječak iz južnoslavenskoga jezičnog područja, nego i književni jezik koji je od druge polovice 16. stolje-

---

Dnevnik Drage Čepulića o pjesniku Domjaniću, prir. Ivo Kalinski, Sv. Ivan Zelina 1998., 24-30. Uputno je pročitati i Predgovor Cvjetka Milanje u ediciji *Stoljeća hrvatska književnosti*, 2000., 13-30. Možda ipak treba reći da je nepotrebno Domjanića uspoređivati s Ivanom Goranom Kovačićem, Franom Galovićem, Miroslavom Krležom. Svaki od njih je specifičan u svom pjesničkom opusu kao što je to i Dragutin Domjanić.

¹⁷⁰ Cit. iz knjige: *Nepoznati Domjanić*. Dnevnik Drage Čepulića opjesniku Domjaniću. Priredio Ivo Kalinski, Mala biblioteka “Dragutin Domjanić”, knj. 20., Sv. Ivan Zelina, 1998., 40. Koliko je uspostava prve Jugoslavije (1918.) kod mnogih tadanjih i hrvatskih ljudi radala euforična raspoloženja, svjedoči kajkavska pjesma Flirijana Andrašeca (1888. – 1962.) s naslovom: *Prvo leto u Jugoslaviji*; objavljena je u knjizi: Zvonimir Bartolić, *Pučki pjesnik Florijan Andrašec*, “Zrinski”, Čakovec 1988., 307-308. Euforija je i razumljiva u to vrijeme, jer svi su, i u Hrvatskoj, htjeli imati svoju državu bez dirigiranja iz Pešte i Beča. No ubrzo je nastupilo razočaranje, jer je Beograd postao glavnim gradom jedne države i počeo se ponašati, t. j. vladajući u njemu, hegemonistički glede na jezik i pismo, centralistički glede na kulturu i politiku. To je Dragutin Domjanić vrlo dobro uočio i na to se je u pismima Vladimiru Šifferu i Božidaru Borku tužio, jasno ne odobravajući takav smjer.

ća organski razvijao svoje izražajne vrednote pa je bio baš u momentu kad je bio napušten najrazvijeniji, najhomogeniji i najmoderniji hrvatski književni jezik.”¹⁷¹

Domjanićeva prva kajkavska pjesma

Uz dosad rečeno o poeziji Dragutina Domjanića, moglo bi se postaviti i pitanje kada je on zapravo napisao prvu kajkavsku pjesmu uopće? Pisalo se da je Domjanić najprije počeo objavljivati u humorističkom listu “Šišmiš”. Ladislav Žimbrek (1901. – 1972.) je zapisao, a to bi onda bio i odgovor na postavljeno pitanje: “(...) bio je jedan doživljaj za vrijeme rata,¹⁷² pa neće biti zališno ako ga i iznesemo. U to je vrijeme jednom išao (Domjanić) u Vrapče, kraj Zagreba, na šetnju. Uzeo je sa sobom fotografski aparat: kad je htio fotografirati seljaka s vozom sijena, opazi to neki čovjek i prijavi ga na općini kao špijuna. Bio je uhapšen i priveden pred načelnika općine koji ga je poznavao i lijepo pogostio. Domjanić se tom događaju narugao u kajkavštini u humorističkom listu ‘Šišmišu’. Vidio je da je kajkavština vrlo zgodna za humor, pa je nastavio s manjim humorističkim stvarcima dok nije kasnije vidio da je ona vrlo prikladna i za lirsku pjesmu. Od onda datira njegova kajkavska poezija.”¹⁷³

No postoji još jedna verzija o istom događaju, iz pera Blaža Jurišića (1891. – 1974.), koji je u *Hrvatskoj reviji* (1933.) pisao pod naslovom: *Prva Domjanićeva kajkavska pjesma*.¹⁷⁴ Jurišić nastavlja: “Kad je Dragutin M. Domjanić počeo pjevati kajkavskim narječjem, ne može se znati. Prva zbirka njegove kajkavske lirike ‘*Kipci i popevke*’ štampana je god. 1917., ali u njoj nijesu naznačeni datumi, kad su pojedine pjesme nastale. Nama je jedan ugledan gospodin u Zagrebu predao ovih dana Domjanićevu pjesmu ‘*Čudnovito pripečenje*’, koju donosimo u ovom broju ‘*Hrvatske revije*’. U rukopisu je na kraju ove pjesme dodao sam pjesnik bilješku, gdje kaže, da je pjesma ispjevana god. 1915. ili

---

171 László Hadrovics, Štefan Zagrebec, kajkavski umjetnik kompozicije i stila. U: *Hrvatski dijelaktološki zbornik*, JAZU, knj. 6, Zagreb 1982., 169. Upravo je s toga gledišta 2015. godine 15. veljače kajkavski jezik uvršten u međunarodni registar priznatih povijesnih književnih jezika i dobio svoj ISO 639-3 Kjv kôd. Vidi: Alojz Jembrih, Uz međunarodni ISO 639-3 kôd Kjv kajkavski književni jezik. U: *Hrvatsko zagorje*, XX., br. 1-4, Krapina 2015., 138-147 i u časopisu *Gazophylacium*, XIX.-XXI., br. 1-4 2014-2016., Zagreb 2018., 300-312.

172 Prvog svjetskog rata.

173 Citat kod: Joža Skok, *Kajkavski kontekst hrvatske književnosti*, Čakovec 1985., 295; Skok je citat preuzeo iz teksta: Ladislav Žimbrek, Dragutin M. Domjanić (Uz njegov jubilej). U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, MH, knj. XI., Zagreb 1930., 85-96, odnosno 87.

174 Prva Domjanićeva štokavska pjesma s njegovim imenom objavljena je u časopisu *Vienac* 1895. s naslovom “Ridi pagliaccio!” i opet u zbirci *Pjesme* 1909., 7-8.

1916. Ni sam se dakle ne sjeća pouzdano, koje je godine nastala, ali je sigurno, da je nastala za vrijeme velikoga svjetskog rata, što se uostalom jasno razabira i iz sadržaja pjesme: Domjanić je kao fotografski amater pošao u šetnju u jedno kajkavsko mjesto, da se vježba u fotografranju. Kako su u vrijeme rata državne vlasti pazile na fotografsko snimanje, učinio se jednome prerevnom plebanušu Domjanić sumnjiv, pa ga je prijavio vlasti. Tu je zgodu na šaljiv način i u dijalektu onoga mjesta prikazao Domjanić u ovoj pjesmi, i poklonio ju je na uspomenu gospodinu, koji je u originalu čuva kod sebe, i koji je nama predao točan prijepis u svrhu objelodanjenja.

Zanimljivo je, da posjednik Domjanićeva autografa tvrdi, da mu je pjesnik sam rekao, da je to prva njegova kajkavska pjesma. Prema tome bi nam sada bilo točno poznato, kojom je zgodom Domjanić počeo pjevati kajkavski, i kada je počeo, pa čak i to, koja mu je prva kajkavska pjesma: - ova u ovom broju *Hrvatske revije*.¹⁷⁵ Pjesma ima dvanaest kitica po četiri stiha; evo je u prijepisu:

Čudnovato pripečenje

Znate: v onoj lepoj fari
Najvekši su gospon Oni.
Zna on: vsi su ljudi dobri,
Al su hahari špijoni.

Lepo svoje ovce čuva,
Lepo svoje janjce pazi,
Da gdo dušu ne pohabi
I da v grehe ne zagazi.

Vse on zna, na vse on dojde,
Kaj gdo misli i kaj dela.
Če je v kvaru čije blašče,*
Il če pucu gdo kam pela.

Vsi smo grešni, vse Bog vidi.
– Fala budi mu i dika! –
Naj se dela, kaj se mora,
Ali samo, kak se šika!

S parazolom** svojim sivim
Ide z brega ide z dola

---

175 Blaž Jurišić, Prva Domjanićeva kajkavska pjesma. U: *Hrvatska revija*, VI., br. 7, Zagreb 1933., 488. Spomenuta je pjesma objavljena u istom broju *Hrvatske revije* na str. 440-441.

Dan za danom, a po noći
Ide i bez parazola.
Tak je jeden dan on našel
Stranjskoga, kak nekaj špeha,
Meri šine Samoborca,
Mislil je: to ni brez greha.

Strašno hud je velečasni,
Parazol je sivi zavil.
K općini je fletno duknul,
I špijona je prijavil.

Kaj su vidli, kaj su našli,
Rajše nigdo naj ne pita.
V žepu bil je rubec črni
I škatula trda skrta.

Kaj je vu njoj? Morti bomba?
To ni nigdo mogel znati.
Najbolše je zato bilo,
Vatrogasce v pomoć zvati.

I kad oni tog sumnjivca
Vizitirali su zmira
Našli su v škatuli steklo,
S čim na kipec se vudira.

Bil je to iz grada sudec,
Došel se je sim špancirat,
Pak je kakti amaterec
Vučil se fotografirat.

Tri železne vteknul noge
Poleg štreke v gustu travu,
Gledel je i štel slikat
Župnikovu šaru kravu!

Dragutin Domjanić

* Blašče (< blago naziv za stoku, obično koja pase) ovdje u značenju jedno od blaga. Blašče, prema analogiji svinjče.

** parazol, (franc. parasol) znači suncobran; kišobran.

I danas je Domjanićeva *domaća reč* prisutna kod suvremenih kajkavskih pjesnika, a da nijedan od njih možda nije svjestan njegove pjesničke ovisnosti,

jer na kajkavskom je arealu postao svima zajednička vrijednost, uzor poetske riječi “*onak kak doma se spomina*”. I doista je imao pravo Vladimir Šiffer (1885. – 1956.)¹⁷⁶ kad je u svojem memoarskom (eseju) o Domjaniću zapisao: “(...) Od svih naših pjesnika onoga doba, Domjanić je svojim naročito jednostavnim i toplim kajkavskim pjesmama, ušao u dušu i raspoloženje našeg najmanjeg i najnezatnijeg čovjeka u gradu i na selu, koji je nosio najveći teret rata na svojim leđima. Mnoge njegove pjesme pretopljene i u glazbeni izraz, još i danas žive pjevaju se po našim livadama i poljima, vinogradima i oranicama i u građanskim kućama. (...) To je i najbolja preporuka za pjesnika. Pjesnik, koji ne živi u ustima i u živoj svijesti svoga naroda, brzo je i zaboravljen.¹⁷⁷ (...) Proživljeni svoj unutarnji svijet, Domjanić je uspio neposredno prenijeti u svijet i duhovno raspoloženje svojega doba, koje nije daleko od današnjeg. On je našao izravan put, kojim je svoje unutrašnje, osobne doživljaje poistovjetio s jadima i nevoljama našega čovjeka onoga doba. Zato je Domjanić i ‘najhrvatskiji’ hrvatski pjesnik, kako ga je dobro ocijenio i nazvao Ljubomir Maraković (1887. – 1959.) u ‘Hrvatskom Kolu’ u svome članku posvećenom Domjanićevoj uspomeni, u povodu njegove smrti (1933.)”¹⁷⁸ Svakako, kad je riječ o uglazbljivanju Domjanićevih kajkavskih pjesama, onda kod Božidara Širole “najzastupljeniji autor književnih pjesničkih tekstova na kajkavskom jezičnom idiomu koje je Širola uglazbio, jest Dragutin Domjanić.”¹⁷⁹

176 Vladimir Šiffer se je, također, iskazao svojim kajkavskim pjesmama, Domjanić ga je u tome i savjetovao. Vidi: Joža Skok, Kajkavski lirski zapisi Vladimira Šiffera. U: *Kaj*, II., br. 6, Zagreb 1969., 79-84.

177 Ovdje namjerno dodajem da je više od 50 Domjanićevih kajkavskih pjesma uglazbljeno; spominjem samo neke od skladatelja na Domjanićeve stihove: Anton Lajovic, Fran Lhotka, Franjo Lučić, Božidar Širola, Vlaho Paljetak, Rudolf Taclik, Boris Krnic, Rudolf Matz, Josip Vrhovski, Rudolf Rajter, Ivo Lhotka-Kalinski, Branimir Sakač, Lovro Županović, Milivoj Körbler. Ako se tome još doda da je Dragutin Domjanić bio najizvođeniji kajkavski pjesnik na Festivalu kakajkavske popevke u Krapini onda to potvrđuje činjenicu da njegove kajkavske pjesme niti on neće biti zaboravljeni. Kao trajni spomen na Domjanića ostaje u Sv. Ivanu Zelini (traje od 1970.) *Recital suvremene kajkavske poezije* “Dragutin Domjanić”, a od 1971., također u Zelini, održava se *Smotra dječjeg kajkavskog pjesništva* “Dragutin Domjanić”.

178 Vladimir Šiffer, Dragutin pl. Domjanić-Zelinski. U: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 134. Šteta da ta bibliografska jedinica nije našla svoje mjesto u *Enciklopediji Hrvatskoga zagorja*, u članku o Dragutinu Domjaniću, Zagreb 2017., 159. Vidi ovdje u prilogu, str. ...

179 Lovro Županović, Kajkaviana u glazbotvorstvu Božidara Širole. U: *Kajkavski zbornik*. Dani kajkavske riječi Zlatar ‘96. Izlaganja na Znanstvenom skupu o kajkavskom narječju i književnosti u Zlataru 1994. godine, Zlatar 1996., 137-138. Vrlo je znakovita činjenica iz koje proizlazi i pitanje, kako to i zašto se na Hrvatskom radiju ili kojoj lokalnoj radio-postaji, npr. Radio-Krapina, Radio-Zelina .... danas ne izvode te uglazbljene Domjanićeve popijevke. Vjerujem da nije teško potražiti ih u fonoteci Radio-postaje Zagreb (na Prisavlju 3). Te bi se

Vse je veselja tak puno...

Razgovor s pjesnikom hrvatskozagorskog krajolika g. Dragutinom Domjanićem

Tekst koji slijedi objavljen je zagrebačkom časopisu "15 dana", drideset osam dana prije smrti Dragutina Domjanića. Odgovorivši na osam postavljenih novinarskih pitanja, Domjanić je pojasnio mnogo toga što je važno za razumijevanje njegove poezije. Stoga taj tekst predočavam iznova u cjelosti:

"Tko se samo jednom prošetao u najbližu okolicu Zagreba, dospio je među one ubave uvalice, brežuljke, vinograde, šumice, puteljke i cestice. Bujna je priroda ovog našeg kraja od kojeg sigurno nema pitomijeg i ljepšeg. On je ovjekovječen i u hrvatskoj himni Antuna Mihanovića. Osobito sada u proljeće, kad se priroda budi iz svoga zimskoga sna, kad su se rascvjetale i zazenile livadice, propupkali vinogradi po kojima su se rastresle klijeti pune vina. Zagorje je upravo stvoreno, da bude koljevka pjesnika, onih, koji vole sve lijepo, veselo, nježno i uglađeno, koji teže za mirnim zakutcima, sreće i ljubavi. Divan je taj zagorski krajolik: istina, on je našao svojih slikara, ali je više rodio pjesnika, koji su ga ljepše i bolje naslikali u svojim pjesmama. A. G. Matoš divio mu se u svojim feljtonima, Vladimir Vidrić u pjesmama, a turobnost njegovih zvonika i monotonija zaselaka našla je svoga pjesnika u Ljubi Wisneru; ali nitko od njih nije tako lijepo zahvatio Zagorje u njegovoj sladunjavoj kajkavštini, kako je Dragutin Domjanić. Domjanić piše pjesme i štokavštinom, ali u svojim kajkavskim stihovima najviše se približio svome rodnom Zagorju.¹⁸⁰ Nisu to dvorci, nisu to vlastele, kako kaže B. Vodnik, iako Domjanić potječe iz stare aristokratske porodice. Domjanić osjeća prirodu njezine čari i ljepotu i ona ga zanosi. Priroda Domjanića inspirira on vidi nju i u njoj nalazi svoju radost i boli. Čitati Domjanićeve pjesme, znači pješačiti preko ubavih brežuljaka i uvalica, divit se ljepoti skromne i harmonične prirode i uživati u njezinoj čarobnoj tišini:

---

popijevke mogle izvoditi barem za vrijeme Kajkavskoga recitala "Dragutin Domjanić" u Sv. Ivanu Zelini što se svake godine održava krajem svibnja. Zašto ne bismo osvježili uspomenu na Dragutina Domjanića i na takav glazbeni način. Svakako treba još spomenuti da su neke Domjanićeve kajkavske pjesme prevedene na njemački jezik i objavljene pod naslovom: *Heiden Blühte*. Gedichte von Dragutin Domjanić. Hrvatski izdavački bibliografski zavod, Zagreb 1934. Aus dem kroatischen von Alfred Freiherrn von Buttler Moscon, Camilla Lucerna und Martha Šegulja. Spomenuta zbirka prijevoda sadrži 36 pjesama u pet ciklusa: I. *Mein Schritt verhüllt in der Stille*, II. *Liebe im Blick und Frühling im Herzen*, III. *Und Birken flimmern wie Wellenkresse*, IV. *Heiden Blüht im Abendschein*, V. *Und die Wolke verbleicht und versinkt*. Vidi ovdje u prilogu nekoliko tih njemačkih prijevoda.

180 Opet ponavljam, Zagorje nije Domjanićevo rodno mjesto, to je njegovo Prigorje (sesvetskozagrebačko); vidi bilj 2 i karte ovdje.

Šume se gubiju,
Bregi se plaviju.
Nebo je kak zlato,
Tiho, čudnovato...

Domjanić možda i ne voli toliko prirodu radi nje same, nego je voli radi toga što u njoj nalazi neku čudnovatu i zamamnu radost, mir, život i sreću. Na jednom mjestu i sam kaže: 'Zahtijevam svoje pravo na mladost, na život i sreću'. Ova karakteristična nit vuče se kroz sve njegove pjesme i u njima on crta ljepotu prirode, da bi mogao dati i neku veću radost i smisao sam sebi i životu. Radi toga je Zagorje pod njegovim perom onako kićeno, kako izgleda svakom putniku prolazniku, jer kod Domjanića igra veliku ulogu slikarska čežnja za krajolicima. Danas mi je sam rekao, da nije nigda slikao, a njegove pjesme većinom su čarobni akvareli s nekom završnom ličnom poentom.

Nikako ne mislim, da je g. Domjanić čisti regionalista, koji bi bio izgubljen izvan svoga kraja, jer u svojim štokavskim pjesmama on tu svoju čežnju za pjesničkim slikarstvom prenaša svuda i svagdje. Domjanić je pjesnik, koji može na svakom koraku zahvaćati i crtati slike, koje vidi i osjeća, jer on je u prvom redu pjesnik pejzaža. Osim toga g. Domjanić donosi u svoju štokavsku poeziju sve one svoje vrline kajakovskog Zagorja, koje je kao svome sinu, ulilo u dušu, - sve ono što čini Zagorje Zagorjem. Štokavski govor g. Domjanića i danas nosi naglaske slatke kajkavštine. Te pjesme iskaču iz zagorskog područja, one su sa svih strana, gdje god je našao pjesnik nešto što ga je moglo ponukati na pisanje, on je pjevaio.

Ovo je jedna od glavnih karakteristika Domjanićeve poezije i da on slučajno piše prozom, ona bi se zacijelo održavala i u prozi. Sav je protkan nježnošću i uzdahom za ljepotom, ali uz sve to kod njega je skoro jači smisao za gledanje i opažanje. Moda ova njegova karakteristika za prirodom i daljinama još je i povećana njegovim činovničkim zanimanjem, gdje se mora gnjaviti po cijele tjedne, mjesece i godine dosadnim paragrafima i aktima, koji se redaju bez kraja i konca? Zato Domjanić kad iziđe u šetnju, kako mi reče, može misliti na svoje umjetničko stvaranje i uživati u vidicima i životu koji se vere pokraj njega. Osjeti se slobodan, kao ptica, koja je utekla iz željeznog kaveza, koji se zove građansko zanimanje ili borba za komadić hljeba. Kad je vani, znade iskreno gledati, misliti i osjećati i ovako osjećajno iznijeti. Da je Domjanić odrastao u drugoj životnoj sredini, recimo u kući kakvog zagorskog ubogog seljaka, koji se muči i znoji za svoj kukavni svagdanji život i hrani cijeli svijet puranima i jajima, a on jede živad samo onda kada na nju navali kakva kolera, kako priča Miškina, - Domjanić bi bio najsocijalniji pjesnik današnjice. Zato mi daje

povoda njegova pjesma: *Ulica*, koja je izišla u njegovoj posljednjoj zbirci i ona dokazuje, da je Domjanić pjesnik koji iznaša sve što vidi okolo sebe i što ga boli. Gleda li lijepo pred sobom, pjesma ispade lijepa, gleda ružno onda ružna, je li veseo vesela, tužno tužna; jer i pjesnik je čovjek koji ima i tužnih i veselih dana, a ta žalost i tuga je obično takva kakav je život pjesnika i krug među kojima živi i to sve zajedno daje zaokruženu sliku čovjeka pjesnika. Pjesma *Ulica* je balada u kojoj je nanizano niz slika iz naše zagrebačke ulice, koje možemo dnevno susresti. Pročitali smo zajedno ovu pjesmu, za koju mi je rekao, da su mu mnogi prigovorili, jer da je u njoj prešao okvir svoga dosadašnjeg izražavanja. Ovo nije ništa drugo nego potvrda onoga što sam malo prije kazao, da Domjanić znade gledati i opažati i da ne može proći pokraj nečega što ga se dojmilje, pa da ne iznese. Svi pravi i istinski pjesnici pjevaju samo zato što im je nešto teško na srcu, što im pritište grudi i ispunjava dušu, pa da dadu oduška svojoj nutrinji oni se utječu peru i iznašaju ono što su vidjeli. Radi toga su njihove pjesme neposredne, iskrene i tople i svaki onaj, koji imade čula za poeziju, mora pred njima skinuti šešir i priznati im ono, što su stvorili, pa makar se s time i neslagao.

• **U Savremeniku srpske književne zadruge izišla je knjiga Vaših pjesama?**

– Da baš ovih dana je puštena u promet. To je moj prvi izbor poslije Matičinog. U toj knjizi su većinom pjesme, koje sam ispjevao u posljednjih deset godina. Skoro su sve štampane po raznim časopisima, ali imade i novih. Pjesme u knjizi sam razdijelio u četiri grupe: *Iz kanconijera*; *Iz teških dana*; *Slike i Život*. Razdijelio sam ih tako, da budu jedne drugima bliže i da tvore sve zajedno jednu cjelinu. Sama riječ: *kanconijeri* govore kakve su pjesme, premda to je za mene samo neki kostim rokoko u kome se izražavam. *Iz teških dana* su ratne uspomene. *Slike* su više objektivne, dočim *Život* su više subjektivne pjesme.

• **Na čemu sada radite?**

– Sada radim nažalost na spisima i jedva dospijem na što drugo. Kad idem nedjeljom na šetnju, onda imam vremena da malo mislim, inače uvijek sam sputan poslom. Kakvo veće djelo za sada ne spremam; ono što sam imao skupio sam u ovu knjigu pjesama što je sada izišla u Beogradu štokavštinom, a uz nju sakupio sam drugu knjigu kajkavskih pjesama. Nekoje su od svih štampane po časopisima, najviše u “Hrvatskoj Prosvjeti” i drugima, ima i novih, a nekoje su se i izgubile. Može ih biti oko pedesetak.

• **Kako vi gledate?**

– Ja najviše gledam u slikama, jer njih vidim. Moderni pjesnici imadu apstrakcija, ja ne mogu u njima gledati, nego gledam u formi slike. Nađem li ih u

prirodi onda ih dadem, onako kako sam vidio. Ove u posljednjoj knjizi jedan dio zovu se direktno: Slike. Zvučne naslove ne volim, to je za mene afektacija, ja najvolim reći i donesti onako kako jest. Kako vidim tako i nazovem. Istina, gledam i nastojim, da dadem u naslovu glavnu misao. U životu rekao bih, da su više subjektivno gledane slike, jer ja uvijek sa slikom imadem doživljaj ili mi slika daje povoda, da gledam svoj doživljaj u formi slike. Dosta često čovjek biva ponukan, da daje svoju okolinu, koja nije ni vesela ni žalosna!

• **Vi ste čisti liričar, što mislite o lirici uopće?**

– Današnje vrijeme nije odviše lirsko. Ljudi imadu malo smisla za liriku, ali svejedno ona postoji i postojat će! Za mene je lirika, kao neki pritajeni osjećaj nježnosti ili ljubavi i ljepote, ono što postoji i u najgrubljem čovjeku. Zato držim, da je lirika uvijek savremena. Možemo to reći i onda, kad ne osjećamo potrebu lirike t.j. kad je omalovažavamo ili kad je život socijalno najteži. Lirika ipak nije uvijek čežnja za veseljem; ona je ponajviše neko proljeće, koje svaki nosi u sebi i koje nekako poljepšava život.¹⁸¹

• **Mislite, da je po riječima nekih kritika nastupio “sumrak lirike”?**

– Pa mogao bi biti, jer su životne potrebe sve veće i teže. Jedni vele, da mora biti lirika ovakva, drugi onakva; ali ja držim čim je neka umjetnost tendenciozna nije umjetnost. Mislim, da i lirika nesmiije imati previše tendencije. Čovjeku, koji se mora brinuti za svagdašnji kruh slabo se pjeva. Pjevanje može biti dosta puta i neskladno. Možda ove životne teškoće oni nazivaju suton, a iza njega dolazi jutro, jer u prirodi ima svijetla i tame. Pogreška je u tome što mnogi kritici gledaju na sve kroz svoje boje ili nijanse i sve ono što je njima blisko je simpatično hvale, ostalo napadaju i ignoriraju. I radi toga sve ispada jednostrano.

• **Može li, po Vašem sudu biti lirika socijalna?**

– Lirika može biti socijalna, ali samo socijalna nesmiije biti, a ni tendencija se nemora previše ispoljavati, jer inače prestaje biti umjetnost. Ako se ide pre-daleko nastane članak u formi stiha, a to naravno nije poezija! Pjesma mora biti nešto proživljeno, ali i umjetničko! Ništa ne smeta, da pjesma ide za nekim sadržajem, ali mora biti pjesma; jer ako je svrha previše naglašena nije pjesma. Često se mladi ljudi povadaju za modernom tehnikom i nastoje u njezinoj formi pjevati, ali ako iza toga nema umjetnika, nema ni pjesme. Kod svakog umjetničkog djela, glavno je da se osjeti iskrenost, a ne namještenost i usiljenost.

---

181 Tim je odgovorom Domjanić stavio Barčevu konstataciju izvan snage kritike, koji reče da je Domjanić “pisao i onda kad ga na to nisu nagonili nikakvi unutrašnji razlozi.” Barac, *nav. dj.*, 1964., 334.

• **Pratite li hrvatsku mladu liriku i što o njoj držite?**

– Pratim i nepratim, a i ne mogu pratiti, nemam vremena. Svakako imade lijepih talenata o tome nema sumnje. Meni se čini kao da su mnogi još u razvitku, što je i razumljivo kod mladih ljudi. Teške su životne prilike i mladi ljudi ne mogu se posvetiti umjetnosti, baš kao ni stari. Od literature se ne može živjeti, ako se dobije kakova druga služba onda je zarada tako malena, da se od nje ne može živjeti. Služba ubija i iscrpljuje čovjeka i pokraj nje neda se posvetiti literaturi, još manje pravilno razvijati i usavršavati.

• **Koja je po Vašem sudu rak rana našeg književnog života?**

– Materijalne prilike književnika i čitalačke publike, gospodarska nesigurnost i siromaštvo slojeva, koji u glavnom podupiru književnost. Život je preskup u gradu, a mora se živjeti. Seljak gotovo i ne čita, da bi i čitao nema s čime kupiti knjige, jer ne može prodati svoje proizvode, ako proda daje u bezcjenje. Za život mora se namaknuti, a za knjige, kako se može. Čest la litterature, kako bi rekao Verlaine. Imade potrebe čitanja, ali ljudi ne mogu i zadovoljavaju se – s novinama.

A. Vešić¹⁸²

---

182 Razgovor je objavljen u časopisu "15 dana", III, br. 10, (15. svibnja), Zagreb, 1933., 145-147.

Dragutin
Domjanić u svjetlu
receptije kod
Slovenaca

III.

ČE I KROVANL

MOJOJ hiži star je krov,
Al tvoj rubec, on je nov.
Rubec je od svile same,
Misliš ti kaj na me?

Kaj če meni krov od črepa,
Kaj če hiža nova, lepa,
Za te rajše vse prodam,
Pak ti darek dam.

Da mi dobro reč veliš,
Da me milo poglediš,
I da sladko se nasmiješ,
Srce meni zgreješ.

Da mi hočeš srce dati,
Mi bi bili mam bogati,
Kak da smo v palači mi,
Če i krova ni!

Dragutin Domjanić kod Slovenaca izbliza

Budući da mi je namjera u ovoj knjizi, pokazati i Domjanićevu ukorijenjenost u slovenski pejzaž kao poetski izvor, što će posvjedočiti i sam Domjanić, pratit ćemo i prisutnost njegove kajkavske poezije u slovenskoj periodici i drugim dnevnim listovima u kojima je o njoj pisano kod Slovenaca. Zbog toga će ti tekstovi ostati u slovenskom jeziku kojim je recepcija Domjanićeve poezije postala živa i prihvatljiva u Slovenaca.

Najprije valja vidjeti koliko se je i u kojoj mjeri Domjanić naslanjao na slovensku liriku i njezin jezik kao mogući *spiritus movens* za povratak kajkavštine u život hrvatske književnosti. U tome će nam pomoći njegova pisma i njegov interes za slovensku poeziju moderne,¹⁸³ o kojoj je i osobno pisao, kao i već spomenuta recepcija Domjanićeve poezije u slovenskim časopisima.

Dragutin Domjanić o slovenskoj lirici

Svoj interes i simpatije za slovensku liriku pokazao je dvadesetipetgodišnji Dragutin Domjanić svojim prikazom antologije *Cvijeće slovenskog pjesništva* što je u izdanju Matice hrvatske a izboru Frana Ilešića (1871. – 1942.) objavljena 1906. u Zagrebu.¹⁸⁴

---

183 Najnoviji aspekt Domjanićeve poezije vidljiv je u studijama: Joža Skok, *Moderno hrvatsko pjesništvo*, Čakovec, 1985., 55-78; Alojz Jembrih, *Dragutin Domjanić danas*, KAJ, XVI, br. 1, Zagreb, 1983., 25-34; Ivan Kalinski, *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*, disertacija u rukopisu, Zagreb, 1986.; Stjepan Laljak, *Najpopularniji kajkavski pjesnik*, Hrvatski iseljenički zbornik 1994., Zagreb, 1994., 183-192; Miroslav Šicel, *Pjesnički vidokruzi Dragutina Domjanića*, pogovor knjizi: Dragutin Domjanić, *Popevke*, Mosta, Zagreb, 1994., 159-161. Uputno je pročitati knjigu: Dragutin Domjanić, *Razmišljanja i zapisi*, Mala biblioteka "Dragutin Domjanić" knj. 11, priredili Ivo Kalinski i Josip Pandurić, Sv. Ivan Zelina – Zagreb, 1996.

184 "Ugledni Matičin odbornik i kasniji predsjednik Slovenske matice Fran Ilešić objavio je *Cvijeće slovenskoga pjesništva*, što je samo jedan od njegovih napora u međusobnom slovensko-hrvatskom upoznavanju i kulturnoj suradnji." Zapisano u: *Matica hrvatska od 1842. do 2017.* Priredio Stjepan Damjanović, MH, Zagreb 2018., 86. No ovdje moram korigirati naslov navedene knjige. Naziv *Matica hrvatska* nije postojao 1842. To je bila *Matica ilirska*, današnji naziv *Matica hrvatska* datira od 1874. godine.

Sljedeće 1907. godine Domjanić nas, bez obzira što se u prikazu te antologije odlučio za impresionistički pristup, uvjerava u istinitost i ispravnost svojih zapažanja o slovenskoj lirici spomenute Antologije.¹⁸⁵

Za Domjanića je jezik, općenito, pa tako i slovenski, relevantna poetska vrijednost riječi, zato će i zapisati:

[...] Slovenski je jezik u prvom redu muzikalan i među slavenskim jezicima mu je možda jedino ruski premac. Stoga nije čudo, da su mu pjesme tako slatke, meke i nježne i da se tolike u nas pjevaju, te se već i zaboravilo, da nisu hrvatske. Čitatelj (antologije, A.J.) će na prvi mah opaziti davno poznate i mile pjesme: *Davi pa je slanica padla i Bom šel na planince*; pa umjetne – *Strunam i Luna sije* od Franca Prešerna; *Za Hrvate naše brate* od Lovre Tomana; *Na jezeru bliz Triglava* od Miroslava Vilhara; *Hej vojaki opasujmo uma svetle meče* od Franca Cegnara itd.

Čitajući *Cvijeće slovenskog pjesništva* Domjanić se nije mogao oteti dojmu a da ne potvrdi svoje oduševljenje:

---

185 Domjanićev osvrt na antologiju *Cvijeće slovenskog pjesništva* objavljen je u časopisu *Suvremenik*, II., Zagreb, 1907., 247-248, 314-315. Inače prvi urednik toga časopisa (1906.) bio je Đuro Šurmin (1867. – 1937.). O nazivu *Savremenik* vidi bilješku 1 u mojem članku: Haleroва suradnja u *Savrmniku* (1911. – 1940.). U: *Albert Haler. Književni povjesničar, teoretičar i estetičar*. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Zagreb – Dubrovnik, 29. – 30. travnja 1999., Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2000., 213-226, odnosno 213-214. Inače časopis *Savremenik* osnovan je od Društva hrvatskih književnika, prvi broj izašao je 1906. godine u Zagrebu. U vezi s oblikom naziva časopisa *Savremenik*, vidi: Vatroslav Rožić, Prefiksi 'sa' i 'su' u hrvatskom jeziku. U: *Nastavni vjesnik*, knj. 39., Zagreb 1931., 205-218. Svakako, hrvatski je oblik *Suvremenik*. Rožić je, s pravom, ukazivao da je u duhu hrvatskoga jezika: *suglasan, suradnik, suradnja, suvremen.*, dakle i *suvremenik*. No očito je, u vrijeme kada je časopis utemeljen (1906.), prevladao tzv. *beogradizam* (Rožić) s nizom drugih beogradizama, koji, kako reč Rožić, "poplaviše svojim nakaznim riječima i oblicima ne samo naše novine i službene (zvanične!) spise nego i jezik naših stručnih listova i knjiga. To je korov, a korov treba, ako hoćemo, da nam ne uguši pšenicu, - čisti narodni govor, s korijenom čupati i iščupati!" Rožić, *nav. dj.*, 205-206. Kakav je sadržajni program imao časopis *Savremenik*, razabire se iz teksta Dragutina Prohaska: "Savremenik ima naročito od drugog svog godišta program artističan i liberalan, u narodno-političkom smislu. Savrmnik je list, koji zastupa ideju jedinstva srpsko-hrvatskog i hrvatsko-slovenskog, nasljednik je ideja Strossmayerova jugoslaštva i ilirskog narodnog preporoda. Ali poriče, da literatura stječe veću umjetničku cijenu nacionalnim smjerom. Toga se dosljednog artističkog i modernističkog stajališta drži uredništvo Livadićevo." Prohaska, *nav. dj.*, 193. Inače časopis *Savremenik* kao književni mjesecnik Društva hrvatskih književnika izlazio je u Zagrebu od 1906. do 1940. godine; zastupao je moderu struju u književnom životu i bio je list mladih književnih generacija. Urednici su mu bili: Đuro Šurmin, Branko Vodnik, Branimir Livadić, Julije Benešić, Milan Marjanović, spomenimo samo neke.

Čitajući slovenske pjesme žališ, što nisi Slovenac i shvaćaš istinitost one Verlaineove: *De la musique avant toute, /De la musique encore et toujours!*, te odmah nastavlja: Kako lako teče njihov stih, gotovo te izaziva, da pišeš pjesme, onaj zvonki jamski karakter jezika. Kao da čovjeka boli ona ozbiljnost štokavskog narječja.

I doista, “ozbiljnost” štokavštine boljela je Domjanića, u to nas uvjerava on sam. Domjanića je bolio i prestiž štokavštine nad kajkavštinom, vidljivo je to iz sljedećega zapisa L. Golobića u novinama “*Slovenec*” (9. VI. 1933.) u nekrologu posvećenom Domjaniću:

[...] Pred dvema letoma mi je tožil, (Domjanić, A. J.) kako teško je pisati v tem narečju, ker se suši (kajkavski, A. J.). Jezik, kakor je na primer slovenski, se oplaja, razvija, izrazno gre v subtilnost, kajkavski dijalekt pa usiha: šole in uradi usajaju vanj štokavske besede. V dijalektu so le primarne barve jezika, zato se mu tolikokrat beseda spovrača, ker ni izraza. [...]. Germanizme je obšel tako, da je na njih mesta dal slovenske besede v narodni izreki.”¹⁸⁶

Za Domjanića je slovenska poezija “čisto lirična”. Ono malo epskih narodnih pjesama ima najviše lirskih momenata, a epska je možda samo opsežnost, primjećuje Domjanić u svojem prikazu spomenute *Antologije* (1906.). Zato mu je *Anton Aškerc* (1856. – 1912.) jedino jaki i moderni epik. Lirske narodne pjesme veoma su slične hrvatskim, samo ‘okrogle’ nešto sjećaju na ‘Vierzeilere’, ali i na slavonske inačice.

Da bi pokazao kontrast između slovenske i ruske poezije Domjanić piše:

“Poezija je (u antologiji, A. J.) ona bolna čežnja sjeća te na beskrajne, šutljive ruske stepe, a bezbrižna radost (npr. Zadovoljni Kranjec Vodnikov) naša je rođena bezbrižnost. Pa ipak osjećaš hladne visove Triglava i vidiš proziranu dubinu jezera, po kojem – *čolnič plava se ter tje* (M. Vilhar), a zatim ti duša gleda pitoma sela, gdje je Vrba – *srečna vas domača* (Prešern). I kad se tek izgubi miris travnika, već te osvježuje zadah mora, našeg sinjeg mora, kojemu pjesnik pjeva: ‘*O Adrija, kako naj te objame, kako te naj poljubi pogled moj!*’ (Kette).¹⁸⁷

Budući da su u *Antologiju* (1906.) uvrštene i slovenske pjesnikinje, Domjanić će se i na njih osvrnuti.

---

186 Usp. *Slovenec*, št. 130., Ljubljana, 1933., 2.

187 Domjanić je u prvoj svojoj zbirci *Pjesme* (1909.,43) kao moto pjesmi “Poslije ljubavi”, stavio stih Dragutina Kettea: *Zaman, zaman, i vendar pozabiti/ Ne morem te...*

[...] Kad govorim o lirici, na pameti su mi dva glavna njezina elementa: srce i duša. O srcu mogu prije svega govoriti dame, a one su dostojno zastupljene u toj antologiji: *Vida Jeraj*,¹⁸⁸ *Marica Strnadova*,¹⁸⁹ *Poljanec Ljudmila-Nataša*,¹⁹⁰ *Ljudmila Prunkova-Utva*.¹⁹¹ Ustvarjena ljubezen srcu, /srce ustvarjeno za njo/ veli Nataša, a čitatelj joj mora kao kavalir da vjeruje. *Doista slovenske su ljubavne pjesme krasne kao i Slovenke*.

U prikazu *Cvieća slovenskog pjesništva* Domjanić nije skrivao ni svojega pjesničko-stvaralačkog opredjeljenja, kao naprimjer:

[...] Htio bih biti posve objektivan, ali moram reći da su mi slovenski moderni mnogo bliži i simpatičniji, nego tzv. klasici. Upravo otkad se počela slovenska moderna, razvila se literatura kao nikad prije. Bogate slike, krasna nastrojena, birana forma i fino izražavanje nijansa, karakteristike su te struje.

“Struja” moderne (slovenske) morala je ostaviti traga i kod Domjanićeva pjesničkog ostvarenja, uostalom to ćemo još vidjeti poslije kada bude riječi o njegovom osobnom iskazu s obzirom na njegove uzore slovenske moderne. Tako će za Ivana Cankara (1876. – 1918.) u spomenutom prikazu Antologije napisati:

[...] Najnovije doba, slovenske poezije jest najbliže nama. Ne znam zašto se u ‘Cvieću’ lirika *Ivana Cankara* zove ‘meka lirika’. Stihovi su to krasni, puni muzike, samo šteta, što ih u toj zbirci nema više. U ‘Erotici’ ima dosta pjesama, koje bi amo pripadale. Sad je Cankar (1907., A.J.) najmoderniji prozaist. *Dragutin Kette* je u mladoj generaciji svakako najplodniji pjesnik. Da je dulje poživio, imali bi pjesnika svjetska glasa. Njegov ‘Laokont’ sjeća na Heineovu ‘Du sollst mich liebend umschlangen (...)’. *Oton Župančič* je prvi moderni slovenski liričar.¹⁹² Jedna mu se zbirka zove: ‘Čaša opojnosti’. I doista pjesme mu opojno djeluju, čas kao miris mirta kad venu, čas kao strasne ciklame, sad ima u njima sunca, da oči zaslijepu, a sad opet nježan, kad – *tiho prihaja mrak, plah je njegov korak*, ni ga čuti.

Domjanić, gotovo o svakom pjesniku zastupljenom u *Antologiji*, ima što reći. Tako i o *Antonu Aškercu* :

[...] Kad sam prvi put čitao ‘Cvieće’ tražio sam najsnažnijeg i najizrazitijeg

---

188 Vida Jeraj (1875. – 1932).

189 Marica Strnad (1872. – 1953.).

190 Ljudmila Poljanec (1874. – 1948.).

191 Ljudmila Prunk (1878. – 1947.).

192 Pjesmi “U snu i na javi”, u zbirci *Pjesme* (1909., 37) Domjanić je stavio Župančičev stih: *Jaz sanjam maj/ in pravzaprav/ Jesen je zdaj*.

pjesnika slovenskog – Antuna Aškerca i jedva sam ga našao – na zadnjem mjestu. Da li zato, što je ‘kum i pokretač nove struje’? Ne vjerujem, da njega ne možeš klasificirati ni strpati u koju pjesničku rubriku. Sjetio sam se crte Vsevoloda Garšina – Attalea princeps: palma, koja je u stakleniku previsoko izrasla, pa su se bojali, da ne bi razbila staklena krova i – potpilili je kraj korijena. To je bila moja nehوتيčna pomisao, ali nisam toliko zloban, da bi držao, da je to hotimice i ne mislim, da bi dr. Ilešić s Aškercom tako postupao. Nisam kritičar, pa o Aškercu neću ja izricati suda. Čitajte ga svega! poručuje Domjanić na kraju svojega prikaza.¹⁹³

Kako lako teče slovenski stih, gotovo te izaziva, da pišeš pjesme, onaj zvonki jampski karakter jezika, zapisuje Domjanić. Ta je poetska spoznaja morala utjecati i na njegovu kajkavsku poeziju. Dobro je to uočio *Ivan Slamnig* (1930. – 2001.) zapisujući:

[...] hrvatski su pjesnici, u želji za metričkim razmahom, ustanovili da im djialekatska prozodija (kod Domjanića napose kajkavska, A. J.) daje više mogućnosti da slažu stihove po priželjkivanim evropskim, akcenatskim uzorima. Lako je moguće da ih je u tome stimulirala situacija u Sloveniji – trajna žudnja za ‘pravim’ jambom i zavist što Slovencima to lako ide od ruke. Veze su postojale i u strofici: Domjanić se inspirira Župančičevim ‘Tiho prihaja mrak’, a tako i oblikom i atmosferom Prešernove *Pod oknom* (‘Luna sije’) za svoju *Mesečinu* (‘Spi jalšina – mesečina’). Obje su slovenske pjesme, a tako i Domjanićeve, u ‘rime coué’, ‘Schweifreimstrophe’, ‘repato’ rimovanoj strofi *aabccb*, gdje je stih *b* obično dulji ili kraći od ostala četiri.¹⁹⁴

Dragutin Domjanić o Otonu Župančiću

Kad je Oton Župančić (1878. – 1949.) bio predložen za dopisnog člana JAZU u Zagrebu, onda je Dragutin Domjanić bio taj koji je napisao Izvješće o Župančićevu životu i radu. Ovom prigodom bit će zanimljivo u cjelosti pročitati taj Domjanićev tekst.

---

193 Usp. o nazivu *Savremenik*, u bilj. 185 ovdje. Zanimljivo da je taj prikaz spomenuo i u pismu prijatelju Vladimiru Šifferu 11. prosinca 1907.: “(...) Ja sam se bacio na kritike. Za ‘Savremenik’ napisao sam prikaz o novoj Aškerčevoj knjizi – *Jadranski biseri – romance i balade slovenskih ribara*. Lijepje pjesme sa krasnog primorja adrijanskoga.” Pismo u cjelosti objavljeno u: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 179-180.

194 Ivan Slamnig, *Stih hrvatske i srpske moderne*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa “Komparativno proučavanje jugoslavenskih /južnoslavenskih/ književnosti” 2, Zagreb – Varaždin, 1987., 53.

“Rodio se 23. siječnja 1878. u Vinici, slovenskom selu u Beloj Krajini. Godine 1896. svršio je gimnaziju i položio maturu u Ljubljani, a zatim je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Beču studirao zemljopis i povijest. Godine 1903. je svršivši sveučilišne nauke stupio u državnu službu kao suplent za zemljopis i povijest na gimnaziji u Ljubljani. Radi slabog zdravlja morao je prema liječničkom savjetu zamoliti dopust, te je nekoliko mjeseci proživio na Jadranskom moru. Zatim je privremeno ostavio državnu službu, pa je kao kućni učitelj živio u raznim krajevima Austrije i južne Njemačke, a uz to se marljivo pripremljao za profesorski ispit. God. 1909. je pred ispitnom komisijom na sveučilištu u Beču sa dobrim uspjehom položio tri četvrtine profesorskog ispita i to: pismeni i usmeni ispit iz zemljopisa i pismeni (ali ne usmeni) ispit iz povijesti. 31. listopada 1924. je s dobrim uspjehom položio i usmeni ispit iz povijesti pred ispitnim povjerenstvom u Ljubljani.

Neko vrijeme je proživio u Parizu, gdje se naročito bavio proučavanjem književnosti, a kad se vratio u Ljubljanu, posvetio se posve književnosti, a naročito pjesništvu. Godine 1912. se odazva pozivu “Dramatičnega društva” u Ljubljani, koje je tada podržavalo slovenske dramske i operne predstave na pozornici zemaljskog kazališta, i postao dramaturg, a malo iza toga i šef toga kazališta. Pošto je Dramatičko društvo po naredbi Zemaljskog odbora za Kranjsku u Ljubljani godine 1913. moralo prestati davati predstave na Zemaljskom kazalištu, postavilo je općinsko vijeće Otona Župančiča direktorom historijskog arhiva u gradskom magistratu u Ljubljani. Tako je Oton Župančič g. 1913. postao ljubljanskim gradskim arhivarom i preuzeo službu, koju je prije njega do svoje smrti (1912.) vršio pjesnik Anton Aškerc.

Kad je iza prevrata g. 1918. ljubljansko kazalište postalo državnim, ministarstvo je prosvjete ukazom od 7. listopada 1922. imenovalo Župančiča dramaturgom narodnog kazališta u Ljubljani, a napokon i sekretarom, što je Župančič i danas (1928., A.J.).

Oton Župančič je izdao ove knjige pjesama: “Čaša opojnosti” (god. 1899.). – “Pisanice” (god. 1900.). – “Čež plan” (god. 1904.). – “Samogovori” (god. 1908.). – “Sto ugank” (god. 1915.). – “Ciciban” (god. 1915.). – “Mlada pota” (god. 1920.). – “V zarje Vidove (god. 1920.). – Deveta je zbirka njegovih lirskih pjesama “Naša beseda” u štampi. Osim spomenutih knjiga pjesama izdao je u posebnoj knjizi i originalnu historijsku tragediju “Veronika Desiniška”, koja je na repertoaru svih kazališta u našoj državi, a predstavljaju je i u Pragu. Osim toga je Župančič mnoga djela preveo s engleskoga (Chesteron, Dic-

kens, Galsworthy, Shakespeare, Shaw, Wilde), s francuskoga (Daudet, Anatole France, Flaubert, Maupassant, Merimeé, Molière, Rostand, Voltaire), s talijanskoga (tri pjevanja Danteove Divine Comedie), s njemačkoga (Schiller), sa španjolskoga (Benevente, Calderon). Povrh toga je uređivao ljubljansku reviju "Slovan" i književni mjesečnik "Ljubljanski Zvon". Osnovao je te još uređuje "Gledališki list". Kao literarni i kritičarski suradnik javlja se u raznim slovenskim, hrvatskim i srpskim revijama i dnevnicima. – Danas je Oton Župančič predsjednik "Društva slovenskih književnika", ljubljanskog "P.E.N.-kluba" i "Francuskog instituta" u Ljubljani.

Oton Župančič je bez sumnje sada najveći od slovenskih pjesnika, koji još žive, a i od pjesnika hrvatskih i srpskih. Pojavio se u slovenskoj književnosti zajedno sa Ketteom, Murnom i Cankarom, koji su već umrli. Došli su sa "Modernom" kao "mladi". I zaista su donijeli nešto mlado i novo u književnost, borbu protiv starinskoga formalizma i filistarstva, umjetničko gledanje i manje riječi i fraza, ali mnogo više srca. Župančič je bio tako jak talent, da se brzo dignuo nad smjerove i škole i razvio sam o sebi, te je on, jedan od najmlađih "mladih", kojima su protivnici podmetali, da su internacionalci, protivunarodni, "rušigradi", - stvorio djela, koja su tako narodna, tako slovenska kao malo kojega pjesnika. Osim toga je on gledajući i prikazujući kao umjetnik, što je vidio svojim pjesničkim pogledom, i u isti čas donoseći glazbu svog mekog slovenskog jezika, taj jezik tako razvio i obogatio, da je u njemu mogao izraziti i finese drugih jezika sa dalekom nepomučenom kulturnom prošlosti i nijanse osjetljivog modernog pjesnika, a u isto vrijeme pogoditi topli, iskreni ton narodne naše lirike. Župančič je stoga najveći umjetnik slovenske riječi. Njegovi su ne samo literarni nego i umjetnički vjerni prijevodi uveliko obogatili slovensku književnost i znače veliku kulturnu vrijednost, a njegove su vlastite pjesme emanacija svega lijepa i topla, što slovensko srce može u pjesničkoj formi izraziti.

Od njegovih su prijevoda najvažniji prijevodi Shakespeareovih drama. Dosad je preveo: *Julija Cezara*, *Mletačkog trgovca*, *Macbeta*, *Otela*, *Zimsku priču*, *San ljetne noći*, *Komediju zabluda*, *Što želite*, *Mnogo vike ni za što* i *Ukročenu goropad*. Tim je vanredno obogatio duševnu imovinu te proširio kulturno obzorje svoga naroda i oslobodio ga od njemačkih prijevoda, na koje je prije bio toliko vezan.

Župančičevo rodno mjesto Vinicu dijeli od Hrvatske samo rijeka Kupa, ali podjedno i spaja, a sam Župančič je po svojim nazorima, socijalnim i književnim svezama nama tako bliz, da ga možemo nazvati i svojim. A ako počastimo Župančiča, počastili smo i bratski slovenski narod.

Predlažem stoga, da Oton Župančič bude izabran *dopisnim* članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u *umjetničkom razredu*.

U Zagrebu, 23. februara 1928.

*Dr. Dragutin Domjanić.*¹⁹⁵

Domjanić o Peterlinovoj zbirci pjesama *Po cesti in stepi*

Da je Domjanić bio u prijateljskim odnosima s braćom pjesnicima Lojzecom i Radivojem Peterlinom – Petruškom, svjedoči Čepulićev dnevnički zapis (16. XII. 1928.): “jednog lijepog nedjeljnog dana odlazimo opet u Dobovu do pjesnika Peterlina. Daje nam zbirke slovenskih pjesnika Ivana Albrechta. Eto i njega s gospodom. Sad živi u Šenkovcu na ‘hrvaškem’ preko Sutle. (...) Tu je i Lojze Peterlina brat Petruška, također pjesnik. – Poznavajući se sa Slovencima Domjanić je davao svoje pjesme i u slovenske listove.”¹⁹⁶

Među Domjanićevom ostavštinom, nalazi se (rukopis) prikaz zbirke pjesama *Po cestih in stepi* Radivoja Peterlina (1879. – 1938.). Domjanićev tekst u cjelosti sam prepisao i on glasi kako slijedi.

Zatvorili su nas među mračne zidove gradskih kuća, postavili u prašne kancelarije, a naša duša želi slobode i zraka; guše nas umorne noći bez zvijezda, a vani su nad poljima i luzima noći beskrajne i pune zvijezda. I sunce je nad zlatim žitom drugo, nego nad užarenim ulicama grada.

To me je zbližilo s Radivojem Peterlinom Petruškom, kojemu je Slovenska Matica u Ljubljani godine 1912. izdala knjigu pjesama: “*Po cesti in stepi*”. Iskreni, jednostavni stihovi, ljubav daljina i zemlja i srce, ono naše slavensko srce i za čovjeka i za prirodu, koju, možda odviše pesimistički naziva Turgenjev “ravnodušnom prirodom”. Man(i)te se svih velikih umjetničkih fraza i programa. Srca nam dajte!

Anda je Petruška, kao austrijski vojni bjegunac lutao Rusijom. Koliki je bezdan – svjetski rat – među onim godinama i danas. Ljetos smo se u dragom i veselom Ljutomeru našli [Bilo je to za vrijeme Miklošičeve proslave 1926., A. J.]. Nije nas smetala silna kiša. Drugi dan je sunce još zlatnije nego prije sjalo po Jeruzalemskim goricama.

---

195 Objavljeno u *Ljetopisu JAZU*, knj. 41, Zagreb, 1928., 109-111. Oton Župančič je, kao ravnatelj narodnoga kazališta u Ljubljani, primljen za dopisnoga člana JAZU (HAZU) u Zagrebu 5. srpnja 1928. godine.

196 Vidi: *Nepozanti Domjanić ...*, 1998., 39.

Zatvorili su nas medym mračine zišone
građevnih kula, posadili u prašne kancelarije,
a nasa dusa zeli slobode i zraka; gnosi nas
mraz noći bez zvijezdi, a vani su na poljima
a linzima ~~bez~~ noći bez zvijezdi i pune zori, gdje
I punce je ~~svetoga~~ nad zlatnim gitom svetoga, nego
nad uzarenim ^{ulicama} ~~razdvojenom~~ grada

To me je zblizilo s razdvojenim Peterlinom
pitrinikom, Rojstvom je Slovenka Matice u
Ljubljani godise 1912 izdala knjigu pjesama.
To cesti in stegi "Ljubens, jatnostrom
stihovi, ljubav ^{stihovi i zongli} i soce, ono nase,
Slovensko srce" ³⁰ i covjeka i po za prirodo,
Kojn, možda otvise pesimistički naziva Tur
gledjev razvratnom prirodo; štate se uik
veliki i umjetnickih fraza i programa. Lica
nam day te.

Lenta je Peterlin, ^{antropološki} razdvojen bijegomae (raz
~~razdvojenom razdvojenom~~) lutas Rusijom. Kalitki je
beslan - govtiki net- mejn onim golbrumae i
Linas. Ljetos sono se u dragom i vesetom
Ljutomijem nashi. Nije nas smetala sična kica,
Sveta lan je nance je zlatni ^{neko prije} ~~stapato~~ po Jeru
zilemskim govticama.

I u onim dobrim veselim očima našao sam što su mi govorili stihovi u knjizi: “Po cesti in stepi”.

Sada i g. Petruška sjedi u kancelariji, ali njegova duša još uvijek putuje po stazama i cestama. I dani su vani jasniji i noći dublje. Duša mu pjeva i kad mu je tužno oko srca. Prijatelji ga u šali zovu Ahasverom a i on sam veli: - *nestalen sem vesel bohem. Povsodi in nikjer doma, /vsak brat in sestra zvesta / družica bila palica nevesta – bela cesta.*

Pa i bilo ga je svukuda i u gora i kod mora i po stepi i po snijegu i na Ukrajini i u Norveškoj, i Grčkoj, i u Egiptu, u Krapini, a nedavno i na Bizeljskom.

Onom smo cestom zajedno išli. I kakao svagdje u Sloveniji putnike sa svih bregova pozdravljaju bijele crkve, gledale su i nas onog mutnog popodneva. Gledao nas je i Sv. Križ sa hrvatskog brijega, a sve bliže su nam bile tri crkve u Kapelama. Sutla se bila razlila ko more. Crni se rastrgani plašt kiše nadvio nad Hrvatsku, a po bizeljskim se goricama još zlatilo sunce. Prošli smo kraj jednog znamenja (Bildstock). Tako se zove i knjižica pjesama, što ju je g. Petruška izdao prošle godine. Sjetio sam se pjesme “Dve hišici” iz Petruškine knjige “Po cesti in stezi”. Kraj ribnjaka ima bijela kućica, a pod njom u vodi nauznak druga. Kuća, što stoji, je vlasništvo gospodarevo, i tamo se čitave dane s djecom vrze Petruška. Ona, koja leži, jest Petruškina, i on veli: - *v nje spe moje sanje, / dokler v mraku se noči / spet ne spomnim na nje.*

Takovu kućicu ima svaki od nas – nerealnu kućicu. Pa ipak je u njoj toliko života i umiranja, toliko tajna i pitanja i sanja, a onda se jednom među nekoliko dasaka sve smiri – na “Božjoj njivi”. Zar ne? I Petruška je pitao nekad “Kaj bo potem?” Zemlja je tako tvrda, a zvijezde tako visoko – *tak daleč je tja do zemljice / tak blizu, tak blizu je Bog.*

A ovdje dolje nikad ne nađeš, što si tražio, nikad ne stigneš, kamo si želio, a putovi, koji te vode kroz život, ne znaš, ni kuda idu ni kamo.

Nad Hrvatskom se već u pramenima iz crnog pokrova oblaka sipala kiša, a nad slovenskim je bregovima nastala od sunčanih zraka kao neka slika od alabastra, tako čudno čisto i fantastično, da si čekao, hoće li se na toj alabastarnoj pozadini pojaviti objavljenje, čudo. Ali čudesa se danas zbivaju više u čovjeku, gleda ih oko duše. Tako je i Petruška (kao mnogi drugi) idući nepoznatim cestama i tražeći cilja u najtežim, najtamnijim noćima, došao na raspuće gdje križ stoji. – In ostal je z Bogom sam – I već se sunce na istoku stalo javljati, *Mračni gost stoji še pod raspelom / no, zdaj ve, kje vodi pot in kam.*

Vodi tamo, kamo kažu one sve crkve po bregovima i sveta Ana v Tunjicah i sveta Barbara v Slovenskih goricah i Sv. Križ, Sv. Vrh, i Sv. Vrban¹⁹⁷ i toliki drugi. Pa nisu ni svi dani ovdje mutni, često je *Jasen dan, krasen dan / V soncu se koplje narava*.

Nije ovdje samo dolina suza, ima i planina gdje sončece sije, ima osim hladne vode i drugih kapljica, koje mogu ugrijati, i ako gori na nebu *ena edina zvezdica revica mraza drhti*.

Neka g. Petruška hoće putovati kot Ahasver od mesta do mesta – i tijelom počiniti pod znamenjem na gori, da se samote in miru do dna srca navžije – neka to bude na svojoj rodnoj zemlji. Ona je ipak najmekši i najtopliji pokrov – pa ona ima i najviša prava na nas. Kako je Petruška iskren i pun srca, tako su i njegove pjesme, kamo dođe on, dođe i drugi dragi gost – dobra volja. Pa ako mu je kada i teško, neka misli da za svakom zimom dođe proljeće, kad može opet zapjevati: *V cvetju, petju koplje se livada / kje pa ti si, mačev sneg?* Knjigu preporučam.

Dragutin M. Domjanić¹⁹⁸

Domjanićeva kajkavska poezija kod Slovenaca

Nakon izloženog, valja posvetiti pozornost i Domjanićevim poetskim (i motivskim) uzorima u slovenskoj poeziji kao i njegovim vezama sa Slovencima te recepciji njegove kajkavske poezije u slovenskim časopisima.¹⁹⁹ U tome nam, bez sumnje, najviše pomaže Domjanićeva korespondencija s *Božidarom Borkom* (1896. – 1980.), *Radivojem Peterlinom-Petruškom*²⁰⁰ (1879. – 1938.) i *Otonom Župančičem* (1878. – 1949.).²⁰¹

197 Sveti Urban.

198 Koncept ovoga Domjanićeva prikaza Peterlinove zbirke pjesama *Po cesti in stepi*, pronašao je A. Jembrih u Domjanićevoj ostavštini u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

199 U časopisu *Ljubljanski zvon*, u Ljubljani, Domjanić je 1928., 484, objavio pjesme: *Tičica i ja*, *Oblaček*; 1922., 550, *Zbogom*; 1928., 748, *Megla*; 1930., 159, *Silhueta*; 1930., 747-748, *Jesen, Steza staje*. U novinama "Slovenec", št. 52, Ljubljana 1930., 7, *Ladanjsko groblje*; "Jutro", št. 60, Ljubljana 1930., 3, *Na Krč*. U časopisu "Odmevi slovenskega sveta"; 1929., 18, *V inju - Park*; u zimskom broju 1930., 29, *Ladanjsko groblje*; u proljetnom broju 1930., 20, *Dve protuletne - V sencu, Jutro*; u ljetnom broju 1930., 17, *Bogečko groblje, Mrvi tiček*; 1931., 12, *Dva kipca, - V suncu, V sencu*; 1932., 21, *Mesečina*; 1933., 14, *Kosci, Na žvegljici, Topole*, na str. 29 istog broja objavljene su još *Jutro pred gradom, Več zime ni...*, *V belih rožicah*. U časopisu *Dom in svet*, 1930., 287, objavljena je Domjanićeva kajkavska pjesma *Sunce*. Spomenimo da je u časopisu *Slovanski svet*, VII., št. 19, Trst, 1894., 371, Domjanić objavio štokavsku pjesmu *Mariji*, v. ovdje u prilogu str.

200 R. Peterlin – Petruška objavio je Domjanićeva tri pisma u *Odmevima*, 1933., 125.

201 Pismo se nalazi u NUK – Ljubljana, Župančičeva zapuščina, pod oznakom: Ms 3/85.

Koliko je Dragutin Domjanić bio kao kajkavski pjesnik prihvaćen i kod Slovenaca, pokazat će ovaj dio razmatranja. Pogledajmo najprije jedan intervju koji je Domjanić dao uoči svog dolaska u Ljubljano 14. ožujka 1930. gdje mu je priređena svečana akademija, o kojoj će biti riječi kasnije. Taj njegov razgovor objavljen je 1. veljače 1930. u novinama "Jutro". Budući da njegovi odgovori, na postavljena mu pitanja, imaju i danas stanovitu vrijednost i važnost za razumijevanje njegove poezije, nije suvišno ako ih još jednom i ovdje pročitamo.

Razgovor z Dragutinom Milivojem Domjanićem

V Ljubljani se pripravlja večer na čast odličnomu hrvatskemu pesniku Dragutinu M. Domjaniću, ki je bil vedno iskren pristaš književnega sodelovanja vseh Jugoslovenov. Prinašamo razgovor našega zagrebškega sotrudnika z g. dr. Domjanićem.

Zagreb 19. januarja –

V predsedniku tukajšnega Pen kluba in uglednem lirske pesniku Dragutinu M. Domjaniću imamo Slovenci dolgoletnega odkritosrčnega prijatelja. O njemu so pisale naše revije in časniki: tudi "Jutro" že dvakrat. Njegove kajkavske pesmi so po jeziku in duhu sorodne slovenski liriki. Posetil sam ga na željo uredništva "Jutra", da stavim odličnemu predstavitelju hrvatske literature nekatera vprašanja.

G. dr. Domjanić, ki je – kakor naš dr. Gradnik po poklicu sodnik (svetnik banskega Stola) me je ljubeznivo sprejel in mi rade volje odgovoril na stavljena mu vprašanja.

• Gospod doktor, – sem dejal – ki ste med Slovenci dobro znani in celo sotrudnik naših revij. Kedaj ste se začeli zanimati za naše slovstvo?

– Že v gimnaziji. L. 1893. je bil abiturienški sestanek hrvaških in slovenskih dijakov. Odtehmaj sem jel čitati slovensko prozo. Prva knjiga, ki sem jo prebral, je bil Jurčičev "Deseti brat". Posodil mi jo je g. Lovrenčić, jaz pa sem mu dal v zameno neko Šenoino knjigo.

• Katere slovenske pesnike in pripovednike štejte med svoje literarne simpatije?

– Gregorčiča, Aškerca, Ketteja, Župančiča. Prešern mi je bil malo pretežek, vsej v mlajših dobi. Med pripovedniki čislam Jurčiča in Cankarja. Sploh pa mi je bila lirika vsejdar bolj pri srcu in sem se z njo največ bavil. Zlasti Gregorčičeva "Soča" nam je ugajala radi svoje čudnovite mehkote. Vendar mislim, da se lirika ne bi smela prevajati: preveč pristne barve zgubi.

• **Ali ste bili pred svetovno vojno v osebnih stikih s slovenskimi leposlovci?**

– Nisem, razen s Aškercem. Z njim sem se trikrat sestal v Opatiji, kjer sva oba letovala. Z Župančičem sem se seznanil pozneje.

• **Ali niso bile v oni dobi kulturne vezi med Hrvati in Slovenci živahnejše in presrčnejše?**

– To vsekakor. Posebno dokler so še izhajale “*Mladost*”, “*Život*” in “*Nova Nada*”. V dobi Janežičevega “*Slovenskega glasnika*” pa smo si bili, mislim, najbližje. Jezikovno in seveda zemljepisno so nam Belokrajci najbližji, zato nam je tudi Župančič najbolj razumljiv in najbolj pri srcu. Svetovna vojna in povojne razmere so nas precej odtujile. Povem vam, da smo si bili nekoč preko meja slovstveno bližji nego danes, ko nas meje več ne ločijo.

• **Kaj bi bilo treba storiti, da pridemo do ožjih vezi med vašimi in našimi književniki?**

– Predvsem bi morali v časnikih in časopisih skrbneje zasledovati kulturno življenje pri nas in pri vas. Potrebne so medsebojne kritike. Ugodno bi vplivalo medsebojno gostovanje pri revijah. Ni pa prav, da se med seboj prevajamo. Pred vojno je Slovenska Matica izdajala hrvatske knjige. Matica Hrvatska pa slovenske. Ali ne bi bilo to mogoče tudi danes? V poštev bi prišle krajše, lahko pisane knjige z nesporno umetniško vrednostjo.

• **Kako pa Vaši literarni načrti? Kaj delate sedaj?**

– Sodne akte, same akte, da me zvečer pečejo oči. Na večje pesniško delo ne morem misliti, ob najboljših volji ne. Male pesmice pač pišem, ker ne zahtevajo mnogo časa. Največ kajkavske, v duhu narodne lirike. Sodelujem pa stalno v “*Hrv. Prosvjeti*”, “*Savremeniku*”, “*Književniku*”, kdaj pa kdaj v “*Ljublj. Zvonu*”, “*Odmevih*” in “*Srpskem književnom glasniku*”; le – sem pošiljam samo štokavske pesmi.²⁰²

Za što potpuniju sliku Domjanićevih osebnih i kulturnih veza s Božidarom Borkom, Otonom Župančičem i drugima u dvadesetim i tridesetim godinama dvadesetog stoljeća, vrijedno je pročitati Domjanićeva pisma upućena Božidaru Borku, timviše što u njima otkrivamo recepciju Domjanićeve poezije (kajkavske) kod Slovenaca.²⁰³

---

202 Ispod teksta intervjua potpisan je M. F. Usp. Također Razgovor s pjesnikom hrvatskoza-gorskog krajolika g. Dragutinom Domjanićem, pod naslovom *Vse je veselja tak puno...*, u časopisu “15 dana” III, br. 10, Zagreb, 1933., 145-147 i ovdje str.

203 Domjanićeva pisma upućena Božidaru Borku nalaze se također u NUK-u, Ljubljana, u Borkovoj zapašćini. Sva ta pisma (8) popratio sam bilješkama i prvi put su tiskana i u lju-

S obzirom na objavljivanje njegovih kajkavskih pjesama u časopisima *Ljubljanski zvon*, *Odmevi*, *Dom in svet*, možemo reći da su one pripravile put Krležinim *Baladama Petrice Kerempuha*²⁰⁴ koje su prvi put, u izboru, bile objavljene, također, u časopisu *Ljubljanski zvon* (1936.).

Domjanićevi pjesnički motivi u slovenskom pejzažu

Kada je bila objavljena Domjanićeva zbirka “*V suncu i senci*” (1927.) Božidar Borko piše o njoj u novinama “*Jutro*”:

“(…) Tak modern duh preveva tudi kajkavsko poezijo D. M. Domjanića. Čeprav pisana v dialektu, je po svojem osnovnem tonu prav tako umetniška, kakor bi bila v književnem jeziku. Dialekt je le sredstvo, da se izrazi ta poezija zagorskega pejzaža in vonj domačnosti s staro, preprosto domačo govorico. Tako se zdi, da nam iz te poezije, ki je “slatka kak kaj”, bolj zadiše zagorske gorice in polja, da in nje ostreje vstajajo “plavi, daleki, bregovi” zagorske pokrajine, da je vnji več barv pisane narodne noše, več odmevov domače popevke in preprostega ljudskega življenja nego bi moglo biti v štokavski poeziji. (…). Dialekt je pesniku samo sredstvo k popolnejšemu in izvirnejšemu izrazu tega kar vidi in čuti. (…). Njegova (Domjanićeva, A.J.) osebnost sicer še ni izginila iz poezije, zato imajo pesmi za razlio od narodnih še vedno pečat individualnosti, njenega okusa in besedne kulture, ali njih neposrednost nas živo spominja na domače lirične narodne pesmi. Primitivnost oblike, združena s čisto poetičnostjo snovi in izraza stori Domjanićevo kajkavsko poezijo brezčasovno; le prostorno je zajeta v okvir kajkavskega miljeja. Čitaš te pesmi in občutiš muziko kajkavskega narječja, ki je najbliže slovenščini oziroma je nemara v jedru slovenščina.

Domjanić opeva tudi v tej zbirki (*V suncu i senci*, A. J.) mirne zagorske kraje z vinogradi, gozdovi, senožeti, s potoki in tihimi stezami, z vasmi, cirkvami in gradiči, z majhnimi revnimi bajtami in dekliškimi vrtovi, stari Zagreb, Kamenita vrata, Turopolje in ves pisani, blagi svet, koder se govori “slatki kaj”. (…). Ali more biti izražanje resničnega pesniškega občutja bolj preprosto? In

---

bljanskom časopisu *Sodobnost*, let. XXXVI., številka 9-8, Ljubljana, 1988., 842-856, gdje su prevedena na slovenski jezik od Marka Kranjca. Ovdje su dopunjena bilješkama.

204 (…) *Balade* su prvo štampane u Sloveniji kod Akademске založbe u Ljubljani, a još prije u časopisu *Ljubljanski zvon*, kao nešto što tamo spada (…). Enes Čengić, *S Krležom iz dana u dan*, Zagreb, 1985., 111. Vidi: Alojz Jembrih, *Dijalekt u modernoj poeziji 30-tih godina*. S posebnim osvrtom na *Balade* Petrice Kerempuha. U: *Obdobje socialnoga realizma u slovenskom jeziku, književnosti in kulturi*. Mednarodni simpozij u Ljubljani od 26. do 28. Junija 1985, Ljubljana 1987., 541-550.

DRAGUȚIN M. DOŃJANIĆ
V SUNCU I SENCI

ZAGREB, MCMXXVII

vendar ima ta poezija v ozadju veliko književne kulture in raznežen okus. V Domjaniću je opavanje pejisaža, ki je bilo z modernizmom zanešeno na Hrvaško, dobilo ton in barvo narodne popevke; z njim se je moderna poezija bolj kot kdaj poprej vrnila k ljudstvu.²⁰⁵”

Domjanić se u pismu od 14. lipnja 1927. za prikaz zahvalio Božidarju Borku. Vidi pismo 2. ovdje str...

U vezi s Domjanićevim boravkom u Štajerskoj, u Prlekiji (po treći put 1928. u drugoj polovici kolovoza) gdje je opet našao pejisažistički izvor svoje kajkavske pjesme “*Hajda*”, Jan Baukart (1889. – 1974.) u svojim “Spominskim zapisima” zapisuje:

“(…) Prvi dan smo ga (Domjanića, A. J.) povedli na Zemljićevo ‘Vilo’ nad Ljutomerom, odkoder se mu je odprl prekrasen razgled na širino pomursko ravan tja do goriških gorica do domaće Ivančice. (...) Drugi dan pa smo pešačili po ravnici skozi Bobji ložič in vas Cven na Moto blizu Mure. Takrat je bila ajda v najlepšem cvetu in medenju – zato sodim, da je bilo to v drugi polovici avgusta. *Na tej poti se je našemu za vsako lepoto dovzetnemu pesniku porodila pesem ‘Hajda’*, ki jo je nam poslal takoj po vrnitvi v Zagreb.²⁰⁶” (kurziv, A. J.).

U časopisu *Ljubljanski zvon* 1928. Božidar Borko opširno progovara o Domjanićevoj dotadašnjoj poeziji, pronalazeći poetsku Domjanićevu motiviranost u slovenskoj poeziji, odnosno upućuje na interpolacije nekih stihova *Ketteja* i drugih u Domjanićevoj lirici: (...) *V zbirki “Pjesme” prevladujeta senzibilno doživljene prirodnih nastrojev in trubadursko sanjava erotika. (...) V to erotično liriko vplete pesnik (Domjanić, A.J.) tudi Kettejeve verze: Uzalud mi, uzalud sve, / zaboravit ne mogu ne!*²⁰⁷ (kurziv, A. J.).

Borko će uočiti i stanoviti preokret u Domjanićevoj poeziji zapisujući:

“(…) Po krčevitih krizah senzibilnosti, po znosnem pemirju med realnim življenjem in deželo pesniških sanjarij, nastopa doba, ko Domjanić zapusti markizice in grajske parke, ko se na videz odpove tudi svojim melanholičnim goslim – les sanglots longs des violons de l’automne (Verlaine) – in ubere strune docela nanovo. Tu se začinja njegova kajkavska poezija, ki je zbrana v dveh zbirkah: ‘Kipci in popevke’ (leta 1917) in ‘V suncu i senci’ (1927). Njegov por-

205 Božidar Borko, Kajkavska poezija Dragutina M. Domjanića. U: “*Jutro*”, 5. VI., Ljubljana, 1927., 11.

206 Usp. Jan Baukart, Pjesnik Zagorja v Perlekiji., U: “*7 dni*”, št. 24 (24. 6. – 30. 6. 1966.), Maribor, 1966., 4-5.

207 Božidar Borko, Dragutin M. Domjanić, Skica. U: *Ljubljanski zvon*, XLVIII., Ljubljana, 1928., 488; v. ovdje, str.

tret od aristokratske snovi k pesništvu, čigar plebejstvo je dovolj označeno s tem, da je složeno v narečju, ni tako nenaraven kot se vidi na prvi pogled.”²⁰⁸

Borko također otkriva značajni moment u Domjanićevoj poeziji koji svjedoči opet o ovisnosti slovenske poezije²⁰⁹ (vidi Borkov esej ovdje u knjizi, str...).

Isto tako, kao što je Ivan Slamung (1930. – 2001.) istaknuo, da je Domjanić bio inspiriran Župančičevom pjesmom “Tiho prihaja mrak”,²¹⁰ tako je pred 90 godina dobro primijetio Božidar Borko (1928.):

“(…) Sploh je imela slovenska moderna lirika precejšen vpliv na Domjanićevo kajkavsko liriko. Tako ima motiv, ki jih radi opevajo tudi naši poetje, zlasti Kette in Aleksandrov, marsikje se čuti pokrajinska sličnost (Zagorje in Dolenjska ter Štajerska!) in duševna sorodnost, ki je brez dvoma zlasti v krajih ob Sotli, v Medžimurju in v vzhodni Štajerski zelo tesna. V Domjanićevem hrvatsko-kajkavskem svetu so popularne slovenske pesmi in melodije in če postavimo na tehtnico še srodnost besednega zaklada in akcenta, imamo v tej kajkavski liriki napol slovensko napol hrvaško pesen. Dejali bi pa, da je njen značaj bližji hribovsko-vinogradniškemu tipu slovenstva nego ravinske-mu tipu hrvatstva. Potemtakem je Domjanić s svojo kajkavsko liriko v nekem zmislil tudi slovenski poet (...).”²¹¹

U pismu od 3. listopada 1928. Domjanić će zahvaliti Borku za esej u kojemu je o njegovoj poeziji izrekao objektivnih sudova koji i danas vrijede za vrednovanje Domjanićeve poezije. Vidi pismo 3. ovdje str...

Domjanić je Božidaru Borku u još jednom pismu od 17. studenoga 1929., pored ostaloga, spomenuo izvor poetskog pejzaža jedne svoje pjesme:

“(…) Htio sam Vam spomenuti, da je ona pjesma o trsju, koja je imala biti štampana u ‘Odmevih’ Petruškinih, uspomena na moj boravak u Ljutomeru, a

---

208 *Isto*, 489.

209 *Isto*, 488.

210 I. Slamung, *nav.dj.* Usp. Još Vatroslav Kalenić, *Župančičevska motiviranost v poeziji Dragutina Domjanića*, Oton Župančič – Zbornik, Ljubljana, 1979., 405-416.

211 Božidar Borko, *nav.dj.*, 494. U novinama *Slovenec*, št. 131, 10. junija 1933., 3, u *Nekrologu* posvećenom D. Domjaniću († 7. srpnja 1933.). L. Golobič i ovo zapisuje: “(...) Iz kajkavskoga narječja je ustvaril Domjanić pesmi, kakršnih je teško najti u hrvatski lirici. Sleherni metafora, sleherni verz kot daljni napev. Ne le, da je kot romantik segal v sa občutja nekdanjih zagorskih dvorcev in gajev, mar je v svoje pesmi zilil vso svojstveno lepoto zagorskih krajin in ljudi in sicer s tako melidioznostjo kajkavskega narječja, kakor ni storil še nihče pred njim. Sicer je Domjanić po motivnosti krajevni pesnik, toda po svojem liričnem občutju segaju te pesmi v ves lirični svet. Vplivali so nanj Heine, Verlaine, Maeterlinck, Lermontov, Gogolj, Dostojevski, a mnogokrat se čuti tudi sorodnost z Župančičem, posebno v liričnih pesnih.”

naročito na izlet k Vama, u vaš vinograd, čega se vrlo rado sjećam.”

U *Odmevima* (jesenski broj, 1929., 18) objavljene su dvije Domjanićeve pjesme pod općim naslovom “Spomen na Ljutomer” i to *Hajda* i *V gorice*. Zbog što bliže korespondentnosti s objema pjesmama evo ih onako kako su u *Odmevima* tiskane:

Hajda

Hajda moja, ti hajdina,
kaj se za me gdo spomina?
Bi li meni, hajda bela,
to povedat štela?
Sladko meni ti dišiš,
al povedat ne ćeš niš.
Tiha steza poleg gaja
dojde i odhaja.

Zviraju iz megle kmice
zbirajo se lastavice.

Nikoga na stezi ni,
jeseni se, jeseni...

Za me ti se, znam, hajdina
nigdo ne spomina.

Gorice v suncu

Vse sunca je zlatoga puno:
I gusti v goricah vsi grozdi
I puti po klanjcih glibokih
I dalki i rudasti gozdi.

I krovi od kletih črleni
I svetle na bregih kapele
I travniki plavi po nebu
I oblakov ovčice bele.

I vse je veselja tak puno,
I vse kak da srečno se smeje,
Da sunčece, božja ta roža,
Zlati ih i draga i greje.

I kak da ga tiho pozdravlja
I gora i gozd i gorice.
A kaj samo v mojem je srcu
Vse žalosti puno i kmice?!

V gorice

Veselo si fučka tiček,
lahko grabi moj konjiček.

Pašči se i cesta ž njim
prek k goricam tim.

Tam pod onim gustim gozdom
se nanizal grozd za grozdom.

Sladek je i skoro zrel.
bi ga zobat štel?

Grozdja imam ja takajše,
nekaj drugo ja bi rajše.

Slajše je od grozdov vsih
vu goricah tih.

Zato mi se pašć k kleti.
Komu? Reć ni smeti.

Za pjesmu *Gorice v suncu*, Dragutin Domjanić kaže, da ju je napisao kao uspomenu na *Jeruzalmske gorice* prilikom boravka u Ljutomeru kod otkrivanja spomenika Francu Miklošiču (1813. – 1891.).²¹²

Domjanić u Ljubljani

Pored spomenutoga intervjua, koji je Domjanić dao za “Jutro”, od posebna je značaja napis, također u “Jutru” 14. III. 1930. pod naslovom *Domjanićva večer v Ljubljani* koji je bio istu večer priređen u Ljubljanskoj operi. Tim je napisom još jednom nepotpisani autor predstavio Domjanića ljubljanskoj publici koju je ujedno želio animirati da svojim prisustvom počasti gosta iz Zagreba. Stoga između ostalog čitamo:

“[...] Take prireditve so pri drugih narodih bolj nego pri nas. Mi le preradi mislimo, da se mora pisatelj kot oseba sramežljivo skrivati pred občinstvom.

212 Pjesma *Gorice v suncu* uzeta je iz knjige “Za zbogom”, izabrane pjesme priredio Branimir Donat, Zagreb, 1972., 117.

Celo v sovjetski Rusiji, kjer je na videz odpremljen 'kult osebnosti', se pogosto prirejajo podobni literarni večeri. Morda ni odveč, če to podčrtamo."²¹³

I Božidar Borko se javio 13. III. 1930. također u "Jutru" afirmativnim člankom pod naslovom *Dragutin M. Domjanić v Ljubljani. V znamenju tesnejših kulturnih vezi med Zagrebom in Ljubljano. Uz opširni prikaz Domjanićeve poezije ljubljanskoj publici*, Borko piše:

"Ljubljana mu prireja častni večer v operi. Slutim, da tolikšna pozornost ni po njegovem osebном okusu. Nikdar ni delal ne v literaturi in ne v življenju velikega hrupa. Tiho hodi skozi življenje; tiha, nežna, preprosta je njegova pesem. Tota, če kdo, je Dragutin M. Domjanić poklican, da otvori s svojim večerom v Ljubljani dobo živhnejših in presrčnejših kulturnih stikov med hrvaškim in slovenskim kulturnim centrom, med Zagrebom in Ljubljano. (...). Slovstveno zbliževanje je zbliževanje src, zakaj poezija je eden najvišjih izrazov srčne kulture. To zbliževanje src smo pozdravljali ob prihodu beograjskih književnikov in ga poudarjamo še poseboj ob oficijelnem obisku predstavitelja zagrebških književnikov. Dragutin M. Domjanić je predvsem poklican radi tega, ker je bil vedno iskren prijatelj kulturnih stikov med Zagrebom in Ljubljano, stikov med hrvaškim in slovenskim duhovnim svetom. Priobčeval je v hrvaških revijah članke o naših pesnikih. Čital je Ketteja in Župančića tako verno, kakor katerikoli slovenski častilec njune poezije. (...). Domjanićeva kajkavska lirika ni nastala kot neka renesansa izročil stare kajkavske lokalne književnosti, ki je ugasnila v ilirski dobi. Ni je rodilo felibristično stremljenje. Razvila se je iz pesnikovega hrepenja po ožjem izrazu domačnosti, po tesnejši spojitvi pesnikovega občutja in preproste ljudske govornice. Stopila je kot ljubka vez med slovensko-kajkavsko ter hrvaško in srbsko štokavsko književnost, kot plod dveh sorodnih besednih kultur (...)." ²¹⁴

Književna večer u čast Dragutinu Domjaniću u Ljubljanskoj operi (1930.)

Odjek u dnevnim slovenskim novinama

V petek dne 14. t.m. proslavi Ljubljana svečano akademijo v opernem gledališču velikega hrvatskega pesnika Dragutina Domjanića. Akademija, ki jo priredi slovensko društvo v Zagrebu odličnemu predstavniku hrvatskega naroda na čast, združuje poklonitev pesniškemu geniju z izrazom simpatije do Hrvatov ter naj tvori izhodišče za novo in čim tesnejše kulturno zbližanje in

213 "Jutro", št. 61, 1930., 3.

214 "Jutro", št. 60, Ljubljana, 1930., 3.

sodelovanje vseh Jugoslanov. Ta globki pomen ima značaj proslave poleg počastitve dragega nam Domjanića.

V petek poseti Ljubljano. On, ki je zaslužni dolgoletni predsednik Društva hrvatskih književnikov, slovi po svojih pesmih, v katerih je lirizem prežet z nedopovedljivo otožnostjo; mehkota sozvočja rahle, tanke duše in tihe, a v svoji dognanosti do poslednjega dozorele izrazne oblike. Tako v njegovih pesnih, kakor v njegovih črticah, bi mogli zaslediti neko bistveno sorodnost z najbolj značilnimi slovenskimi liriki, kar ni prav nič čudnega, saj je Domjanić znan kot velik ljubitelj slovenske poezije in našemu izrazu blizu tudi po kajkavskem narečju, katerega se s in našemu izrazu blizu tudi po kajkavskem narečju, katerega se s posebno ljubeznijo poslužuje v svojih pesmih. Njegovi zbirki "Pjesme" (1909.) in "Kipci i popevke" (1917) ne vsebujejo vseh njegovih del, kajti veliko jih je še raztresenih po raznih revijah in listih. Leta 1924. je Matica Hrvatska izdala s predgovorom Vl. Lunačeka njegove "Izabrane pesme". V posebno knjižico je zbral 1927. svoje kajkavske pesmi.

Domjanićeva rodbina pripada staremu hrvatskemu plemstvu. Zatorej ni čuda, da zasledimo v njegovih pesmih najprej posebno zmisel za starino in povsem samosvoje občutje narave. Rojen je bil Domjanić 12. septembra 1875 v Krčih pri Sv. Ivanu Zelini (Adamovec, A. J.) Vse šole je dovršil v Zagrebu kjer je leta 1899. promoviral za doktorja prava. Kot sodnik je služboval tak isto v Zagrebu vse do zadnjega časa, in tudi zdaj tam stalno prebiva. A ne le radi tega,

ker je eden prvih v sodobnem hrvatskem slovstvu – tudi zato, jer je v prvem in najlepšem pomenu besede človek, uživa Domjanić velik ugled med narodom.

V nedavno izišli drugi knjigi “Odmevov” smo čitali sledečo Domjanićevo pesem v kajkavskem narečju, ki naj za zaključek sledi: “Ladanjsko groblje”.²¹⁵ (vidi poglavje VIII. ovdje u knjizi).

V znamenje tesnejših kulturnih vezi med Zagrebom in Ljubljano Dragutin Milivoj Domjanić v Ljubljani iskren prijatelj kulturnih stikov med Zagrebom in Ljubljano

Prihaja nam v goste pesnik Hrvaškega Zagorja in Zagreba, eden največjih hrvatskih in sploh jugoslovanskih poetev. Dragutin M. Domjanić. Ljubljana mu prireja častni večer v operi. Slutim, da tolikšna pozornost ni po njegovem osebнем ukusu. Nikdar ni delal ne v literaturi in ne v življenju velikega hrupa. Tiho hodi skozi življenje; tiha, nežna, preprosta je njegova pesen. Tota, če kdo, je Dragutin M. Domjanić poklican, da otvori s svojim večerom v Ljubljani dobo živhnejših in presrčnejših kulturnih stikov med hrvatskim in slovenskim kulturnim centrom, med Zagrebom in Ljubljano. Saj je res, kar je povedal nedavno v razgovoru z dopisnikom “Jutra”: “Povem vam, da smo si bili nekoč preko meja slovstveno bližji, nego danas, ko nas meje več ne ločijo.”²¹⁶ Slovstveno zблиževanje je zблиževanje src, zakaj poezija je eden najvišjih izrazov srčne kulture. To zблиževanje src smo pozdravljali ob prihodu beograjskih književnikov in ga poudarjamo še posebej ob oficialnem obisku predstavitelja zagrebških književnikov.

Dragutin M. Domjanić je predvsem poklican radi tega, ker je bil vedno iskren prijatelj kulturnih stikov med Zagrebom in Ljubljano, stikov med hrvaškim in slovenskim duhovnim svetom. Priobčeval je v hrvatskih revijah članke o naših pesnikih. Čital je Ketteja in Župančiča tako verno, kakor katerikoli slovenski častilec njune poezije. Potem pa je tu še kajkavska lirika Dragutina M. Domjanića. Svojevrsten pojav v vsej jugoslovanški književnosti: nobeno naše narečje nima tako visokega, res umetniškega pesništva, kakor ga je ustvaril Dragutin M. Domjanić v narečju Hrv. Zagorja in dragega, lepega Zagreba.

Domjanićeva kajkavska lirika ni nastala kot nekaka renesansa izročil stare kajkavske lokalne književnosti, ki je ugasnila v ilirski dobi.²¹⁷ Ni je rodilo feli-

---

215 Autor ovoga članka u novinama *Slovenec*, št. 59. od 12. ožujka 1930., 7, potpisan je slovom “S”.

216 Razgovor s Domjanićem v. ovdje str.

217 Moram napomenuti da stara kajkavska književnost nije bila lokalna ona je bila sjevernohrvatska u okviru Zagrebačke biskupije i pisana je hrvatskim kajkavskim književnim normira-

bristično stremljenje. Razvila se je iz pesnikovega hrepenenja po ožjem izrazu domačnosti, po tesnejši spojitvi pesnikovega občutja in preproste ljudske govorice. Stopila je kot ljubka vez med slovensko-kajkavsko ter hrvatsko in srbsko štokavsko književnost, kot plod dveh sorodnih besednih kultur, kot dete duha, ki se na tleh lepega Zagreba že celo stoletje meša in amalguje.

Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina,
Da ja Vam pišem tak, kak doma se spomina,
Tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi,
I znam, taj jezik naš Vi imate tak radi.

(...)

Po pravnih studijah je Dragutin Milivoj Domjanić vstopil v sodno službo in je danes svetnik Banskega stola v Zagrebu. L. 1899. je bil promoviran za doktorja prava.

Taka je njegova kariera. Njegovo notranje življenje je znatno bujneše. Že l. 1894. je objavil v tržaškem "*Slovenskem svetu*" prvu pesen, ki je bila podpisana z začetnicami njegovega imena D. M. D. Poslej je živahno in zvesto služil Muzi. Mnogo je čital in je ob neki priliki tako-le naštel svoje književne simpatije: Heine, Verlaine, Maeterlinck, Gogolj, Dostojevski, Nadson, Puškin, je že navada – pretežno erotične. Potem je v zvezi z ljubeznijo opeval lepoto pokrajine in nastroj v narodi. Res pa je, da so kazale že izpočetka izrazito individualnost. V njih je bila trohica heinejstva, a brez ironije in posmeha. Potem so se poznali vplivi dekadentov in simbolistov. V sem pa je bilo neutešno hrepenenje melanholija, novoromantika. Toda, kaj bi s temi izrazil! V vsem je bila pesem kot izraz Domjanićeve tankočutne duše, pesem trubadurska, pesem pejzaža, pesem nastroja. Izprva aristokratsko ponosna (n. pr. "Plemkinji", s Horacijevim "Odi profanum vulgari"), je postala naposled ljudska popevka, pisana tako, "kak doma se spomina". To razvojno pot označujejo zbirke "*Pjesme*" (Izdalo Društvo Hrv. Književnika leta 1909), "*Izabrane pjesme*" (1924), "*Kipci i popevke*" (1917), "*V suncu i sencu*" (1927).²¹⁸ Slednji dve sta v kajkavskem narječju. Mimo teh jih je še mnogo raztresenih po revijah. D. M. Domjanić še zdaj sodeluje v raznih časopisih, kakor n. pr. v. "Savremeniku", "Srp. knjiž. glasniku", "Hrv. Prosvjeti" in pri nas v "Ljublj. Zvonu" in "Odmevih". Vrhu tega je prevel

---

nim jezikom. Vidi: *Kajkaviana Croatica – Hrvatska kajkavska riječ*, Osnovni katalog istoimene izložbe, glavni i odgovorni urednik Alojz Jembrih, izd. Družba Braća hrvatskoga zmaja Zagreb, Kajkaviana Donja Stubica, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb 1996.

²¹⁸ Naslov zbirke glasi *V suncu i sencu* (= U suncu i sjeni), a ne *Sunce i sjenke* kako to Borko reče: *Sunce i senke*.

precej pesni, zlasti in francoščine,²¹⁹ in napisal feljtone o raznih, posebno o slovenskih, katerih verze (Kette, Župančič) je nekajkrat v pletel v svoje.

Njegovi poeziji je priznal visoko umetniško vrednost najvišji hrvaški znanstveni zavod "Jugosl. akademija", ko ga je izvolila za člana akademije. Bil je tudi nekaj let predsednik "Matice Hrvatske", sedaj pa načeluje zagrebškemu PEN-klubu.²²⁰

Kot človek preprost, "brez parade", čeprav ljubitelj "plemstva čiste misli i vječne bestvarne ljepote", srčno dober, občutljiv nasproti vsakršni krivici in družabni laži, kot pesnik samonikel in čisto domač, zavzema D. M. Domjanić v hrvaški literaturi trajno mesto. Z vsem svojim materialnim in duhovnim likom prestavlja tisto srčno pojmovno hrvaštvo, ki je samorodna sila v jugoslavenski celoti in ki bo vedno gibalno narodno srce ter pronisalo vanj kot oživljajoča sila v veselih in v težkih dneh narodne zgodovine.

Pred narodnim srcem pa moraju, kakor pred Gospodinovim hramom, utihniti vse razprtije, vsi drugi argumenti, razen tistih, ki jih narekuje srce. Domjanić je kot pesnik in kot človek predstavitelj tistega plemenitega Zagreba, ki je za ilirskih časov sprejel našega Stanka Vraza ne – le kot brata, marveč kot "list iste gore", kot "Ilira iz Štajera". Zagreba, lepega, naprednega mesta, mesta Strossmayerjeve akademije in galerije, mesta, ki je dalo tolikim ljudem iz slovenskih krajev občutiti, da so tu kakor med svojimi. Ta Zagreb, - veliki, širokosrčni, vitežki Zagreb – je poleg naše prestolnice Beograda in poleg naše ljubke, alpske Ljubljane, najsilnejši steber široke jugoslovanske bodočnosti.

Ni nam najbližji samo zemljepisno, marveč tudi po tradicijah, po sedanjosti in bodočnosti. Blizu je našemu srcu. In čas je že, da začno preko porušenih političnih mej govoriti srca.

B. Borko²²¹

---

219 Vidi *Popevke z provansalskoga* (preveo na kajkovski D. Domjanić), Publications de L'association france-croate, Série croate, 3, Paris, 1989. Vidi ovdje u knjizi, prilog ...

220 PEN klub (kratica: engl. Poets, essayists, novelists – pjesnici, esejisti, novelisti) međunarodno udruženje književnika, osnovano je 1921. godine u Londonu.

221 Objavljeno u "Jutru", št. 60, od 13. ožujka 1930., 3. Borko je priložio svojemu članku Domjanićevu pjesmu "Na Krče". Domjanić je tom pjesmom aludirao na svoje rodno mjesto koje se nalazi u Adamovcu, danas župa Moravče, a onda je spadalo u Kotar Zelina, a danas spada u upravnu jedinicu Sesvete, odnosno sesvetsko Prigorje – Zagreb; vidi bilj. 2 i 3 ovdje u knjizi.

Naši kraji in ljudje

Domjanićeva večer v Ljubljani

Iz hrvatskih listov posnemamo, da v Zagrebu z velikim zanimanjem zasledujejo priprave za Domjanićev večer v Ljubljani. "Novosti" so priobčile članek, v katerem poudarjajo pomen ljubljanske prireditve in sklepajo, da je D. M. Domjanić pesnik, ki bi med Hrvati samimi zaslužil še večjo pozornost in spoštovanje. "Obzor" je zabeležil in pohvalil program prireditve. Brez dvoma je, da bo uspeh Domjanićeve akademije v Ljubljani široko odmeval v hrvaški javnosti.

Take prireditve so pri drugih narodih bolj popularne nego pri nas. Mi le priradi mislimo, da se mora pisatelj kot oseba sramežljivo skrivati pred občinstvom. Celó v sovjetski Rusiji, kjer je na videz odpravljen "kult osebnosti", se pogosto prirejajo podobni literarni večeri. Morda ni odveč, če to podčrtamo.

Program Domjanićeve akademije je pester, lep in mikaven. Ne bo enoličen večer, zanimiv samo za ožje prijatelje literature, marveč bo odlična, živahna in vzlic vsej poljudnosti elitna prireditev. Zlasti bi želeli, da bi bila vkar največjem številu navzoča naša mladina.

Ko je priredilo zagrebaško *Slovensko prosvetno društvo* v Zagrebu večer Otona Župančiča, je bila ogromna dvorana Hrv. Glasbenoga zavoda natlačeno polna. Nič manjša ne bodi pozornost, ki jo bo Ljubljana pokazala velikemu hrvaškemu poetu.

Opozarjamo tedaj ponovno na kulturni in družbeni pomen današnje Domjanićeve akademije v operi. O njegovi osebi in delu je "Jutro" pisalo v večerašnji številki. Ob današnjem njegovem prihodu v Ljubljano kličemo pesniku Domjaniću:

Dobro nam došao!²²²

Iz Ljubljane

- Domjanićeva večer v ljubljanski operi. Kakor že javljeno bo v petek 14. t. m. v ljubljanski operi akademija v počast hrvatskemu pesniku Dragutinu Domjaniću. Govor o pomenu slavljenca v hrvatski literaturi bo govoril pesnik Oton Župančič. Operni orkester bo zaigral uverturo iz Ipavčeve opere "Teharski plemiči". Celó vrsto Domjanićevih pesmi bo recitirala gospa Mila Šarićeva,

---

²²² Članak je objavljen bez potpisa autora u "Jutru", št. 61 od 14. ožujka 1930., 3, dakle na sam dan održavanja akademije u čast D. Domjaniću.

razne Domjanićeve pesmi, ki so komponirane od hrvatskih in slovenskih glasbenikov, bodo zapeli solisti naše opere, in sicer: gdč. Majdičeva, ga, Štagljarjeva ter gg. Betetto, Gostič in Primožič ter celotni pevski zbor Glasbene Matice ljubljanske pod vodstvom ravnatelja Polića. Gojenke ljubljanskega mestnega ženskega liceja pa bodo uprizorile ljubko sceno "Poklonitev mladine pesniku Domjaniću". Program bo zelo pester in prepričani smo, da občinstvo zasede operno gledališče ta večer in počasti velikega pesnika bratskega naroda. Vstopnice bodo od ponedeljka dalje v predprodaji pri dnevni blagajni v operi po nižanih opernih ceni.²²³

Večer Dragutina M. Domjanića v Ljubljani

Dne 14. t. m. bo v Ljubljanski operi akademija na čast hrvaškemu pesniku Dragutinu M. Domjaniću, ki jo priredi Slovensko prosvetno društvo v Zagrebu.

Dragutin M. Domjanić nam je izmed srbohrvaških pesnikov najbližji: njegove kajkavske pesmi, polne poezije hrvaškega Zagorja, so po besedah in ritmu toliko slovenske kot hrvaške. Dragutin M. Domjanić je že pred mnogimi leti simpatično pisal o slovenskih pesnikih in pisateljih.

Če kateri hrvaški književnik, zasluži baš Dragutin M. Domjanić, da ga Ljubljana še posebej počasti. On je eden največjih poetov Jugoslavije in je bil kot pesnik sprejet v Jugoslov. akademijo. Sedaj je predsednik zagrebskega Pen-kluba.

"Jutro" je o njem že ponovno pisalo; nedavno smo objavili intervju z njim o hrvaško-slovenskih kulturnih stikih. Domjanićev večer v Ljubljani toplo pozdravljamo in želimo, da bi pomenil nov datum v kulturnih stikih med Zagrebom in Ljubljano. Naše občinstvo pa je dolžno, da pokaže pesniku Hrv. Zagorja in Zagreba hvaležnost za ljubezen, s katero spremlja vse, kar je našega.

Za to proslavo enega največjih pesnikov bratov Hrvatov se je sestel v Ljubljani časten odbor, katerega sestavljajo gospodje: ban inž. Dušan Sernec, knezoškof dr. Anoton Bonaventura Jeglič, divizionar Sava Tripković, mestni župnik dr. Dinko Puc, rektor univerze kralja Aleksandra I. dr. Metod Dolenc ter zastopnika naše lepe besede pisatelj Fran Finžgar in pesnik Oton Župančič. Program je sestavljen poleg govora, ki ga bo govoril pesnik Oton Župančič, izključno le iz Domjanićevih besed.²²⁴

---

223 Članak sam našao u Domjanićevoj ostavštini u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu bez oznake iz kojih je novina.

224 Isto, s oznakom da je članak iz "Jutra" od 8. ožujka (1930.).

Župančičev govor na akademiji u čast Domjaniću u ljubljanskoj operi 14. ožujka 1930.

Kao što se iz prethodnog napisa o dolasku Dragutina Domjanića u Ljubljano razabire, kod Ljubljančana u kulturnim krugovima, pjesnikov dolazak morao je biti u iščekivanju to više što dolazi zagrebački književnik. Koliko je riječi vrjednovanja i priznanja o Dragutinu Domjaniću na svečanoj akademiji (14. ožujka 1930.), u Ljubljani, izgovorio Oton Župančič, najbolje se razabire iz njegova govora koji valja u cjelosti još jednom pročitati.

Župančičev govor

Takrat, ko je imel Jakopič še črno brado – ko so bila nam, ki stojimo danes med petdesetim in šestdesetim letom, čela še gladka, lasje košati in oči svetle – takrat, ko so mlado zazvene le Cankarjeve, Kettejeve, Murnove prve strune – z časih mladostnega Jame in tovarišev – ko smo se zbirali malkontentje okoli Pražanov Dermote in Lončarja, ki sta prinesla iz Masarykove bližine nove poglede na ves sklop filozofskih, socialnih, narodnogospodarskih in političnih vprašanj – ko so se bili in izbili prvi boji za tako imenovano slovensko moderno – takrat se je poleg drugih med Hrvati prvič oglašil Dragutin Domjanič.

Garda starih književnikov se je kretala idejno in čustveno v običajnih krogih, v mejah, kakršne jim je določala družbena tradicija in nacionalna pedagogika, v tesnem okviru meščanske etike, prikrojene za široke plasti in njih vzgojo.

Med to mirno literarno idilo, med to konvencionalno ubadanje s provincialnim obeležjem so udarile že prve Domjaničeve pesmi, ki so izšle pod polnim imenom, s svežim, individualnim zvokom, da je stara garda osupnila in se čutila prizadeto, užaljeno in ogroženo. V teh pesmih ipče komplicirana duša pristnega izraza svoji, prav svoji bolečni, svojemu idealu, čisto različnemu od kdaj prej formuliranega. Poleg stare poezije za poduk in kratek čas – glej odkrivanje globokih dušnih bojev, odstiranje težkih skrovnosti, mučnega hrepenjenja in obupa, kateri je duševno bogat in mnogostran človek po svoji notrini do skrajnih meja, do tistih brezen, do katerih si smeš upati samo, ako tvegaš, da zblazniš. Poezija bez praktičnega pomena, brez koristi za vzgojo, nerabna za šolo, pohujšljiva in zapeljiva; za stare književnike nespodobna vroča erotična strast, pogubni plameni dvoma – ti razburjeni ritmi so nevarni za red in mir in resno delo. Tako je učinkovala ta nova poezija na stari rod in na meščanskega poprečnjaka – kot revolucionarna kretnja, ki prevrača stare svetinje in razbija priznane kalupe. Domjanič se je takoj uveljavil, in njegova beseda poslej ni več utihnula, nizala se je pesem do

pesmi, in se je sprti pripajala narodni duši kot bistven, nepogrešljiv del novega čustvovanja, nove miselnosti.

In vendar po mojem Domjanić ni bil nikdar borec na zunaj kakor, postavi, Cankar. Dobil je oznako in pomen borca po golem dejstvu, da je svoje notranje boje iskreno pesniško izpovedal: po goli eksistenci svojega duševnega ustroja: tak sem, ne morem drugače. Aktivnost na zunaj ali celo poseganje v politične borbe mu je branil njegov duševni aristokratizem, vzdržnost, ki rada tudi notranji nemir pri vsej odkritosrčnosti izraža z mirnejšo, ukročeno besedo.

Ta vzdržnost ni strah, temveč plemenit sram visokega človeka, ki se mu upira razgaljevati se pred profanimi očmi. Ta mož se je tudi v časih, ko je marsikdo vsaj previdno molčal, javno in jasno, brez vsakega pridržka izjavil za popolno bratstvo hrvatskega naroda s srbskim, sprejel trpljenje srbskega naroda za svojo in hrvatsko bolečino. Tako je bil Domjanić po svoji pesniški sili in po mišljenju med največjimi besedniki srbsko-hrvatskega jezika, v njem je izpel svojo notranjo pot, v njem razodel v sijajnih stihih tajne globine svojega srca. V teh stihih, slutim, da bije pod površino tudi slovenski ritem, ali pa se zelo motim. In da je tu končano njegovo pesniško delo, bi ga nocoj po vsej pravici pozdravljali v Ljubljani kot enega najodličnejših poetov na našem jugu.

A to še ni ves Domjanić. On je z nami Slovenci spojen z intimnejšimi vezmi, ki nam ga delaju še dražjega, prav domačega, skorajda našega. Po rodnem kraju nam je bližnji sosed, doma iz zelenega Zagorja, kjer se glasi naš slovenski "kaj". Narečje, ki ga pozna od mladih kolen, je naše, podobno kakor dvojček dvojčku belokranjskemu ali prleškemu. In on ga nežno ljubi, in kadar hoče povedati kaj prav pristrčnega, se zateče iz štokavščine, ki mu je bolj oficialna, k njej, k svoji kajkavščini. Svoji ožji domovini se oddolžil z dvema knjigama pesmi, ki so zložene vse v tej "dragi mu reči domači". Te dve mili knjigi bi morali stati na vsaki slovenski knjižni polici.

Prefinjeni aristokrat in individualist s komplicirano dušo je tu nenadoma kakor preustvarjen. V njegovih kajkavskih pesmih je nekaj tako preprostega, otroško naivnega, kakor da njih pevec ni nikdar stopil iz Zagorja. Neka mirna sanjavnost plava nad temi kiticami – strasti ni – ali je res ni, ali je sremešljivo pritajena? Motivi: polje – log – narava v vseh dobah – kmetski ljudje – in vendar – popraviti se moram: ta primitivnost je vendarle visoko kulturna. Tu proseva neki prav poseban ton davnine, medli blesk starinskega porcelana; ritem menueta zazveni, odpiraju se perspektive graščinskih parkov s kipi, preteklost diha, spomini – ton, ki ga navadni pevec iz naroda ne more imeti in ki tudi slovenskemu poetu ne bi pristal. Ne – Domjanić je res aristokrat. Problemov sedanjosti malodane ni. Teža

vojnih let odjekne in se skoraj v hipu razgubi. Domjanić se spomni naših dečakov, ki so pali, ali skoraj enako žaluje za posekano lipo kakor za njimi. Spomin se ga nalahno nalahno dotakne, kakor senca oblaka, ki bi preletel preko njega – ritem, blagozvočje stopic, ubranost stiha se niti za trenutek ne pretrga: tako tiho gre žalost mimo njega: kakor samo slika v zrcalu. In tako so ti te na prvo oko preproste vrstice kar nenadoma zopet polne fines in subtilnosti: pod videzom nečesa neskončno preprostega neizrečeno fine umetnine, s tenkim ukusom izcizelirane. Tu ni visokih poletov in drznih pohodov – kdor se mu tu zaupa, ne bo našel vodnika na planine z veličastnimi, širokimi razgledi, pač pa ga bo dober drug peljal na zložen sprehod in dobra, tiha roka ga bo opozarjala na intimne lepote najbližjih stvari, ki jih sicer sam ne bi opazil.

Domjanić je pred dvema letoma izgovoril te besede: “Vaša slovenska lirika je tako lepa, da bi zaradi nje, če ne bi bil Hrvat, hotel biti Slovenec.” Njegova ne zaostaja za našo. Usoda naših krajev in našega jezika pa je ta:

Domjanićevo Zagorje je kakor moja Bela krajina zibka, raztkana med našim severom in jugom, in kakor da ne ve, kam bi nihnila: moja se je nagnila na sever, Domjanićeva na jug.

Jaz pravim zase: hvala Bogu! – zanj pa: škoda!²²⁵

Program akademije u čast Dragutinu Domjaniću priređene u petak 14. III. 1930. u ljubljanskoj operi doista je uspio, o tome govori Domjanić sâm u pismu od 20. ožujka 1930. što ga je uputio Otonu Župančiću.

Dragi prijatelju!

Ako imam komu zahvaliti za krasni uspjeh akademije u moju čast i čitave priredbe, to je sigurno u prvom redu Tebi, dragi pjesniče! Ti si se trudio i žrtvo-
vao, da je sve tako lijepo i nadasve srdačno bilo. Ti si dao onaj glavni ton svemu – toplinu i iskrenost.²²⁶ Inače ne bi ta slava, koja je priređena meni, tako vanredno uspjela, premda ja – budimo iskreni – toga svega, barem u toj mjeri nisam zaslužio. Znam, da su se i drugi trudili, ali Ti si za mog boravka izgubio čitave dane, - a i noći, samo, da meni ugodiš. Uz Tebe se žrtvovala i Tvoja milostiva gospođa supruga. Najljepša joj hvala.

Hvala Tebi za sve što si učinio Ti sam osobno u svoje ime, a i s raznih drugih

---

225 Objavljeno u: *Zbrano delo Otona Župančića*, knj. 7, Ljubljana, 1978., 172-173.

226 O. Župančić je na akademiji održao *slavnostni govor*. Zanimljivo je vidjeti što je Domjanić 1928. kao član JAZU pisao ocjenjujući Župančićev literarni rad u cilju primanja Župančića za dopisnog člana JAZU. Više o tome v. ovdje str. Župančić je bio primljen za dopisnog člana na sjednici JAZU 5. srpnja 1928. godine.

naslova i časti, koje obnašaš kao čovjek, koji si sada kulturom najjači u Sloveniji. Molim Te, izrazi zato i članovima ljubljanske opere moju najveću hvalu. Svim, koji su sudjelovali na akademiji i g. ravnatelju opere Poliću,²²⁷ koji se mnogo trudio i solistima gg. Gostiču,²²⁸ gospi Štagljarjevoj,²²⁹ gospi Šaričevoj,²³⁰ g. Majdičevoj,²³¹ gospodi Betettu i g. Primožiću i g. Lipovšek²³² i svim damama i gospodi od zbora Glazbene Matice²³³ - svima hvala. Izveli su svi svoje točke vanredno lijepo. Hvala i Pen klubu u Ljubljani, koji je sa općinom grada Ljubljane priredio tu uspješnu slavu. Ugodan i vanredno raspoložen je bio banket, koji je bio više srdačan nego služben, makar je bio osobito svečano udešen. A nije bila manje ugodna ni Ruska Carska večera, koja je valjda radi svečanosti ili radi proljeća svršila velikim zalijevanjem od nebeskoga vrtlara. Bit će više cvijeća i pjesama. – Možda će oni dani biti i proljećem za našu uzajamnost i ljubav, da Sutla više ne bude međa.

Hvala gospodi od Pen kluba – naravski i gospođama, koje su s velikom ljubavi poljepšale ugodnu zabavu pod toplim okriljem interesantne peći. Sve je bilo lijepo i srdačno i više nego bratski. Ja se takovom primitku ne bih bio nikad nadao.

227 Polić je tada, Domjaničev "literarni večer (...) z opernim orkestrom otvoril ter kot prvo točko prozvajal 'Kolo' iz Baranovičeve suite in baleta 'Licitarsko srce'.

228 "Gostič je zapel tri pesmi B. Širole iz zbirke 'V suncu i sencí': *Če krova ni, Bročica*, ter *Škrlaček*, sklavirjem. Gostič je v predzadnji točki sporeda kot solist zapel tudi Lučićevo 'Spi jalšina' z orkestrom." Širola i Lučić samo su autori notne kompozicije Domjaničeva teksta.

229 "Štagljarjeva je bila poleg g. Betetta ta večer najodličnejša solistka".

230 "Šaričeva je recitirala več Domjaničev pesnitev".

231 Gdč. Majdičeva je pela dve pesni: omenjeno umetniško silno mnogo vredno 'Mesečino' Lajovica ter Konjevičevo posrečeno 'Popevko'.

232 "Klavir je pri vseh pesnih ki so to zahtevale s toplim umetniškim občutjem oskrbel g. Lipovšek."

233 "Matičin pevski zbor, neverjetno priden in žilav, je v moškem zboru zapel Jozefovičevo 'Zdrava Marija' (dakle, tekst Domjaničev, A.J.) odlično kompozicijo moderne smeri ter v mešanem zboru prisrčen, globoko občuteni Lajovicev 'Lan' (tekst Domjaničev, A.J.). (...) Konstatiram, da morda razen Širole ni Domjaniča nihče ta večer iskreno in izčrpno komponiral kako Lajovic z 'Lanom' in 'Mesečino', pa tudi nihče tako toplo interpretiral kakor Matičin zbor pod ravananjem Polića." Ovdje navedeni citati preuzeti su iz osvrtu na akademiju u čast Domjaniću, potpisanog autora –č. Vidi "Jutro", št. 63, Ljubljana, 1930., 3. Usp. također "Jutro", št. 60, 1930. U tom broju piše i Božidar Borko u vezi s akademijom: "(...) Dragutin M. Domjanič je predvsem poklican radi tega, ker je bil vedno iskren prijatelj kulturnih stikov med Zagrebom in Ljubljano, stikov med hrvaški in slovenskim duhovnim svetom. Priobčeval je v hrvaških revijah članke o naših pesnikih. Čital je Kettea in Župančiča tako verno, kakor katerikoli slovenski častilec njune poezije." Usp. još u vezi s akademijom u čast Domjaniću zapis Borisa Zarnika u *Odmevi*, 1930., 143: "(...) Ravno kulturne vrednote so pa oni pravi izraz narodne duše, edino spoznavanjem teh vrednot moremo doseči ono zbližanje, ki je potrebno, ako hočemo rame ob rami delati za procvit naše prostorne domovine." Vidi novine *Slovenec*, št. 59, 1930., 7.

Ne bih rado nikoga izostaviti, a ako ipak jesam, neka ne zamjeri, nije hotimice. Svima hvala! Gospodina Župana nismo našli, pa Te još jedanput molim, izrazi i njemu moju hvalu. Gospođi Cankarovej se moram posebno zahvaliti i ona se meni i mojoj sestri žrtvovala. Još jedanput, od srca zahvaljujem za ljubav, koju ste mi iskazali svi.

Primi srdačni pozdrav od mene i od moje sestre.

Uz rukoljub milostivoj gospođi supruzi

*ostajem Tvoj iskreni prijatelj
Dragutin Domjanić*

Akademija v čast Domjaniću

Morda noben naš jugoslavenski pesnik ni bil tolikokrat komponiran kakor Domjanić. Njegove pesnitve, zlasti pesmi iz njegovega rodnega Zagorja vprav kriče po uglasbitvi. Zato ni čudno, da je bil njegov literarni, pesniški večer v naši operi obenem tudi večer muzike. G. Polić ga je z opernim orkestrom otvoril ter kot prvo točko proizvajal "Kolo" iz Baranovićeve suite in baleta "Licitarsko srce". Srečen začetek, ki slika hrvaško nedeljsko razpoloženje naroda pri plesu in zabavi. "Kolo" trodelno, z zanimivim ritmičnim menjavanjem, spominjajočim na Stravinskega ritmične stvaritve, je bilo odigrano z živim, ognjevitim temperamentom. Po slavnostnem govoru g. Župančiča, po poklonitvi slovenske ženske mladine pesniku in govoru univ. prof. g. dr. Zarnika je zapel g. Gostič tri pesmi B. Širole iz zbirke "V suncu i senci", in sicer: "Če krova ni". "Bročica" ter "Škrlaček" s klavirjem. Klavir je pri vseh pesmih ki so to zahtevale s toplim umetniškim občutenjem oskrbel g. Lipovšek. G. Gostič je v predzadnji točki sporeda kot solist zapel tudi Lucičevo "Spi jalšina", z orkestrom. Morda bi vse štiri pesmi učinkovale močnejše, ako bi se pevec iskreneje poglobil vanje in ako bi jih izvajal koncertneje. Zdi se mi, da je Domjanićevo preprosto srčkano besedilo našlo v Širolini muzikalni interpretaciji srečnejšega glasbenika nego v Lucičevi. Globlje je zajela Šafranek-Kavićevo "Meglo" ga. Štagljarjeva, ki je bila poleg g. Betetta ta večer najodličnejša solistka. To pot mi je Šafranek-Kavić v "Megli" neprimerno bolj ugajal kakor v poslednji pesmi "Prvičenje". V "Proščenju", spominjajočem na podobno mesto v "Medvedgrajski kraljici", dela komponist s prebogatom orkestralnim aparatom ki ni v skladu s primitivnim, nekomplciranim dogodkom, ki ga tretira pesnik. Morda zaradi tega g. Primožič ni mogel prodreti kakor bi to rada oba, on in komponist.

Gospa. Šaričeva je recitirala nato več Domjaničevih pesnitev, preveč sama zase, v preenolični modulaciji, v preveč enostranski izberi. Celó v prvih vrstah je nismo mogli točno razumeti.

Matični pevski zbor, neverjetno priden in žilav, je v moškem zboru zapel Jozefovicevo "Zdrava Marija", odlično kompozicijo moderne smeri ter v mešanem zboru prisrčen, globoko občuteni Lajovicev "Lan".

Hrvatje-glasbeniki in kritiki so nam Slovencem pred nekaj leti zamerili, da komponiramo hrvaške tekste, še belokranjskih nam niso marali priznati, češ, naj ostanemo doma, ker jih ne razumemo. Konstatiram, da morda razen Širole ni Domjaniča nihče ta večer tako iskreno in izčrpno komponiral kakor Lajovic z "Lanom" in "Mesečino", pa tudi nihče tako točno interpretiral kakor Matični zbor pod ravnanjem Polića. Gdč. Majdičeva je pela dve pesmi: omejneno umetniško silno mnogo vredno "Mesečino" Lajovica ter Konjovičevo posrečeno "Popevko".

Večer je bil torej tudi z muzikalnega stališča zelo posrečen. Prepričan sem, da bo naš ljubeznivi in plemeniti gost g. Domjanič in z njim vsi, ki so ga spremlili v Ljubljano, tak isto pa tudi ves hrvaški narod, zadovoljen z nami.²³⁴

Hrvatski pesnik Dragotin Domjanič v Ljubljani

Večerna akademija v operi

V petek zvečer se je vršila kot glavna točka Domjaničevega bivanja v Ljubljani, svečana akademija njemu na čast. Prireditev so poleg izbranega občinstva in mladine počastili tudi predstaveniki politične in vojaške oblasti: g. podban dr. O. *Pirkmajer*, g. general Popović, mestni župan g. dr. D. Puc, zastopniki gospodarskih in kulturnih ustanov in številni književniki, med njimi skoraj po noštevili ljubljanski PEN klub. V ložah je prisostvovalo proslavi tudi številno zastopstvo Slovenskega prosvetnega društva v Zagrebu z univerzitetnim prof. dr. Borisom Zarnikom in msgr. Jankom Barletom ter zastopniki zagrebškega PEN kluba. Slavnosti je prisostvovala tudi pesnikova sestra.

Za uvod je odigral operni orkester Kolo iz Baranovičevega "Licitarskega srca". Nato je nastopil predsednik ljubljanskega PEN kluba O. Župančič in s finimi črtami risal podobno D. Domjaniča kot pesnika, ozirajoč se v dobo, ko je v času slovenske moderne pri Hrvatih nastopil Domjanič. Govornik je v zbranih besedah ocenil tudi Domjaničevo poezijo po njenih pravih vrednostih. Ko je Župančič nato pripeljal pesnika na oder, so ga obkrožile gojenke mestne

---

²³⁴ Objavljeno u *Jutru*, št. 63, od 16. ožujka 1930., 5, autor je potpisan sa slovom "č".

ženske realne gimnazije in se mu poklonile v slikovitosti slovenske narodne noše in ga proslavile v lepih besedah, vzetih iz njegovih kajkavskih pesmi. Domjanić se je zahvalil za počastitev, odklanjajoč zase vsako slavitev, pristavil pa je, da s tem, ker ga slave kot hrvatskega pesnika, slave tisto, kar mu je najljubše, to je hrvatski narod.

V imenu slovenskega prosvetnega društva v Zagrebu je tolmačil pomen in namen prireditve univ. prof. g. dr. B. Zarnik in poudaril, da si je društvo zastavilo kot svojo nalogo, da zagrebški Slovenci pospešujejo kulturne stike med Hrvati in Slovenci, in kakor so pred časom predstavili Hrvatom Župančiča in Jakopiča, tako danes predstavljajo Slovencem Domjanića. Zahvalil se je vsem, ki so pripomogli, da se je slavnost tako lepo izvršila. Prebral je tudi več brzojavk; med drugimi je častitala tudi Jugoslovenska akademija v Zagrebu, katere član je Domjanić. Nato se je izvršil spored po naznanjenem programu. Pevske točke, komponirane na Domjanićeve besede so odpeli g. Gostić, ga. M. Štaglerjeva, g. Betetto, gna. Majdićeva in g. Primožič ter Glasbena Matica. Pri klavirju je bil g. M. Lipovšek, dve točki pa je spremljal tudi operni orkeseter pod vodstvom opernega ravnatelja g. M. Polića, ki je vodil tudi zbor Glasbene Matice. Domjanićeve pesmi je brala globoko občuteno ga. Šarićeva.

Po akademiji se je vršila v Zvezdi intimna večerja, ki jo je priredila ljubljanska mestna občina. Tu so govorili g. mestni župan dr. D. Puc, podban g. dr. O. Pirkmajer, ki je izročil slavljencu v imenu dravske Banovine v dar lepo nalivno pero, A. Lajovic, dalje skladatelj Domjanićevih pesmi F. Lučić, zastopnik zagrebškega PEN kluba g. Berlić in predsednik ljublj. PEN kluba O. Župančič. Govori so izzveneli v soglasni želji, da se goje čim tesnejši kulturni stiki v zmišlu medsebojnega spoznanja in spoštovanja.

Včeraj popoldne se je g. Domjanić odpeljal v spremstvu nekaterih književnikov na Bled, zvečer pa se je vršil pri "Ruskem carju" na Ježici prijateljski sestanek s člani ljubljanskega PEN kluba.²³⁵

Pesnik Domjanić v Ljubljani

Akademija na čast hrvatskomu pesniku Domjaniću je privabila v operno gledališče izbrano ljubljansko publiko. Zastopane so bile razne oblasti in korporacije, kulturna društva in mladina kakor le ob prav redkih prilikah. Proslava se je izvršila po programu, ki je bil že objavljen. Slavljenca je nagovorila

---

235 Objavljeno u *Slovenec* od 16. ožujka 1930; Usp. još Ladislav Žimbek, *Dragutin M. Domjanić* (Uz njegov jubilej), *Hrvatsko kolo*, knj. XI, izd. Matica hrvatska, Zagreb, 1930., 85-96 i ovdje u prilogu.

v imenu slovenske mladine gdč. Sonja Stojanova in mu izročila krasen šopek rdečih vrtnic, njena tovarišica gdč. Jamnikova dva lovorjeva venca. Ves ganjen se je zahvaljeval slavljencem mladini in občinstvu. Zatem je spregovoril v imenu Slovenskega prosvetnega društva v Zagrebu vseučiliški prof. g. dr. Boris Zarnik, ki je označil s krepko besedo cilje in pota našega kulturnega zблиževanja.

Ljubljanska mestna občina je priredila snoči po slavnostni akademiji na čast pesniku Domjanoviću v restavraciji Zvezda odličan supe. Govorili so: župan dr. Puc, ki je poudaril važnost kulturnih stikov med Ljubljano in Zagrebom in je toplo pozdravil njihovo obnovitev, dokumentirano z Domjanićevo proslavo; podban dr. Pirkmayer, ki je kot predstavnik vlade pozdravil kulturno zблиžanje poedinih delov jugoslovenskega naroda in je v spomin na ta večer izročil pesniku Domjaniću zlato nalivno pero z željo, da bi napisal še mnogo lepih pesmi in se spominjal Ljubljane in Slovencev; g. Berlič, ki se je v imenu Zagreba zahvalil za krasno uspelo slavnostno akademijo, in skladatelj Lučić, ki je čestital opernemu orkestru k njegovemu prednašanju in poudarjal visok umetniški nivo ljubljanske opere. Skladatelj Lučić je tudi naglašal kvaliteto Matičnega pevskega zbora.

G. Domjanić se je v vznešenih besedah zahvalil za prisrčen sprejem in počastitev. Govorili so še vseučiliški profesor dr. Boris Zarnik iz Zagreba za zagrebško Slovensko prosvetno društvo, intendant Oton Župančić in dr., naglašujoč pomen poglobitve medsebojnih stikov. Završanov kvartet je zapel več narodnih pesmi, tako da je večer potekel zelo animirano.²³⁶

---

236 Objavljeno u *Narodu* od 15. ožujka 1930. Svi ovdje navedeni napisi u ljubljanskim novinama o akademiji u čast Dragutinu Domjaniću što mu je priređena uoči njegove 50. obljetnice života u Ljubljanskoj operi, potječu iz Domjanićeve ostavštine koja se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Prijepis tekstova A.Jembrih.

Domjanićeva pisma.

IV.

JUTRO V LUGU

ZLATICE same^o v^o travi,
Svetle od rose poljane,^o
Puno je^o radosti v^o lugu,
Pune^o popevkah su grane^o.

Cesta polahko odhaja,
V lugu i njoj se dopada:
Tam si slaviček popeva,
Tam je^o tak mehko sred hlada^o.

Lahki je veter^o doplaval,
Zvona je^o glase donesel,
Stare^o te hraste posipal,
Kišu med listje im stresel.

Lijepo po travnikih ravnih,
Kak da bi sunce^o još bilo^o,
Kaj svoje^o zlato je sunce
V zlatne te zlatice^o skrilo?

Pisma Božidaru Borku, Radivoju Peterlinu- Petruški i Borkovo pismo Domjaniću

U ostavštini Dragutina Domjanića, pohranjenoj u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu nalazi se samo jedno Borkovo pismo koje ovdje u cijelosti prilažem jer je vezano uz slijedeće Domjanićevo pismo. Pismo je adresirano:

Gospodin / Dragutin M. Domjanić, / književnik, predsjednik “Maticе Hrvatske” / itd./ Zagreb / “Matica Hrvatska”. (Kosa crta ovdje znači da je u adresi to kraj redka).

1.

Mnogo poštovani gospodine doktore,

Moj skromni člančić o Vašoj lijepoj knjizi “V suncu i senci” mogao je – i ako napisan mnogo ranije – izaći uslijed nestašice prostora za kulturne priloge tek u “Jutru” od 5. o. mj. Vanredno sretan, da mogu ispuniti svoje obećanje, šaljem Vam isečak iz tog broja i sjećam se s toplim simpatijama velike ljubavnosti, s kojom ste me počastili na bijelu nedjelju u ubavom Zagrebu.

Izvolite primiti izraz mog dubokog poštovanja i iskrene pozdrave,

odanog Vam
B. Borko

Ljubljana, 10. VI. 1927.
(redakcija “Jutra”)

P.S. Budući na dopustu, bio sam ovih dana na ladanju i nisam mogao da Vam odmah pošaljem isečak iz “Jutra”. Na žalost, Vaša privatna adresa mi se međutim izgubila i otpremam ovo pismo na “Maticu Hr.”, nadajući se, da Vas nađe.

Mnogo poštovanu gospodine doktore,

moj skromni članak
o Vašoj lijepoj knjizi „U suncu i senci“
mogao je - i ako napisan mnogo ranije -
izći uslijed nestašice prostora za kulturne
priloge Tek u „Jutra“ od 5. o. mj. Vanredno
netko, da mogu ispuniti svoji obećanje,
sačjem vam isječak iz tog broja i sjećam
se s toplim simpatijama velike ljubarnosti,
s kojom ste me počastili na bijelu nedjelju
u ubavom Zagrebu.

Trvolite primiti izraz
mog dubokog poštovanja i iskrene
poddave,

odanog Vam

B. Borko.

Ljubljana, 10. VII. 27.

(redakcija „Jutra“)

P.S. Budući na dopustu, bio sam ovih
dana ne ladanju i nisam mogao da Vam
odmah pošaljem isječak iz „Jutra“. Ta žalost,
Vaša privatna adresa mi se međjutim izgubila
i otpremam ovaj pismo na Haticu Hrv., nadajući se,
da Vas nađe.

2.

Zagreb 14. lipnja 1927.

Dragi prijatelju!

Primio sam Vaš ljubezni list i Vašu krasnu ocjenu moje knjige “V suncu i senci” u “Jutru”. Na tu ocjenu me je jedan prijatelj u Zagrebu odmah, čim je Jutro od 5./6. 27. došlo u Zagreb, upozorio²³⁷. Vaša ocjena vrlo lijepo, sa mnogo osjećaja napisana i od srca Vam za nju zahvaljujem. Knjiga je brzo raspacana, nije trebalo ni tri tjedna.

Naši ljudi imaju rado kajkavski, pa i naklada je bila mala.

Sada se litografira drugo izdanje u 1000 primjeraka. U tiskari nam nisu kamen sačuvali, pa je gospodična Hökerova, koja je knjigu zbilja lijepo iskitila, morala sve opet iznova pisati za kamen.²³⁸

237 U nedjeljnom izdanju *Jutra* od 5. lipnja 1927. str. 11 (v. ovdje str.) Božidar Borko vrlo afirmativno s preciznim konstatacijama prikazuje Domjanićeve zbirku “V suncu i senci”; usp. Borkovo pismo Domjaniću od 10. lipnja 1927., ovdje. Usp. još Luko Paljetak, *Domjanić v suncu i senci*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, god. 13, svez. 13, Zadar 1976., 213-231.

238 Ta je zbirka u pretisku objavljena u izdanju Ogranka Matice hrvatske u Sv. Ivanu Zelini 1994. godine.

Možda će Vas zanimati, da je pjesma, koju je jedan naš kritičar nazvao najljepšom, “Gorice v suncu”, pisana kao uspomena na Jeruzalemske gorice²³⁹, gdje sam prošlog ljeta u ugodnom slovenskom društvu bio poslije otkrića spomenika Fr. Miklošiču u Ljutomeru.

Krasan kraj i krasni dani!

I meni je bilo drago, kad smo se u Zagrebu našli. Želio bih, da ste onda bili zadovoljni kod nas.

Još jedanput hvala Vam za ljubeznu ocjenu. Primitite izraz mog osobitog štovanja

Srdačni pozdrav

Vaš odani

Domjanić²⁴⁰
Dragutin

Adresa: dr. Dragutin Domjanić
vijećnik Kr. Banskog stola
Zagreb, Gundulićeva ul 31/I.

3.

Zagreb 3. listopada 1928.

Dragi prijatelju!

Ovih dana sam dobio “Ljubljanski zvon” pa sam čitao Vašu ljubeznu i lijepu ocjenu o mojim pjesmama. Mislim, da ste Vi sa najviše srca o mojim stvarima pisali²⁴¹. Ja sâm o svojim pjesmama, dakako, ne mogu objektivno suditi, ali iskreno sam uvijek pisao. Drago mi je, da ste slovenskoj publici prikazali mene Vi, koji sam dobro hrvatski znate, a tako ste blizu nama, da bi lako rekao, da

---

239 Čitavu pjesmu vidi: Dragutin Domjanić, *Kipci i popevke*, Mladost, Zagreb 1969., 102; isto u izdanju pod naslovom *Popevke*, prir. i pogovor napisao Miroslav Šicel, Mosta, Zagreb 1994., 80.

240 Što je Dragutin Domjanić proživljavao u svojem privatnom, spisateljskom i službenom (radnom) životu, valja pročitati pisma što ih je pisao svome prijatelju Vladimiru Šifferu od 1906. do 1929., ukupno 77 pisama (ima i pokoja dopisnica). Pisma su danas objavljena u *Građi za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., priredio Ante Sekulić, pod naslovom: *Nepoznati Domjanić*, str. 131-153, pisma: str. 157-221. Uz ta pisma zanimljiv je Domajanićev rukopis: *Razmišljanja i zapisi*, za tisak priredili Ivo Kalinski i Josip Pandurić, u izdanju Narodnog sveučilišta Zelina i Kajkavsko spravišće, Sveti Ivan Zelina – Zagreb 1996.

241 Usp. Borkov esej o Domjanićevoj poeziji ovdje u knjizi str.

ste samo slučajno Slovenac. Pa sve je tako blizu, prelazi jedno u drugo i jezik slovenski u kajkavski i oni Vaši travnici i gorice, u naše Zagorje, da i ne osjeća čovjek, gdje prestane slovenski, a gdje počinje hrvatski. Zemlja, na kojoj i za koju živimo – ista je!

Priznajem, da sam “stari” ah šta ćete? To me je učinila tradicija, koja ipak u meni još i nesvjesno živi, djedovi su mi bili vlastelini, a samo ova naša generacija se morala degenerirati u činovnike.

Kako vidim, i Vas je interesirao preokret od aristokratskog u plebejsko²⁴². Ja sâm pravo ne znam, zašto je tako došlo. Možda sam se samo vratio k onomu, što mi je bilo najdraže – k zemlji. Jedanput sam govorio sa jednim našim piscem i pjesnikom, koji je sad još seljak, pa mi je rekao, da je čudno, kako sam u kajkavskim pjesmama ja “aristokrat” tako blizu seljaku, i došli smo do zaključka, da je to osjećaj, ljubav k zemlji koju ima i seljak i ja, tamo su djedovi živjeli zajedno sa seljakom blizu zemlji, pa zato imamo srca za nju. Grad meni i sada nije drag, ja volim samo prirodu oko njega.

Kajkavski sam počeo pisati mislim, jer sam htio dati muziku u ljepotu naše kajkavske riječi, u kojoj mogu izreći, što je najintimnije. Htio sam oljuštiti, da tako rečem; sve, što je nakit, i dati samu muziku, sliku i osjećaj, što ga svaki može osjećati.

Naravno, da je to vrlo blizu slovenskomu. Samo Vama je mnogo lakše, jer je slovenski jezik, koji se sve više razvija, živ, a naš kajkavski dijalekt, na žalost, sve više nestaje²⁴³. Htio sam nešto, u njemu pisano i osjećajno, sačuvati.

Vi ste u svojoj kritici mnogo toga dobro primjetili, a pisali ste vrlo prijateljski i s ljubavlju, što danas nije u modi kod sadašnjih kritičara, koji samo ruše.

Još jedanput lijepa Vam Hvala za Vaš trud i za Vašu ljubeznost.

Isto tako se ugodno sjećam Vašeg ljubeznog primitka, kad smo bili kod Vas u Vašem domu. Hvala i Vama i Vašim gg. roditeljima. Ono vrijeme, što sam bio u Ljutomeru, ostat će mi dugo u ugodnoj uspomeni. Jako sam se ugodno osjećao, daleko od svakidašnjih briga i službene robije, a među dobrim i prijaznim ljudima. Kad sam bio kod Vas u Vašem domu, osjetio sam, kako smo mi Hrvati i Slovenci blizu. Samo vražja politika nas uvijek dijeli.

---

242 O tome više u Borkovom eseju, v. ovdje str. Usp. također, Gustav Krklec, Domjanić: V suncu i senci. U: *Srpski književni glasnik*, XXI./7, Beograd, 1927., 550-551.

243 Usp. Nekrolog L. Golobiča u novinama *Slovenec*, št. 130, od 9. lipnja 1933., 2; objavljen ovdje str.

Nisam Vam prije mogao pisati, jer nisam dobio “Ljub. Zvona”, na koji sam predplaćen, prije. U Obzoru je g. Esih²⁴⁴ odmah, kad je kritika izašla, donio mali izvadak iz Vaše kritike.

Sa srdačnim pozdravom Vama i rukoljubom milostivoj gospođi supruzi

ostajem Vaš odani
Dragutin Domjanić

4.

Zagreb 27. ožujka 1929.

Dragi prijatelju!

Poslije tako teškoga i hladnoga uvoda ipak jedanput dolazi proljeće, a eto i Uskrs. Želim Vama i milostivoj gospođi Sretan Uskrs i mnogo veselja, sunca i zdravlja!

Sigurno ste i Vi tako zatrpani poslom u redakciji kao što sam i ja svojim spisima. Neda se odahnuti. A kad bi to sve bilo barem malo zanimljivije!

Nekako se muti vrijeme, dosad je i kiša padala, valjda neće i blagdane pokvariti. Vi ćete valjda malo izletjeti iz “bele Ljubljane”, a ja ću možda malo u okolici – Remete ili slično.

U subotu sam bio u Brežicama sa g. Lojzom Peterlinom Batagom²⁴⁵, Petruškom Peterlinom²⁴⁶ i g. Ivanom Albrehtom.²⁴⁷ Čitali smo svoje stvari (Jel, čudite se, da sam i ja čitao). Dobro je uspjelo i lijepo su nas primili.²⁴⁸

U “Novoj Evropi”²⁴⁹ sam čitao, (jer do “Jutra” rijetko dođem) i da je neki Ka.

---

244 Ivan Esih (1898. – 1966.); o njemu vidi *Hrvatski biografski leksikon*, knj. 4, Zagreb 1998., 85-86.

245 Lojze Peterlin. Pseudonim Batog (1827. – 1943.).

246 Radivoj Peterlin – Petruška (1879. – 1938.).

247 Ivan Albreht (1893. – 1955.). U vezi sa spomenutim pjesnicima v. *Slovenski biografski leksikon*, knj. 6, str. 321; 322-323, kao i *Leksikon pisaca Jugoslavije*, MS, Beograd 1972.; *Leksikon. Slovenska književnost*, ur. Janko Kos et al., Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996.

248 Drago Čepulić, Domjanićev prijatelj, u svom je Dnevniku za 16. prosinca 1928., uz ostalo, zapisao: “jednog lijepog nedjeljnog dana odlazimo opet u Dobovu do pjesnika Peterlina. Daje nam zbirke slov. Pjesnika Ivana Albrehta. Eto i njega s gospođom. Sad živi u Šenkovcu na ‘Hrvaškem’ preko Sutle. Čitam Albrechtove pjesme: ma boli, dubine, srca ... Tu je i Lojze Peterlina brat Petruška, također pjesnik. (...). Zapis u: *Nepoznati Domjanić*, prir. Ivo Kalinski, Sv. Ivan Zelina 1998., 39.

249 Urednik je bio Milan Ćurčin (1880. – 1960.).

Me. (Mesarić)²⁵⁰ napao naša kulturna društva i pojedince, među inima i Pen klub (komu sam zasad ja predsjednik). Ne vjerujem, da će se kod nas tko mnogo obazirati na ono što piše Mesarić. Ja mislim, da on sam “nima nič skupnoga z literaturo” mnogo prije nego članovi Pen kluba. Dakako, kad je čovjek i književnik morao podnašati sudbinu kandelabra²⁵¹. I svaki psić ga može namočiti.

Ne znam samo, tko je imao tu sretnu ideju, da upravo tomu čovjeku dade pisati u Vaš ugledni list. On spada u one nevaljane literate, koji ostaju dužni u Kazališnoj kavani i drugdje. Tako je i on s drugima ispao iz Pen kluba. U svakom društvu se naravno, plaća upisnina i članarina – dakle i u Pen klubu. Plaćaju svi koji hoće biti članovi. Samo g. Mesarić s drugovima nisu htjeli, da plaćaju premda su pozvani, a nisu molili, da tko drugi za njih plaća. Onda su naravno isključeni prema pravilima.

Ovdje se ljudi čude, kako se tamo kod Vas uopće može takove ljude ozbiljno uzeti.

Ne znam, što će Pen klub i drugi, ja osobno se ne ću blatiti s kakovim Mesarićem.

Držim samo, da zbliženju našem (Slovenaca i Hrvata) takovi “kritičari” ne će mnogo koristiti.

Sad se opet sunce kaže i možda će Uskrs još biti lijep, što Vam želim.

Nadam se, da ste tu tešku zimu čitavi prezimili i zdravi ostali. Ja sam prilično prošao. Pače ni gripa me nije ozbiljno zgrabila. Stare vrbe su žilave. Samo nemam vremena ni da čitam, ni da pišem, skoro nemam vremena ni da živim.

Sa srdačnim pozdravom i rukoljubom milostivoj gospođi supruzi

Ostajem Vaš odani
Dragutin Domjanić

---

250 Bio je to Kalman Mesarić (1900. – 1983.); zgrade stavio Domjanić.

251 Kandelabar, -bra, lat. Candelabrum znači svijećnjak: 1. veliki raskošni svijećnjak s ograncima za umetanje svijeća ili električnih žarulja; luster; 2. visoki stup sa svjetiljkom za uličnu rasvjetu, Vidi: Bratoljub Klaić, *Riječnik stranih riječi*, Zagreb, 1978., 655.

5.

Zagreb dne 5. travnja 1929.

Dragi prijatelju!

Ja Vam zbilja ne znam, koga bih Vam preporučio za dopisnika "Jutra" o zagrebačkom kulturnom životu. Mesarić je svakako nezgodan. Ako koga saznam još, javit ću Vam. Ovi sadašnji mladi su u svemu odviše bučni ali i nesolidni i nekulturni – pravi Balkanci u svemu – a stariji imaju toliko posla ili briga za život, da ne dospiju ni na što.

Nisam mislio, da sam svojim prikazom o Albrehtu u "Prosvjeti" faux pas počinio. Nema sumnje, da je taj čovjek ozbiljan pisac i da ima dobrih stvari, a kad me je molio, da nešto napišem o njegovoj knjizi, rado sam mu tu uslugu napravio, a kad sam vidio, kako teško živi, preporučio sam, da knjige njegove i kupuju, a ne samo čitaju.

Šta je g. Albreht napravio i šta se o njemu u Ljubljani zna, a u Zagrebu ne zna, - ne znam ni ja. Zato bih Vas molio, da mi sasvim otvoreno i povjerljivo saopćite zašto je on, kako mi pišete u svom listu, "prema svojim ličnim kvalitetama jedan između onih ljudi, koji nas sile k izvjesnoj rezervi ili čak oprezu". Bilo bi mi vrlo drago, da mi to saopćite, da se mogu ravnati.

Ja sam se s g. Albrehtom sasvim slučajno upoznao. Prije o njemu nisam znao nego, da je pisac i da ima dobrih stvari, a čitao sam ih nešto i u "Ljubljanskom zvonu".

Nekad, još davno prije "Oslikovljenja" sam u "Savremeniku" napisao prikaz o pjesmama Radivoja Petruške Peterlina²⁵² "Po cesti in stepi". Kad sam prigodom Miklošičeve slave bio u Ljutomeru, slučajno sam se s g. Petruškom našao. On mi se za ocjenu zahvalio i rekao da je njegov brat Lojze Peterlin (Batag) sada učitelj u Dobovi. Jednom zgodom je Petruška došao u Zagreb, gdje ima nećakinju u nekom internatu i pozvao me, da dođem u Dobovu. Tako sam upoznao njegova brata Lojzu Peterlina i nekoliko put smo bili u Dobovi. Tamo sam jednom prilikom našao (koncem prošle godine) i g. Albrehta,²⁵³ pa su me molili, neka nešto o njegovoj knjizi napišem. Čuo sam da je bio činovnik u Ljubljani, ali da više nije. Kako, zašto? Ne znam. Mislio sam: čovjek-umjetnik, malo lakouman, što sam vidio, da on jest, - ne može izdržati kao činovnik. Vidio sam, da rado popije čašu vina (i da je tjelesno slabo) – a to je na žalost

---

252 Prikaz koji je Domjanić napisao, v. ovdje str.

253 Čepulić bilježi u istom dnevniku za 16. XII. 1928. (v. *Nepoznati Domjanić*, 39).

– krepost mnogih naših literata – i rekli su mi, da teško živi s familijom od prodaje svojih knjiga. Naravno, bilo mi ga je žao.

Mislio sam, da će se nekako njemu pomoći, kad se priredilo čitanje u Brežicama. Zato sam i ja sudjelovao. Inače je mene dosta teško dobiti pred publiku na čitanje.

I to je sve!

Iz razgovora s braćom Peterlini sam opazio, da u Ljubljani ima proti Albrehtu neraspoloženje. Zašto, nisam znao, a ni pitao, jer se nerado miješam u literarne ili druge opreke.

Ja sam nešto za “Prosvjetu” napisao o knjizi Lojze Peterlina Bataga “Pot za goro”. Valjda se i to ne će krivo shvatiti. Meni se on i brat mu Petruška čine zgodnim ljudima. Nisu oni pravi činovnici, malo su žedniji nego možda ja – ali ne znam ništa zla o njima. Zato me, molim Vas, informirajte, osobito o Albrehtu. Međutim, ipak držim, da se o dobrim stvarima – makar, lošeg čovjeka, mora dobro pisati. Zar ne?

Sa srdačnim pozdravom Vama i rukoljub milostivoj gospođi supruzi

ostajem Vaš odani
Dragutin Domjanić

6.

Zagreb 3. srpnja 1929.

Dragi prijatelju!

Oprostite, što Vam tek sada odgovoram. Morao sam u Beč na kongres Pen kluba, a mislio sam, da ćete i Vi doći, pa da ću s Vama razgovarati.²⁵⁴ S Matošem je teška stvar. Pitao sam na više mjesta, a knjigâ, koje želite nisam mogao

---

254 Vrlo je zanimljivo što je o svom dojmu na Kongresu Pen Klubova pisao prijatelju Vladimiru Šifferu 18. prosinca 1929. iz Zagreba u Beograd: “(...) I ja sam ove godine bio u Beču na Kongresu Pen Klubova. Teško sam došao u Beč i do Kongresa. Jedva sam dobio putnicu (...). Sa literaturom iz Beograda nemamo nekako prave veze. Najveći su Srbi oni iz Varaždina i. t. d. Bili smo zajedno u Beču na Kongresu PENA, ali smo si nekako daleko. Oni hoće biti neka prestolnička literatura, a mi bi trebali biti samo podružnica – provincija. Ne vjeruju oni nama, a niti mi njima, dok je tako kako jest. I što je dalje od ‘oslobođenja’, a to je i manje iskrenosti. (...)” Pismo je tiskano u *Gradi za povijst književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006., 220. Vrlo je zanimljiv Domjanićev odgovor na tekst Ljubomira Stojanovića pod naslovom: *Hrvatska “Austrijanština”*. O tome više: Alojz Jembrih, *Domjanićev pledoaje za hrvatsku kulturu*. U. *Marulić*. Časopis za književnost i kulturu, XXIII., b. 6, Zagreb 1990., 787-791 i ovdje s više bilježaka, str.

dobiti. Ja imam "Pečalbu" pa Vam ju šaljem. Govorio sam sa Dr. Branimirom Livadićem, koji je bio dugo urednik "Savremenika" pa je vjerojatno dobio radi recenzije Matoševe knjige, a on je rekao, da će potražiti, ali knjigâ nisam dobio. Možda, da se Vi sam na njega obratite? Stanuje: Haulikova ul. br. 4. Možda i na Dr. Milivoja Dežmana ili Dr. Ivan Politea, odvjetnika u Zagrebu (Dalmatinska ul. 4), od kojih je jedan predsjednik, a drugi podpredsjednik Društva hrvatskih književnika, pa možda koji od njih ima poznanstvo ili svezu sa obitelji pokojnog Matoša²⁵⁵, koja živi u Zagrebu. Ja ih osobno ne poznam.

Žao mi je, što Vam nisam mogao bolje poslužiti.

Sigurno ste čuli za nezgodu, koja se g. Dr. Izidoru Cankaru u Beču dogodila, ali hvala Bogu dobro prošla (Auto ga je srušio).

Bilo je dosta interesantnih stvari u Beču. Šteta, da niste i Vi došli. Aranžma(n) nije bio svagdje dobar i Židovi su imali previše riječi. Ali vidjeti je bilo sve skupa vrijedno.

Uz srdačni pozdrav Vama i rukoljub mil. gospođi supruzi

Ostajem Vaš odani
Dragutin Domjanić

7.

Zagreb 17. studenoga 1929

Dragi prijatelju!

Čisto me je stid pisati Vam. Čisteći svoj писаći stol od papira i spisa (koji su me preplavili) našao sam i Vaš list, pa sam sa silnim negodovanjem prema samom sebi konstatirao, da Vam još nisam odgovorio, oprostite! Strašno sam poslom preopterećen. Znae "em smo Horvati!" (kako je rekao pok. Matoš". Za to nas, osobito u Zagrebu, strašno gnjave.

To se zna, da Vi mojega Matoša možete zadržati, kako dugo hoćete.

Kod nas nema nikakovih osobitih novosti, osim što uvijek traže i nalaze – komuniste. A sumnja može lako na svakoga pasti, što nije osobito ugodno. Čovjek još lako dođe u priliku, da odgovara pred sudom, u kojem je Dr. Gradnik.²⁵⁶

---

255 A. G. Matoš u svojoj knjizi *Naši ljudi i krajevi*, Zagreb, 1910., 198-211 piše o Domjanićevoj poeziji.

256 Alojz Gradnik (pseudonim Jaromir, 1882. – 1967.).

Čudim se, da je Dr. Gradnik – pjesnik – primio mjesto u takvom iznimnom sudu. Ja ne bih mogao. Teško je – bez apelacije – suditi osobito u dosta političkim stvarima. Za karijeru bi to moglo biti dobro. Ja više na to i ne mislim (nisam nikad) nego na penziju. Da odahnem. To, kako nam ide, više nije pristojno – ništa nemam vremena, ruka me od pisanja boli, a oči oslabljuju. I da je to bar interesantno. U malim stvarima moramo biti do skrajnosti pravedni, a u velikim drugi rade što hoće. Svijest da se pravo čini, jest doduše lijepa, ali bi čovjek malo, osobito duševno, htio i za sebe živjeti.

Jeste li Vi gdje bili ovoga ljeta? Ja sam tako zvani dopust obavio u Zagrebu kod spisa. Po nedjeljama samo idem kuda. Jedanput sam opet bio na Vršiču i gledao u zemlju, koja je sada – “talijanska -”

I to je sve strašno!

Sad imate, vi u Ljubljani bana. Bolje je, da je 9 banovina nego mnogo oblasti, barem jeftinije. Sve ovisi o tom, kako će se to razviti, odnosno smjeti razvijati.

Ja se osobitom dobru ne nadam.

Devet banova, devet Jugovića. Jesu li baš Jugoviće našli?

Kod nas sada dane i dane (po noćima joj je slobodno) pada i pada kiša. I u Ljubljani sigurno nije bolje. I to na raspoloženje upliva, bolje na neraspoloženje.

U književnosti ne znam ništa nova. U Pen klubu su opet izabrali za predsjednika mene. Nije mi baš ugodno, jer nekako sve skupa se silom drži, nema prave sloge, osobito među nama u Jugoslaviji. Sa Beogradom je teško, ne može se ni odgovora dobiti.

U Zagrebu opet kojekakvi elementi, bivši članovi kluba podkapaju i podgrizaju, gdje mogu. A ja imam svagdje osjećaj, da se hoće sve centralizirati u Beogradu. Čast, kad bi mi bili kulturno jedno i kad bi tamo bio centrum sve naše kulture, ali to nije, a politika je od kulture vrlo daleko. A ipak treba održati Penove i izvan Beograda da imamo svezu sa svijetom – s Europom.

Lijepo bi bilo da i mi pojedinci imamo osobno svezu s Europom, da možemo malo otići tamo na svjež zrak, ali nas prilike prikovaše za naša zvanja.

Htio sam Vam spomenuti, da je ona pjesma u trsju, koja je imala biti štampana u “Odmevih” Petruškinih, uspomena na moj boravak u Ljutomeru²⁵⁷, a

---

257 Pjesma je tiskana u *Odmevima* I., jesen 1928., 18, v. ovdje str. , pjesma “Hajda” također ima svoj izvor inspiracije u Ljutomeru, o tome v. ovdje str.

naročito na izlet k Vama, u Vaš vinograd, čega se vrlo rado sjećam. Čitao sam da je list *Odmevi* izašao, ali ga još nisam vidio.

Oprostite mi još jednom, što Vam tek sada pišem.

Primite izraz mog osobitog štovanja

Sa srdačnim pozdravom

Vaš odani

Dragutin Domjanić
(Zagreb, Gundul. ul. 31. I.)

8.

Zagreb 30. prosinca 1929.

Dragi prijatelju!

Sutra će biti zadnji dan ove godine, pa šta nam je dobra donesla? Još jedino pojedinac može biti zadovoljan, da je ostao nekako zdrav i čitav, i drugo ništa. Ništa nije sigurno. Uvijek kao da smo na nekom tlu, koje nam može svaki čas nestati ispod nogu. A ideali, a svrha tomu svemu robovanju? Kad još čovjek, mnogi i pritajeno, ne bi u sebi imao neku vjeru, da ipak jedanput (možda i iza našega života) pravda i dobro mora pobijediti, ne bi zaista vrijedilo živjeti. Lijepo je, kad čovjek može kojiput komu dobro napraviti, ali bi htio i nešto za se. Sadašnji naraštaj valjda sve drugačije shvaća. Praktičnije, bez skrupula. Mi moramo otići, tko će to znati? Budu li te sve prilike koje su oko nas, potrajale, bojim se da će se opet rastepsti sve, o čemu smo nekad sanjali, i da će naši dragi susjedi: Talijani i drugi, svaki po komad odgristi. One lijepe riječi, koje se govore o ljubavi, jednakosti itd. na žalost su laž i danas, krvava laž. Bože moj, kuda vode? Zar misle, da će Musolinizam Italiju spasiti i španjolske metode Španiju uzdržati. Na žalost, ostat će sve – španjolska sela – ili u najboljem slučaju: “Potemkinova sela”²⁵⁸. A teško onim, koje potop zahvati. Osobito inteligenciji.

Naravski, da bi dobro bilo, da se nekako približimo, koji smo susjedi i bra-

---

258 Potemkinova sela – prazan sjaj, predočivanje lažnih činjenica kao da su istinite (po imenu Potemkina (čit. Patjòmkin) ministra i ljubavnika ruske carice Katarine II., koji je ovoj, prigodom njezina putovanja po Krimu god. 1787., s pomoću kulisa i drugih naprava pustu stepu prikazao kao naseljen, bogat i napredan kraj). Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, 1978., 1075.

ća, ali i to teško ide. Tako silno je ojačao egoizam i pojedinca i naroda, da apsolutno više jedan drugom ne vjeruje. Svaki se boji za svoj goli život.

Mislim, da je nas Hrvate i Slovence najviše razdijelila politika. Slovenci su se previše nadali od Beograda, pa su višeputa htjeli pregaziti Hrvatsku. A to ne može biti. Onda su došle druge velike riječi kod nas i drugdje i sad smo i jedni i drugi – mirni i zadovoljni i službeno se oduševljavamo – i idemo k vragu.

U književnosti? Ne hvalim sve, što je staro i ne osuđujemo novo. Ali ton kojim ti mladi, od kojih mnogi niti imaju naobrazbe nit prava da govore o književnosti – taj ton, je ton nogometnih (dapače mislim) juniora.

Spomenuli ste brige za slovenski jezik. Nema sumnje, da bi koji mudrac mogao doći na misao, da treba sve izjednačiti tako, da bi mi svi govorili jednim (dakako beogradskim) jezikom i pravopisom. Mislite, da ne bi i onda deputacije oduševljeno pozdravljale tu “sretnu” misao? I deputacije iz Slovenije!

O tom nema sumnje, da Vi Slovenci morate čuvati svoj jezik, u kojem Vi najjače živite i s kojim se branite od pogibelji, koja nas Hrvate više ugrožava. Imate svoju lijepu književnost, svoju znanost, a dakako i čitav život duše i srca u svom jeziku. Ako se tu ne obranite, propast je blizu. Mi, koji imamo isti jezik sa – vladom, moramo se braniti drugim sredstvima. A to je sve i te kako teška borba za opstanak. Sredstva se proti nama (i jednim i drugima) ne biraju. Kritike ne smije biti, a materijalno, smo svi skup i pojedinci tako nemoćni. Možda baš nekoji odviše nasilni čini, ojačavaju našu svijest pa se nadamo, da ne ćemo propasti, kad i pod kulturno jačim nismo propali.

Ja se s Vama posve slažem glede slovenskog jezika i kulture, a to svoje uvjerenje zastupam svagdje i tražim, da i Slovenci imaju sve, što kulturni narod ima – dakako i akademiju. Vi jeste posebna kulturna jedinica, pa kad imate svoj jezik, svoju znanost, imate pravo, na svoju akademiju. Svi nisu toga nazora, osobito u Beogradu ne.

Vaš članak o Matošu mi se dopao. Bio je veliki talent, nesretan čovjek, često grub ali u srcu dobar. Mislio je, da su njegove najbolje stvari – pjesme, pa se ozbiljno rasrdio, kad sam mu ja jedanput rekao, da su njegove druge stvari bolje. Da je on mogao mirno i sređeno živjeti, stvorio bi i boljih stvari – kao i mnogi među nama.

Svršavam na Staru Godinu, jer sam radi posjeta morao jučer prekinuti.

Želim Vam i milostivoj gospođi supruzi
Sretnu Novu Godinu i sve dobro u njoj

Sa srdačnim pozdravom
Vaš odani
Dragutin Domjanić

9.²⁵⁹

Zagreb 7. travnja 1933. (petak)

Dragi prijatelju!

Monsignor Janko Barlè²⁶⁰ mi je poslao broj "Jutra"²⁶¹ u kojem ste Vi napisali ocjenu o mojim "Pjesmama", izdanim u Srpskoj književnoj Zadrugi. Vi ste se sigurno začudili, da ste tamo i mene našli. Nisam im mogao odbiti, premda se inače s onim sprijeka u mnogo čemu ne slažem. Ali kultura je druga stvar. U tom se pak ne možemo sasvim razići. Konačno, ja sam već preko 20 godina suradnik Književnog Glasnika, mnoge od pjesama u toj knjizi su baš i u Glasniku štampane, pa tim nisam postao manje Hrvat, nego, što jesam i ostajem uvijek.²⁶² I ja držim, da smo tek po tom Jugoslaveni, jer smo najprije svaki Slovenac, Srbin ili Hrvat. Nijanse dižu vrijednost cjelini, a razno cvijeće daje ljepotu vrtu. Konačno mi smo tri kulturna centra, a kad bi htjeli, sve izjednačiti, kao nekim gladilom preći preko naših razlika, nestalo bi mnogo toga, što je upravo radi razlika lijepo. Pa i svako duševno biće, a pogotovo jedna duševna kreatura ima i te kako pravo na opstanak.

---

259 Pismo Otonu Župančiču, s obzirom na kronološki red, ono je deveto, v. str.

260 Janko Barlè (1869. – 1941.). O njemu vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, 1, Zagreb 1983., 475-476.

261 Usp. *Jutro*, št. 73 od 28. III. 1933., 3. Borko se potpisao sa slovom "o". Vidi također Borkov prikaz Domjanićeve poezije u: *Jutro*, št. 24, od 30. siječnja 1923., 3-4.

262 Zanimljivo se je podsjetiti što je Tone Potokar (1908. – 1985.) u rubrici "Kulturni obzornik" u novinama *Slovenec* št. 80, od 7. travnja 1933., 4 pisao o istoj zbirci: ".../ Sicer pa Domjanić tu dole (u Beogradu, A.J.) ni neznan. Dolgo vrsto svojih pesmi je že objavil v raznih belgrajskih revijah. Morda je ravno on danes edini književnik pri nas, ki je enako cenjn v kajkavskem Zagrebu ko v beli Ljubljani in Belgradu. In kljub temu, da se je vedno držal svojega, da je ostal v elementu, ki mu je z rojstvom dan, je najpristnejši in najbolj ljubek ravno tam, kjer je najbolj lokalni, v svojih kajkavskih pesmih. In še to si upam trditi, da bodo ravno te njegove pesmi najdalje ostale." I zaista Tone Potokar se nije nimalo prevario! U vezi s ovom bilješkom uputno je pročitati Domjanićevu obranu hrvatske kulture iz 1926. godine koju je autor ovih redaka prvi put objavio i bilješka popratio u časopisu "Marulić", br. 6, Zagreb, 1990., 787-791. i u *Školskim novinama* od 2. X. 1990., 6; vidi ovdje str.

Od srca Vam zahvaljujem, da ste se sjetili mene i moje knjige i da ste tako prijazni i toplu ocjenu napisali. I ovom su se prilikom opet braća Slovenci prvi mene sjetili. Hvala Vam za To! Zgodno je, da ste mene spomenuli kao pjesnika proljeća. Imate pravo, to je moja slabost. U duši i srcu hoću biti još uvijek mlad. I sve, što je proljeće, tako silno rado imam i u prirodi i u ljudima.

Kad sam knjigu slagao, uzeo sam samo pjesme, koje još nisu u knjizi bile stampane, ali sam metnuo i neke koje su iz mladih dana, pa nisu došle u knjige, višeput ni sam ne znam zašto. Htio sam, da se pokažem iskreno onakav kakav jesam. Nisam uvijek jednak i griješan i pobožan i strastven i sentimentaln, kako kada. Za to sam i onu "Ciganku" metnuo, premda sam se bavio sam sa sobom da ju bacim iz knjige. Ali zašto? Ona sam ja! Kakav jesam da jesam. Nisam htio ni one ratne izostavit. Premda nisam nikad bio službeno patriočan. Na žalost opet smo, gdje smo bili – opet čekamo *naše*²⁶³ proljeće. Zgodno ste to primijetili. Možda bi naša zagrebačka cenzura i tu misao *zaplijenila*.²⁶⁴ Ali nas ne mogu zaplijeniti.

Previše pišem o sebi, ah ste Vi krivi, jer ste također o meni pisali!

Kako je sad kod Vas, već i oficijalno, nastupilo pravo proljeće u prirodi, a ona je uvijek lijepa, i kako se približuje Uskrs (da bi ga Bog dao i u drugom značenju), primite i Vi moje najljepše želje k blagdanima Bog Vam daj zdravlja i zadovoljstva, a ljudi barem ono, što su Vam dužni dati, a ja bih Vam još želio dobru volju, koja kao sunce sve veselijim učini, i onda kad je teško.

Još jedanput, najljepša Vam hvala.

Sa srdačnim pozdrav(om) i rukoljubom milostivoj gospođi supruzi ostajem Vaš odani

Dragutin Domjanić²⁶⁵

---

263 Tu je riječ podcrtao Domjanić.

264 Podcrtao Domjanić. U jednom pismu Božidaru Vesiću, uredniku časopisa "Književna krajina", 1. ožujka 1932. u vezi s policijom, Domjanić zapisuje: ".../ A policija je velika vlast, u našim prilikama je inteligenciji uopće teško živjeti, a pogotovu književniku, koji mora kulučiti da može živjeti." Usp. Aleksandar Pejović, Trinaest pisama Dragutina Domjanića. U: *Putevi*, maj-jun, 3, Banja Luka, 1963., 316.

265 Objavljena pisam Dragutina Domjanića u ovoj knjizi, kao što će svaki čitatelj uočiti, predstavljaju temelj iz kojega zrači svjetlost na djelatnost toga hrvatskog pjesnika. Pisma su pohranjena u Narodnoj in Univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani, *sing. MS 1171*. Ovom prilikom još jednom zahvaljujem voditelju rukopisnog odjeljenja spomenute Knjižnice profesoru Mihaelu Glavanu što mi je dopustio prijepis i kopiranje Domjanićevih pisama.

Zagreb 7. travnja
1933.

Dragi prijatelju!

Monsieur Janko Pavle' mi je poslao broj "Gutera", u kojem ste Vi napisali ojevnu o mojim. Djes mama; izlazin u Sjeverij knjizovnoj zabougi. Vi ste se sigurno gacubili, da ste tamo; srens nashi. Misam im mogao odbiti, premda se inace s onima sjujika u mnogo čemu ne slajem. Ali Paul twia je druga stvar. U tom se jati ne možemo sasvim razici. Konai no, ja sam uci preko dogubisa svral ink knjizovnog Glasnika, moze

9) Operacija u toj knjizi se bas i u
glavisku tampane, pa tim nisam
postao mario prevat, nego sta jesam
i ostajem uvijek. Pa stizim, la
smot tek po tom involuciji, jer sam
najprije svaki Slovenac, Libri ih
pravat. Nijanse tih vijednost
i tih, a se ne evicije koje je
prijet i str. Konatensko mo samu
toz Rutkvinga centra, a kad bi htje
li, sve izjednačiti kao nekima gladi,
kom pocij preko nash razbika, se
stalo bi mnogo toga, to je u pravu
radi razbika bijelo. To i svako su
svoje bice, u prilikama jedna izvorna
konatensko ina i to kako pravo na
zpetarati.

A sva kam valuelgijem, La sto se
sjetih mene i moje knjice i La isto
bako prijatelj i stolu dejem naps
sati. To vam su se postikam epat
bracia Slovenici prvi mene sjetih:

Hvala vam zato, zgodno je, da ite
mene spominjate kao pjesnika pro-
hoda. Dosta pravno, to je moja slabost.
M. Lusi i drugi doim biti osnovni
mladi. I sve, to je probao tako silno
nako imam i u poveriti u ljubav.

Kad sam knjige slagao, uzeo sam
samo pjesme, koje još nisu u knjizi
biti. Hvala, ah, sam metano i nako.
Koji su isključivo dana, ja imam svote
u knjizi, najveći ni sam ne znam, za
što. Hvala vam, da se pokazuje iskreno
onakav, kakav jesam. Misam najveći je-
naki i pjesma i pobježan i strastven
i sentimentalni, kako kažu. Za to
sam i dan, kao neki metano, pjesma
sam se boio sam se sahom, da je
bavim is knjige. Lubi, žisto, i on sam
ja! Kakav jesam, sajesam. Misam što
ni one rane postaviti. Pjesma nisam
i. Kad bio slugeho patrioćian. Ne
želost ojet samo, žisto, samo bit. opit
celkano naše probao. zgodno etc to

je oči myšliti. Škoda bi naša ako rebačta
cenjena. Tu mora o zpljivati. ali
nas ne mora zpljivati.

Previše je čim o sebi, ali ste Vi
živili, jer ste takoder o sebi pisali.

Falke je sad kod nas, veli, oficijal
no, nastupio je glavni projekt i
povodi, a kao je izvukli iz njega, i tako
je poobličuje nekako (da bi se Bog
dosi u tomom načinu), govorete
i ti moze da pise i da se klagati
na Boga. Nam taj stvarlja i galovak
stava, a ljudi boreme ono, to su nam
trajni dati, a je bit nam još i čit
ljudi vaju, kao kad su se sve ve
stijim nam, i onda kad je bitu.

Još je angot, najljepša vam hvala.

Ja obojavim poštoar, i otkalju
bam otkaljuvaz gospodi i svoga
o stejm Vas dam

Dragutin Banjanin

Pisma Dragutina Domjanića Radivoju Peterlinu-Petruški

1.

Zagreb 8. siječnja 1929.
(mjesto 1930., Op. ured.)

Dragi prijatelju!

Pišem Ti u brzini, da možeš do 10. o. mj. primiti moje pjesme. Žao mi je, da nisam bio doma, kad si k meni došao.

Imam mnogo posla i malo pjesama, ali za Tebe moram nešto smoći. Ne znam, hoćeš li biti s pjesmama zadovoljan, ali drugih sada zbilja nemam. Ove su sasvim nove i neštampane.

Imamo u kući veliku brigu: Mama je bolesna, dolazi doktor i bojimo se, da je upala pluća. Možeš si misliti, kako mi je. Čini mi se, da ide na bolje. Bog daj, da skoro bude posve dobro!

Žurim se na poštu, da predam list.

Srdačni pozdrav od mene i od mojih

Tvoj iskreni
Karlek.

2.

Zagreb 9. siječnja 1930.

Kad sam već htio ići na poštu, opazio sam, da "Odmeva" nemam, jer sam ih posudio i da ne znam Tvoje adrese naime broja poštanskog pretinca. Bježao sam, makar je već bilo preko 7 sati na večer do g. Barlè-a, kod koga sam vidio "Odmeve" i tamo sam si ispisao broj poštanskog pretinca. Tako Ti istom danas mogu list poslati.

Kako 1. broj "Odmeva" ima naslov *Jesen*, mislim da će drugi biti *Zima*, pa će moje pesmi biti u sezoni.

Još jedanput srdačni pozdrav.

Mami je malo bolje.

Tvoj iskreni
Karlek.

3.

Zagreb 2. siječnja 1933.

Dragi prijatelju!

Tebi prvome pišem u ovoj godini. Nisam Ti mogao odmah odgovoriti, jer su bili svetki, a za kancelariju sam pri koncu godine imao mnogo posla.

Osim toga sam morao i nešto naći! Znao sam, da nešto imam, ali u navali posla što napišem i metnem u koju ladicu pisaćeg stola. Ne vodim evidencije.

Ti mi na svojoj lijepoj karti pišeš, da bi mogao poslati "cio ciklus". Lijepo, ali ga treba imati! Sad baš nisu vremena za pjevanje. Osim, kad si čovjek ukrade koji časak vremena. Prave volje i onako ni za što nema. Bog daj, da ova godina donese što dobra – u sve naše prilike. Naravno, prije svega barem zdravlja nama, jer to je konačno još jedino, s čim se moramo zadovoljiti.

Kad nemam ciklusa, - neka Ti bude ciklusić, - šaljem Ti evo tri pjesme. Više nisam mogao.

Ne znam ništa, kako Ti živiš, a dugo Te nisam vidio. Nedavno je bio Finžgar²⁶⁶ u Zagrebu, pa sam bio s njim i kod predstave "Divjeg lovca" i poslije na komersu, koji je potrajao do 3 sati u jutro. A drugi dan smo imali malu večeru u ime PEN-kluba. Zgodan je on kao čovjek i simpatičan. Dobro se još drži. U kazalištu je lijepo govorio. "Divlji lovec" je dobro uspio. Svi su bili zadovoljni. Kako je s Tvojim zdravljem? Kako Lojze? Jeli zdrav i zadovoljan u Kranju? Rijetko se javljate. Sigurno (puno) posla.

Znam, da moraš imati mnogo truda i posla, da "Odmeve" uzdržiš. Sad u Zagrebu izlazi "Odmev", neki lokalni listić, dnevnik, koga, mislim, izdaje "Slovenska knjižnica in čitalnica".²⁶⁷ Oni su strašno "državotvorni", kažu.

Kod nas nema mnogo novo, a što bi i bilo, ne može se sve javiti. Govori se svašta, a pošto se sve ne smije reći, ne može se vjerovati – svi isto su.

Mi smo prošle godine imali dosta briga s mamom, koja se negdje prehladila

---

²⁶⁶ Fran Saleški Finžgar (1871. – 1962.).

²⁶⁷ Danas 2019. u Zagrebu izlazi časopis "Novi Odmev" glasilo Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom. Aktualni predsjednik mu je gospodin Darko Šonc kojemu i ovom prigodom još jednom od srca zahvaljujem na donaciji za tisak ove knjige.

i strašno kašljala. Sad je hvala Bogu, znatno bolje. A i moj revmatizam nije bio osobito neugodan. Sad se pomirio. Da li za dugo? Nadam se, ili bar želim.

Primi srdačni pozdrav od mene i od mojih

Tvoj iskreni
Karlek.²⁶⁸

---

268 Radivoj Peterlin-Petruška bio je urednik časopisa *Odmevi slovenskoga sveta, literarno-kulturna revija*. U istom je časopisu Domjanić objavio nekoliko kajkavskih pjesama; v. ovdje str. . Ovdje navedena pisma Petruška je objavio u *Odmevima*, knj. 4, Ljubljana, 1933., 125, nakon Domjanićeve smrti (7. lipnja 1933.).

Domjanić i
njegova poezija
u slovenskim
časopisima

V.

POD MAK NA CESTI

POD tvojim oblokom je rasevel se mak,

Jen veter ga z mraka donesel,

V i tak je črten bil i žaril se tak,
Kak da je on sunou bil vesel.

O n kak da bi tebi povedati štel;

Poberi me, k srcu me zemi,
Kaj tu bi na cesti kak bogec ja cvel,
Na cesti, med stranjskemi temi!"

A l, cvel je zabadav i dozval te ni,

Ti nisi na srce ga dela,
Kak lepa si, tak i gizdava si ti,
Nit gledeti nisi ga štela.

T ak, duša, i ja sem zabadav težval,

Kak maka molitve črlene?

A mortt jost tebi bu skoro to žal,
Kad ne bu nit maka, nit mene,

O Domjaniću i njegovoj poeziji u slovenskim časopisima i dnevnim listovima

D. M. Domjanić: *Pjesme*. Redovita izdanja "Društva hrvatskih književnika". Knjiga druga. U Zagrebu 1909. Cijena K 2.-

S to zbirko pesmi imamo res veselje. Kremenitost, toplo srce, blaga značajnost, nevsiljiva mhkočutnost, resno stremljenje diči pesnika v vsaki vrsti. Sedanji sodnik in doctor iuris lahko z mirno vestjo gleda tudi na svoje pesniške prvence in z zavestjo, da si je ostal zvest vsa leta svojega življenja. Potomec starega hrvatskega plemstva (rojen leta 1875.) in pravnuk nekega Adama Domjanića, ki je v začetku 18. stoletja peval tudi (latinske) pesmi, smatra on za svojo dolžnost, da kaže plemstvo v plemenitosti. V senci Horacijevega "odi profanum vulgus" zapoje svoji ljubi, da je "bez pergamena starih i bez junačtva veljih, slavnih" dušo plemkinja, "jer ti se gnjušaš ko i ja od svake duševne prostote. Ti ljubiš plemstvo čiste misli i vječne bestvarne ljepote, ti mrziš sviet taj ko i ja!" In ako ljuba tudi nima srca, ima pa dušo vedro, čisto; če ga je s to dušo ljubila le en trenotek: "u grudi si mi dala sunce – i ako nemaš srca ti!"

Ta pesem je za pesnika značilnejša nego "Epilog" k pesmim, v katerem izreka svoj "confiteor"; vedno je sanjal, mladosti ni užival, njegova mladost so te pesmi; a ni mu žal za sanje; kajti (?) "to življenje je le dnevno umiranje in naposled je vseeno, je li življenje srečno ali bedno; kad mora bit tako..." Kaj še! Ko bi ne imeli lepih pesnikovih pesmi pred seboj, bi se zanašali na to resignačno pesnikovo ispoved; ker pa jih imamo in smo jih z užitkom prečitali, pa povemo pesniku na ves glas, da je njegov epilog pač prav tako utrinek, kakor je utrinek vsaka lirična pesem. Sicer je objavil pesnik (na str. 14.) poseben "Confiteor"; tu pravi kar po vrsti v vsaki kitici: "Ja ne vjerujem v tvog oka sjaj ..., nit vjerujem u usne tvoje žar..., u ljubav ne vjerujem, nit vjerujem u mašte svoje sne, u život ne vjerujem taj si smrt, al vjerujem u dalek ideal, u zadnje spoznaje duboki mir." In vendar: v vse to veruje, o čemer pravi, da ne veruje, kajti vsaki svoji veri stavi plemenite uvete, ki v tem bednem in zlobnem življenju res niso povsod izpolnjeni, a so vendar marsikje, če ne drugje, pa vsaj v pesnikovem srcu.

Pesnik zahteva od življenja iskrene blagosti, a jo zahteva tudi od samega sebe. Ni pa zakrknjen načelni moralist, ampak čuti človeško s človekom, a ne

DRAGUTIN M. DOMJANIĆ

PJESME

pripušča izbruha nelepih strasti. – V soglasju s plemenito vsebino je izklesana zunanja oblika; posebno lepi so njegovi anapesti. V nemajhno prednost mu štejem, da ni pri njem ne trohice frazarstva in v hrvaški liriki obične gostobesednosti; igračkanja in zvončkanja pri njem ni, zato moremo tem bolj uživati. V tem oziru je podoben našemu Župančiču; da tudi dejstveno uvažuje Zupančiča, jer razvidno iz citata, ki je k eni pesmi (str. 37.) vsez iz njega (“Jaz sanjam maj ...”).

Malo preveč “moški” se nam morda vendarle zdi Domjanić in nekoliko preveč napenja strune; zato mora o priliki odjenjati; enkrat pravi n. pr. pogumno: “Ljubim te bolno, žarko ko nikad, al ljubav ne znam prosjačit i ne ću” (str. 37.), na drugem mestu pa: “moja duša je umorna ko ptica bez zaklona svoga; željna je smieška ti sunčanog i proljeća pogleda tvoga.” – Tako se menjavata mehkost in upornost, a nam ugaja zdaj ta, zdaj ona.

Zato recimo zaključno: pesnik nam ugaja.

*Dr. Jos. Tomnišek.*²⁶⁹

Domjanić Dragutin: Pjesme. Suvremeni hrvatski pisci. Redovita izdanja Društva hrvat. književnika. Knjiga druga. (1909), Str. 136. Cena 2 K.

Aristokratski artist za aristokratsko fine duše. Vse rafinirano, blazirano, prenežno, topče se v najrahlejšem občutju, intimno. Teh pesni ne more človek krasnosloviti v veliki razsvetljeni dvorani pred mešano množico, toda čitati bi jih hotel v polmračni topli sobici, sedeč ob vznožju senzitivne umetnice, ki se je sprožila po kanapeju ter ima smisla in užitka ob gracilnem ritmu besednih akordov, polnih globokega čustva in rafiniranih dražesti. Elegije in satirska objestnost, idile in razuzdanost, davni spoti. Elegije in satirska objestnost, idile in razuzdanost, davni spomini stare čestite plemiške obitelji in bolesti moderne duše. Nikjer frazerstva, nikjer prisiljenosti, nikakve gostobesednosti. Nobel. Popularen ne postane Domjanić, a zato ostane ljubljenec odličnih duš. Hrvatje imaju v Domjaniću lirika, ki šteje malo drugov v jugoslovanski poeziji.²⁷⁰

---

269 Josip Tomnišek (1872. – 1954.) Tekst je objavljen u *Ljubljanskem zvonu*, let. XXIX. Ljubljana, 1909., 571-572.

270 Objavljeno u *Slovanu*, VIII, Ljubljana, 1910., 64.

**Dragutin M. Domjanić. *Kipci i Popevke*. D. H. K. 43. Zagreb 1917.
K 1.50**

Pet ducatov lirskih motivov v lahki kajkavščini, najbolj pristrčni so tisti o domači grudi; druge že poznamo po Gregorčiču, naprimer *Susedovo dete*; parkrat naletiš na centonsko tehniko napr. Po Župančiču *Tiho prihaja mrak*; *Španjolska romanca* je pa kar prevod iz Puškina. Včasih se razprede tiha žalost po minolih stvareh: Mrtvo je vse, kaj smo imali radi, / Nadu za nadom življenje nam ruši, / Gineju želje, al samo popevke Još mi živiju, kak negda, vu duši (Bele rože). Sedanje krute dobe se često domislimo, tako v *Krvavih ciklamih*:

I tam, gde su najgorši boji,
Gde nigdo se smrti ne straši,
I najviše gde ih pogiba,
Sigurno tam budeju naši.

Med dojmljive štejem osobito naslove *Jačmen*, *Škrlec*, *Međimorsko* z objesnim koncem. Nasploh pa je to poetsko blago, kakor ga je odkladal Stritar v Mohorjevi družbi, brez omotične globine, toda vselej z gladko tekočo obliko. Navzlic tujkam chignon, menuet ip. Je opaziti pri Domjaniću vpliv narodne pesmi, tudi germanski izposojenk nima toliko kot Vörös, ki pa je zato daleko bolj spontan.

A. Debeljak.²⁷¹

Dragutin M. Domjanić: *Kipci i popevke*. S to knjigo je stopil hrvatski pesnik Domjanić v krog slovenskih lirikov, in sicer med najljubeznejše, kar jih imamo. On je rodod Slovenec (sic!),²⁷² ali je pisal do zdaj v štokavščini, in njegova zadnja zbirka, napisana v mili materinski "domači reči", je najbolj naravna in najpristrčnejša, kar mu je zacvetalo v pesniški duši. Pesmi so složene v narečju, ki se govori v Zagorju onkraj Sotle, v okolici, ki spada sicer vsled svoje zemljopisne lege k Banovini, a ljudstvo govori še zmeraj čisto slovenski (sic!).²⁷³ V Štrekljevi zbirki "Slovenske narodne pesmi" najdemo veliko zagorskih pesmi, le da se Domjanićeva zbirka zvečine bliža še bolj slovenskemu knjižnemu jeziku.²⁷⁴

271 Anton Debeljak (1887. – 1952.), tekst je objavljen u *Ljubljanskem zvonu*, XXXVIII, 191, 292.

272 Nije jasno kako je autor teksta takova nešto napisao. Domjanić nije rodod Slovenec.

273 Moram reći da je to zabluda autora teksta. Zapravo jezična utopija kojom se hrvatski kajkavski pribraja slovenskom jeziku.

274 Kajkavski u Hrvatskoj je ipak svojstven svojem razvoju koji nije nikako slovenski književni.

DRAGUTIN M. DOMJANIĆ

KIPCI I POPEVKE

ZAGREB 1917.

N. pr.:²⁷⁵

Vozi za vozom se voz,
cesta polahko zavija,
stari zazvonel je zvon:
Zdrava Marija!
Svileno seno diši,
prešli su črni oblaki,
lepo smo spravili vse,
doma smo taki.

ali

Spi jalšina.
Mesečina
tanko tkanje tke
i med breze
riše steze
po njih senja pe.
Na te črne,
oštre trne
sipa svetli cvet,
pa te pela
v bela sela
v čudni tihi svet.

V vsej zbirki bi bilo spremeniti samo nekaj neznatnih dijalektnih posebnosti, in vse bi bilo čista slovenska umetna lirika. Sladek in mehak kakor pri naših najboljših pesnikih je Domjaničev jezik, poln muzike in plastike, in posebno še zato, ker ni vkovan v slovnična pravila, je kakor nalašč, da vstvarja najintimnejša čuvstva in najfinejše impresije.

N. pr.:

Ona veli, kak je sladko
imeti rad, kaj ni smeti,
onda sred rožah na valu
zaspal: vumreti, vumreti...

ali

Kaj je lepo, vse je ovde,
kak da selo cvete,
samo jedna ni med njimi,

---

275 N. pr. – Naprimjer.

drago zlatno dete.
Nju su v samih rožah znesli,
zakaj vsi mučiju,
zato je l', da spati more,
da ju ne zbudiju?

Vse sad cvete, zakaj mora
moja roža spati,
ja bi, da ju morem zbudit,
štel življenje dati.

Seveda niso in tudi ne moreju biti vse pesmi enake vrednosti. Posebno v "Popevkah", ki na splošno zaostajajo za "Kipci", se najdejo lažji verzi, vsakdanje besede in misli.

Nežna in tiha in sentimentalna je v glavnem Domjanićeva poezija, ki slika bela in skrita zagorska sela z rožnimi vrtni in pisanimi polji, s starimi cerkvami in zapuščenimi kurijami. Nekaj patrijarhalnega, ki je, žal, izgubljeno, zazveni včasih iz njih, tupatam kak živahniji akord, a vse je ogrnjeno kot s svetličnim prahom in gorskim solničnim sijajem. Spominjati se pri Domjaniću na Mistrala in druge pesnike v dijalektu, se mi zdi nepotrebno, ravnotako naštevati imena francoskih pesnikov. Dovolj je spomniti se Domjanićevega rojstnega kraja in slovenske narodne in umetne pesmi. – Čestitam zagorskemu pesniku Domjaniću, in na svidenje v "Lj. Zvonu"!

*F. Golar.*²⁷⁶

Hrvatsko zagorje

Zanimiva pokrajina. Kopnena Dalmacija. Obe pokrajini imata mnogo skupnih potez. Glavna poteza je: tradicija. V Dalmaciji tradicija rimske dobe in srednjega veka, v Zagorju tradicija fevdalizma in aristokracije. V Dalmaciji klasicizem, v Zagorju romantika. V Dalmaciji erotika, v Zagorju humor. V Dalmaciji svobodoljubje, v Zagorju prosvetljeni absolutizem. V Dalmaciji je nastal literarni preporod, v Zagorju politični. Dubrovniški humanizem in zagrebški ilirizem. Obe pokrajini sta imeli največ vpliva na hrvatsko kulturo. Ena ji je dala romansko živahnost, druga pa je prilila aristokratskost.

Hrvatsko Zagorje leži med Savo in Dravo od bivše štajerske meje približno do Zagreba. Tu se izliva alpski svet v široke podonavske ravnice. Mentalitet

²⁷⁶ Cvetko Golar (Florijan, 1879. – 1965.), tekst je objavljen u *Ljubljanskem zvonu*, XXXVIII., 1918., 513.

prebivalstva se znatno razločuje od mentaliteta Podravine in Srema. Zagorec je disponiran za pesimizem. Zemlja mu rodi slabo in pogosto uniči sadove, še predno dozore. Vlastelin ima najlepšo zemljo in lepe gradove, kmetovo polje pa je hribovito in izčrpano. Vasi so uboge in trudne. Po slamnatih strehah brskajo vetri in dim se plazi s črnega ognjišča skozi vežna vrata, kjer izginja med slivami in visokimi topoli. Soba je preprosta in zanemarjena. Hrana skromna. Žena mu rodi, kakor da bi njegova zemlja segala do tretjega vrha. Ta narod raste v revščini, gre zgodaj v mesta in tovarne, se pohabi in ostari, predno mu je čas. Kolonizirati se ne da. Nič ne more nadomestiti zagorskih holmov, ki so najlepši takrat, ko jih umiva večerna zarja.

Pesimističen življenski nazor, ki se je ohranil atavistično v zagorski duši in ki ga Zagorec ne more prikriti niti s precejšnjo dozo humorja, vodi "možeka" k lastnostim, ki često niso simpatične. Njegova vera ni globoka, a vsekdar praktična. Bog mu je potreban zaradi polja, vinogradov, živine, porodnic in bolezn. Poleg Boga časti celo vrsto dobrih svetnikov, ki mu pomagajo pri trdem življenju. Hudič mu je najpogosteje na ustih, saj je sejalec vsega hudega. Kriv je, da je zemlja trda in skopa, da mu živina poginja na izsušenih pašnikih, da mu v hiši razsaja vročinska bolezen, da ga goljufa Žid in bilježnik suva z nogo skozi vrata. Velika je hudičeva moč, ker je zlo princip življenja. Ko prejme denar – hudičevo seme – se napije bolj od obupa, kakor pa od veselja. Zaradi zemlje in denarja sovraži gospodo. Mesto mu je zoprno, ker je tam vsaka soba podobna zagorski cerkvi. Sedaj je zaradi mesta nekak boljševek, prijatelj negacije, "sovražnik države". Tu se je zagorski "možek" srečal z ruskim mužikom. V Zagroju je silno popularna beseda politika, v resnici pa je Zagorec nepolitičen, ker je individualist in nima smisla za organizacijo.

Zagorec ne čuti lepote svoje zemlje; njegov estetičen smisel je dokaj ubog. To nam kaže zagorska narodna noša, preprosta ornamentika in ne ravno bogata melodija narodne pesmi. O tem priča zunanost in notranost zagorske hiše. Ne "tera kera" kakor Slavonec; skopuha, cigani, prosjači – razsipuje pa, če mu žalost prikipi do grla. Njegovo seksualno življenje je grobo; ni kavalir in don Juan, kakor slavonski "bečar". Nezakonske dece je mnogo.

Ko v zagorska brda dihne jesen, ko rumeni široko listje po vinogradih, se oglasi stara pesem, polna jesenske veselosti:

Još nijedan Zagorec
nije prodal vina,
veselo ga popila
doma je družina ...

Čas trgatve spominja po svoji poeziji na Slovenske gorice, Prlekijo, Zagorec je ponosen na trto. Trta mu je misterij, ki daje najplemenitejši sad, kar ga morejo roditi njegova brda. Zato je zaljubljen vanjo kakor brat onstran Sotle.

Nekje blizu Zlatara je doma čudotvorna Majka božja bistrička. Starodavna romarska cerkev, bogata in ponosna. Pravijo ji: Kraljica Zagorja. V nji je vtešeno hrepenenje Zagorca-materijalista. "Gizdava je Majka božja", govore zagorski kmetje in obdajajo Mater svoje žalosti s sijajem in razkošjem. Kateri Zagorec še ni bil pri Majki bistrički? Kdo še ni slišal njenih zvonov? Romanje je starodavni običaj in noben Zagorec se ne mara zameriti svojim prednikom. Ob romarskih dneh je Bistrica polna kakor daljna božja pot Matere čenstohovske. Procesije prihajajo iz Štajerske, Međimurja, od Save in Podravine. Pestre narodne noše prebarvajo bistrički trg in dajejo živopisane slike, kakor da ih je naslikal Joža Uprka.

Zagorski pejzaž in zagorsko narodno življenje je zapustilo globoke sledove v hrvatski literaturi. Klub navidezni enoličnosti je vendar zagorski milje zelo diferenciran in je mogel dati vsaki literarni struji novih motivov. Iz Zagorja sta zajemala Avgust Šenoa in Josip Evgen Tomič. Duhoviti realist Anton Kovačič je podal v svojem romanu "U registraturi" celo galerijo zagorskih tipov, ki so izdelani z mojstrosko roko, vredno imena Zola. Največji pisatelj Zagorja je Ksaver Šandor Gjalski. Opisal je umiranje zagorske romantike, umiranje aristokracije. Sam je preživel dobo, ko so drug za drugim odhajali v grob zagorski plemenitaši, duhovni bratje Vojnovičevih dubrovačkih "gosparov". V starih "kurijah" je propadala kultura, ki ni imela sposobnosti, da bi se prilagodila "duhu časa". Brisale so se tradicije XVI., XVII. In XVIII. stoletja. Izginjale so sence idiličnih časov; izginjalo je vse, kar je bilo lepega in duhovitega v patrijarhalnih dobarh, ko niso poznali železnic, industrije, "modernih idej". Humanizem, rokoko, barok, romantika ... vse to je našlo na zagorskih brdih svoje posnemalce. Tu so živeli, ljubili in trpeli zagorski don Juani, markize Pompadour en miniature, galantni abééji in duhoviti vitezi. In ves ta sijaj stare, preživele kulture je polagoma ugašal v zagorskih kurijah, kakor ugaša večena zarja ob spomladanskih večerih. Ni se mu hotelo ugasniti, a vendar mu je končno zmanjkalo svetlobe. Še danes stoje mnoge kurije, ali pa polagoma razpadajo na vetrovnih brdih. Gjalski je vedel najti tragičnost tega ugašanja zadnje aristokratske generacije in jo navezati na krepko življenjsko silo mladega rodu, prepojenega z ideali demokracije in realističnih pogledov na svet. Z impresionistično metodo je posvetil v zagorsko dušo in v zagorski pejzaž umetnik stila in učitelj mlade generacije A. G. Matoš. Od najmlajših analizira zagorsko dušo

Miroslav Krleža. Tako je Zagorje vtisnilo hrvatski duši ono, česar slovenska duša nima: tradicijonalnost.

V poeziji je zastopnik Zagorja Dragutin Domjanič. Potomec zagorskih plemenitašev,²⁷⁷ aristokrat po pesničkem občutju. Leta 1917. je izdal knjigo kajkavskih pesmi: “Kipci in popevke”. – Divna je ta knjiga. Domjanič pravi:

Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina,
Da ja Vam pišem tak, kak doma se spomina;
Tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi,
I znam, taj jezik naš, Vi imate tak radi

V “Kipcih in popevkah” je podana v mehkih kajkavških verzih, ki zvene z isto lirično melodijoznostjo kakor najbolj sorodno slovensko narečje, vsa intimnost pejzaža, zavita v dražestni zagorski kolorit. Zdi se ti, da čitaš našega Ketteja:

Spi jalšina

Mesečina
Tenko tkanje tke.
I med breze
Riše steze
Po njih senja pê.
Ali ona:
Kmiči, se kmiči,
Tihi su tiči,
Drema vre gaj i muči
Noči su krila
Zemlju prekrila
Vse si počiva i spi.

---

²⁷⁷ U dnevničkim zapisima Drage Čepulića čitamo: “Domjanić prihvaća srodnost Zagorja i Prigorja, ali veli: ‘Pa ja nisam Zagorac. Ja nisam pisao o Zagorju. Moj kraj je Prigorje’ (...)” *Nepoznati Domjanić*, 1998., 23. Ili: “I još se često pravi pogriješka, kad se piše da je Domjanić zagorac, a on se srdio na to i govorio, da je Prigorac, jer kraj od Zagreba na istok (gdje je Zelina), je Prigorje, dok je Zagorje iza Zagrebačke gore, gledano od zagrebačke strane (...)” *Nepoznati Domjanić*, 18. Prema tome, slovenski su autori miješali zavičajnost i podrijetlo Dragutina Domjanića, a to je Prigorje (sesvetsko Prigorje, vidi bilj. 2 i 3 ovdje) a ne Zagorje. Možda je tada Slovincima Zagorje tamo gdje se govori kajkavski. Odnosno, preko Sutle gledano iz Slovenije, njima je to Zagorje, što je opet ispravno. Istina da su Domjanićeve kajkavske pjesme i u Zagorju rado pjevane i čitane još i danas.

Redkokje je razsuto toliko živopisanih, a skladnih barv, toliko toplih tonov in mehkih besed, kakor v Domjaničevih zagorskih pesmi. Ž njim je Zagorje dobilo kakor Provenca svojega Mistrala.

*Božidar Borko*²⁷⁸

Dragutin Domjanić

Približno pred 30 leti (1892.) je izšla v mladinskem listu "Bršljanu" njegova prva pesem; od tega časa se Domjaničevo ime pojavlja v raznih časopisih: v "Vijencu", "Životu", "Savremeniku", "Srbskem književnem glasniku" itd. Leta 1909. je "Društvo hrvatskih književnika" izdalo Domjaničeve "Pesmi", ki so vzbudile splošno pozornost. Leta 1917. so izšli v isti izdaji "Kipci i popevke", zbornik kajkavske lirike. V svojem hrupu je bila ta knjiga skoraj neopažena; zato pa je zainteresirala javnost v svoji novi obleki: V decembru 1922. so "Kipci in popevke" izšli v krasni bibliografski opremi. Za Božič so prinesli zagrebški dnevnik toplo pisane feljtone o Domjaniću kot zanimivem, originalnem pesniškem fenomenu.

Ljudje, ki ga poznajo, pripovedujejo, da je tih in skromen; tiho, skoraj neopazno gre skozi življenje. Rojen je leta 1875. v Krčih v okraju Sv. Ivana Zelina. Njegovi roditelji so bili stari zagorski plemenitaši. V XVII. stoletju so Domjanići "pobunili" nižje plemstvo proti višjemu. Adan Sigismund Domjanić je pisal latinske pesmi; odlomek ene teh pesmi je D. M. Domjanić postavil za motto svoji prvi pesniški zbirki²⁷⁹ (1909.).

Na zagorskih graščinah kjer je preživel svoja mlada leta, je bil ohranjen duh umirajočega hrvatskega fevdalizma. Slike in drugi spomini njegovih davnih prednikov so mu kazale zvezo med preteklostjo in sedanostjo.

V starih omarah so ležale knjige iz 18. in desetletij 19. stoletja.

Interier v teh širokih, polmračnih sobah je spominjal na bidermeyerske čase, na dobo Luisa XV., na predilirske dni. Rodbinskim tradicijam so se pridružile regionalne posebnosti.

---

278 Objavljeno u *Slovenskom narodu*, LV., št. 189 (od 22. kolovoza), Ljubljana 1922., 1. Domjanić sigurno nebi pristao na to da ga Borko naziva Zagorcem, prije bi bio za to da ga se zove Prigorcem. Vidi bilj 76 ovdje.

279 Čepulić je u svojim dnevničkim zapisima i to zapisao, da je pitao Domjanića "zašto nije na izložbi 1.000 godišnjice hrv. kraljevstva na kojoj je izložen rukopis onog pjesnika Adama Sigismunda Domjanića, njegova pretka, reče tom zgodom, da je on metnuo motto iz pjesama pretkova na čelo svoje prve zbirke, da označi svoju pjesničku baštinu." *Nepoznati Domjanić*, 14.

Zagorje je pokrajina mirne in blage lepote, ki nudi pesniškemu občutju obilo kontrastov. V ljudskem življenju se opažajo močne sledi fevdalizma, priroda je skopa, zato pa brda s svojimi goricami, kurijami, vinskimi kletmi in kapelami tvorijo poseben tip, ki spominja na nekatere belgijske in holandske pokrajine, kakor jih opisujejo ali slikajo regionalist Rodenback, van Gogh in drugi.

D. M. Domjanić, nežna, vseskozi lirična duša, se je že v mladosti naužil poezije zagorskega miljeja in od čarobnega mleka Krčev in Zeline živi še danes. Po dovršenih pravnških študijah je stopil v sodno službo, kjer je dosegel lepo karijero. Svoj čas je objavljajl v "Savremenuku" in v drugih časopisih tople in prisrčne ocene slovenskih lirikov. Zelo ceni Ketteja, Murna, Župančiča. S slovensko liriko ga je zbližala predvsem njegova ljubezen do "sladkega kaj" in pa sorodno pesniško razpoloženje, ki se giblje okoli zemlje, kmetiškega miljeja in spominov na preteklost.

Njegovo pesniško razpoloženje je nagnjeno k reflektivnosti, k tragičnosti in k simbolizmu. Kljub pesimističnim akordom, ki zazvene semtertja v njegovi prvi pesniški zbirki, pa v Domjanićevi liriki ni opaziti jačjega poudarka omenjenih nagnjenj. Domjanić je artist; stoji morda bližje romantiki kot tako zvani "moderni".

Rad opeva pokrajine in ve odkriti njihove najnežnejše "štimunge". Prva zbirka je pokazala Domjanićevo zaključeno pesniško osebnost. Uvodni del "Život" vsebuje fragmente pesnikovega svetovnega in življenskega nazora; tu se nahaja tudi pesem "Plemkinji", v kateri pravi:

Jer ti se gnjušaš ko i ja
od svake duševne prostote.
Ti ljubiš plemstvo čiste misli
i vječne bestvorne ljepote ...

"Minula proljeća" in "Kanconier" kažejo Domjanića kot finega erotika. Tu in tam zazveni njegova trubadurska struna z neko – rekel bi – metafizično fineso, ki diči moderne ruske erotike. V ostalih pesmih je globok pokrajinar, ki kaže mnogo čuta za najsubtilnejše življenje narave. Šumenje vetra na jesenskem strnišču, prihod noči na žitno polje, tišina temnih noči, molk mrtvih jezer, svitanje poloblačnih jutur, razpoloženje ob morju, osutje cvetočnih drevov in podobni motivi vzbujajo v Domjaniću najtiše odmeve, ki jih zna izraziti v formalno dovršenih in neprisiljeno tekoćih verzih.

Profesorji so ga uvrstili med "moderne"; v resnici pa je Domjanić tako globoka lirična natura, da ga je težko uvrstiti v kako strujo in mu vsiliti kakšno

koli tendenco. To je poezija, ki je samemu sebi namen in smoter in ki je v vseh dobah.

Domjaničev izredno razviti čut za pokrajinsko poezijo je privedel pesnika na nekoliko smelo stranpotico: začel je pisati kajkavske pesmi, da na ta način še bolj podčrta svojo ozko sožitje z rojstno pokrajino in njeno dušo. Poizkus je smel. Domjanič je zastavil vso svojo pesniško preteklost, ki bi ga obledela v hipu, ko bi jo oblatila banalnost.

Kdor piše pesmi v dijalektu, je v opasnosti, da postane smešen in zabaven. Domjanič je pa kljub kajkavskemu narečju ostal – isti; pokazal je celo, da se dá njegova aristokratska poteza združiti s kajkavsko govornico. V tem oziru je Domjanič osamel pojav, ki bi bil npr. na Slovenskem nemogoč, ker bi izgubil umetniško dostojanstvo in padel na nivo kakega Petra Skuhale iz Prlekije.

“Kipci i popevke” so krasen lirični zbornik, ki ima trajno vrednost. Kajkavščina je zelo pripravna za izražanje liričnih emocij, zlasti ker ima obilno moških rim, ki zvene mehko in mlodično kakor ruske. V “Kipcih in popevkah” je podan kolorit Hrvatskega Zagorja, kot so ga v nevezani besedi očrtali Ante Kovačić, Ljuba Babić – Gjalski, A. G. Matoš.

Slikovitost pokrajine se lepo izprepleta z narodnim življenjem, zlasti z erotičnimi momenti. Oživila je poezija vlastelinskih dvorov s topoli, poezija kapelec na hribu z belimi oblaki v ozadju; čutimo dušo ubogih zagorskih vasi, kjer je najnežnejša poteza malo okence s cvetočimi nageljni; zadiše nam logi in njive v svojih različnih “štimmungah”. Ena najlepših pesmi je ona o ciklamah, odsev krvavih vojnih let: Log je posut z dišečimi, rdečimi ciklamami, ki jim ni števila; baje je bilo na tem mestu pokopališče, sedaj pa cveto ciklame; nedaleč stran teče “železna cesta”, koder se vozijo vojaki “prek brega in dola”. Vozijo se, neprenehoma vozijo in kjer so najhujši boji, so gotovo “naši”. In širijo se grobovi in pokopališča rasto čez zemljo, vasi in mesta.

I došla je noć ili žalost
Na nebo i zemlju i na me
I videl sem vsigde po svetu
Ciklame, krvave ciklame

Kot izraz prisotno liričnega in sentimentalnega razpoloženja naj sledi iz Domjaničeve zbirke “Kipci i popevke” dražestna pesem: *Kmiči se...*

Kmiči se, kmiči
Tihi su tiči,
Drema vre gaj i muči

Noči su krila
Zemlju prekrila
Vse si počiva i spi.

Zvončeki plavi
Spiju v travi
Rosa se drobna sveti
Steze su male
V mehenu stale
Vodit več nikog ni.

Noč ti vsa pada.
Kaj bi sad rada.
Želja za ljubavlju, ti?!
Prešli su rani
Mladosti dani,
Spi, moja želja, spi!

*B. Borko*²⁸⁰

Dragutin M. Domjanić: *Izabrane pjesme*, Zagreb, 1924. redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1922. str. 184

*Vazda sam maštao, odviše snivao,
Života ni mladosti nisam uživao,
Pa sva moja mladost pjesme su te.
(iz Epiloga u izdanju *Pjesama*, 1909.)*

Izbor vsebuje blizu sto zgledov in 55 strani uvoda, kjer Vladimir Lunaček pregledno podaje razvoj Domjanićeve osebnosti... Vse do zadnjih desetletij minulega veka se je od književnikov zahtevalo dejstvovanje v idealističnem ilirskem zmislu, ki ga je v politiki zasledoval dr. Ante Starčević, v poeziji pa August Šenoa, avtor nacionalistične budnice "Budi svoj", brezobzirno zametajoč naturalizem kot plod modernega znanstvenega, torej mednarodnega pozitivizma. Gjuro Arnold je po njem podedoval svoj lirizem in ilirizem, nič manj nego tipični zlagatelj domorodnih davorij August Harambašić. Ko je vlada po macchiavellističnih načelih pritiskala najjače, se je število pravih hrvatskih rodboljubov silno zmanjšalo, meje književnosti pa so se zožile bolj nego kdaj. V tej dobi se je pojavila moderna s svojim individualizmom in z njo med prvimi Domjanić.

---

280 Objavljeno u *Jutro*, št. 24, 1923.

Dotlej se je pesnik smel ločiti od ljudskih množic edino v svojem razmerju napram ženi, t.j. v sili svojega temperamenta. Naš naslovnik, aristokrat v polnem *obsegu*, zavrača naturalizem in okus občinstva v imenu svojih prednikov. Čutljiva, ponosna narava, pripravljena vsekdar na največjo žrtev, mu sicer brani, da bi bil sebičen egoist, a ker veruje v neko posebno življenje, samo njemu lastno, je postal samotarski egotist. Da mu je telo tolikanj zdravo kakor Mažuraniću ali Jakšiću, bi bil gotov tekmeč Friedrichu Nietzscheju. Tako pa je fizično šibki bard enak neki sili, ki se čuti nekod iz daljine nalik ultravioletnim žarkom. Že v njegovih prvencih "Pelinovo cvijeće" brni schopenhauerski pesimistični prizvok, različen od puhle črnog lednosti prejšnjega pokolenja, ki se banalno želi umreti. Domjanić hoče živeti, vendar po svoje, ker običajno življenje mu je zgolj podoba bednega umiranja, smrt pa:

I što je smrt?! To čovjek uvijek pita,
Tek pregršt zemlje, odgovor je njem.
Zar u tom blatu sva je svrha skrita?
Ni to ne mogu ja da vjerujem.

V polovici 90-tih let je priobčil granese "Ridi pagliaccio!"; motiv iz Mendèsove drame "La femme de Tabarin", populariziran po Leoncavallovi operi. Čitalci so občutili vsebino kot zaušnico. Ne Nikolić, ne Vidrić nista ob svojem nastopu napravila tolikšnega vtiska. Domjanićeve pesmi in Bukovčevi portreti so utrli pot moderni. Svojemu vzoru sicer ni odredil jasnih mejá, znajoč, da življenje nikdar ne more biti eno drugemu enako, vendar verjame "u zadnje spoznaje duboki mir" (Confiteor). A ker je človek s petimi čutili, ga včasih zamami užitek:

Ja hoću živjeti, makar tren,
Pa makar zato mrijet, Carmen!

Takšnih želj ni pred hrvatsko moderno im po njej še nihče krepkeje izrazil. Medtem ko so se mu rojaki razumniki v svojem pesimizmu, ki so ga oblasti vredno rade podpirale, vdajali životnim nasladam, je moral naš anahoret opeotovano priznati:

Već mi dotužilo stradat u čemu i prijegoru nijemu,
Dok se naužili drugi, a ja sam tek čezno, a čemu?

Tako v dvovrstičnicah "Život" in slično se izpoveduje v kiticah "Htio bih":

Srcem sam uvijek ostao dijete.

V osamelosti si je bolj širi svetovni nazor. Medtem ko hrvatsko pismenstvo

vse do pred nekaj leti vobče ne pozna religiozne note, najdeš večkrat pri Domjaniću nemirno vprašanje: kaj je naš namen?

Naslednjo stopnjo v njegovem razvitku bi lahko nazvali beg v rokoko in barok, kamor se je o priliki zatekal tudi Matoš. Tu se je zamikal v obiteljsko tradicijo iz slavnega 18. veka, ko so mu plemeniti predniki uživali lepe čase na rodnem posestvu v Krčah. Vodi ga njegova "gospodarska volja".

Počinem rado uz žubor fontana,
Mlade markize i parkovi drevni
Draži su meni od kramara novih,
Draži neg život taj grubi i dnevni.

Mnogi posnemovalci so ga krivo razumeli, pevajoč o groficah, o grajskih vrtovih in amoretih, koder so se razprostirale same šume in krulile svinjske črede, kar je moralo seveda smešno delovati.

Slabokrvni sanjač se je odrekal strastem in slastem, zato je njegova poznejša erotika povsem poduševljena. Ta poteza je napravila iz njega edinega dekadenta v hrvatski moderni. Dovedla ga je tudi v budhizem:

Al duša mi nije se smiriti mogla
U mraku Nirvane, gdje želje sve gasnu.
Ja čezno sam natrag, da živim i stradam,
I da bar jedanput još vidim te krasnu.

V poslednjem razdoblju se naš lironoša vrača k narodu, k množicam. Kot sodnik se je dr. Domjanić naučil korenito spoznavati ljudstvo in je ljubiti. Balkanske vojne in svetovni požar so mu razodeli, da je nezavisnost in svoboda sad žrtve, pri akteri posameznik zataji svojo individualnost in jo podredi celoti. Tako je s svojim primerom podkrepil Le Dantecovo podmeno o samoraslem mladiču, ki sčasoma bolj in bolj privzema priznake svojega plemena. Če je poprej pel:

Čisto mi čelo i savjest je čista,
Ne trebam trobojkom skrivati grudi,
Da l' mi je u srcu narod i ljubav,
Tko ima pravo, da sumnja i sudi?!

je sedaj z zanosom ubral strune na čast srbskim borcem: 1912, *Vi umirete*, Vladimiru Vidriću itd. Opustivši svoj individualistički ekskluzivizem, je hkratu stopil bliže svojim kajkavskim rojakom in zdaj pa zdaj zakrožil "prav horvac-

ki”): Takisto so nastali “Kipci i popevke”, o katerih sva prad leti z Golarjem²⁸¹ poročala na tem mestu.²⁸²

Domjaničev stih je preprost in tekoč. Teških oblik se na splošno ne loteva. Tu pa tam kak motto kaže na drage mu vzornike: narodna pesem, Župančič, Kette, Verlaine, zlasti Rusi, kot Ljermontov in Puškin, iz katerih je posamezne vrstice ponekod kar neizpremenjene vplel v lastne kitice, nadalje P. Althof in drugi Nemci. Tako vsebuje “Poslednje pismo” – morda nehote – dosloven verz iz Heineja: Und ich hab’ es doch ertragen, aber fraget nur nicht, wie (Ipak preboljeh i tiho se smirih, / Samo me nemojte pitati, kako).

A. D.²⁸³

Dragutin M. Domjanić

Skica – B. Borko

1.

Pesniškemu delu Dragutina M. Domjanića bi mogli očitati, da ni sodobno. Njegovi osnovni elementi so: senzibilnost, sanjarstvo, beg od realnosti, asocijalnost. Oblika je izbrušeno artistična. Teh elementov ni v našem času. Nova poezija je prepojena z življensko energijo; je ne spremlja imaginarna “muzika sfer”, marveč divji ritem prevratov. Današnja poezija je refleks podzavesti, zato je vzburkana in na videz kaotična. Njena beseda je bolj dražilna in opojna nego tolažilna in pomirjevalna.

Poezija Dragutina M. Domjanića bi bila s tega vidika “stara”. Ali tak očitek ne zadane bistva lirike. Njena naloga ni, da za vsako ceno verno odraža svoj čas. Mogoči so vsi stili poleg prevladujočega. Prava lirika bodi zvesta edino-le pesnikovi osebnosti. Od nje zavisí, ali in kakšno podobno bo dala svojemu času. Dragutin M. Domjanić roma skozi naš čas, z očmi, ki najrajši zro v minulost. Z dušo, ki najrajša sanja. Hodi kot tujec po svetu, ki nima ušes za njegove najbolj odbrane besede. V brutalnem kipenju sedanosti je njegova poezija romantika in sentimentalna idila. V nji je tiha intimnost starih, dragih spominov, mirna, neskajljena lepota dragocenih miniatur. Tako se skloniš k šopku vijolic ali čitaš davno antično zgodbo izza časa, ko so ljudje še verovali v stare bogove.

---

281 Cvetko Golar (Florijan, 1879. – 1965.).

282 Golar je o zbirki *Kipci i popevke* pisao u *Ljubljanskom zvonu*, XXXVIII., 1918., 513.

283 Objavljeno u *Ljub. zvonu*, XLV., 1925., 564-566. Autor potpisan sa “A. D.” je Anton Debeljak (1887. – 1952.).

Kakor hrvatska moderna sploh, je bila tudi Domjanićeva poezija koncem devetdesetih let in na začetku 20. stoletja pod vplivom francoske simbolistične in impresijonistične lirike. Tudi njo je oprášil pelud dekadentskega nastroja. Ali Domjanićeva senzibilnost ima globočji izraz: je podedovana in vsrkana v okolju, ki je bilo še polno nesodobnih elementov. Domjanićeva pesem ni po svojem duhu buržoaska, kakor so n. pr. pesmi njegovih vrstnikov M. Begovića, M. Nikolića in drugih. V nji je skrita zadnja, agonična, vse odpuščajoča nežnost stare izživete kulture. Iz nje govori v rodovih kultivirana odbranost.

Dragutin M. Domjanić je potomec hrvaškega nižjega plemstva. Plemič v poeziji kakor R. M. Rilke, zato tudi tako sanjav in nežen. Še njegov oče in ded sta živela v ožjih spominih na baročno kulturo. Videla sta naglo propadanje hrvatskega fevdalizma in dekadenco vsega, kar je bilo odbrano po Horacijevom: *Odi profanum vulgus ...* Zagorsko plemstvo je bilo še v prvi polovici 19. stoletja nosilec regionalno pobarvane, s poslednjimi krči umirajočih izpolnjene romantike. Njegova senzibilna prefinjenost je bila i smešna i tragična. Turgenjev je v studiji o Hamletu in donu Quijottu dobro opozoril na značilno lastnost vseh izrazitih človeških tipov, da so hkrati smešni in tragični. Take, ne toliko originalne kolikor izrazite plemiško-dekadentne tipe, je podal v svojih povestih in romanih Šandor Gjalski. In četudi njegov kritik. I. Nevestić podčrtuje smešno, netragično usodo teh večno o preteklosti sanjajočih, lenih in zapravljivih zagorskih plemičev, se nam vendar zdi, da je bil v tej smešnosti kos donkihotske tragike. Vsak umirajoči družabni sloj se vidi nastopajočemu razreket v individualnem, če je samo umiranje tragično. Dragotinu M. Domjaniću je bilo dano, da ohrani v svoji poeziji vonj te smrti, nje melanholične privide, njeno vročično sanjarstvo. Gjalski je doumel socialno umiranje zagorskega plemstva epično in je ustvarjal epigonsko blede junake. Domjanić je občutil zaton hrvatskega fevdalizma lirično, kot čuvstvo, sliko in ton, zato je naravnejši, izvirnejši in intimnejši. Zbog tega ima njegova poezija tudi ondi, kjer se zdi, da je subjektivni moment docela izločen, v njegovih kajkavskih slikah ("kipci"), transcendentalen vonj mirnega, idiličnega sveta in sladko navivnost zagorske domačnosti – vonj v plemiških domovih dozorele romantike.

2.

V osebnosti Dragutina M. Domjanića je tedaj determinirano prav tisto, kar je vrec pesniške sile: čuvstvenost. Pesnikova čuvstvenost je preobčutljiva; v njeni razneženosti zaznavamo dediščino prednikov (pesnikov ded je pisal latinske verze) in elemente umirajočega socialnega osredja, izpolnjenega s tra-

dicijami in z odbrani kulturnimi vplivi. Ta glasnik minevajočih lepot, pesnik večera socialne dobe, ki tone brez nadeje v novo jutro, je dobil skoroda naravno pravico, da ubira melanholične strune. In zares je osnovni ton Domjanićeve lirike globok, otožen moll. Praviloma je pesnik samo takrat uporniškega duha, če je zrasel v okolju, ki je ionizirano po mladostnem, neizživetem elanu prebujenega ali prebujajočega se družabnega razreda. Domjanić pa je preživel za pesnika najvažnejšo dobo v starih zagorskih graščinah, med ljudmi, ki so vsi čutili tragiko zatona. V biografiji na koncu njegove prve pesniške zbirke “Pjesme” čitamo: “Ta sredina brez mlade moške energije, navdihnjena z nemško romantiko, s spomini na fevdalne čase in z bojznijo pred bodočnostjo novega časa, je udarila v prekrasnem kraju našega Prigorja pečat Domjanićevemu življenju in poeziji.”

Zbirka “Pjesme”, ki vsebuje pesnikovo liriko nekako do leta 1910., je njegov najizrazitejši dokument, zakaj poznejša kajkavska idilična poezija se nam vidi le pozni sad resignacije po boju s silami, ki so v tej knjigi v konfliktu s pesnikovo občutljivostjo in silami, ki so v tej knjigi v konfliktu s pesnikovo občutljivostjo in imaginacijo. Že sama razdelitev pesmi je značilna. Zbirka obsega šest delov, izmed katerih so posebno pomembni naslovi: “Život”, “Minula proljeća”, in “Sanjarije”. Pesnik skuša doumeti in občutiti življenje, nato pa razmišlja o minulih pomladih in se udaja sanjarenju. “Kanconijer” je zbirka pozne trubadurske poezije. Pesnikovo umevanje življenja je na prvi videz pesmistično. Ali to umevanje je bilo premalo racionalno, da bi bilo privedlo k titanskemu obračunu z življenjem, kakor ga srečujemo v poeziji. S. S. Kranjčevića. Vzlic pesmistični izpovedi v pesmi “Ridi Pagliaccio”, v “Životu” in v “Tajni”, je Domjanić v odnosu napram življenju bolj melanholik kot pesimist. Pesimizem – to nam potrjuje splošno znana izkušnja – izvira vedno iz umstvenega spoznanja in je rezultanta doživljene ali v mislih izkonstruirane življenske filozofije. Melanholičen odnos je drugačen: v njem drhti žalost za minulim ali minevajočim, bolešno spoznanje ničernosti sveta, nenasičeno hrepenenje za nedosežnim; iz njega čutimo rahlo boleost odpovedi in podzavestno težo neizživetega ali slabo izživetega življenja. Pesmistične življenski nazor je sad izkušenj, posledica razočaranja z naivnim realizmom, medtem ko je melanholija mirna bolezen čuvstev ali zagrenelost romantično nastrojenga duha. Tak melanholik je Domjanić. Manjka mu vere v življenje, kakor je nedostaja vsem, ki so predestinirani, da s svojo preobčutljivo dušo izražajo propadanja kakšnega socialnega sloja ali kulturnega tipa. Boli ga razočaranje, ne more se prilagoditi brutalnim zahtevam življenja, zakaj:

Srcem sam uvijek ostao diete,
uvijek, ko pauk sitne si niti,
pleo sam maštom koprenu tanku,
htio sam žića beznade skriti.
Strgaste nju, okružiste mene
borbom za kruh bez milosti gadnom,
i jer sam isko značaj bez sjenke
sanjarskom ludom zvaste me jednom,
a dok za uzori kleco sam viek,
vi ste digli još časniji tek.

Posledica tega je nemir in pesnik kliče svetu: “Dajte mi smirit se, bilo ma gdje!” Včas se mu zahoče življenja za vsako ceno; v takih trenutkih kliče n. pr. “Amo šampanjca” in s tipično resignacijo dobe Ludovika XVI., ki je zamirala v zagorskih plemiških kurijah stoletje kesneje, nagiblje k ustnam čašo užitka:

Pjena je slatka – kad blizu je talog,
uvijek je doba još razbiti čašu!

Življenski problemi ostanejo pri pesniku nerazrešeni; njegov ideal se pre-makne v imaginarnost:

Al vjerujem u dalek ideal,
pa makar ga i onda istom našo,
na nepoznati prekogrobni žal
kad jednom stupim...

Svoj odnos do življenske stvarnosti uredi pesnik z mirnim poklicnim delom in s pesniškim stvaranjem, ki mu dovoljuje kult lepote, odbranosti in ukusa. V pesmi “Plemkinji” čutimo to aristokratsko izoliranost mladega Domjanića:

Jer ti se gnjušaš ko i ja
od svake duševne prostote.
Ti ljubiš plemstvo čiste misli
i vječne bestvarne ljepote,
ti mrziš sviet, što znojnom rukom
prinosi žrtve boštvu tiela
i trga smjeloy misli kreljut
i tihoj sanji krilca biela –
ti mrziš sviet taj ko i ja.

Pesnikova nemoč in neoboroženost v boju z življenjem je posledica dejstva, da pesnik tega življenja sploh ne razume. Značilna, dovolj znana poteza vsake romantike. Od nje poteka prednost, ki jo ima pesnik pred onimi, ki mislijo, da razumejo življenje. Pesnik vodi svojega čitatelja proč od stvarnosti, v zasajene pokrajine, v prirodu, ki je osvetljena z njegovo lastno, kakor mesečina mehko dušo, v kraje, kjer ni čutiti trušča in nemira vsakdanjega življenja; kjer ni večne pristude nad človekom. Ne analize življenja, ne razpečatenja njegovih skrivnosti, ne boja s svetom, četudi boja s prezirljivim posmehom na ustnah – marveč sanj in utehe se hoče pesniku. Po prvih krizah in spopadnih postaja njegova poezija čedalje bolj prosta vsake meditativnosti, dokler se ne zjasni v vedrino popevke, ki se po barvi in tonu, po preprosti govornici približuje narodni pesmi.

V zbirki “Pjesme” prevladujete senzibilno doživljanje prirodnih nastrojev in trubadursko sanjava erotika. V ljubezenski liriki (“Minula proljeća”) drhti sladka naivnost. Kakor galeb, ki se zaželi morja, leta pesnikova misel k ljubici; rad bi jo videl kot ciklamo in sebe kot sapico, ali pa se sklanja k nji kot zlati žitni klas k rdečemu maku. V to blago iskanje ljubezni se vlivaju spomini, zdaj svetli zdaj mračni: cvetoči glog, vonj akacij, ki zaveje čez samostanske zide, žitna polja, senožeti, vse pripoveduje o tem, kar je bilo in o koprenju po tem, kar ni moglo biti. V to erotično liriko vplete pesnik tudi Kettejeve verze:

Uzalud mi, uzalud sve,
zaboravit ne mogu ne!

V “Kanonieru” se izgublja v svetu pravljic. Sanjari o romantični ljubezni s plemkinjo ob jasminovem grmu, o daljnji deželi cvetočega lotosa, o davnih markizicah, o starih gradovih, kjer so

stare gitare sa malo još struna,
mrki portreti na ruševnom zidu,
satovi drevni, što jedva još idu,
sumračna soba, sva šaptanja puna.

To je odmev zdavnaj minule noblese in glanterije, poezija grajskih parkov, njih nasadov, vod in kipov, odblesk sveta, ki se zrcali v pesnikovi duši napol resničen napol imaginaren: svet polrealizma in polromantike kakor na Böcklinovih slikah. V “Sanjarijah” se zopet spominja minulih lepot in doživetij, ki so zapustila v duši grenko sesedlino otožnosti in spoznanja, motri prirodu v njenih izpremenljivih nastrojih in očituje ponos proti svoji Gospej kakor naš Kette:

Poniziti se ne znam ja,
pred čovjekom još nisam kleko
i zadnji zbogom nisam Vam,
ne, svojem snu sam rekô.

Povsod tedaj minulost, sen, potreba pozabe in utehe. Njegova priroda ("Slike in pričanja") je baročno pestra in oživljena z mitološkimi bitji; nekatere slike spominjajo olimpsko vedre poezije Vladimira Vidrića. Šumenje vetra nad jesensko ravnico, prihod noči na žitno polje, tema na jezeru, svitanje poloblačnih juter, minljiva nežnost cvetočih dreves – ti in podobni motivi so v skladu z melanholičnim tonom, ki se oglašča na vsej klavijaturi pesnikovih čuvstev.

Čeprav ima Domjanić dokaj pesmi s pomladnimi in poletnimi motivi, je vendar v njegovi poeziji največ jesenskih barv: temni oblaki in rumeno listje, ki šumi v vetru, simbolizira pesnikovo prebujenje iz sanjarenja, kjer je gledal svojo prirodo, reflekse lastne duše na spečih jezerih in tihih gozdovih z Driadami. In kakor koračnica pošasti se nam zdi pesem o jesenskih meglah:

Idu već magle sa pokajnim ruhom,
spuštaju teško nad strni se suhom.

Sive su usne, a sliepo im oko
mrtvo, u očnice skrito duboko.

Idu ko sablasne vojske bez zvuka,
prekrivši polja, što puna su mûka.

Ob tem "marche funèbre" jeseni je tako tiho, "da šutnju je čuti". In registrirano veli pesnik:

Zastri sva okna, to jesen sad ide,
mogle bi magle da dušu nam vide.

3.

Po krčevitih krizah senzibilnosti, po zanosnem premirju med realnim življenjem in deželo pesniških sanjarij, nastopa doba, ko Domjanić zapusti markizice in grajske parke, ko se na vitez odpove tudi svojim melanholičnim goslim – les sanglots longs des violons de l'automne (Verlaine) – in ubere strune dočela nanovo. Tu se začena njegova kajkavska poezija, ki je zbrana v dveh zbirkah: "Kipci in popevke" (leta 1917.) in "V suncu i sencu" (1927.). Njegov preokret od aristokratske snovi k pesništvu, čigar plebejstvo je dovolj označeno s tem, da je zloženo v narečju, ni tako nenaraven kot se vidi na prvi pogled. Tudi

tu je v prvi vrsti odločil pesnikov psihološki odnos napram vsakdanji okolici. Domjanić čuti, da je dokončno propadla zagorska romantika in da tempo modernega življenja neizprosno ruši zadnje trhle sledove fevdalizma. V hrvatskem svetu se je popolnoma uveljavil meščanski živelj, čigar literarni izraz sta bila i realizem i moderna. Ostanki nekdanjega vladajočega razreda so potisnjeni v vrsto inteligence z državnimi in svobodnimi poklici; obračajo se med dvema socialnim kamenoma: meščanstvom in kmeti. Meščanstvo se vdaja čedalje bolj pohlepu po materialnih dobrinah in se toli naglo prenavlja, da ne more razviti čuta za tradicionalne vrednote in za notranje, duševno uživanje življenja. Iz njegove nasičene atmosfere zamika pesnika nazaj k naravi. Sem ga zvabijo tudi spomini na mladost. Tu je še svet idil, svet od moderne civilizacije nepokvarjenega ljudstva z njegovim spoštovanjem, tradicij, z njegovo vero, z njegovim socialnim cenzusom. Pesnik občuti silneje nego kdaj poprej vonj domačnosti, sladki dih zagorske zemlje, lepoto pokrajine z gozdnatimi gorami, s prikupno konfiguracijo podgorskih tal, z vinorodnimi griči, z nekam miniaturnim in hkrati toplim značajem vasi in cerkva s številnimi stezami in cestami.

Ta pokrajina ima "staro hrvatsko dušo", - to je Matoševa "dobra, poštena Kroacija". Domjaniću je ta tip hrvatska čuvstveno najbližji, saj ga spominja stara plemstva, ilirizma in leta osem in štiridesetega. V poudarku regionalne zavesti vidi protest zoper prodiranje materialistične civilizacije; hrkati pa mu regionalizem poenostavlja poezijo in jo vrača k ljudstvu, kjer še cvete idilična preprostost in naravna srčna toplota.

Tak psihološki razvoj si zamišljamo ob prelomu Domjanića – aristokratskega trubadurja in Domjanića – kmečkega poeta. V jedru je tudi njegova nova poezija zgolj beg od realnosti in sanjarsko doživljanje; tudi ta kmečka idilika je sad pesnikove senzibilnosti. Brez dvoma pa so se tej psihični potrebi pridružili še vnanji vplivi. Literarni regionalizem se je zagledal zlasti v francoske vzore, saj je bil A. G. Matoš prinesel iz Pariza novo, impresijonistično promatranje pejzaša in ljudskega življenja, bolj ali manj zakrinkano novo romantiko in je sam opeval v arhaističnem sonetu stari Grič, krv Ilira in solzo Matije Gupca:

Ta žuhka suza, slatka kao k a j.

Sladki "kaj" je zamikal Domjanića, iščočega ton in barvo hrvatske starine – zagorsko z vinsko trto ovito Romantiko -, imel pa je odmev tudi sicer; Matošev učenec in tovariš pesnik Ljubo Wiesner je osnoval revijo "Grič", ki je bila – žal le kratko časa – prvi organ artističnega regionalizma. Domjanić se je vrhu tega mnogo bavil z rusko in slovensko poezijo. Izmed nemških pesnikov mu je bil najbližji Heine – odtod elementi nemške "Lied" v njegovi kmečki poeziji –,

izmed francoskih pa Verlaine, zopet mojester v slikanju čuvstev. Slovenska in ruska poezija ga je utegnila ogreti za melodiko, ki jo dajejo verzom moške rime, ki jih je v kajkavščini izdatno več nego v štokavščini.

Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina,
Da ja Vam pišem tak, kak doma se spomina,
Tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi,
I znam, taj jezik naš Vi imate tak radi.

Tako se začinja v zbirki "Kipci in popevke" pesem, ki v nji opeva mesec rožnjak (slovenski rožnik) in pravi o maju, da

..... to ime vučeno
Nam čisto strajinsko je, je l' zmislil Vas na kaj?

V vsem: v govoru, v imenih mesecev, v zagorski prirodi, išče pesnikovo čuvstvo, žejno pozabe in idile, domačnost. Domačnost upija vase vizualno: odtod predvsem Domjaničev pejzaž, ki ima po navadi vinograde (torej hribe), številne ceste in steze (beseda put, putevi se pri njem zelo često ponavlja in res je Zagorje izprepleteno z mnogimi stezami, ker je gosto obljudeno), potem cerkve in kapele, jagnedi ob cestah, kmečke hišice ("starinske, z visokimi krovi") prisojna pokopališča, stare graščine, vrtove in travnike s cveticami, gozdove in njive. Domačnost je v ubrani celoti vsega tega, v "kipecu", ki se zazrcali v pesniku, v skrivnosti idiličnega nastroja, v individualiteti pokrajine. Dalje zaznava domačnosti s sluhom: čuje popevke fantov in deklet na vasi in med trtami, uživa v petnju ptičev, ki tudi pojo "drugac" ko drugje. Stari rekvizit vseh lirikov se pri Domjaniču zlije z individualiteto pokrajine in ga ne moremo ločiti od pesnikovega Zagorja. Sem gredo glasovi procesij, poezija jutranjih maš in muzika zvonov nad brdi, ki še bolj zveni iz zagorskih pejzažev Ljube Wiesnera in Zvonka Milkovića. Naposled je v tej domačnosti mnogo vonja. Vonjajo stare reči po dragih, davnih spominih, diše cvetlice ("Glicinije pak se zaplavile i slatko dišeč me pozdravile" itd.), vonjajo jutra in večeri; dekletom diše nedri po cveticah, prst vonja in vsa pokrajina je polna vonja... Najsilnejši so, kajpa, vizuelni efekti, ki so najbolj v skladu s pesnikovim artizmom. Domjaničeve kajkavske pesmi so ali popevke (pesmi nastroja) ali pa kipci (slike, imaginistična poezija).

V izražanju nastojenja je poln mehkode in iskrene sentimentalnosti, ki jo zaznavamo v tej poeziji kot dano dispozicijo. V slikanju prirode ume s preprostimi sredstvi narisati podobo, ki se ji da še težko kaj dodati. Citiram začetek pesmi, ki v nji opeva mesečino in ki pričuje, koliko pripomore pesniku k melodijoznosti kajkavska, tako rekoč slovenska poetika:

Spi jalšina.
Mesečina
Tenko tkanje tke
I med breze
Riše steze,
Po njih senja pè.

Na te črne,
Oštre trne
Sipa svetli cvet,
Pak te pela
V bela sela,
V čudni tihi svet.

Samo v gori
Tam med bori
Kut je mraka pun.
Tam na malih,
Kmičnih valih
Bel se ziblje čun.

Takih kolorističnih motivov, ki združujejo v sebi mirno barve še melodiko besede in dinamiko dogajanja (sanja, ki hodi po stezah itd.), je v Domjaničevi liriki vse polno in ji dajejo osobit čar, ki obstoji iz dveh efektov: preprostega in blagoglasnega izraza in obilne barvitosti. Vzorna pesem v tem pogledu je tudi "Međimorska" v "Kipcih in popevkah", ki opisuje s klasično preprostostjo narodne pesmi in hkrati z rafinirano čuvstvenostjo moderne poezije dekliško in fantovsko ljubovanje ter polaga v međimurski pejzaž s cvetočo ajdo dražestno ljubezensko komedijo:

Kratki srebro hajda cvete,
K njoj se pašči drago dete,
Hajda jošće zrela ni
Da bi mogla žeti ti!

Čez hajdinu steza vodi,
Po njoj duša moja hodi.
Kaj ti dobro puta znaš,
Da ne zajdeš v glibi šaš.

Vre i zvezda se zažiže,
Dalko je do tvoje hiže,
Komaj joj se vidi dim,
Hodi, pucek, rajši sim.

Fant vabi dekle in gleda bele oblake, ki "išče si pajdaša vsaki", ali dekle je "strašno gizdava duša" in gre mimo: bržčas k drugemu.

Ali kad bu hajda zrela,
Kad buš pak se verit štela,
Bum škrljak na vuho del,
Ne bum te nit poznat štel!

V teh pesmih srečuješ mimo slik, ki se jim pozna konstrukcija, verze, ki se nam vidijo lirično tako čisti in dozoreli, kakor da bi nastali v mesečnih nočeh daljnega vzhoda, ko je največji mojster Li-Tai-pe popival s svojo senco in z luno. Nekatere pesmi so tako primarnolirične, da so brezčasovne. Zdi se mi, da bi utegnila biti pesem "Ciklame, krvave ciklame" – vsaj v treh, štirih kiticah – tako čist refleks svetovne vojne, kakor so pri Li-tai-peju spomini na boje z barbari.

I došla je noć ili žalost
Na nebu i zemlju i na me
I videl sem vsigde po svetu
Ciklame, krvave ciklame.

Druga zbirka "V suncu i senci" (1927.) ima nekaj še popolnejših pesmi in je po svojih opremi in notranji intimnosti pravi brevir čiste hrvatske domačnosti, ki je v nji našel ta pesnik zašle kulture, eden poslednjih vitezov in trubadurjev, pokojno pribežališče pred razvrvanim, vzurkanim časom.

Tu brat mi je vsaki,
Tu doma sem taki,
Pogodit bi mogel i spec.
Poznati su puti,
Tu vsigde je čuti
Ljubljenu domaću mi reč.

I srce mi greje
I z menom se smeje
I v žalosti plače takaj.
Em nikaj ni slajše,
Ne čuje se rajše
Neg dobri i dragi naš kaj.

V tej poeziji pa je tudi mnogo nastrojev, slik in podrobnosti, ki so pretesno zlit s pokrajino, ki jo pesnik opeva, in z dušo njenega ljudstva, da bi človek, ki tega intimnega odnosa ne pozna, občutil vse odtenke. Tu omenjamo n. pr. motive iz starega Zagreba. V njih sta dva tona: eden, ki se z drhtečo ljubeznijo klanja vsemu, kar je v teh zakotjih starega, in drugi, ki izvira iz nerazpoloženja nasproti negaciji te ljubezni in prvega samo bolj akcentuira. Iz teh motivov veje dih Zagreba, ki ga je v današnjih dneh vedno manj – Zagreba-Griča, te simbola regionalne zavesti, barijere domačega življa, priče nkdanjih, romantičnu lepih časov. Tu je domena hrvatskih patricijskih rodbin, ki propadajo kakor vse, kad ne more karakoma s časom. Dočim Domjanić opeva njih spomine in svetle vizije, jih Miroslav Krleža secira s proustovsko analizo.

4.

Po obliki je Domjanićevo pesniško delo artistično. Z verzom ima spoštovanje parnasovca; pravilne strofe, eleganten, gladek ritem in blagglasni stiki očitujejo, da je pesnik ubran v samem sebi. Vers liber je v Domjanićevi poeziji neznan pojav. V vsem čutiš nekako vnjanjo korektnost, ki je v skladu z notranjo vsebino. Domjanić tudi ne piše sonetov; tu in tam zadene ton lirične balade ali romance. V štokavskih pesmih ga izda zdaj pa zdaj kak kajkavski naglas, ki ga je postavil pesnik po vsej verjetnosti namenoma, da doseže večje blagoglasje. Domjanić ljubi muziko pesniške besede in je v tem pogledu najbližji moderni, čeprav stoji sicer sam zase in si ne da prilepiti šolske etikete “modernist”. Z oblikovne strani ni prinesel Domjanić v pozeijo, nič novega, k večjemu le strožje spoštovanje forme in večjo eleganco ritma: upeljal pa je to posebnost, da upleta v nekatere pesmi ruske in slovenske verze. Tako ima tudi v kajkavski liriki slovenski refren po O. Župančiču:

Dojdi, ves svet bu sad spal,
Nigdo za nas ne bo znal,
Nigdo nam tajnu ne sluti.

Tiho prihaja mrak,
Plah je njegov korak,
Ni ga čuti.

Sploh je imela slovenska moderna lirika precejšen vpliv na Domjanićevo kajkavsko liriko. Tako ima motive, ki jih radi opevajo tudi naši poetje, zlasti Kette in Aleksandrov, marsikje se čuti pokrajinska sličnost (*Zagorje* in *Dolenjska* ter *Štajerska!*) in duševna sorodnost, ki je brez dvoma zlasti v krajih ob Sotli, v Medžimurju in v vzdni Štajerski zelo tesna.

V Domjaničevem hrvatsko-kajkavskem svetu so popularne slovenske pesmi in melodije in če postavimo na tehtnico še sorodnost besednega zaklada in akcenta, imamo v tej kajkavski liriki napol slovensko napol hrvaško pesem. Dejali bi pa, da je njen značaj bližji hribovsko-vinogradsniškemu tipu slovenstva nego ravninskemu tipu hrvatstva. Potemtakem je Domjanić s svojo kajkavsko liriko v nekem zmislu tudi slovenski poet, dasi nam je sicer izvor njegove poezije, ki ga vidimo v romantični senzibilnosti poslednjega trubadurja hrvatskih viteških časov, po svojem socialnem in kulturnem jedru tuj.²⁸⁴

Pesmi o pomladi

Za prve pomladne dni mi je prišla na mizo rdeče vezana knjižica v cirilici: Dragutin M. Domjanić, Pjesme. (Srpska književna zadruga). Razveselil sem se je skoraj tako globoko in naivno, kakor tele toplich žarkov, ki zdaj že uganjajo staro in vzlic vsemu ponavljanju še vedno tako čudovito čarovnijo s klorofilom in s semeni v tleh, s prvim brstjem in prvim cvetjem.

Ime Dragutina M. Domjanića se mi vedno veže z mnogimi lepimi pesniškimi doživetji in osebnimi spomini.

Njegova nova pesniška zbirka je izšla v zbirki "Savremenik", ki jo je ustanovila Srpska književna zadruga nalašč za sodobno domačo literaturo. Tu je natisnjena poezija zagrebškega pesnika obenem s prozo Branimira Ćosića, Rista Ratkovića in Verke Škurla Iljić. So ljudje, ki bi hoteli D. M. Domjanića uvrstiti med "nesodobne" pesnike. Zato je v tem, da so "Pjesme" izšle baš v zbirki "Savremenik", nekak poudarek, ki ga bo vsak poznavalec Domjaničeve poezije sprejel z veseljem. Zbirka "Savremenik" obenem vzbuja spomine na enakoimenovano zagrebško revijo, ki je zlasti pred vojno bila zbirališče vseh, ki so v hrvaški književnosti kaj pomenili in v kateri so takrat objavljali svoje prispevke tudi Svetislav Stefanović pa Pandurić, pa Dis M. Uskoković in mnogi drugi. Tam je D. M. Domjanić priobčeval svoje zapiske o slovenskih pesnikih.

Sedanja beograjska zbirka Domjaničevih pesmi ne prinaša samo novih, v dosedanjih knjigah še neobjavljenih pesmi, marveč je izbor Domjaničeve poezije, razširjen z zbirko novejših pesmi – tako nekako, kot je pri nas Albrecht uredil Župančičevo "Našo besedo". Tu so mnoge pesmi, iz katerih govori še mladi Domjanić, n. pr. vroča pesem "Ciganka", ki s svojo strastno erotiko tako malo pristaja poznejšemu Domjaniću.²⁸⁵ Potem so tu še drugi motivi iz pesni-

---

284 Objavljeno u: Božidar Borko, *Na razpotjih časa*, Maribor, 1962., 171-180. Ovdje priloženi Borkov esej objavljen je u *Ljub. Zovnu*, XLVIII, 1928., 484-494.

285 Usp. Domjanićevo pismo B. Borku od 7. IV. 1933., ovdje pismo br. 9, str ...

kove prve zbirke, ki jo je pred vojno izdalo "Društvo hrvatskih književnika", zlasti "Iz kancionijera". Pesmi o glicinijah, ki cveto pri zagorskih "kurijah", o fontanah, o mesečini nočeh in mladostnem wertherjevskem nastroju.

Drugi del te zbirke ima naslov "Iz težkih dana" in združuje pesmi, iz katerih se oglašajo stopinje časa po pesnikovi tankočutni duši; lirični odmevi balkanske in svetovne vojne. Slede "Slike", pastelno mehkejše pesniške slike lepih pokrajin, razpoloženja v naravi, tihožitij. Tu so spomini s potovanj (Dubrovnik, ogrske puste, park Zaziemki v Varšavi, Golica s polji svojih narcis itd.).

Četrty del zbirke ima zelo splošen naslov "Život". V teh pesmih so odrazi avtorjevega življenja, pesniškega doživljanja in sanjarjenja. Tudi sanjarjenja in tega prav posebno, zakaj na dnu Domjaničeve duše se je po svoje vkoreninilo in razraslo staro Calderonovo spoznanje – odmev daljnih biblijskih motivov, – da je življenje sen, la vida es sueño. In samo pesnik ima celo v času najkrutejše resničnosti pravico do sanjarjenja. Svet je malo prida, sanjajmo si čistega! – pravi naš Oton Župančič v svoji božični zdravici.

Kaj je življenje brez sanjarjenja? Vprašanje Baudelaire? A kaj bi bila poezija, če bi lahko pesnikom vzeli pravico, da sanjarijo o stvareh, ki jih ni, ali pa da poslušajo utripe onih src, ki jih nihče ne posluša in opevajo ono drobno in tiho življenje, ki se nihče zanj ne spremeni?

Med Domjaničevimi pesmimi je mnogo pomladnih motivov. Redkokateri hrvaški pesnik je ustvaril toliko nežnih slik o pomladi in vsem njenem nemirnem, oplajajočem, opojnem življenju, kakor jih nahajaš v Domjaničevi poeziji. Toda njegova pomlad ni nikdar neskrbna, vedno gre preko njenih apolinsko ubranih slik kakšna senca temne misli. Vsak val vetra skozi mlado travo in mlado žito vzbuja v pesniku misel o minljivosti, o tem, da trava uvne, žito dozori, cvet dá sad, ljubezen se izkipi, mladost mine in človek premine. V Domjaničevem pomladnem občutju je vedno kakšna senca jesenske razpoloženosti.

Izmed številnih pomladnih motivov onaj omenim na tem mestu pesem "Vjera u Proljeće" (iz cikla "Iz težkih dana"). Spisana je v vojnih dneh, ko smo verovali v bodočo pomlad našega naroda. Zdi se mi, da od nje prihaja ono isto občutje, kakor ga imamo danes, 15 let po zaželjeni "narodni pomladi":

Slomljen se jargovan snovi zeleni,
skoro će grane od cvijeća se svijat.
Proljeće dolazi, hoće li jednom
sunce već svanut i srca nam zgrijat?
Željni smo proljeća, željni smo sunca;

da nam se nagledat opet vedrine,
da nam odahnut od strašne te more
s koje sav život naš nemoćno gine.

To je slika naše letošnje pomladi – pomladi čemeče negotovosti in viharnih oblakov na obzorju. A mi bi hoteli vse to pozabiti in zopet neskrbno uživati lepoto preroditve. Hoteli bi se smejati od veselja. Hoteli bi verovati v življenje, v ljudi, ljubiti karkoli in kogarkoli in upati, mnogo upati. Toda

Naši su dani bez radosti, tmurni,
plaze ko bogalja povorke duge...

Naša pomlad ne pričakuje več onega zdravega, nam naklonjenega viharja, ki bi raztrgal oblake in raznesel tudi naše misli tja, k svitu novega, lepšega dne – naši pomladi nasproti!

Sumorni su naši dani,
sunce nam se muti.
Da je meni s lastom letjet,
s lastom poginuti!

Domjanić je pesnik romantičnih nastrojev. Njegova romantika je novalisovska, modrocvetna, izraz hrepenenja in sproščenosti. Ona romantika, ki jo vsi tako radi teptamo in zatiramo in ki vendarle tudi v tem predromantičnem (a v bistvu hudo romantičnem) času neugnano poganja. Pokrijte tla s kamenjem svoje nove stvarnosti, poploščite vsa pota, koder hodi vaš duh, s svojimi podobami iz same resnične realnosti, asfaltirajte jih z zakrnjeno tendenčnostjo: vedno bo še kje malce prostora za kakšno travo, ki sama ne ve, čemu raste in ki se vendar dvigne k solncu z isto pravico kot mogočen hrast, ki bo kdaj dal vislice za utrditev kakšne "stvarnosti"...

D. M. Domjanić je izšel med "Savremeniki" – človek iz njegove poezije si prisvaja pravico, biti sodoben! In ima jo, to pravico!²⁸⁶

Dragutin Milivoj Domjanić

V težkem vojnem letu 1917, čigar mračno obzorje je že obsnil prvi svet velikih nadej v osvobajanje, je izšla v Zagrebu pesniška zbirka D. M. D. "Kipci i popevke". Zbirka je vzbudila pozornost v vseh domačih krogih, ki so se mogli v dneh groze in obilnih smrtnih žrtev zanimati za poezijo. Po zbirki "Pjesme", ki je izšla 1909 l. in s katero se je D. M. D. uvrstil med vodilne pesnike hrvatske

²⁸⁶ Objavljeno u *Jutru*, št. 73, 1933., 3. Autor je Božidar Borko. D. Domjanić se u pismu (7. travnja 1933.) zahvaljuje Borku za taj prikaz njegove zbirke; vidi pismo 9. ovdje u knjizi, str.

moderne, je druga knjiga njegove lirike prinesla kajkavske pesmi in bi ne le po svoji pesniški vrednosti, marveč tudi po felilnistični vrnitvi k domačemu narečju učinkovala v normalnejših razmerah kot izreden dogodek. Z njo je D. M. D. za razliko od svoje štokavske poezije pokazal nov intimnejši pesniški obraz in dosegel tako domačnost izraza, kakor dotlej noben pesnik iz kajkavskih krajev.

Iz “Kipcev in popevk” posvečeni pesnikovi materi, niso zadišale samo glinice, združene s sladkimi spomini na mladost v Krčih, gradu pesnikovih plemenitih prednikov, marveč tudi ciklame, krvave ciklame, ki so rasle iz grobov svetovne vojne in ki jih je videl pesnik cveteti po vsem svetu kot slikovit simbol človeških razbojišč. Predvsem pa je iz te pesniške zbirke dihnila domača zemlja z vsemi čari; zagorski griči z vinogradi in kapelicami, samotnimi hišami belimi stezami, z jagnedi in brezami na vrhu; zemlja siromašna, preprosta, a lepa in topla v svoji preprostosti, zlasti onemu, ki ga vežejo z njo mladostni spomini. S poznejšimi zbirkami Domjanić ni več znatno prekosil te knjige, samo izpolnil je nekatere poteze, samo niansiral je nekatere osnovne tone, ki pojo že iz “Kipcev in popevk”.

To značilno in še vedno življensko toplo pesniško knjigo prezgodaj umrlega pesnika je sedaj izdala njegova mati v drugi izdaji (D. M. Domjanić, *Kipci i popevke*, Zagreb 1937., str. 120, broš. 20 din, vezano v platno 30 din).

“Ove popevke, koje su tak drage hrvatskom narodu, izdajem v drugom izdanju. Mama”. To je ves predgovor in vse pojasnilo. Toda pove več kakor cela stran lepih besed. Za preprostimi besedami stoji lik neutešljive Matere, ki je izgubila svojega ljubljene sina in ki upodablja obenem s svojo nemo boleštno lik Domovine, kateri je smrt iztrgala enega najplemeitejših sinov, pesnika njenih lepot in njenega duha. S pieteto jemljemo v roke novo izdajo te lepe knjige, ki se nam danes zdi kakor tista Domjanićeva krvava ciklama z grobov, in z njeno vsebino sprejemamo vas kot nesmrtnosti duševnosti pokojnega poeta.²⁸⁷

Kajkavska poezija Dragutina M. Domjanića

V tovarniški en gros produkciji slabih, brezličnih knjig te vzradosti knjiga, ki je že po svoji opremi nevsakdanja. Taka je najnovjša zbirka pesmi D. M. Domjanića “V suncu i senci”. Na zunaj je preprosta, ali po opremi svojevrstna, bibliofilska. Spisala jo je na kamen umetničina roka in je natisnjena kot rokopis.²⁸⁸ Tu si oddahneš od puščave tiskarskih črk; zdi se ti, da si v oazi. Lepa

²⁸⁷ *Jutro*, št. 4, 1938., 9, autor prikaza je Božidar Borko.

²⁸⁸ Ogranak Matice hrvatske Sv. Ivan Zelina objavio je pretisak te zbirke 1994. godine.

kaligrafična pisava v svetlorjavi barvi je v mirnem ravnovesju z višnjevimini inicijalkami in preprostimi ornamentami. Natisnjenih je bilo samo 600 numeriranih izvodov z avtorjevim podpisom in je knjiga zdaj že domala razprodana.

“V suncu i senci” je že druga zbirka kajkavskih pesmi D. M. Domjanića. Prva “Kipci in popevke” je izšla 1. 1917. in pred nekaj leti v posebni razkošni izdaji. Druga zbirka je manjša, nadaljevanje prejšnje, a sočna in dišeča kakor breskve v prisojnih zagorskih vinogradih.

Dialekt, ki nima ustaljenih slovniških oblik in književne kulture, je često nevaren resni književnosti. Tako pesniku kakor občinstvu. Dialekt ima neopipljeno, grobo besedno gradivo, ki pesniku ne dopušča, da se izrazi v skladni, fini obliki. Vedno je v nevarnosti, da zaide v banalnost. V dialektu je preveč narodne folklore, ono narečje pa, ki se čisti in brusi s književnimi deli večje vrednosti, stremi samo po sebi h književnemu jeziku. Dialekt je tedaj embrio književnega jezika, zato pa so nam zdi, da ima vsaka književnost v ljudskem narečju efemeren značaj. Hrvatski kajkavski dialekt, ki se je pred ilirizmom izživljal v spisih kakor je “Grabancijaš djak” in v drugi dokaj slabokrvni provincijalni literaturi, je bil po uveljavljanju štokavskega književnega jezika docela izrinjen iz literature, zanimiv le kot folklor in omejen na “domači krog”. Obudila ga je stoprav hrvatska moderna ki je zavrgla staro klasicistično poetiko in povzdignila nad vse načelo popolnega individualizma v poeziji. Tako je lahko vsak umetnik iskal svoj samorasli izraz; poglavitno je bilo, da je imelo njegovo delo kar največ izvornosti, novih barv in tonov. Na pesniško generacijo pred l. 1914. je vplivala zlasti francoska poezija s svojimi dekadentnimi in simbolističnimi oblikami, s svojo čudovito razgibanostjo, fino besedno kulturno in originalnostjo izražanja, alegoričnostjo, naivnostjo in svojevrstnim *l'art pour l'art* izrazom. Imena Verlaine, Mallarmé, Maeterlinck, Rodenbach, Verhaeren in druga so se v predvojni hrvatski poeziji cenila tako kot v pripovedništvu ruski roman. Pod neposrednim vplivom Matoša, ki je s knjigami svojih esejev in feljtonov “Novo Iverje”, “Vidici i putovi”, “Naši ljudi i krajevi”, i. dr. udomačil simbolistično in impresijonistično kulturo besede in izraza ter prenesel Rodenbachov regionalizem na hrvatski pejzaž, se je začela gojiti tudi kajkavska poezija. Ž njo so skušali dati mladi pesniki svojim emocijam poseben timbre in zajeti verneje kot s kultiviranim književnim jezikom vonj domače grude in značaj sladke domačnosti, dihaajoče iz kajkavskega pejzaža, iz starih zagrebških ulic itd. Sam Matoš je v svojem sonetu “Gnijezdo bez sokola” (*Savremenik*, 1911), pisanem v arhaičnem ilirskem slogu, izrazil tesno vez med dušo Zagreba in kajkavskim dijalektom:

*Dijetenklasnih pokraj ovih uzah
Bje krv Ilirah, Mate Gupca suza:
Ta žuhka suza, slatka kao kaj.*

Izmed pesnikov, ki so se priključili tej pesniški formi, je bil na prvem mestu D. M. Domjanić (glej podlistek pisca teh vrstic v "Jutru" št. 23. I. 1923.). Razen njega je pisalo kajkavske pesmi tudi več drugih (tako je n. pr. prezgodaj umrli Fran Galović nameraval izdati zbirko kajkavskih poezij v lepi opremi z listom vinske trte. Pesmi pa so ostale v rokopisu); Ljubo Wiesner sicer ni pisal v dialektu, a je verno izražal to nastrojenje, in njegova revija "Grič" je bila uprav posvečena kultu domačega pejisaža.

Tak modern duh preveva tudi kajkavsko poezijo D. M. Domjanića. Čeprav pisana v dialektu, je po svojem osnovnem tonu prav tako umetniška, kakor bi bila v književnem jeziku. Dialekt je le sredstvo, da se izrazita poezija zagorskega pejisaža in vonj domačnosti s staro, preprosto domačo govorico. Tako se zdi, da nam iz te poezije, ki je "slatka kao kaj", bolj zadiše zagorske gorice in polja, da iz nje ostreje vstajajo "plavi, daleki, bregovi" zagorske pokrajine, da je v nji več barv pisane narodne noše, več odmevov domače popevke im preprostega ljudskega življenja nego bi moglo biti v štokavski poeziji. Tudi Vl. Nazor je v nekaterih čakavskih pesmih divno zajel istrski pejisaž in boleost ondotnih žena. Dialekt je pesniku samo sredstvo k popolnejšemu in izvirnejšemu izrazu tega, kar vidi in čuti.

Kakor v prvi zbirki "*Kipci in popevke*", je Domjanić tudi v "*V suncu i sencu*" "pesnik zaradi poezije". Medtem ko imajo njegove štokavske pesmi idejno poglobljenost in nam kažejo pesnikovo duševno fiziognomijo, so kajkavske pesmi polne neke naivnosti in blage prešernosti, ki se veseli življenja, prirode in lepe zemljice, "domače, hrvatske zemljice". V "Kipcih in popevkih" si še čutil prehod avtorja "Pjesama" (v izdaji DHK) v regionalno poezijo; čutil si, kako se aristokrat iz prve knjige stoprav vživlja v pisano domačo obleko, kako pili izraz in išče finih besed, ki jih premeri in pretehta. V knjigi "*V suncu i sencu*" se je to že do dobra izgubilo: prejšnji artizem je zabrisan in Domjanić piše tako preprosto in naivno, tako iz srca, kakor da bi pisal samo zase in morda v album kake drage mu osebe. Njegova osebnost sicer še ni izginila iz poezije, zato imajo pesmi za razliko od narodnih še vedno pečat individualnosti, njenega, okusa in besedne kulture, ali nji hneposrednost nas živo spominja domače li-rične narodne pesmi. Primitivnost oblike, združena s čisto poetičnostjo snovi in izraza stori Domjanićevo kajkavsko poezijo brezčasovno; le prostorno je za-jeta v okvir kajkavskega miljeja. Čitaš te pesmi in občutiš muziko kajkavskega narečja, ki je najbližje slovenščini oziroma je nemara v jedru slovenščina.

Domjanić opeva tudi v tej zbirki mirne zagorske kraje z vinogradi, gozdovi, senožeti, s potoki in tihimi stezami, z vasmi, cerkvami in gradiči, z majhnimi revnimi bajtami in dekliškimi vrtovi, stari Zagreb, Kamenita vrata, Turopolje in ves pisani, blagi svet, koder se govori "slatki kaj". Zakaj:

*I srce mi greje
I z menom se smeje
I v žalosti plače takaj.
Em nikaj ni slajše,
Ne čuje se rajše
Neg dobri i dragi naš kaj.*

Vsem se razpleta lahka erotika, brezstrastna, nežna, kakor da bi se gibala med samimi nageljni. Iz poezije, ki je toli preprosta in čista, se da komaj iztrgati kak drobec, zato naj rajši navedem dva primera v celoti. V pesmi "Za vrbinjami" opisuje Domjanić zagorski večer:

*Loza nad vrata se nagnula
Raste po krovu od hiže.
Nebo gliboko i plavo je,
Prva se zvezda zažiže.*

*Noć je vu lugu sve gusteša
Toneju v kmicu jalšine,
Steza se žuri počinuti,
Prejde prek poljah i zgine.*

*Krov je od hiše kak v plamenu:
Mesec krvavi to plava,
Taki vu srebru bu dubrava
Taki bu v biserih trava.*

*Znam ja, sad pak bu se zbudila
Došlo na prstih iz noći,
Vse, kaj su senje mi želele,
Vse, kaj pozabit ni moći.*

Zdaj pa primer Domjanićeve kajkavske erotike:

*Mojoj hiži star je krov,
Al tvoj rubec, on je nov.
Rubec je od svile same,
Misliš ti kaj na me?*

*Kaj će meni krov od črepa,
Kaj će hiža nova, lepa,
Za te rajši vse prodam,
Pak ti darek dam.*

*Da mi dobru reč veliš,
Da me milo poglediš
I da sladko se nasmeješ,
Srce meni zgreješ.*

*Da mi hoćeš srce dati,
Mi bi bili mam bogati,
Kak da smo v palači mi,
Če i krova ni!*

Ali more biti izražanje resničnega pesniškega občutja bolj preprosto? In vendar ima ta poezija v ozadju veliko književne kulture in raznežen okus. V Domjaniću je opevanje pejzaža, ki je bilo z modernizmom zanešeno na Hrvaško, dobilo ton in barvo narodne popevke; z njim se je moderna poezija bolj kot kdaj poprej vrnila k ljudstvu.

B. Borko.²⁸⁹

Pesnik Zagorja v Prlekiji

7. junija letos je minilo 33 let od dne, ko je v Zagrebu preminil DRAGUTIN DOMJANIĆ, po poklicu svetnik banskega stola, v literarnih krogih pa znan kot hrvatski in kajkavski pesnik. Ves Zagreb se je takrat odel v črnino, saj je žaloval za enim svojih največjih pesnikov, čigar sloves je segal tudi čez meje hrvatske zemlje in ki je zlasti rad opeval svoje drago Zagorje, nevsiljivo lepoto in idiličnost njegovih dolin in gričev, in to v priljubljenem domačem narečju.

Med Slovenci, sosedi Zagorcev, je marsikdo šele z osmrtnic zvedel, da je Domjanić v svojih kajkavskih pesmih tako blizu slovenski besedi, zlasti pa domači govorici severno od Drave, prleščini. V slovenskih berilih za srednje šole so dijaki sicer brali njegovo globoko občuteno pesem "Ciklame, krvave ciklame" – to pa je bilo tudi skoraj vse in vsekakor premalo, saj je bil pesnik Zagorja tudi zvest ljubitelj slovenske poezije, posebno Župančičeve.

V tem kratkem spominskem sestavku bi hotel opisati Domjaničeve stike s

---

²⁸⁹ *Jutro* od 5. lipnja 1927., 11. Usp. Borkovo pismo od 10. lipnja 1927. i Domjanićevo pismo Borku od 14. lipnja 1927. vidi ovdje, str...

Prlekijo, ki ga je s svojimi vinorodnimi bregačami in zelenimi grabami tako prijetno spominjala dragega mu zagorskega “zavičaja”.

Sodim, da je bil Domjanič trikrat v Prlekiji – prvič najbrž 30. julija 1910. ko so Slovenci in Hrvati proslavljali 100-letnico Vrazovega rojstva tam na skromnem Cerovcu nad “dubravo žerovinsko”.

Drugič se je dne 8. avgusta 1926 – torej pred 40 leti – udeležil proslave Frana Miklošiča, ki so mu Ljutomerčani takrat odkrili spomenik. Skupaj z dr. Rešetarjem in Dobranovičem je zastopal Matico Hrvatsko (Mariborski Tabor od 10. 8. 1926. navaja sicer nekega dr. Damjanoviča, a to je nedvomno tiskovna napaka.)

Prihod hrvatskih delegatov je oviralo hudo deževje, ki je odneslo pri Pušencih blizu Ormoža šele leto dni star železniški nasip. Zagrebški gostje so zato prispeli v Miklošičev in Vrazov kraj po dolgem ovinku čez Maribor. Pesnik sončega Zagroja je moral s tisočimi domačini in številnimi tujimi gosti vred prestat v vztrajnem dežju, ki je motil slavnost na Miklošičevem trgu. Ni pa motil profesorja dr. Nachtigalla, saj je izpod varnega lecetarskega šotora dve uri opisoval slavljencevo življenje in delo ... Po slavnostnem banketu, na katerem so se zvrstili številni govori, med njimi tudi Domjaničev, je bila ljudska veselica, in sicer pod mogočnimi hrasti Seršenovega loga, ki pa ga je kalna Ščavnica zalila z vsemi šotori vred meter visoko. Zato smo veselico prenesli v dvorano katoliškega doma, mnogo pretesno za ljudske trume. Izmed govornikov, ki so z odra slavili znamenitega rojaka, se najbolj spominjam sedanjega člana slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Bratka Krefta, tedaj še vseučiliščnika. Nastopil je v črni ruski robači, v črnih hlačah in škornjih ter navduševal množico domačinov in gostov. Kje je skromni in tihi pesnik Zagorja prebil te hrupne ure ljudskega veselja, nisem mogel dognati – najbrž se je zgodaj umaknil v tišino hotelske sobe.

Naslednji dan, ponedeljek, je bil prekrasen – narava je pač nagradila goste za deževje prejšnjih dni. Posebna “ekipa” gostov in domačinov pod vodstvom ljutomerskega župana dr. Stojana se je zapeljala v Slatino Radence in se vzpela na razgledno Kapelo. Po spominu navajam nekatere izmed njih: prorektorja ljubljanske univerze dr. Hinterlechnerja, dr. Prijatelja, dr. Vidica s sinom, dr. Murka z družino, prosvetnega šefa dr. Lončarja, zastopnika Ljubljane, pisatelja Govekarja, našega zagorskega poeta, in Miklošičevo vnukinjo Pavlo.

Že v Radencih je dr. Prijatelj poskrbel za dobro voljo, med drugim s tem, da je pokazal, kako deklamirajo pripadniki raznih narodov Uhlandovo balado Pevčeva kletev, kajpada v originalu.

Razpoloženje na Kapeli je povzdignila oštirka Horvatova z imenitnim obedom – ob “žmahnem” kapelčanu in plamtečih govorih ... S tem pa program tistega dne še ni bil končan. V Ljutomeru nas je že čakala pivnica Seršenovega Frančka z velikanskimi sodi ljutomercana. Nekateri mlajši med nami so celo žlezli nanje – zaradi lepšega razgleda.

Naš zagorski poet²⁹⁰ se je nekako umaknil v senco takšnega velikana in opazoval s polno kupico v roki živahno dogajanje okoli sebe. Tedaj sem razigranim pivcem na kratko pojasnil, koga imamo med sabo – pevca zagorskih goric, kurij in pivnic – pa si je tudi moral privoščiti nekaj požirkov ljutomerske kapljice. Poznal sem ga že po njegovih prekrasnih pesmih, saj mi jih je nekako od 1. 1911. dalje nosil današnji slovenski in hrvatski pisatelj Božidar Borko iz domače Gomile pod Kogom. Vinska slovesnost se je nadaljevala še nad pivnico brez Zagorca in tudi brez mene. Drugi dan sem zvedel, da se je končala prav žalostno – za neke že v Ljutomeru aklimatizirane Ljubljance, ki so hoteli dr. Hinterlechnerja “naleti”, pa jih je s svojo sijajno pivsko taktiko spravil vse pod mizo...

Tretji dan se je skoraj ista skupina znova zagnala v gorice. Večji del jo je mahnil do Miklošičeve rojstne hiše na Radomerščaku in na Vrazovo cerovško domovino. Manjši del – Domjanič, jaz in moj 11-letni sin Vojmir smo se bolj tiho in počasi vzpenjali na slavni Jeruzalemski vrh, daleč vidno središče ljutomerskih goric. Iz tega, da je Domjanič tokrat pustil Vrazov dom ob strani sklepam, da ga je nekoč že obiskal. Sicer pa je bil od “goriških in pivniških manevrov” prejšnjega dne očitno utrujen.

V senci jablan pred gostilno Rajh-Petovar smo se potem v troje hladili in čakali glavno skupino. Domjanič in Vojmir sta se menila o šoli in mladinskih knjigah, jaz pa sem si “vračil” uporni želodec s pelinom kar s sêpa. Tu smo zvedeli za neko hudo nezgodo. Župan dr. Stojan je nekaj dni “prle” telefonično naprosil solastnika gostilne Petovarja v Ivanjkovcih, naj pripravi tega dne primeren obed za kakšnih petnaest ljudi. Naša “patrulja” pa je morala ugotoviti, da ne bo nič prleških “picekof”. Kako se je to zgodilo, o tem sta se pozneje pomenila prizadeta kar brez telefona...

Ker nas je naprednjak pustil tako na cedilu in lačne, smo jo vsi skupaj mah-

---

290 Interesantno da i Božidar Borko Domjanića smatra Zagorcem. Međutim Domjanić se takvim nije osjećao. Razabire se to iz Čepulićeva zapisa: “I još se često prave pogriješke, kad se piše da je Domjanić Zagorac, a on se srdio na to i govorio, da je Prigorac, jer kraj od Zagreba na istok (gdje je Zelina), je Prigorje.” [18] Domjanić prihvata srodnost Zagorja i Prigorja, ali veli: “Pa ja nisam Zagorac. Ja nisam pisao o Zagorju” (cit. Čepulić, 23).

nili mimo zgodovinske jeruz. Cerkve k njegovemu nasprotniku dekanu Bra-
tušku na bližnjih Svetinjah. Tam je bil obed pripravlje, toda samo za sedem
gostov, nas pa je bilo skoraj trikrat toliko. Dekan se je hitro znašel, ne pa nje-
gova postavna kuharica, ki je posebno pobliskavala po naših morda nepotreb-
nih ženskah – bilo jih je precej, med njimi tudi moja žena Elza. Vendar se je
zgodilo kakor v Kani Galilejski: za vsakega je bilo nekaj “žüpe, piceka, šalate
no pogač” in nihče ni ostal lačen. Proti večeru smo se neradi spustili v Ivanj-
kovsko grabo na vlak. Če bi bili šli po cesti na postajo bi ga bili zamudili, saj je
že pihal tam od Žerovinec in nosil prtljago gostov. Zato smo ubrali pot kar po
travniku – do nekega precej globokega jarka. Tam sva s prijateljem Žagarjem,
znanim slikarjem, takoj organizirala “premetalno službo”. On na eni, jaz na
drugi strani jarka, sva si kar metala upehane goste v objem in jih tako spravila
v zadnjem hipu do vlaka – pa domala brez nezgode, saj je samo mojemu sode-
lavcu obtičal lakasti čevljev v slovitem prleškem blatu ... Pod vtisom vseh opi-
sanih dogodivščin sem takrat bolj za zasebno rabo skoval glagol “miklopičiti”,
ki naj bi pomenil razburjeno dejavnost, včasih celo brezglavo, pa obupen boj z
neprijaznimi elementi in naposled sproščeno zadovoljstvo.

Tako je potekel Domjaničev drugi obisk v Prlekiji. Že 14. avgusta mi je po-
slal svoj izbor štokavskih pesmi in svoje “Kipce i popevke” v prelepi iz daji –
“za uspomenu na krasne in meni nezaboravne dane v Ljutomeru, Radencima
in Jeruzalemu in kao hvala za ljubezni primitak”.

Tretjič je “pesnik tišine” prišel v Prlekijo na vabilo vse naše družine 1. 1928
– natančnejšega datuma ne vem več. Prvi dan smo ga povedli na Zemljičevo
“Vilo” nad Ljutomerom, odkoder se mu je odprl prekrasen razgled na širo
pomursko ravan tja do goriških hribov in alpskih gor, na jugu pa čez valovje
naših goric do domače Ivančice. Kajpada je pokusil na sončnem vrhu tudi iz-
brano vinsko kapljico. Drugi dan pa smo peščili po ravnici skozi Babji ložič in
vas Cven na Moto blizu Mure. Takrat je bila ajda v najlepšem cvetu in medenju
– zato sodim, da je bilo to v drugi polovici avgusta. Na tej poti se je našemu za
vsako lepoto dovtzetnemu pesniku porodila pesem “Hajda”, ki jo je nam poslal
takoj po vrnitvi v Zagreb (vidi pjesmu ovdje str.).

Za konec obiska sva se tretji dan zapeljala na kmečkem “zbagrli” ali zaprav-
ljivčku k Borkovim v Gomilo. Vožnja po Stročji vasi, Presiki in Hermancih v
široko Gomilo je gostu silno prijala, saj se je čutil kakor doma, pričakal naju
je gomilski sin Božidar – kratek čas si je bil doma že privoščil sonca zelenja in
miru. Zagorskega pesnika je seznanil s svojim očetom, širokoplečim, še vedno
krepkim možem, z materjo, pravo prleško mamico prijaznega obraza, pa s se-

stro, potem pa smo sedeli pod domačo lipo kraj kapelice, zobali rano grozdje, srkali vino in črno kavo ter se, kakor se spodobi za ljubitelje “bükvic”, menili o najnovejši hrvatski in slovenski literaturi. Že v mraku sva se, zadovoljna z lepim dnem, vrnila v dremajoči stari Lotmerk.

Takšen je bil tretji Domjaničev obisk Prlekiji – žal zadnji Vendar se njegove zveze z njo niso pretrgale. Že od Miklošičeve slavnosti dalje so romala topla pisma sem ter tja – do pesnikove prerane smrti se je njegovih pisem nabralo nad štirideset. Leta 1930 ali leta 1931 sem se na poti iz Beograda ustavil v Zagrebu in obiskal zagorskega pesnika na njegovem domu v Gunduličevi ulici. Imel sem vtis, da je telesno oslabel – vedno je bil šibak in rahlega zdravja – in da ga morijo takratne politične razmere. Njegova nagla smrt nas je vse močno prizadela – moj takrat 18-letni sin se je kar razjokal, saj sta se dobro razumela in ponosen je bil na znanstvo s tako imenitnim možem...

Domjaničeva pisma je doletela žalostna usoda. Ko so hitlerjevci aprila 1941 privihrali v Ljutomer, so me “za večjo varnost” zaprli, potem pa z ženo vred izgnali. Znašla sva se v Zagrebu – sin Vojmir je bil prispel tja že poprej, saj je tam študiral, mlajša hči Janja pa se je že nekaj let polala v Ljubljani. Tja sva prišla naposled tudi midva z ženo. Nekaj časa pozneje sem pisal ženini sestri Irmi Zemljič, naj skuša dobiti iz mojega stanovanja sveženj Domjaničevih pisem. To se ji je posrečilo. Pozneje jih je izročila nekomu, ki je potoval v Ljubljano – v Lazah, na meji “Ljubljanske pokrajine”, pa so jih Nemci zaplenili in kajpada sežgali. Velika škoda jih je, saj so bila docela osebna, včasih tudi izpovedna, in bi nam pojasnila marsikaj o njegovih zadnjih letih, o njegovem značaju, tistem življenju in pesniškem snovanju. – Doma so mi Nemci kajpada uničili njegove “Izbrane pesme” in zbirko “V suncu i sencu”. Ko pa sem se junija 1945 vrnil in svobodni Ljutomer, sem našel v svojem oplenjenem stanovanju nekaj svojih knjig – med njimi na svoje veliko začudenje in veselje tudi meni najljubše “Kipce i popevke”.²⁹¹

*J. Baukart*²⁹²

---

291 Objavljeno u “7 dana”, št. 24, od 24. do 30. lipnja, Maribor, 1966., 4.

292 Jan Baukart (1889. – 1974.).

Post Scriptum

I što još reći nakon toliko pozitivnih vrednovanja Domjanićeve kajkavske poezije kod Slovenaca od samih Slovenaca? Podsjetimo se još jednom.

Kao što je iz ovdje priloženih kritičkih napisa i ocjena vidljivo, Domjanićeva kajkavska lirika doista je našla pravu superlativnu recepciju kod Slovenaca. Stoga će čitatelja zbunjivati posve oprečni stav Miroslava Krleže (1893.-1980.) prema Domjanićevoj poeziji, štokavskoj i kajkavskoj. Čitajući Krležin zapis o Domjanićevoj poeziji u časopisu "Danas" iz 1934., br. 2, str. 262-266 koji negativistički zrači prema poeziji Dragutina Domjanića, čitatelj će s pravom zaključiti da se tu radi o nekakvom osobnom obračunu između Krleže i Domjanića. Krleža naime ovako, uz ostalo, razmišlja:

(...) Domjanić se u svojim stihovima više bavi lirskim rekvizitima, kulisama i namještajem svoje pozornice nego jezikom i govorom, tim najbitnijim elementom poezije (...). Domjanić je za vrijeme rata (godine petnaeste) propjevao kajkavski, pod pseudonimom Grga u šaljivom listu *Šišmišu* i danas ga smatraju najtipičnijim predstavnikom kajkavske, regionalne poezije. Nerazmjerno slabiji i nemoćniji od Frana Galovića, on je svojom kajkavskom poezijom impresionirao zagrebačke malograđane, jer je govor njegovih kajkavskih pjesama zapravo više jezik zagrebačkog asfalta nego čiste kajkavske jezične pozadine, tog našeg rasno slavenski najčišćeg kraja, koji se stoljećima diči, da predstavlja "ostatke ostataka kraljevstva hrvatskog."²⁹³

Nakon 49 godina Krležina napisa, Joža Skok doći će (1983.) pak do drugačijeg zaključka u odnosu na Krležino navedeno razmišljanje:

Okolnost što Domjanićeva kajkavska poezija nije lokalno i regionalno determinirana u izrazitijem vidiku ipak ne isključuje izvjesnu prisutnost i takvih njezinih konstanti. Iako joj regionalna determiniranost njezina svijeta i izraza nije u prvom planu, u toj se poeziji duboko osjeća prigorsko-zagorski i zagrebačko-urbani kontekst, jezični i tematski. Na motivskom planu Domjanić je doduše nastojao proširiti dimenzije svoga pjesničkog svijeta unoseći u nj i izvanregionalne motive, no njegovo je motivsko uporište ipak

---

293 Miroslav Krleža, Dragutin Domjanić. U: *Danas*, god. I., br. 2, urednici Miroslav Krleža i Milan Bogdanović, Beograd, 1934., 266. Vidi: Miroslav Šicel, Književna kritika o Dragutinu Domjaniću. U: *Kaj*, XXVIII., br. 4-5, Zagreb 1995., 40-42. Zašto Krleža nije volio Domjanića? Zato "jer je Domjanić bio protiv Oktobarske revolucije koju je u to vrijeme Krleža zastupao, i, uopće, protiv lijeve opcije kojoj se Krleža priklonio. Krleža je samo s tog stajališta i pristupao Domjaniću." Šicel, *nav. dj.* No Krležin je sud o Domjaniću tada bio pristran. Danas je on irelevantan za vrednovanje Domjanićeve poezije.

bio određeni, izvorni kajkavski ambijent koji je pjesnički otkrivao i koji ga je zapravo pjesnički potvrdio. Zapravo pravi prostor Domjanićeve kajkavske poezije je onaj širi prostor kajkavskog jezika, krajeva, pejzaža i ljudi čije je specifičnosti i posebno nijanse osjećajnosti Domjanić znao osjetiti i u svojim najboljim ostvarenjima izraziti. Ono što nam najviše može objasniti popularnost Domjanićeva pjesništva je u prvom redu jednostavnost, konkretnost, plastičnost i muzikalnost njegova izraza i stiha, a pored njih i činjenica što se Domjanić nametnuo kao pjesnik općeg kajkavskog senzibiliteta, one specifične kajkavske psiho-emitivne strukture kakva se susreće na širokom prostoru hrvatskog tla – od Kotoribe do Fužina, od Marije Gorice i Bednje do Virovitice i koja je podjednako karakteristična za sve slojeve kajkavskog stanovništva.²⁹⁴

Ovime je Joža Skok još jednom potvrdio i sintetizirao sve one misli što su ih o Domjanićevoj kajkavskoj poeziji izrekli Slovenci (v. naprijed). Prema tome, Krležin “autoritet” i meritornost njegove kritičke arbitrarnosti opravdano su otklonjeni, te ostaju signum vremena u kojem je Domjanićeva kajkavska poezija bila osporavana, a kao što znamo, osporavana je bila i kajkavska poezija Nikole Pavića.²⁹⁵

U dijakronijskom diskurzu razmatranja kritičkih opservacija o Domjanićevoj poeziji, uz Krležu, o njoj je izrečeno mnogo različitih sudova, a i različito je vrednovana po shemi i uskom mjerilu.

Glas književnih kritičara nije uzimao u obzir činjenicu da se Domjanićeva lirika ne može izuzeti iz konteksta hrvatske moderne i literarnog pokreta “mladih” u Zagrebu.²⁹⁶

Kritičari kao da tada još nisu znali da pjesnika treba prihvatiti onakvog kakav jest – i na osnovi toga vidjeti koliko je on kao umjetnik uspio ostvariti svoje svjetove, bez obzira na to kakvi su, vidjeti koliko je njegovo djelo značajno po svojim individualnim oznakama, a prije svega utvrditi koliko je to umjetnost riječi u jeziku, jer riječ kao izražajni, jezični medij, osnova je svake literarne

---

294 Joža Skok, *Arkadijska obzorja kajkavskog pjesništva Dragutina Domjanića*, KAJ, br. 1, Zagreb., 1983., 4. Usp. još Ivo Kalinski, *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*, Zagreb, 1988.

295 Usp. bilj. 167 ovdje str.

296 Usp. Dragutin Prohaska, *Pregled savremene hrvatsko-srpske književnosti*, Zagreb, 1921., 177-200, posebno 186. Usp. Miroslav Šicel, *Kajkavska poezija Dragutina Domjanića*. U: *Kajkavski zbornik*. Posebna edicija “Dana kajkavske riječi”, Zlatar, 1974., 91. Usp. još časopis KAJ, br. 9, Zagreb, 1968. posvećen 35. obljetnici Domjanićeve smrti.

umjetnosti. Nije, dakle bitan ni aristokratizam ni pesimizam, ni melankolija, bitna je umjetnost riječi.²⁹⁷

Unatoč različitim ocjenama, vrijednost njegove poezije je upravo u tome što je u jednostavnim i neposrednim stihovima pokazao tipične situacije života, čežnje, želje, radosti i žalosti, nadanja i stradanja koja tada odjekuju u tisućama srdaca; u njegovoj poeziji prisutna je težnja za subjektivnom istinom. Drugim riječima, njegova je poezija nadahnuta toplim rodoljubljem i poistovjećivanjem, sa zavičajem zagorskog i prigorskog krajolika u prisutnosti svakidašnje zbilje.

Razumjeti Domjanića znači poći od njegova osnovnog doživljaja, jer on je svaku svoju pjesmu proživio. "Nije to poezija suznog sentimentalizma (...) vajkanja i uzdaha nije ni sva iz prošlog veka". Ako je prema Antunu Barcu Vladimir Vidrić (1875. – 1909.) najvredniji pjesnik moderne,²⁹⁸ onda je Domjanić na istom mjestu vrijednosti sa svojim pjesničkim ostvarenjem na kajkavštini. Ono što je svojedobno pisao Barac o Vidrićevoj poeziji, vrijedi kao temeljno polazište za razumijevanje i vrednovanje kajkavske lirike Dragutina Domjanića:

U razmatranju o Vidrićevoj poeziji potrebno je prije svega da se odbaci rasprava o književnim vrstama. Diskusija o tom da li su njegove pjesme romance, i kakve su, da li se on znao uživjeti u svijet prošlosti koji je iznosio, nije uopće potrebna. Vidrić je svaku svoju pjesmu lično proživio, i svakoj od njih treba tražiti korijen u njegovu doživljaju. Zato u analizi njegovih pjesama treba poći od osnovnog doživljaja pjesnikova. – U ocjeni Vidrićeve poezije treba pored toga odbaciti svaku raspravu o formi shvaćenoj kao nešto izvanjsko. Forma je samo jedna strana sadržaja, i samo je ona forma dobra u kojoj sadržaj, doživljaj, nalazi svoj najbolji izraz. Isto tako treba odbaciti svaku raspravu o nekim pjesničkim i nepjesničkim elementima u

---

297 Vidi Antun Gustav Matoš, *Naši ljudi i krajevi*, Zagreb, 1910., 203-209. "Mnogi kritičari tadašnjega vremena nisu mogli zamisliti da svaki ozbiljan (intelektualni) pjesnik prati ono što je najnaprednije u općem pjesničkom ostvarenju njegova vremena. I ne samo da prati već i sudjeluje u stvaranju. Takvoga pjesnika mogli bismo usporediti s trkačem koji neprestano ima pred očima najveće svjetske rekorde, želeći ih dostići, pa čak i prestići. Tko onda ima pravo da mu prigovara, ako se u njega otkrije stil natjecanja ovoga ili onoga rekordera? Nije od presudnog značenja činjenica, ako nas pjesnikoiv duševni proplamsaji podsjećaju na ovoga ili onoga pjesnika. Važno je, prije svega, da li je pjesnik svojim pjesničkim ostvarenjima dao svoje životno kolanje krvi, svoj temperamenat – svoje obilježje." Usp. Petar Grgec, *Krklečev Kanconier*, Vienac, god. XXXVI., br. 3, Zagreb, 1944., 84.

298 Usp. Ivo Frangeš, *Antun Barac, Predgovor knjizi: Antun Barac, Problemi književnosti*, Beograd, 1964., 27.

pjesnikovoj građi, jer nema pjesničkih i nepjesničkih elemenata samih po sebi, nego elementi života postaju pjesničkim i nepjesničkim samo toliko koliko ih je u svom djelu izrazio pjesnik ili nepjesnik.²⁹⁹

Kada se Domjanićevu poeziju željelo smjestiti u okvir hrvatske moderne, činilo se to opisom: (...) Njegov je svijet imaginaran, njegov pejzaž “modernistički” stiliziran po ukusu vremena, po estetskom kriteriju, koji se kao uzor naše modernističke poezije oblikovao u pjesničkim i likovnim krugovima Münchena i Beča.³⁰⁰ Na osnovi takve kvalifikacije htjelo se zapravo istaknuti da je njegova poezija secesionistička. Spomenuti atribut proizlazi iz termina “secesija”. (Secesija je odjeljivanje mladih od starih, od klasicističkih umjetnika, koji slijede nke dogme i norme lijepoga. Secesija je odcjepljenje ili oslobođenje od staroga.)³⁰¹ Što se pak osnovnih zahtjeva secesije tiče, oni su sadržani u četiri sljedeća principa: 1. umjetnik mora imati apsolutnu individualnu slobodu stvaranja; 2. treba pojednostaviti izvanjsku formu; 3. treba obogatiti sadržaj umjetnosti; 4. umjetnost valja raširiti među sve slojeve naroda.³⁰² Dakako, spomenuta načela slijedila je hrvatska moderna kojoj pripada naš Dragutin Domjanić koji se javlja pod pseudonimima: Grga Vujec,³⁰³ Milivoj Seljan, Valja P.(lemeniti) Batjanov, Dragutin Zelinski, prevodeći Hainea, Verlainea i Tolstojja. Književne simpatije bile su mu Haine, Verlaine, Gogolj, Maeterlinck, Dostojevski, Nadson, Puškin, Ljermontov i Andrejev, od stranih a domaćih pak slovenski pjesnici: Župančič, Aškerc, Kette i Gregorčič.

Imajući na umu da moderna nastoji obuhvatiti čitava čovjeka ne otklanjajući nijedan osjećaj, nijednu misao, težeći za individualnošću pojedinca, ona je dala liriku nutarnju, liriku raspoloženja (štimunga), subjektivnu. Donijela je deskriptivnu poeziju prirodnih motiva (sub oculos subiectio) s bogatom emocionalnom pozadinom i nastojanjem da dopre do svih ljudi.³⁰⁴ To je ujedno i bitna karakteristika Domjanićeve štokavske i kajkavske poezije.

Čitajući Domjanića, otkrivamo ga kao pjesnika zavičajnih puteljaka, uskih staza i vijugavih cesta, godišnjih doba i cvijeća. Gotovo sve su mu kajkavske pjesme ogledalo njegove intime i ljubavi prema prirodi. Nigdje nije čovjek tako

---

299 Isto.

300 Enciklopedija Jugoslavije, svez. 3, Zagreb, 1952., 55; usp. još Josip Bogner, Polemika oko hrvatske Moderne, U : *Književnik*, god. III., br. 3, Zagreb, 1930., 114-120, 159-172; Milorad Živančević, Prekursori hrvatske moderne. U: *Slavia*, god. 51, br. 2, Prag, 1982., 139-142.

301 Prohaska, *nav.dj.*, 184.

302 Isto.

303 U vezi s tim pseudonimom vidi bilješku 136 ovdje.

304 Usp. D. Prohaska *nav. dj.*, 119-120.

blizu prirodi kao u njegovim kajkavskim pjesmama. Nije bezrazložno ustvrditi; ako je A. G. Matoš pionir kajkavske lirike, onda je D. Domjanić pionir zavičajne kajkavske lirike, dakako uz Frana Galovića (1887. – 1914.).

U Domjanićevim zbirka pejsaž je objekt vlastitih zapažanja pretočenih u skladni odnos vizualnosti i bojâ koje ostaju živjeti u odabranom muzikalnom zavičajnom kajkavskom izričaju. I jezik Domjanićev ima zagorsko-pri-gorski kolorit, naročito kajkavski akcent. Domjanić znade, da je u kajkavskom akcentu osobita melodija i ne smatra poremećenje, što dolazi u štokavskim stihovima od kajkavskog mu akcenta, pogreškom, nego onom umjetničkom nijansom (...). Riječi su mu akcenti, nosioci “štimumga”, sredstava slikarska i muzikalna. (D. Prohaska, *nav. dj.*) I doista nije pogriješio Slavko Ježić kada je svojedobno pisao: I doista, tko od nas pozna Domjanića, (Ježić je rođen 1895.), jedva će se sjećati, da ga je kad čuo štokavski govoriti. O najtežim i najozbiljnijim temama govori on kajkavski, jer “tak misli on navek”. I samo tako moguće je da čovjek vlada odlično jednim jezikom i stvara književno u njemu, kada se srastao s njime, kad u njemu misli i njime se “spomina”.³⁰⁵

Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina,
Da ja Vam pišem tak, kak doma se spomina,
Tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi,
I znam, taj jezik naš Vi imate tak radi.

(D. Domjanić. *Rožnjak*)

U navedenim stihovima očituje se Domjanićev pijetet prema zavičajnom govoru, kao da je već tada znao da zavičajna poezija ima smisla samo, ako ima dodira s onim najspontanijim doživljajem koji je uvijek vezan uz govornu frazu, uz jezik djetinjstva.

Promatrajući cjelokupni Domjanićev pjesnički opus (štokavski i kajkavski), nameće se zaključak da je njegov autor bio i patnik a ne samo raspjevani uživatelj prirode i kajkavskog pejsaža.³⁰⁶ Njegova plašljivost i povučenost, plod su strogog odgoja bez oca (u konviktu), a o praznicima u sjeni majke. O tome nam pruža svjedočanstvo štokavska zbirka, (1909.), ujedno i dokument njegove ličnosti, koja dolazi do izražaja u pjesmi: *Htio bih /.../, Moja ljubav, Život* i u drugim. U spomenutoj zbirci Domjanić je prisutan sa svojim dubokim osjećajima, lomovima, ushitima, gotovo s neobjašnjivim ponorima duše koji su se u njegovu građanskom životu mogli jedva nazreti. (...) Skromnijeg gospodina

305 Slavko Ježić, Domjanićevi “Kipci i popevke”. U: *Vijenac*, Zagreb, 1918., 238.

306 Usp. zbirku *Pjesme* (1909.): *Htio bih (...), Moja ljubav, Život* i druge.

teško je zamisliti (...). Noću ga još nikad ne vidjeh u gostioni ili kafani, a s ulice ga ne pamtim drukčije no u društvu dviju dama: jamačno njegove majke i sestre (...).³⁰⁷

Ljubomir Maraković (1887. – 1959.) pišući *In Memoriam* o Dragutinu Domjaniću (1933.), uz ostalo, zapisuje: “Njegova je kajkavština nastavak tradicije književnog govora, kultiviranog, oplemenjenog klasičnim duhom latinštine, jezik, kakvim su pisali stari kajkavski pisci do Gaja i Štosa. (...) Kajkavske su pjesme obnovile Domjanićevu poeziju, unoseći u nju svježinu prirode i života s njom, tipizam jednostavnog života, koji se vječito obnavlja, krug, koji ne prestaje, ali nikad ne dosađuje, jer odolijeva pokoljenjima i stoljećima. Pjesnik individualizma ‘Moderne’ našao je put i k tradiciji, ne odrekavši se ni muzike stiha, ni suptilnosti sadržaja. Štaviše, kajkavski je govor i podesniji za liriku, slađi je, gibljiviji, muzički sugestivniji. A uz to ima onu neku djetinju neposrednost izražavanja te nas razblažuje osmijehom i onda, kad je najtužniji.”³⁰⁸

Danas kada se prisjećamo Domjanićevih stihova u kojima je opjevana priroda i njegova duša, ne možemo se oteti konstataciji; to je poezija vlastitog tijela i osobne patnje, vlastite unutrašnje dinamike koja se ne iscrpljuje u poetskoj riječi zavičajnog izričaja kojim opisuje svakodnevicu duhovnih i materijalnih zbivanja u svojoj blizini. Domjanić je pjesnik s dušom socijalno-duhovnog doživljaja.³⁰⁹

Ako je knjiga posljednji plamsaj prije utruća svijeta, onda će Domjanićeva pjesnička ostvarenja u spomenutim zbirkama još vjekovima ostati u okrilju pravednijeg valorizatora – vremena i živjeti tako na dostojnom mjestu koje im pripada u hrvatskoj književnosti, jer kao “najfiniji umjetnik u suvremenoj hrvatskoj lirici” dao je nešto apsolutno novo i originalno hrvatskom pjesništvu 20. st., dao je i oživio domaću kajkavsku riječ “kak doma se spomina”.³¹⁰ Riječ

---

307 Antun Gustav Matoš, *nav.dj.*, 199.

308 Ljubomir Maraković, *In Memoriam Dragutin M. Domjanić* – Dinko Šimunović. U: *Hrvatsko kolo*, knj. XIV, MH, Zagreb 1933., 3-7, odnosno 5-6.

309 Do dana današnjega u hrvatskoj književnosti nema iscrpne i cjelovite studije (monografije) o Domjaniću. Kamoli sreće da barem postoji takva studija u petoj knjizi Goranovih sabranih djela: *Prikazi i članci*, Zagreb, 1949., 52-63; vidi također Ivo Frangeš, *Poezija Vladimira Vidrića*, Ivo Frangeš, *Studije i Eseji*, Zagreb, 1967., 215-299.

310 Ili kako bi rekao Ljubomir Maraković: (...) Kajkavske su pjesme obnovile Domjanovićevu poeziju, unoseći u nju svježinu prirode i života s njom, tipizam jednostavnog života, koji se vječito obnavlja, krug, koji ne prestaje, ali nikad ne dosađuje, jer odolijeva pokoljenjima i stoljećima. *Hrvatsko kolo*, knj. XIV, Zagreb, 1933., 6, I zaista, Domjanić govori svojim jednostavnim govorom, traži motive u svojoj krvi koja živi od davnih vremena i nosi sobom utisak odgoja i baštine. Vladimir Lunaček, *Predgovor Domjanićevim Izabranim pjesmama*,

kajkavsku koju je književno “disciplinirao” pokazavši da nije nimalo lošija od štokavštine.

I danas je Domjanićeva domača reč prisutna kod suvremenih kajkavskih pjesnika, a da nijedan od njih nije svjestan njegove pjesničke ovisnosti, jer na kajkavskom je arealu postao svima zajednička vrijednost i uzor riječi “onak kak se doma spomina”, on, koji je toliko volio grudu na kojoj je ugledao svjetlo dana, svoj zavičaj Prigorje i svoj Zagreb u kojem je “utihnuo slađani roman najvećega kajkavskog pjesnika”.³¹¹

I nakraju valja još spomenuti da je i Ivo Kalinski u knjizi *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića* (1988.) svojom analizom Domjanićeve poetike osnažio pjesnika od napadaja, ignorancije i jednostranosti. Stoga je doista vrijednost Domjanićeve kajkavske poetske riječi dostojno revidirana i postavljena u prave koordinate književnoumjetničke vrijednosti, dakako imajući pred očima sve ono što su o Domjanićevoj kajkavskoj poeziji izrekli i slovenski kritičari. Prema tome, u povijesti hrvatske književnosti današnja generacija ima pravo i potrebu da se u prikazu Domjanićeve književne djelatnosti uzmu u obzir sve relevantnosti koje proizlaze iz svih tih pozitivnih vrjednovanja, a koja su ovdje iscrpno prikazana i objavljena na hrvatskom i slovenskom jeziku.

Nije suvišno ako na kraju pročitamo tekst jednoga čitatelja Domjanićeve kajkavske poezije, odnosno njeogo pogled na zbirku “Kipci i popevke”. Budući da je uredništvo časopisa *Suvremenik*, XIII., 1918., 83-85, razabralo da je taj tekst, tada, bio vrijedan javno objaviti, smatram da je on i danas aktualan pogotovo za vrjednovanje Domjanićeve kajkavske poezije. Autor “Pisma iz publike o domjanićevim *Kipcima i popevkama*”, tako je naslovljen tekst, potpisan je inicijalom Ž. S. dakle, želio je ostati anonimn, ili kako veli uredništvo “pisac želi da putuje *incognito*.”

To pismo iz publike glasi:

1924. Osim toga Domjanić je u našoj svijesti otac moderne kajkavske lirike. Od preporoda do Domjanića u nas je bio kajkavski vakuum, stara kajkavština umrla je s Kristijanovićem (...). Domjanić i prevodi na svoj kajkavski idiom (...). On je sâm stvorio jezični instrument, nije ga nigdje uzeo gotova. Dao mu je dovoljnu gipkost, da može izraziti i najdiskretnije tonove iz starih dvoraca i kićene secesionističke sličice i najjednostavnije seljačke motive. Svakako Domjanić je i u suvremenom kajkavskom pjesništvu postao zajedničko dobro mnogim pjesnicima poslije rata, jer od njega se nije uzajmljivala samo forma, uzimali su se i motivi. Usp. Dalibor Brozović, *Uz pjesme i popevke D. Domjanića*, citati iz knjige *Za z bogom*, 1972. nav. mj., 271-273.

311 *Ljetopis JAZU*, knj. 45, Zagreb, 1933., 25.

Nijesam zvanični (službeni) kritičar, nego onako tek netko iz publike. Pa ipak, kako ćete se naskoro uvjeriti, napisao sam recenziju. Jednom je rekao Matoš, da se i kritičar radja. Očito se je zaletio. Ja mislim, usprkos svima onima, koji tuguju, da nemamo zvanične kritike, da je ona uopće suvišna pojava. Lijepo je rekao jedan naš, doduše vrlo neplodni, ali zanimljivi književnik: 'Pisati valja samo onda, kad ima što da se kaže'. Ima medju našim najmladjima pisaca, kojima se najdnom pričinilo da su se rodili kao kritičari. Stanu izdavati svoj list i puniti ga sami. Svega se oni tamo taknu, sve oni nadignu i svemu se nasmiju. Što vam se čini: da su svi ti časopisi ostali kojim slučajem u životu, pa da ih morate sve pročitati?

Publika je dužna imati svoj sud o pojedinim djelima literature. Kultura je to. Dvadeseto stoljeće. Tko nema svog suda, nije suvremen. Priznajem, da ih je još mnogo nesuvremenih, ali ne mogu priznati da je jedan čovjek odabran da sudi svim literarnim djelima. Jer taj čovjek može o jednom literarnom djelu imati posve krivo mišljenje. Umjetnost je raznolika kao i život. Nitko ne može shvatiti sve njene pojave. A i knjige ne pišu se radi kritičara, a izdaju se radi publike. Kolikogod prezirala gospoda tu publiku. Premda sam samo jedan iz publike, mislim da sam knjigu o kojoj govorim, osobito dobro razumio i da ću o njoj moći reći nešto bolje od službene kritike.

Kroz stihove g. Domjanića zavirio sam njegovu dušu. Čitajući njegove pjesme često sam saznao, što je on mislio pišući ih. Poznajem kajkavštinu, a blize su mi i misli i ideje u onim pjesmama, pa će ovo što pišem biti malo bliže istini nego zvanična kritika. Da li sam razumio njegovu knjigu, o tom može suditi samo g. Domjanić, a uvjeren sam, da će i on radije čuti što sudi o njegovoj knjizi publika, nego kritika.

Publika možda hvali iz snobizma ono što i kritika, no kraj svega toga uživa u onom, što joj se sviđa. A to je bitno. Naravno: drugo je literarna historija. Profesorsko zvanje, koje ima svoje mjesto za katedrom. Andrićeva je biblioteka osvojila naše općinstvo bez kritike, a Matica³¹² ne može ni s kritikom. Opet jedan dokaz, da kritika ima često manje ukusa, nego publika.

Predjimo na samu stvar. D. M. Domjanić, ako i nije naš najveći pjesnik, on je zastalno izmedju svih naših pjesnika najvećma pjesnik. Ako u vas nema smisla za tihu ljepotu, intimne slike, osjetljive duše, nježne riječi i djetinje suze, ne uzimajte knjigu u ruke. Nije afektacija, kad pjesnik na prvoj strani poput djeteta tepa najljepšu posvetu, što sam je ikad čitao: 'Mojoj dragoj mami'. U njega je duša kao u djeteta.

---

312 Misli na Maticu hrvatsku.

Slučaj je da se on rodio kajkavcem, ali nije slučaj da je stao pjevati u kajkavštini. Jeste li možda opazili, da se slovenska i srpska lirika čita ugodnije od naše? Ijekavština je zgodnija za prozu. Domjanić je svojim finim pjesničkim instinktom otkrio mekoću kajkavštine i njom zaodjenuo svoje najnježnije pjesme.

Domjanić pjeva onakovom kajkavštinom, kakovu je naučio u roditeljskoj kući i najbližoj okolini. Među onima, koji su mu mili i dragi. Ako mi baš tako isto i ne govorimo, mi te riječi razumijemo, jer su žive. One nijesu namještene, nego osjećajne. U tom je veličina velikih umjetnika. Evo što pjesnik veli o svojem jeziku:

‘Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina, / da ja vam pišem tak, kak doma se spomina, / tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi, / I znam, taj jezik naš Vi imate tak radi.’

Krivo su učinili Domjaniću oni, koje rekoše, da pjeva mrtve stvari. Možda je pjesnik u dvadesetom stoljeću anahronizam. U Pjesmi ‘Figurice’ mrtve stvari dobivaju život. Ne ću da citiram. Pročitajte tu pjesmu i vidjet ćete da su te figurice iz porcelana punije života od mnogih živućih ljudi. ‘Stare su vure polahko odtukle. / Glas im je tenek i tih i pospani’. Jeste li vi kad toliko toga čuli u jednostavnom izbijanju satova? Pjesma ‘Bele rože’ puna je takvoga čudnog života. On uz mnoge druge dokazuje da Domjaniću uistinu ‘popevke živiju v duši’. Osobita je djetinja pjesnikova bol za starim razrušenim domom. Priprosta je to elementarna bol, kako bi je osjetila ptica, kad bi joj razorili gnijezdo. U pjesmi ‘Na Krčē’ pogodjen je vjerno djetinji zanos za rodnim domom. A onda nejdnom dolazi razočaranje, koje tako neposredno i istinito djeluje. Riječi su to priproste, ali istinite. ‘Tam jabuke smejale su se / tak sladko črlene i žute, / I zrele su padale same / Pred nami na steze i pute’. (‘Deca’) . pri kraju te pjesme ima idila sa slijepim djedom, kojoj bi se svako dijete obradovalo da je pročita. Pa onda one pointe sa sunčanim trakom! Rijetko koji slikar umije prirodu uvatiti u jednom času i to baš u najljepšem. ‘Jesen’, ‘Pod večer’, takove su slike. Domjanić je slikar nježnih boja, ali stalnih poteza. ‘ Stara se nagiblje vrba, / kakti da bi spala, / Topli letni dan je videt / Z vode kak z zrcala’. (‘Ribiči’)

Koketno je imitiranje naroda, čas ‘Zdrave Marije’ prikazati s vozom sijena, koji se u to vrijeme pomiče kući. I pjesma ‘Kosci’ je čudan i divan prikaz naroda. Tu nema osjećaja žuljavih ruku i vi se ugodno osjećate u društvu tih seljaka. Slična djela, što govore o težačkim žuljevima imaju često pečat namještenosti, a kad čitate Domjanićeve stihove vi kao da čujete kako šušti oborena trava i vidite kako sja na njoj rosa.

Ima on i rodoljubnih pjesama. Ali te pjesme nijesu napisane jedino radi rodoljublja i zato su ostale pjesmama, one su kao molitva neka od srca za blagi mir.

Umjetnici ne analiziraju. Oni daju gotova djela. I Domjanić daje svoju bol i svoju radost bez komentara. 'Vlečeju se s klanjcov megle / Z njimi ide zima, / Žalost, koja ni za zreči, / Srca mi se prima.' ('Megle').

Često su u tim pjesmama opisane mlade djevojke, što imaju bijelu i mirišljivu dušu. Kako je to na pr. lijepo, kad djevojčice sanja o jučerašnjem plesu. To je sadržaj pjesme 'Intérieur'. Čini vam se da nečija topla ručica prelazi vašim celom. Vi osjećate, što i ona osjeća: kako je fotelj udoban i kako još odjekuju posljednji zvuci plesne muzike.

Domjanić ima svoje posebne pjesničke ukrase. Poredbe mu nastaju nekako kao usput. On ne veli ništa, a ipak je rekao. 'Vre i vezda se zažiže'. Drugi, ne manje savršeni način poredjivanja, je ovo: 'mali beli su oblaki. / Išče si pajdaša vsaki, / Jen se bu razišel mam - / Vidiš, to je, kad je sam'. Tako nagovara momak svoju djevojku. Mislim da nije nužno upirati prstom na ljepotu tih stihova. Sve je oduhovljeno u Domjanićevim očima. 'Turen' nosi kapu, kao seoski momak, cesta 'beži', staze blude (lutaju), hrast podupire, jaglaci glediju, jabuke se smiju, 'stiščeju se hiže kak stare bogice'. Vrlo je bogata ta knjižica. Često govori Domjanić o starim stvarima, od kojih nam se sve glava puši. Tako smo ih često čuli. Pa ipak. Kad on to veli, mi rado slušamo i o tom, kako ptice pjevaju i kako potok žubori i kako mjesečina sije.

'Popeva si tiček, / kak srebro mu glas, / Zvoni mu popevka, / Zvoni mu do nas. O tako staroj stvari, tako govoriti! Kako uzdišu djevojke u tim pjesmama! Uzdas Domjanićevih djevojaka mogli bi suze natjerati na oči ljudima, što gube svoju mladost po sivim poljanama. ('Veter zgorec', 'San', 'Slutnja', i. t. d.). zar se nije ovo do srca otkinulo:

'Tiho prihaja mrak / Rože dišiju mi tak. / Gineju z ljubavi same. / Dojdi mi, dojdi mi sad/ tak bi ti gladiti rad / Guste dišeče prame'. Čini se, da se i Domjanićev život sastoji od mnogo uzdaha. 'Metulji letiju, kak živi su cvet, / Koj v strahu je kosu i zdigel se v svet.' 'metulji letiju, viš dva su po dva. / Ja nikoga nemam, dok sam sem ti ja'.

Još je mnogo toga što bi se moralo spomenuti jer je tako lijepo. Na pr. i ovo: 'I skoro ves kraj / Zadišal bu taj / popevkah razlejal se val. / Zavonel bu smeh / I čisto bu greh / gdo ne bu navžiti se znal'.

No dosta je ovoliko za one, koji imaju oči da vide. Uzalud se tuži pjesnik:

‘Kmiči se, kmiči’. Tko takove stihove svara, nikada ne će ostariti. I to je jedina nagrada pjesniku za sve što nam daje. On kao da ni sam ne vjeruje u riječi, što ih je rodilo jedno nemilo raspoloženje, kad ovako završuje: ‘Dosta je sunca za vse. / Bu još veselja, kaj ne?!’

Želja sadržana u epilogu te zbirke već se je ispunila, jer u svakoj pjesmi živi pjesnikove srce i u svakoj zvoni ljepota njegove domaće riječi. Težački govor je skladno izrazio misli velikoga duševnog aristokrata.

Svaki pjesnik napiše mnogo besvijesno. Znan da će i g. Domjanić naći ovdje neke sitnice, koje mu nijesu udarile u oči, kad je pisao svoje pjesme. No one ipak postoje. Zato je razumljivo da se pjesniku potkrađu i pogrješke. No čemu to spominjati? Čitaocu to kvvari užitak, a pjesnika ne može ničemu naučiti, jer on to i onako nije kanio reći, pa je samo po sebi razumljivo da će on takove pogrješke uvijek praviti i da mu ih morate ispričati, jer su neznatne prema ljepotama. To je uostalom posao zvanične (službene) kritike, u koju ja na vjerujem. A sada: ako ste dobra srca, a vi uzmete u ruke knjigu: ‘Kipci i popevke’.

LITERATURA

- Adamič, Louis: Moj prijatelj Maks Vanka. U: *Zaprešički godišnjak 1997.*, MH, Zaprešić 1998.
- Agačić, Damir: Hrvatski studenti na češkom sveučilištu u Pragu 1882. – 1918. godine. U: *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institut za povijest, 30., br. 2, Zagreb 1998.
- Barac, Antun: Bilješke o “Mladima” i “Starima”, u autorovoj knjizi: *Problemi književnosti*, Beograd 1964.
- Barac, Antun: *Problemi književnosti*, Beograd 1964.
- Bartolić Zvonimir: *Pučki pjesnik Florijan Andrašec, “Zrinski”*, Čakovec 1988.
- Bartolić, Zvonimir: Mikula Pavić – Međimurski bard. U: *Kolo*. Časopis Matice hrvatske za književnost, umjetnost i kulturu, III., br. 2, Zagreb 1965.
- Baukart, Jan: Pjesnik Zagorja v Perlekiji. U: “7 dni”, št. 24 (24. 6. – 30. 6. 1966.), Maribor, 1966.
- Boban, Branka: Stjepan Radić – Opus, utjecaji i dodiri. U: *Radovi*, vol. 22, Filozofski fakultet Zagreb – humanističke i društvene znanosti, Zavod za hrvatsku povijest, Zagreb 1989.
- Bogdanović, Milan V.: Književni pregled. U: *Srpski književni glasnik*, knji. 39, Beograd 1933.
- Bogner, Josip: Polemika oko hrvatske Moderne. U: *Književnik*, god. III, br. 3, Zagreb 1930,
- Bojanić Bojana i Ščitaroci, Mladen: Kurije i perivoji u zelinskome kraju. U: *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*, zbornik radova sa znanstvenog skupa (30. XI. – 1. XII. 2006.), HAZU i Grad Sv. Ivan Zelina, Zagreb 2010.
- Bojničić, Ivan: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg 1896.
- Borko, Božidar: Dragutin M. Domjanić, Skica. U: *Ljubljanski zvon*, XLVIII., Ljubljana, 1928.
- Borko, Božidar: Kajkavska poezija Dragutina M. Domjanića. U: “*Jutro*”, 5. VI., Ljubljana, 1927.
- Borko, Božidar: *Na razpotjih časa*, Maribor 1962.
- Brandt, Miroslav, ur.: *Matica Hrvatska 1842 – 1962.*, MH, Zagreb 1963.
- Branko Drechsler, *Stanko Vraz*. Studija, Matica Hrvatska i Slovenska, Zagreb 1909.
- Brešić, Vinko: *Bibliografija hrvatskih književnih časopisa 19. stoljeća*, svez 2. i 4.,
- Brozović, Dalibor: Jezično značenje hrvatskog narodnog preporoda. U: *Kolo*. Časopis za književnost, umjetnost i kulturu, MH, nova serija god. IV, br. 8, 9, 10, tematski broj: *130-godišnjica hrvatskog narodnog preporoda*, Zagreb 1966.
- Brozović, Dalibor: O tronarječnoj dimenziji hrvatske književnosti. U: *Croatica*. Prinosi proučavanju hrvatske književnosti, VII., br. 7-8, Zagreb 1976.

- Brozović, Dalibor: Suvremeni pjesnik kajkavskog Međimurja. U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, VI., Matica hrvatska, Zagreb 1953.
- Brozović, Dalibor: Regionlno i dijalektalno u novijoj hrvatskoj lirici. U: *Hrvatsko kolo*., br. 4, MH, Zagreb 1952.
- Budisavljević, Srđan: *Stvaranje države SRBA, Hrvata i Slovenaca*, Zagreb 1958.
- Čengić, Enes: *S Krležom iz dana u dan*, Zagreb, 1985.
- Črnja, Zvane: *Hrvatsko pjesništvo novoga izraza (Uvod u teoriju čakavske i kajkavske versifikacije)*.U: *Forum*, JAZU, br. 10-11, Zagreb 1977.
- Damjanović, Stjepan: *Matica hrvatska od 1842. Do 2017*. Kalendar rada i djelovanja, MH, Zagreb 2018.
- Dayre, Jean: *Anthologie des conteurs croates modernes*, Matica Hrvatska, Zagreb 1933.
- Deželić, Velimir ml.: *Kakvi smo bili? Zapisi mojoj unučadi*, II., Družba Braće Hrvatskoga Zmaja, II., Zagreb 2011.
- Dočkal, Kamilo: *Hrvatski kolegij u Beču 1624 – 1784*, priredili Lelja Dobronić i Jerko Matoš, Hrvatski povijesni institut Wien, Arhiv HAZU, Wien – Zagreb 1996.
- *Enciklopedija Jugoslavije*, svez. 3, Zagreb 1952.
- Fancev, Franjo: Hrvatski đaci na gradračkom sveučilištu god. 1586-1829. U: *Ljetopis JAZU*, knj. 48, Zagreb 1936.
- Flaker, Vida: *Časopisi hrvatskoga modernističkog pokreta*, Zagreb 1977.
- Frangeš, Ivo: *Antun Barac*. Predgovor knjizi: Antun Barac, *Problemi književnosti*, Beograd 1964.
- Frangeš, Ivo: *Povijest hrvatske književnosti*, Matica hrvatska i Cankarjeva založba, Zagreb-Ljubljana 1987.
- Frangeš, Ivo: *Studije i eseji*, Zagreb 1967.
- Grgec, Petar: Krklečev Kanconier. U: *Vienac*, god. XXXVI, br. 3, Zagreb 1944.
- Gustav Krklec, D. Domjanić: V suncu i senci. U: *Srpski književni glasnik*, XXI./7, Beograd, 1927.
- Gustav Krklec, Kajkavština rođena za poeziju. U: *Vjesnik*, 14. i 15. rujna, Zagreb 1975.
- Hadrovics, László: Štefan Zagrebec, kajkavski umjetnik kompozicije i stila. U: *Hrvatski dijelaktološki zbornik*, JAZU, knj. 6, Zagreb 1982.
- Hergešić, Ivo: O prijevodima i prevođenju. U: *Hrvatsko kolo*, Matica hrvatska, XV., Zagreb 19 34.
- Hergešić, Ivo: Uz Domjanićeve projevode provansalske lirike. U: *Hrvatska Prosvjeta*, br. 1, Zagreb 1933.
- Horvat, Rudolf: Hrvatski sabori u 17. vijeku. U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, knj. XIX, MH, Zagreb 1937.

- Houška, Mladen: *Grbovi i pečati Sv. Ivana Zelina*, Sv. Ivan Zelina 1993.
- Jelčić, Dubravko: Sto pedest godina MH. U: *Radovi Leksikografskoga zavoda "Miroslav Krleža"*, br. 2, Zagreb 1992.
- Jembrih, Alojz, ur.: *Pavao Ritter Vitezović i njegovo doba (1652-1713)*., Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, zbornik radova 3. međunarodne kroatološke konferencije, 6 – 28. rujna 2013. godine, Zagreb 2016.
- Jembrih, Alojz, *Dragutin Domjanić danas*, KAJ, XVI, br. 1, Zagreb, 1983.
- Jembrih, Alojz: Dijalekt u modernoj poeziji 30-tih godina. S posebnim osvrtom na Balade Petrice Kerempuha. U: *Obdobje socialnega realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. Junija 1985, Ljubljana 1987.
- Jembrih, Alojz: *Domjanićev pledoaje za hrvatsku kulturu*. U. *Marulić*. Časopis za književnost i kulturu, XXIII., b. 6, Zagreb 1990.
- Jembrih, Alojz: Dragutin Domjanić danas (Uz pedesetu obljetnicu smrti. U: *Kaj*, XVI., br. 1, Zagreb 1983.
- Jembrih, Alojz: Dragutin Domjanić kod Slovenaca. U: *Jezični i umjetnički izraz na kajkavskom tlu*, izd. *Kaj*, XXI., br. 1-2, Zagreb 1988.
- Jembrih, Alojz: Dragutin Domjanić pri Slovencih. U: *Sodobnost*, 8-9, ur. Ciril Zlobec, Ljubljana 1988.
- Jembrih, Alojz: *Na izvori gradišćanskohrvatskoga jezika i književnosti*, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvata, Željezno/Eisenstad 1997.
- Jembrih, Alojz: Uz međunarodni ISO 639-3 kôd Kvj kajkavski književni jezik. U: *Hrvatsko zagorje*, XX., br. 1-4, Krapina 2015. i u časopisu *Gazophylacium* , XIX.-XXI., br. 1-4 2014-2016., Zagreb 2018.
- Ježić, Slavko: Domjanićevi "Kipci i popevke". U: *Vijenac*. Zagreb 1918.
- Ježić, Slavko: *Hrvatska književnost od početka do danas 1100 – 1941*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1993.
- Jurišić, Blaž: Prva Domjanićeva kajkavska pjesma. U: *Hrvatska revija*, VI., br. 7, Zagreb 1933.
- Kalenić, Vatroslav: *Župančičevska motiviranost v poeziji Dragutina Domjanića*, Oton Župančič – Zbornik, Ljubljana, 1979.
- Kalinski, Ivan: *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*, disertacija u rukopisu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1986.
- Kalinski, Ivo: O govoru Donje Zeline i Adamovca. U: *Rasprave Zavoda za jezik*, br. 15, Zagreb 1989.
- Kalinski, Ivo i Pandurić, Josip: prir. Dragutin Domjanić, *Razmišljanja i zapisi*, Mala biblioteka "Dragutin Domjanić" knj. 11, POU, Sv. Ivan Zelina – Zagreb, 1996.

- Kalinski, Ivo prir.: *Nepoznati Domjanić. Dnevnik Drage Čepulića o pjesniku Domjaniću*, POU, Mala biblioteka "Dragutin Domjanić", knj. 20, Sv. Ivan Zelina 1998.
- Kalinski, Ivo: O Domjanićevoj marijološkoj lirici. U: *Kaj*, XXVIII., br. 4-5, Zagreb 1995.
- Kalinski, Ivo: O Kristoljublju i Marioljublju u kajkavskoj lirici. U: *Kajkavski zbornik*. Izlaganja na Znanstvenom skupu o kajkavskom narječju i književnosti, Zlatar 1994., Narodno sveučilište "Ivan Goran Kovačić", Zlatar 1996.
- Kalinski, Ivo: *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*, Zagreb, 1988.
- Katušić, Maja: Isprave 18. stoljeća iz zbirke obitelji Domjanić u Muzeju Svetog Ivana Zeline. U: *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*, zbornik radova sa znanstvenog skupa (30. XI. – 1. XII. 2006.), HAZU i Grad Sv. Ivan Zelina, Zagreb 2010.
- Kekez, Hrvoje: Grbovnice i grbovi plemstva zelinskoga kraja. U: *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa (30. XI. – 1. XII. 2006), HAZU i Grada Sv. Ivan Zelina Zagreb – Sv. Ivan Zelina 2010.
- Klaić, Bratoljub: *Rječnik stranih riječi*, Zagreb 1978.
- Klaić, Vjekoslav: *Život i djela Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*, MH, Zagreb 1914.
- Kolar, Mira: Baruni Rauchi u hrvatskoj povijesti. U: *Zaprešički godišnjak 2005 – 2006*. Godište XV. i XVI., ur. Stjepan Laljak, MH, Zaprešić 2007. *Ista*: Ban Pavo Rauch i Hrvatska u njegovo vrijeme. U: *Povijesni prilozi*, 18, Zagreb 1999.
- Kosić, Ivan ur.: *Pavao Ritter Vitezović u zbirci rukopisa i starih knjiga NSK u Zagrebu*, Zagreb 2013.
- Košutić-Brozović, Nevenka: Evropski okviri hrvatske moderne. U: *Hrvatska književnost prema evropskim književnostima*, Liber, Zagreb 1970.
- Košutić-Brozović, Nevenka: Hrvatsko-slavenski književni odnosi u doba hrvatske moderne. U: *Radovi*. Razdio lingvističko-filološki (7), god. 11., sv. 11, Zadar 1973.
- Košutić-Brozović, Nevenka: O ulozi dijalekata u hrvatskoj književnosti i o problemu njihova prevođenja. U: *Radovi*. Razdio filoloških znanosti (10), god. 17, sv. 17, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Zadru, Zadar 1978.
- Kovačić, Ivan Goran :*Eseji i ocjene*, Zagreb 1946.
- Krizman, Bogdan: *Korespondencija Stjepana Radića 1885 – 1918*, I, Zagreb 1972.;1919 – 1928, II, Zagreb 1973.
- Laljak Stjepan: Tajna slikara Maksa Josipa Vanke. U: *Zaprešički godišnjak 1997.*, MH, Zaprešić 1998.
- Laljak, Stjepan: *Najpopularniji kajkavski pjesnik*, Hrvatski iseljenički zbornik 1994., Zagreb, 1994.

- *Lexikon der Weltliteratur*. Bearbeitet von Heinz Kindermann und Margarete Dietrich, treće ispravljeno i dopunjeno izdanje, Humboldt-Verlag, Wien-Stuttgart 1951.
- Lončarević, Vladimir: *Luči Ljubomira Marakovića*. Život i rad, estetički pogledi i kritička praksa, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu, Religijski niz, knj. 4, Zagreb 2003.
- Lopašić, Radoslav: *Oko Kupe i Korane*, Zagreb 1895.
- Lukas, Filip: Zašto nije g. Domjanić bio ponovno biran za predsjednika Matice Hrvatske u godini 1927. U: *Prilog Hrvatske revije*, br. 10, Zagreb 1933.
- Lukas, Filip: Stogodišnja uloga Matice hrvatske u sklopu političkokulturne poviesti hrvatskog naroda. U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, knj. XXIV., MH, Zagreb 1943.
- Maraković, Ljubomir: Uz pjesme Dragutina M. Domjanića. U: *Hrvatska Prosvjeta*, XII., br. 8-9, Zagreb 1925.
- Marjanović, Milan: *Hrvatska Moderna*, knj. I. i II, JAZU, Zagreb 1951.
- Markus, Tomislav: Od kršćanskog do seljačkog humanizma: Hrvatske i nacionalne ideologije i bio-ekologije. U: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti...*, HAZU, Volumen 24., Zagreb 2006.
- Matijević, Zlatko: "Za Hrvatstvo, križ i plug!" – Politička aktivnost Hrvatske pučke stranke od veljače do rujanskih parlamentarnih izbora (1925. – 1927. godine). U: *Časopis za suvremenu povijest*, 29., br. 2. Hrvatski institut za povijest, Zagreb 1997.
- Radić, Stjepan: *Savremena Evropa ili karakteristika evropskih država i naroda*, pre-tisak, Pan Liber, Zagreb 2005.
- Matković, Hrvoje: *Svetozar Pribičević i samostalna stranka do šestojanuarske diktature*, I., Zagreb 1972.
- Matoš, Antun Gustav: *Naši ljudi i krajevi*, Zagreb 1910.
- Matoš, Antun Gustav: Pjesme Dragutina M. Domjanića. U: *Sabrana djela*, III., Zagreb 1953 – 1955.
- Milanja, Cvjetko: Pjesnik raspadnutog svijeta. U: *Republika*, XXXI., br. 3, Zagreb 1975.
- Milanja, Cvjetko: Domjančevo štokavsko i kajkavsko pjesništvo. U: *Umjetnost riječi*. Časopis za znanost o književnosti, XLII., br. 1, Zagreb 1999.
- Milanja, Cvjetko: Dragutin Domjanić, *Izbor pjesama*, Stoljeća hrvatske književnosti, MH, Zagreb 2000.
- Milanja, Cvjetko: *Hrvatsko pjesništvo 1900. – 1950.*, Zagreb 2008.
- Molnar, Branka ur.: *Mamoari bana Pavla Raucha*, izd. Zagrebačko arhivsko društvo, Zagreb 2009.
- Paljetak, Luko: *Domjanić v suncu i senci*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, god. 13, svez. 13, Zadar 1976.

- Pavličević, Dragutin: *Povijest Hrvatske*, drugo, izmijenjeno i prošireno izdanje, naklada P. I. P. Pavičić, Zagreb 2000.
- Pavličević, Pavao: *Moderna hrvatska lirika*, Zagreb 1999.
- Pederin, Ivan: Prestrojavanje nacionalnih ideologija u doba oko Prvog svjetskog rata kod Hrvata, Srba i Slovenaca. U: *Hrvatska obzorja*, MH, XI., br. 1-2, Split 2003., II. dio kao nastavak članka vidi u br. 1-2; 370-397. *Isti*: Velikosrpska ideologija i Jugoslavija, *Hrvatska obzorja*, XI., br. 3-4, Split 2003.
- Pejović, Aleksandar: Trinaest pisama Dragutina Domjanića. U: *Putevi*, maj-jun, 3, Banja Luka 1963.
- Prohaska, Dragutin: *Pregled savremene hrvatsko-srpske književnosti*, Zagreb 1921.
- Prohaska, Dragutin: *Pregled savremene hrvatsko-srpske književnosti*, Zagreb, 1921.
- Prohaska, Dragutin: Regionalna poezija... U: *Hrvatska njiva*, br. 18-19, Zagreb 1918.
- Ravlić, Jakša: *Matica Hrvatska 1842 – 1962*, MH, Zagreb 1963
- Razum, Stjepan: Životopis Ivana Krstitelja Tkalčića. U: *Tkalčić. Godišnjak za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 1, Zagreb 1997.
- Razum, Stjepan: *Vjerospovijedi i župničke prisege Zagrebačke nadbiskupije*, "Tkalčić", Zagreb 2010.
- Rožić, Vatroslav: Prefiksi ,sa' i ,su' u hrvatskom jeziku. U: *Nastavni vjesnik*, knj. 39., Zagreb 1931.
- Sekulić, Ante: Nepoznati Domjanić. Pisma Dragutina Domjanića Vladimiru Šifferu. U: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006.
- Skok, Joža: Arkadijska obzorja kajkavskog pjesništva Dragutina Domjanića. U: *Kaj*, XVI., br. 1, Zagreb 1983.
- Skok, Joža: Arkadijska obzorja kajkavskog pjesništva Dragutina Domjanića. U: *Kaj*, XVI., br. 1, Zagreb 1983.
- Skok, Joža: *Domjanićeva politička satira u ruhu kajkavskoga dječjega igrokaza*, pogovor izdanju *Petrica Kerempuh i spametni osel*, izd. Disput, Zagreb 2005.
- Skok, Joža: Kajkavski lirski zapisi Vladimira Šiffera. U: *Kaj*, II., br. 6, Zagreb 1969.
- Skok, Joža: *Matoševa uloga u poticanju i obnovi modernog kajkavskog pjesništva*, u autorovoj knjizi: *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo*, Čakovec 1985.
- Skok, Joža: Pjesnički zavičaj Nikole Pavića. U: *Kajkavski zbornik "Dani kajkavske riječi"*, Zlatar 1974.
- Skok, Joža: *Rieči sa zviranjka*. Antologija kajkavske lirike 20. stoljeća, TIPEX, Zagreb 1999.
- Slamnig, Ivan: Stih hrvatske i srpske moderne. U: *Zbornik radova sa znanstvenog skupa "Komparativno proučavanje jugoslavenskih /južnoslavenskih/ književnosti"* 2, Zagreb – Varaždin, 1987.

- Szabo, Agneza: *Središnje institucije Hrvatske u Zagrebu 1860 – 1873.*, Zagreb 1987.
- Šatović, Franjo: *Po dragom kraju – Sessvetsko prigorje.* U: KAJ, IV, br. 6, Zagreb 1971.
- Šicel, Miroslav: Kajkavska poezija Dragutina Domjanića. U: *Kajkavski zbornik* “Dani kajkavske riječi” Zaltar 1974., izlaganja na znanstvenim skupovima o kajkavskom narječju i književnosti u Zlataru 1970 – 1974.(bez godine tiskanja).
- Šicel, Miroslav: Dometi novije kajkavske lirike. U: *Jezični i umjetnički izraz na kajkavskom tlu*, zbornik radova sa znanstvenih skupova u Krapini, Krapina 1993., 50; Isti: *Suvremena kajkavska književnost.* U: *Dometi*, IV., br. 8, Rijeka 1971.
- Šicel, Miroslav: Književna kritika o Dragutinu Domjaniću. U: *Kaj*, XXVIII., br. 4-5, Zagreb 1995.
- Šicel, Miroslav: *Književnost Moderne u knjizi: Povijest hrvatske književnosti*, knj. 5, Liber – Mladost, Zagreb 1978.
- Šicel, Miroslav: *Pjesnički vidokruzi Dragutina Domjanića*, pogovor ponovljenom izdanju Domjanićevih zbirki *Kipci i popevke* (1917.), *V suncu i senci* (1927.), *Po dragom kraju* (1933.), izd. Mosta, Zagreb 1994.
- Šiffer, Vladimir: Dragutin pl. Domjanić-Zelinski. U: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006.
- Šiffer, Vladimir: Nepoznati Domjanić. U: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, HAZU, knj. 35, Zagreb 2006.
- Šišić, Ferdo: *Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Zagreb 1920.
- Šojat, Antun: Jezik Domjanićevih kajkavskih pjesama. U: *Kaj*, I., br. 12, Zagreb 1968.
- Težak, Stjepko: Književna kajkavština Dragutina Domjanića. U: *Kajkavski zbornik*, Dani kajkavske riječi Zaltara ,98, izd. Pučko otvoreno učilište dr. Jurja Žerjavića, Zlatar 1998.
- Zvonar, Ivica: Bilješke o nastajanju kraljevstva SHS. U: *Starine*, HAZU, knj. 64, Zagreb 2012.
- Žimbek, Ladislav: Dragutin M. Domjanić (Uz njegov jubilej). U: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, MH, knj. XI., Zagreb 1930.
- Živančević, Milorad: Prekursori hrvatske moderne. U: *Slavia*, god. 51, br. 2, Prag 1982.
- Županović, Lovro: Kajkaviana u glazbotvorstvu Božidara Širole. U: *Kajkavski zbornik*. Dani kajkavske riječi Zlatar ,96. Izlaganja na Znanstvenom skupu o kajkavskom narječju i književnosti u Zlataru 1994. godine, Zlatar 1996.

POPIS IZVORA ILUSTRACIJA I PRESLIKA U KNJIZI

- Karte u knjizi, str. preuzete su iz članka: Mladen Klemenčić, Što je Hrvatsko zagorje? U: *Studia Lexicographica*, 19/20, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2017., 19-34.
- Pismo Adama Židmunda Domjanića Pavlu Ritteru Vitezoviću, str. iz: Katalog izložbe – *Pavao Ritter Vitezović u zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne književnice u Zagrebu*, Zagreb 2013., 182.
- Zora Domjanići s djecom, Milivoj Domjanić, Dragutin Domjanić kao gimnazijalac, Domjanićev autograf, Dragutin Domjanić u društvu majke, sestre i Milana Ogrizovića, Domjanićev autograf (1886.), Dragutin Domjanić (siječenj 1931.) preuzete su iz: *Stoljeća hrvatske književnosti*, MH, Zagreb 2000., 33, 34, 42, 64, 65, 222, 224; Domjanićev autograf pjesme “Serbus dragi Zagreb moj, iz: *Zaprešički godišnjak '93*, MH, Zaprešić, 1993., 129; Dragutin Domjanić, str. iz: *Razmišljanja i zapisi*, Sveti Ivan Zelina-Zagreb 1996., XXIII.; Domjanić i Vladimir Šifer, iz: *Kalinski, Ivo, prir.: Nepoznati Domjanić. Dnevnik Drage Čepulića o pjesniku Domjaniću*, POU, Mala biblioteka “Dragutin Domjanić”, knj. 20, Sv. Ivan Zelina 1998.;
- Crkva sv. Marije na Dolcu iz : *Lelja Dobronić, Zagrebački kaptol i gornji grad*, ŠK, Zagreb 1986., 113.; Fotografija “Na Krče, 2005.” Preuzeta iz knjige: *Putujemo po sesvetskom Prigorju*, Zagreb 2010., 106; Pejzaži: Adamovec, preuzeti iz kataloga izložbe:

Prilozi

VI.

JABUKA je kak mladenka,
Vsa je puna cvetā,
Tebe ja navek još čekam,
Letā, duga letā.

Kak su nad tēnacom tvojim
Sada sladke noći,
Kak ti ja pozabit nemrem
Tvoje drage oči!

Jabuku mi veter trusi,
Cvet zabadav pada,
A ja znam: ti, duša, imaš
Drugoga vre rada.

Prilog 1.

Povodom 55. Domjanićeva rođendana Ladislav Žimbrek je u časopisu *Kolo* Matice hrvatske, XI. (1930., 85-96) objavio esej u kojemu ocrtava vrijednost Domjanićeve poezije. Budući da je tekst danas teže dostupan javnosti, donosim ga iznova u prijepisu, jer zavrjeđuje da ga se i danas spročita.

DRAGUTIN M. DOMJANIĆ

(Uz njegov jubilej)

I ako nam nije svrha napisati opširnu studiju o tom našem prizatom pjesniku, koji se na hrvatskom Parnasu nalazi neprekidno nešto preko četrdeset godina, pokušat ćemo dati zaokružen njegov portret, kako bi on danas pred nama ukrsnuo cijelom svojom pjesničkom ličnošću kao dokument neosporne umjetničke vrijednosti. U naše doba, koje nije naklonjeno ni pjesnicima ni umjetnicima, koje brzo baca u zaborav mnoge kulturne vrednote, koje se ne osvrće na one nosioce-stupove kulturnog hrama jednoga naroda, nego daje veću vrijednost relativnim ljudskim vještinama i njihovim reprezentantima, potrebno je više nego ikad dan za danom govoriti o vječnim vrijednostima duha i reprezentantima toga duha. Potrebno je na sva usta vikati i uvjeravati, da su bogomdani umjetnici jedini nosioci onoga najljepšeg, što je u čovjeku dano, a da to nikad nisu i ne će biti momentani poklonici vremenskih slaboća, vještinari i bezimenjaci, koje svako doba naplavljuje a i odbacuje iz svoga korita. Jasno nam dani govore, da na dnevnom redu nisu proslave reprezentanata duha nego reprezentanata nogu i nožnih vještina, pa tko onda da vodi računa o tihim i u dnevnom metežu nevidljivim ljudima, jer je zanimanje za njih minimalno. To nam dokazuje najbolje dnevna štampa, resumé dnevnih događaja i kulturnog zbivanja. U tim događajima ima vrlo malo mjesta nosiocima ljudskog duha, a pjesnici, nažalost, nisu sportaši, da gombaju svoj duh tako, kako se to publici sviđa, nego rade preko svakidašnjosti, koja je bila uvijek nezahvalna svojim najboljim sinovima. Pa ona ih je hranila i pokopavala gladu, prešućivala i zabacivala, a oni su uvijek pobjeđivali, jer je primat duha van te svakidašnjosti, jer je on djelić vječnosti.

Nije čudo da u takvim zaspalim prilikama ne vodimo dovoljno računa o živim umjetnicima, književnicima i pjesnicima, a o mrtvima da i ne govorimo, kad se na primjer Zagreb nije sjetio da dostojno proslavi Domjanića toga eminentnoga svojeg pjesnika i regionalistu, kad je to učinila Ljubljana (14. III. ove godine u kazalištu), kad se cijela Slovenija skupila na njegovu slavu i pozdravila ga po svojem najvećem živom pjesniku O. Župančiču, davši mu prvo

mjesto među suvremenim hrvatskim pjesnicima. Imali ste dojam, da je taj kajkavski lirik par excellence kod kuće negdje iz slovenskih gorica, a ne iz našeg kajkavskog vilajeta tamo ispod Zagreba i zagrebačke gore, gdje cvatu njegove krvave ciklame i 'gdje plava mesečina tke tenko tkanje i cesta polako zavija vu kmicu'. Gdje glicinije tako tužno dišiju, a hižice slamnate sjede po brežuljcima ko dobri stari ljudi, kojima se iz usta trusi slatki naš 'kaj'.

Dragutin Domjanić zauzima u hrvatskoj književnosti posebno mjesto naročito zato, što je on jedini živi kajkavski pjesnik, kojega nije bilo od kajkavske stare književnosti ovamo, i kojega, vjerojatno, tako brzo i ne će biti. Ta činjenica mu daje prednost među ostalim njegovim suvremenicima; daje mu posebnu notu, kolorit i privlačnost, koje nemaju ostali njegovi drugovi. Imamo u svojoj literaturi više reprezentanata regionalne pozije: od Matoša do Galovića i Wiesnera, koji su u svojim štokavskim pjesmama dali Hrv. Zagorje. Galović je pokušao pjevati kajkavski kao i Matoš, ali su to bili samo pokušaji. Domjanić je prvi razvio cijelu poeziju na kajkavskom dijalektu i pokazao sve finese toga u literaturi gotovo zaboravljenog dijalekta. On je u početku bojažljivo počeo pjevati kajkavski, ali vidjevši, da je to kao i susjedni slovenski jezik vrlo podesešno za neposredan lirski izražaj, predao se potpuno kajkavštini i u posljednje vrijeme se daje gotovo samo toj poeziji. Pobudu je za to dobio i otuda, što je pratio i dobro poznao slovensku poeziju, bio pod njezinim utjecajem, a rođen kao kajkavac pa mu nije bilo teško, jer mu je materinji dijalekt bio kajkavski. Slovenski jezik, budući da je Hrvatsko Zagorje tako tijesno naslonjeno na Sloveniju, ispremiješao je kajkavskim riječima i obrnuto, pa su mu slovenske pjesme zvonile kajkavskim naglaskom i budile u njemu emocije ranog djetinjstva, koje je progovorilo kajkavski.

Što ga je direktno navelo na to da pjeva kajkavski, bio je jedan doživljaj za vrijeme rata, pa ne će biti zališno ako ga iznesemo. U to je vrijeme jednom išao u Vrapče, kraj Zagreba, na šetnju. Uzeo je sa sobom fotografski aparat: kad je htio fotografirati seljaka s vozom sijena, opazi to neki čovjek i prijavi ga na općini kao špijuna. Bio je uhapšen i preveden pred načelnika općine, koji ga je poznao i lijepo pogostio. Domjanić se tom događaju narugao u kajkavštini u humorističnom listu 'Šišmišu'. Vidio je, da je kajkavština vrlo zgodna za humor, pa je nastavio s manjim humorističnim stvarcima, dok nije kasnije vidio da je ona vrlo prikladna i za lirsku pjesmu. Od onda datira njegova kajkavska poezija.

Treba naglasiti, da je, kako je to sam Domjanić jednom zgodom rekao, kajkavski iza ruskoga i slovenskog jezika najpoetičniji dijalekt za pjesmu. To bi

trebalo opširno obrazložiti, ali nam ovdje to nije moguće, budući da bi trebali konkretnim primjerima ilustrirati, a to je predmet jedne cijele rasprave. Tko poznaje ruski i slovenski jezik, tko je prevodio iz tih jezika, kao što je to činio Domjanić, svatko će lako doći do te tvrdnje. Svakako je Domjanić dokazao, da je kajkavski vanredan dijalekt, i, makar se on k njemu vratio poslije pjevanja u štokavštini, njegove kajkavske pjesme, koje su već dosad izašle u dvije knjige, dokazuju, da ga i vrlo dobro poznaje, a valjda i jedini, jer dosad nema pravoga nasljednika kod nas.

Dragutin Domjanić ulazi u hrvatsku književnost vremenski s Lackom Vidrićem (rođeni iste godine, intimni prijatelji), dalje s Milanom Begovićem, isto tako Zagorcem, ali dalmatinskim, Mihovilom Nikolićem, Vidrićem i svojim antipodom, te konačno s Nazorom, tim do danas neiscrpnim pjesnikom svih mogućih motiva, najžilavijim bardom Moderne, kojoj su svi ovi autori. Moderna je imala četiri jaka stupa, koji su je nosili sve do današnjih dana. Jedan od najjačih – Lacko Vidrić – prvi se sagnuo u crnu zemlju i preko stenejvačke ludnice otputovao tamo, gdje je 'bijela mjesečina po stubama hrama pala', a njegov najbolji prijatelj Domjaniće (šetajući su jedan drugome govorili prve svoje pjesme) prebrzo je izgubio svojega poticatelja i pjesničkog savjetnika. Vidrić je bio onaj, koji je na Domjanića učinio prvi presudnu utjecaj, koji je isprva bio tako jak, da Domjanić prepjevav cijele njegove strofe i uzima ih za moto. To Domjanić čini često s Nadsonom, Puškinom i Župančićem, uzimajući od njih ili ideju ili motiv, kao na primjer:

Župančić: 'Tiho prihaja mrak'
Tiho prihaja mrak,
plah je njegov korak
ni ga čuti.
Srce, zakaj drhtiš?
Česa, povej, se bojiš
v tej minuti?

Domjanić: Tiho prihaja mrak,
Tiho prihaja mrak,
Rože dišiju mi tak,
Gineju z ljubavi same.
Dojdi mi, dojdi mi sad,
Tak bi ti gladiti rad
Guste, dišeće prame.³¹³

Vjerojatna je pretpostavka, da bi bio išao drugim smjerom razvoj Domjanićeve poezije uz živa Vidrića, jer je Vidrić bio originalan talenat i posebnih duševnih dispozicija, a taka temperament, koji lako utječe na bližu okolicu.

Premda je Vidrić ostavio vrlo tanak sveščić pjesmica, njegov je utjecaj vidljiv i kod Begovića, a naročito kod ranog Nazora. Domjanić konačno i sam ističe Vidrićev utjecaj, pa bi se to lako i na pjesmama pokazalo. Ostali Modernaši se razidoše po literarnoj njivi, a i utihnuše (Nikolić), ili odoše preko lirike

³¹³ Vidi pjesmu u cjelosti: Dragutin Domjanić, *Kipci i poevke...*, Mladost, Zagreb 1969., 63.

brzo u prozu i dramu (Begović), ili ostadoše neumorno vjerni stihu (Nazor), dok Domjanić najkonsekventnije završava let svog Pegaza 'u ljubljenoj domaćoj mu reči.'

Prije nego prijedem k analizi Domjanićevih pjesama, htio bih se osvrnuti na već poznate tvrdnje nekih kritika naročito pok. Lunačeka, a po njemu i drugih kritika i književnih historika (Prohaska), koji ističe vrlo jako tzv. Domjanićev aristokratizam u njegovoj poeziji kao neku posebnu pjesničku vrlinu i prednost. Ja toga aristokratizma niti sam gdje našao niti vidio u njegovim pjesmama. Domjaniće se rodio (1875) u vlasteoskom dvrocu u Krčima kod sv. Ivana Zeline (Adamovec, A. J.). Tu je proživio djetinjstvo. Djetinjstvo provedeno uz slijepog djeda:

.....

“A doma su bili vu brigi
I dedek je pošel k ormaru
Polako je steklo odpiral
I vuru opipal tu staru.

On, bogec, je z rukami gledel,
Te velike oči lepe
Vu mraku navek su mu bile,
Čez leta i leta vre slepe.”

(pjesma: *Deca*)³¹⁴

Kako nam kaže ova pjesma, nije mu se djetinjstvo kretalo ni u kakvim 'aristokratskim' sferama, nego je to bilo jedno vlasteosko dobro na zalazu, i on je bio na njemu samo gost, koji je tek na prekide dolazio k svojoj baki i djedu. Kakvo je bilo to vlastelinstvo, evo nam i opet pjesma govori:

A ceste vu draču vse stajaju
I cucki na mene tak lajaju
I Krčim kad došel sam bliže,
Ni bilo dvorišća ni hiže.

I stranjski su muži se čudili:
“Kaj oni su gospon zabludili?
Tu nemreju dojt do sela,
Ta cesta već nikam ne pela!”

Dom je taj brzo razrušen, od njega ništa nije ostalo, a sve njegove uspomenne vezane su na nj:

Tam trni se meni vugibljeju,
I stare se sljive nagibljeju,
Diši mi senokoša ravna,
Mi zdavna se poznamo, zdavna.

Pastiri još ogenj si kuriju,
I šume vu dole se žuriju
I oblak beli se i zgine
Za one tak plave planine.

(pjesma: *Na Krče*)³¹⁵

---

314 Isto, 14.

315 Isto, 11-12.

Ta kajkavska pjesma ima svoj pandan u štokavskoj pjesmi ‘Krče’:

Sve je tu ugar, al oko još moje
Dom ko nekad, sav u suncu gleda.
Vidim: iz vrta sad starica vodi
Starca svog slijepa – i miri rezeda.³¹⁶

Nisu to stihovi ‘aristokratskoga’ pjesnika, kako ga Lunaček naziva, nego su to stihovi sentimentalne rezignacije, ako hoćemo, pesimistički. Njegova dispozicija za povučeni, samotnički život plod je literature (Schopenhauer, Flaubert, Nietzsche), a ne nekoga aristokratizma. Isti taj njegov pesimizam nije nešto posebno domjanićevsko, nego vremenska dispozicija, koju je kod kajkavskih pjesama zamijenio s potenciranom tugom i nostalgijom, t. j. u daljem razvoju pomalo nestaje i mijenja se. Faluberizam je ono njegovo povlačenje od ljudi, bježanje od života: (‘Hoće li jednom već svanuti jutro?! / kako je živjeti dosadno jadno!’.

Ali nikakav ‘radikalni aristokratizam’. A u najranijim njegovim pjesmama nalazimo čist utjecaj njegove njemačko-romantične okolice, one okolice, iz koje je Stanko Vraz slao prve pjesme u Gajevu ‘Danicu’, prve svoje Đulabije (Lisičar); s onih polica gledali su ga stari njemački klasici i romantici, koji su ga poslije odveli Heineu, i koje mu je prve davala u ruke baka i djed. Tu je Domjanić komponirao prve svoje ‘đulabije’, na koje se opet vraća na svršetku svojega pjesničkog stvaranja. Jer njegove kajkavčice fino su sleten stručak ‘đulabjica’, koji je tako intenzivno zamirisao, i kojega je sabrao sa zaboravljenih Krča i bližeg zagorskog pejzaža, koji okružuje njegov rodni kraj.

Kad se pojavio Domjanić u našoj književnosti, utrenik k pjesničkom individualizmu bio je vrlo slab. Pjesništvo domoljublja, trubadurizma u distanci od nekoliko desetaka metara od ‘ljubljene žene’, nazdravičarenje u stihovima, davorije u novim izdanjima (Hranilović, Harambašić, Badalić), našlo se pred vratima Moderne. Već je Kranjčević sa svojom pojavom prvi zadao najosjetljiviji udarac cijelom tom pjesništvu i utro put onima, koji su iza njega došli i udarili temelje Moderne. Kranjčevića smo naročito spomenuli zato, jer je Domjanić bio jedini od Modernaša, koji je u sebi imao kranjčevićevskih dispozicija. Njih ne nalazimo ni kod Vidrića ni kod Nazora, a još kod Begovića. Prve Dojanićeve pjesme, kako ćemo vidjeti, spjevane su s jakom filozofskom dispozicijom. Pitanje života, smrti, prolaznost, problem ljudske sreće, sve su to tajne koje ga muče:

---

316 Pjesma je objavljena u Domjanićevoj zbirci: *Izabrane pjesme* (1924., 77).

Otkrij tu nesretnu tajnu, što život mi razara kradom,
Ispunja dušu mi čežnjom i strahom i nemoćnim jadom.

Što će mi sunčani dani, kad mrtvačkim skrrije ih velom,
Ona, što podlo krije se ovdje – za mojim čelom.

Otkrij tu nesretnu tajnu, što krije se vječno ko laži,
Ostavi me il kaži, ja kunem te, - tko si ti, kaži!

(pjesma: *Tajna*)³¹⁷

Ili: Pa kad se stiša sve, što naše srce lomi,
Zar to je utjeha, da vječni su atomi?!
Zar nije jednako, je l' koje zvijezde manje,
Il život čovječji, il paukovo tkanje?

(pjesma: *Onkraj groba*)³¹⁸

Ili: O, tako sam htio da počivam,	I da se ne probudim više,
O, tako sam htio da snivam,	Dok ne stignem na onaj žal,
Da valu me predaje val	Gdje duša će slobodna biti
I miluje, nosi i njiše;	Bez tijela i boli i starsti
	I čista ko rose kap.

(pjesma: *Stella Maris*)³¹⁹

Takvih pjesama, kakve su citirane, našli bismo još više kod Domjanića, a naročito pjesama individualističkoga akcenta. Sve te pjesme ne mogu nas uvjeriti o dubljoj, intezivnijoj filozofskoj dispoziciji, kakvu na pr. nalazimo kod Kranjčevića. To Domjanićevo je više knjiško, lektirsko, časovito, dispoziciono i kratkovremeno. Ono se s vremenom rasplinjuje, prelazi u drugu jednu jaču dispoziciju:

Ne trebam ničiju sklonost i milosti prositi ne ću;
Zahtievam svoje pravo na mladost, na život i sreću.

Htio bih nekuda proći iz močvare te, iz tih laži,
k suncu i k mladosti strasnoj, to duša i tielo mi traži.

---

317 Pjesma je objavljena u: dragutin Domjanić, *Pjesme*, DHK, Zagreb 1909., 23.

318 Isto, 26.

319 Vidi cijelu pjesmu: *Nepoznati Domjanić. Dnevnik Drage Čepulića o pjesniku Domjaniću*, POU, Mala biblioteka "Dragutin Domjanić, knj. 20, Sv. Ivan Zelina 1998., 60-62. Objavljena je i u Domjanićevoj zbirci: *Izabrane pjesme* (1924., 78-80).

Pa da i oslabljen klonem i sav da se slomim i starem,
znati ću makar jedno, za život sam umr'o barem.

(pjesma: *Život*)³²⁰

Nakon te programno 'dekadentne' pjesme (Lunaček), kakvih tako reći više nema, Domjanić prelazi u čistu ljubavnu liriku i njoj ostaje vjeran do današnjih dana. Ona se najljepše ispoljila u njegovim kajkavskim pjesmama. Po tim svojim pjesmama je on najreprezentativniji pjesnik ljubavi u svim varijacijama. Neiscrpan u motivu, u ritmu i rimi, on varira etičke štimunge od romantične trubarduštine do naivno-iskrenih intimnih lirskih ispovijesti, s kojima je dostigao vrhunac u kajkavčicama. U tim pjesmicama nije toliko dubok, koliko je iskren, otvoren i raznježen; nije toliko nov, često banalan, koliko meliodozan i muzikalan. Zato su te njegove pjesme vanredne da se muzički upotrebe (što i učiniše slovenske i hrvatski skladatelji: Sajovic, Širola, Šafranek-Kavić i drugi). Te kompozicije, naročito kajkavčice, sjećaju nas na stare kajkavske narodne pjesme, koje sve više izumiraju. Njih je svakako Domjanić u kajkavskom ambijentu u mladosti čuo, pa mu je ostao onaj nostalgičan ritam, koji nalazimo kod nekih kajkavskih pjesama, naročito u zbirci: 'Kipci i popevke', u drugom dijelu, u popevkama:

Kiša pada, kišica,
Travnike primače,
Duša moja, dušica
Ta se stiha plače.

(pjesma: *Kiša*)³²¹

Ili: Noć ti vre pada,
Kaj bi sad rada
Želja za ljubavlju, ti?!
Prešli su rani
Mladosti dani,
Spi moja želja, spi!

(pjesma: *Kmiče se...*)³²²

Ili: Spi jalšina
Mesečina
Tenko tkanje tke
I med breze
Riše steze,
Po ni senja pè.

(pjesma: *Mesečina*)³²³

Ljubav spram žene u bezbroj predočaba i varijacija nalazimo u njegovim zbirkama, jer je njegov temperament idealistično sanjarski i svaka nova emo-

320 Vidi cijelu pjesmu: Dragutin M. Domjanić, *Pjesme*, DHK, Zagreb 1909., 22.

321 Čitava pjesma objavljena u: Dragutin Domjanić, *Kipci i popevke ...*, Mladost, Zagreb 1969., 62.

322 Isto, 81.

323 Isto, 34-35.

cija izaziva dematerijalizirano sanjarenje. Takve su njegove pjesme pred prelaz na kajkavštinu. One redovno imaju tužan refren, melankoličan i nostalgičan:

Volim te, volim, al odat ti ne ću, Ne ću da radost ti smutim. Uživaj život i ladost i sreću, Ja ću da ginem – i šutim.	Ili: Tek kad su noći tihe, kad sancu Prenu se, sklope ti oči, čuti ćeš tiho kucati negdje Crva, što drvo toči...
(pjesma: <i>Reznacija</i>) ³²⁴	(pjesma: <i>Crv</i>) ³²⁵

Najljepše su mu svakako i najlirskije, kakvih ne ćemo imati tako brzo, a niti smo ih imali, njegove suptilne lirske kajkavčice:

Njiše se, trusi se macica Z jalše rasiple se svila, Zakaj bojiš me se, pucica, Belo si lice si skrila?	Macice mehke se njišeju Z menom bi dragati štele, Rože kaj z vustah ti dišeju, Lica ti lilije bele!
	(pjesma: <i>Protuletna</i>) ³²⁶

Ili: Kaj će meni put i steza, Gde su tvoje oči, Tam bi ja pogodio slepi I po črnoj noći . . .	A ti si tak draga, Kaj nikaj mi ni, Kak slatka popevka Tvoj smeh mi zvoni . . .
(pjesma: <i>Kupine</i>) ³²⁷	(pjesma: <i>Popevka</i>) ³²⁸

Hrvatsko Zagorje, ta domena Domjanićeva, a ne samo njega nego i Đal-skoga, Matoša, Horvat-Kiša, A. Kovačića, Galovića, Lj. Wiesnera i Milkovića, dalo je Domjaniću glavne motive njegovih pjesama, izazvalo najljepše emocije i pružilo najtoplije pejzaže. Bregovi, brežuljci i brežuljčići; dolovi, prodolice i dolčići; jaruge, zavoji i zavojčići; putovi, ceste i cestice; trnaci, grmi i grmičići; vrtovi, bašće i vrtići; šume, lugovi i šumice; vrbici, vrbe i vrbice; sjenokoše i pašnjaci; pastiri, pastirčice i pastirice; gorice, kukuruze i pšenice; dvorišta, šljivici i šljivice; orači, plugovi i vilići; mostići i brvčice; magla, megla i meglica; kravica, tele i teličica; štalica, kuća i kućica; cura, puca i pucica; ruža, roža i rožica; raspelo, crkva i crkvice; sumrak, večer i mjesečina; sunce i toplo sunčece; plava mjesečina po pustim alejama, lijepo dijete u tuđem vrtecu, toplo srce pod starim krovovima, starinska pjesma i molitva u noći, cvijet na tuđem grobu, tiha žalost u slamnoj kućici, Zdrava Marija po pustim cestama, drago dete u čežnji i

324 Vidi čitavu pjesmu u Domjanićevoj zbirci: *Izabrane pjesme* (1924., 87).

325 Čitava pjesma objavljena u: Dragutin Dimjanić, *Pjesme*, DHK, Zagreb 1909., 47.

326 Vidi čitavu pjesmu u: Dragutin Domjanić, *Kipci i popevke ...*, Mladost, Zagreb 1969., 56.

327 Isto, 57.

328 Isto, 58.

ljubavi slatki, domaći 'kaj' – to su motivi, sadržaji, napisi i naslovi, slike, pejzaži Domjanićevih pjesama, romanca, baladica, kipcov i popevk. Da Domjanić nije ništa više napisao nego dvije tanke zbirčice: 'Kipci i Popevke' i 'V suncu i senci', dovoljno je, da je svoje ime za vijekove urezao u siromašnu zagorsku grudu, gdje će živjeti tako dugo, kako dugo bude živa njegova 'reč domaća'.

Njegovo vjerovanje, njegova radost, njegova nada je njemu ta riječ njegovog rodnog kraja:

Vre tičeki spiju	I srce mi greje
A šume mučiju,	I z menom se smeje
Naj moja popevka zvonu	I v žalosti plače takaj.
Po dolu i gaju,	Em nikaj ni slajše
Po dragomu kraju,	Ne čuje se rajše
Od kojeg mi lepšega ni.	Nek dobri i dragi naš k a j!

(pjesma: *Kaj*)³²⁹

Što je Šandor Đalski dao u svojim romanima, pripovijestima i novelama, to je Domjanić rekao u svojim kajkavskim popevkama i pjesničkim slikama; što su Vanka³³⁰ i Šipek³³¹ oživjeli na svojim platnima, to je Domjanić opjevao u svojim pejzažima i kipcima; a kako je Horvat-Kiš prikazao u svojim nezavršenim novelama i pripovijestima zagorskoga siromaha, tako je Domjanić progovorio njegovim rođenim, na oko, neuglednim jezikom; što su Matoš, Wiesner i Milković spjevali štokavski, to je Domjanić prenio u kajkavski. On jednako toplo crta pejzaž Zagreba kao i nedjeljni štimung sela:

Vuske i tužne	V senci se stiščeju hiže,
S kmicom v oblokih vsih	Valda je teško im stat,
Zakaj ste meni tak drage	Njim bi se štelo počinut,
Kaj mi tam korak tak tih?	Njim bi se štelo vre spat.

(pjesma: *Stari Zagreb*)³³²

---

329 Isto, 87.

330 Maksimilijan Josip Vanka (1889. – 1963.) slikar koji je djetinjstvo proveo u Kupljenovu (nedaleko Zaprešića), osnovnu školu pohađao u Pušći. Slikarstvo je studirao u Zagrebu kod Bele Čikoša-Sesija, Bruxellesu, od 1934. bio je profesor na Likovnoj akademiji u Zagrebu. Slikao je folklorne motive iz Hrvatskoga zagorja. Umro je u Meksiku. Vidi: Stjepan Laljak, *Tajna slikara Maksa Josipa Vanke*. U: *Zaprešićki godišnjak 1997.*, MH, Zaprešić 1998., 147-149; Louis Adamič, *Moj prijatelj Maks Vanka*. U: *Zaprešićki godišnjak 1997.*, MH, Zaprešić 1998., 150-178.

331 Viktor Šipek (1896. – 1969.). O njemu v idi: In memoriam Viktoru Šipeku. U: *Kaj*, III., br. 3-4, Zagreb 1969., 39-44.

332 Vidi cijelu pjesmu u: Dragutin Domjanić, *Kipci i popevke ...*, Mladost, Zagreb 1969., 98.

Ili: Cirkva još zdalka se vidi
Stara je leta i leta,
Groblje vu njezinoj senci
Puno je tuge i cveta.

Zvoni na mašu zvoniju,
Narod pobožno dohaja,
Vsigde se ćuti Nedelja
S kraja do dalkoga kraja.
(pjesma: *Nedelja*)

Ne samo da voli on svoj kajkavski dragi kraj, nego voli cijelu tu hrvatsku grudu domaću, koja ga je rodila i kajkavskim mlijekom napojila. Nitko joj se nije mogao ljepše i iskrenije odužiti nego Domjanić svojim pjesmama. U njima je on rekao ono, što mnogi drže i prigovaraju mu, da je zakašnjeli, nesuvremeni romantični patriotizam. On takovih pjesama ima malo, a poznata je ona njegova 'U rudniku':

Ruke su zgrčene, jedna o mašklin,	Našli su samo sirotinjske zemlje,
Druga grčevito srca se hvata,	Bila je njegve domovine gruda,
Vrećicu drži, i u njoj je možda	Došo je konzul Yankee i reko:
Prištednje teške i krvava zlata.	Bit će to Hrvat, taki su svuda. ³³³

A isto tako je poznata njegova pjesma iz rata: 'Ciklame, krvave ciklame',³³⁴ kao i pjesma, koja je nastala za vrijeme balkanskog rata, 1913, a štampana je u 'Srp. Književnom Glasniku' pod napsiom: 'Vi umirete . . .':

A mi svaki bol vaš i drhtaj vaš znamo,
Sva duša je uz vas i srce nam cijelo
I stradat bi s vama i pomoć se htjelo,
Al što je još naše? Još želje su samo.
Mi nemamo drugo, i želje te iste
Već zločinom sude. Ne, mi smo sirote,
I dok nam i posljednje tuđin ne ote,
Mi moramo živjeti, sretniji vi ste:
Vi umirete!³³⁵

Domjanić je u nekih desetak svojih pjesama čisti romantik, naivan, čeznutljiv, i te su mu pjesme slabe. Time ne želimo reći, da su mu samo te pjesme slabe, jer nam ovaj put nije bila svrha da govorimo o njegovim slabim pjesmama i da damo iscrpnu analizu, nego da naglasimo sve njegove pozitivne strane i prednosti, da bi mu oprostili sve njegove slabocće, kojih njegovi Modernaši imaju kudikamo u većoj mjeri. Domjanić, kao pretežno pjesnik ljubavi, artist kajkavskog stiha, pade često u ponavljanje i varira štimunge i pejzaže kao i

333 Vidi čitavu pjesmu u: Dragutin Domjanić, *Pjesme*, DHK, Zagreb 1909., 27-28.

334 Vidi cijelu pjesmu u: Dragutin Domjanić, *Kipci i popevke ...*, Mladost, Zagreb 1969., 21-22.

335 Vidi pjesmu u Domjanićevoj zbirci: *Izabrane pjesme*, Zagreb 1294., 142.

slike na isti način više puta; tako je na pr. njegov neizbježni rekvizit 'pramovi kose', koji se ponavlja u pjesmama preko dvadeset i pet puta, a da druge i ne spominjemo.

Završit ćemo taj sumarni prikaz jednom od njegovih najljepših pjesama, koja se nalazi na posljednjoj starnici kajkavske zbirke 'Kipci i popevke', pjesmom: 'Za zbogom.'

Oslepele budu jenput te oči,
Kaj tak su mi gledale rade
I leta ti v cvetju i jesenih žalost
I sneg i protuleti mlade.

Na zadnju molitvu mi sklopili budu
Te ruke, kaj dragat su štele
I zlatni tvoj klas i črlene ciklame
I sence i lilije bele.

Već ne budu vusta mi šeptati mogla
Te reči ti sladke, bogate.
Već ne bu mi tulko nesrečno to srce,
Kaj, dom moj, je živelo za te.

Znam, skoro me ne bu i ja bum pozabljen,
I samo popevke te male
Još dale se budu spominjale z vami,
Tak same si zvonele dale.

I štel bi, da v vsakoj živi moje srce,
I štel bi, da vsaka ti vraća
Vsu ljubav, vse lepo, kaj ti si mi dala,
Ti draga, ti reč mi domaća.³³⁶

Ovaj tekst, koji slijedi, vjerujem, mnogi do danas nisu čitali. Posebno je zanimljiv jer nam otkriva kreativnu i duhovnu sliku pjesnika Dragutina Domjanića, a o kojemu je progovorio njegov prijatelj i urednik časopisa *Hrvatska Prosvjeta* u kojoj je objavljivao svoje kajkavske pjesme Dragutin Domjanić. Ljubomir Maraković je još jednom napisao hommage svom prijatelju, ne kao nekrolog već esej u kojemu je iznova vrijednostno progovorio o Domjaniću i njegovoj poeziji. Upravo zbog Marakovićeva specifična pristupa, evo teksta u cjelosti.

---

336 Vidi pjesmu u izdanju *Kipci i popevke*, Mladost, Zagreb 1969., 84. Sve bilješke u predočenom eseu dodao je Alojz Jembrih.

Prilog 2.

Za Dragutinom Milivojem Domjanićem³³⁷

Nikako ne mogu da se sjetim kakao sam se prvi put susreo s pokojni Domjanićem i kada sam se s njim upoznao. Ali svakako, taj susret nije bio privatne prirode, ni slučajan. Radilo se bez sumnje o njegovoj suradnji u 'Hrvatskoj Prosvjeti'. Kada sam, u početku god. 1920., prešavši trajno u Zagreb, preuzeo uređivanje 'Hrvatske Prosvjete', desila se najteža kriza koja je uopće dosad zadesila naš izdavački i štamparski svijet. Kada je već prvi broj bio složen a gotovo sav i prelomljen, nastao je golemi štamparski štrajk koji je zaustavio čitav nakladnički rad za preko dva mjeseca. Posljedica ovoga toliko krupnoga pokreta – za kojega, kako je poznato, nisu izlazile ni dnevne novine nego u kolektivnom 'minijaturnom' izdanju koje su izrađivali sami vlasnici štamparija – bila je nova tarifa koja je iz temelja izmijenila ekonomske pretpostavke za izdavanje listova, pogotovu s obzirom na to da su i papiru, većinom uvoženom, cijene iz dana u dan skakale. Uslijed toga ostala je 'Hrvatska Prosvjeta' gotovo za čitavu godinu jedini književni list u Zagrebu, pa su stoga bile na dnevnom redu ponude suradnje i od strane ljudi koji listu nisu bili baš blizu. Mnogi su tako tumačili činjenicu, da su se te godine prvi put pojavila u 'Hrvatskoj Prosvjeti' i oba hrvatska pjesnička prvaka, pokojni Domjanić i g. Nazor, no već sama činjenica da su obojica stalno i trajno ostali suradnicima lista i onda kada je, poslije toga, u Zagrebu niknulo i odviše književnih listova, pokazuje da je njihova suradnja nastala iz želje da pridonesu izgradnji lista koji se je doticao jednoga dijela njihova stvaranja, i da zasvjedoče svoje povjerenje u književnu razinu lista i u vrijednost njegova nastojanja. Pokojni Domjanić pojavio se u br. 5. pjesmom 'Molitva u noći'³³⁸ te i sam naslov i karakter pjesme pokazuje kako je pažljivo birao što će dati listu koji je imao određen svoj karakter i smjer. I u svojoj daljoj suradnji ostao je jednako tankočutan i osjetljiv, kad god se ticalo sadržaja pjesama, dosuđenih 'Hrvatskoj Prosvjeti'. Dakako da se nije radilo samo o pjesmama religioznog karaktera; već u istom broju s 'Molitvom' štampana je i 'Noć bez zvijezda' koja me je obradovala naročito stoga što je sva u tonu i stilu koji je karakterističan za 'Kanconijer', pa sam tako, pored neobičnijeg i novog Domjanića u vers-libreu i s akcentima religioznog traženja, imao i staroga Domjanića, pjesnika diskretne erotike sa sumornom rezignacijom u

337 Ta bi se sintagma mogla razumijeti: Idući za Domjanićem u svojim sjećanjima nakon njegove smrti. Jer upravo su to autorove reminiscencije o Domjaniću nakon njegove smrti. Stoga Ljubomir Maraković o svom prijatelju Domjaniću piše kako slijedi ovdje tekst koji predočujem.

338 Pjesma je objavljena u Domjanićevoj zbirci: *Izabrane pjesme*, Zagreb 1924., 163-164.

kojoj je bilo toliko osjećajnog inteziteta njegove otmjene i ponosne duše. Takva su ga čitaoci već poznavali pak, nadovezujući na staro i poznato, nije bilo teško uvesti ni ono što je bilo novo i neobično. Kada smo se pobliže upoznali, kada sam pod njegovim pretsjedanjem počeo surađivati u 'Matici Hrvatskoj' kao odbornik, našao sam u njemu čovjeka koji mi je prilazio uvijek s potpunim povjerenjem, s prijateljskom iskrenošću koja je bila upravo dirljiva. Slobodno vrijeme bilo nam je na žalost obojici škrto odmjereno, i obično bi se naši razgovori vodili na izlasku sa sjednice, kada bismo jedan drugoga – već prema prilikama – ispratili komadić puta, ili kada bih, idući kroz grad iz tiskare ili škole, najčešće subotom oko podne, nabasao na njega kako sam hoda Ilicom da malo odahne od monotonije svoga uredskog posla. Tada bi mi obično govorio o svojim novim pjesmama ili o osnovama za njih; pritom je karakteristično, da je znao mjesecima unaprijed sadržaj ili osnovni motiv pjesme, i da je već citave otsjeke imao izrađene u glavi davno prije nego što bi ih konačno gotove napisao. A za neke od pjesama znam da, i kada su bile napisane, nije bio još sasvim zadovoljan s pojedinim stihovima, pa je i duže vremena znao čekati dok im ne bi dao definitivni oblik.

Kako je često bio potišten i ogorčen općim prilikama, preopterećenjem uredskim radom i svojim prilično osamljenim položajem u životu (ne brojeći ovamo, dakako, njegov srdačni i lijepi život s njegovim najbližima, s majkom i sestrom koje je nježno volio), nije ni čudo što se taj osjećaj silom prigušivanog nezadovoljstva javlja u više njegovih pjesama iz posljednjeg vremena. Unatoč samom njegovu karakteru; jer je pokojnik lično, inače, bio neobično živ i ekspanzivan čovjek koji je volio život i veselo društvo, ionako ne bučno i besmisleno veselje. A znao je pogotovu da se mračna potištenost onakvih pjesama ne podudara s duhom kršćanskoga pouzdanja i vedre predanosti kakava bi imala da odiše sa stranica 'Hrvatske Prosvjete', pa bi mi stoga obično rekao: 'Imam opet jednu pjesmu, ali tu ću dati u Srpski Književni Glasnik, previše je pesimistična za vas.' Za svaku svoju novu pjesmu davao bi mi, tako rekavši račun iako ja to, razumije se, nikad ne bih tražio. I kad se odazvao 'Književnoj Krajini', ili kojem dnevniku, ili 'Danici' (koja mu se, iz zahvalnosti, baš uoči same smrti onako 'kritički' narugala!), tražeći na taj način nekoga savjeta za svoje postupke.

Kajkavske je pjesme obično namjenjivao 'Hrvatskoj Prosvjeti' i katkada, u slučaju erotike, i sam je upozorio kako bi tkogod mogao dotične stihove neprijatno tumačiti, ali bi se uvijek ograđivao tumačeći svoju pravu misao. Uvijek mi je, neobičnom delikatnošću, tako rekavši, nastojao sugerirati da takve pjesme i ne štampam; ali mu je uvijek bilo neobično drago kada bih, vjerujući

u njegovu poštnu lojalnost, zadržao i te pjesme te ih bez odgađanja štampao. Uređenje njegove 'Matičine' zbirke pjesama bilo je povjereno pok. Lunačeku (1924., A. J.) i tu je, dakako, potpuno predao stvar njemu. Nakon štampanja zbirke napisao sam prikaz u 'Hrvatskoj Prosvjeti' (1925.)³³⁹ koji sam mu dao na čitanje u korekturi nastojeći da uklonim eventualno što se ne bi slagalo s njegovim vlastitim interpretiranjem njegove poezije ili historijskih činjenica. Sve je bilo u redu samo me je upozorio da Verlainea nije bio čitao prije Kanconijera, iako mu je toliko srodan (to je u štampanom prikazu i istaknuto), naprotiv je izričito potvrdio moju pretpostavku o jakom utjecaju Nadsonove poezije na osnovni ugođaj mnogim njegovim pjesmama. Posljednju zbirku, onu koja je izišla u 'Savremeniku' Srbske Književne Zadruge (1933., A. J.), dao mi je na čitanje u rukopisu prije štampe; predložio sam mu na 2 – 3 mjesta manje retuše u stihovima, i sve je potpuno usvojio, a tako i naslov 'Ratni odjeci' za drugu grupu pjesama. U svoje vrijeme (bit će pred gotovo deset godina) neka je njemačka naklada htjela da štampa slikovnice koje su originalno bile njemačke, a u hrvatskom izdanju trebale bi imati Domjanićeve originalne kajkavske stihove. Bio je toga već dosta izradio, često s izvrsno pogodnim dječjim tonom i humorom, u koliko mi je mogao govoriti stihove na pamet, na šetnji. Zapala me je dosta delikatna zadaća da ga svjetujem šta bi tražio u pitanju honorara. Izračunao sam stvar u švicarskim francima, i premda zahtjev nije nipošto bio pretjeran, do slikovnice ipak nije došlo ali, mislim, ne radi honorara, nego radi pitanja carine i prodajne cijene.

Bilo bi vrlo dobro kad bi se gdje god mogli naći ti njegovi stihovi; jer oni, inspirirani slikama ali nezavisno od njemačkog teksta, nisu doduše nikaka naročiti pjesnički rad ali bi bili zanimljivo svjedočanstvo njegova duha i temperamenta. U pitanjima izdavanja, štampanja, honoriranja, a često i kod ličnih sukoba i neugodnosti, s povjerenjem je tražio da čuje moje mišljenje i, naročito u ovim posljednjim slučajevima, trudio sam se da ublažim osjetljiva pitanja koliko sam samo mogao, nastojeći da iskreno poštovanje koje sam uvijek imao prema njemu osjećao, postane po mogućnosti pravilom i za druge, a da i njega samoga zadrži od eventualnih preneglih nepromišljenosti. Izmučen životnim pregaranjima i neispunjenim željama, utučen birokratskim pritiskom svoga zvanja, željan mira i odmora u historijski nemirnoj atmosferi punoj kriza i katastrofa, po prirodi impulzivan i živa temperamenta, bio je često smatran preosjetljivim, razdražljivim i autoritativnim čovjekom s kojim je drugome teško izići na kraj. Pa ipak se nije nikada ni ljutio ni ozlovoljio na mene kada bih ga upozorio i na protivne momente u ličnim stvarima; nikada među nama

---

339 Vidi: *Hvatska Prosvjeta*, XII., br. 8-9, Zagreb 1925., 179-181.

nije došlo ni do kakve neugodne nesuglasice; štaviše, on je pokazivao lično mnogo više razumijevanja za moj stav i onda kada bi se mi donekle razilazili, nego ljudi od kojih bih to mnogo prije očekivao. Na žalost, mnogi ljudi danas nemaju ili neće da imaju vremena da uđu u nečiju ličnost, da osjete njezine karakteristične pretpostavke, da se s njom da tako rekнем psihologijski izmire – i otuda često nemogućnost da se posredovanjem nesuglasice ublaže. A bilo je, dakako, i onih tragičnih konflikata kojima, upravo, lično nitko nije kriv nego ih donosi život, javni rad i 'ethos anthropo daimon'. Sve nas nesretni mašinski tempo naših dana i surovi materijalizam oko nas čini nervoznima, iscrpenima, izmučenima, pa ne bi trebalo biti nikakvo čudo ako čovjek katkada preosjetljiv i nagao, samo se dosta puta zaboravljalo da se radi o čovjeku starijem i čovjeku na kojega je podmuklim svojim šuljanjem već vrebala Smrt.

Tri dana prije Domjanićeve smrti, baš na samu duhovsku nedjelju, bili smo duže zajedno nego ikoji put inače u životu, i taj će mi dan ostati vječito nezaboravan u svijesti. Bio je tada zagrebački zaključak dubrovačkog kongresa Penklubova. U 10 i ½ sati ukricali su se gosti kod hotela Esplonade u automobile za Remete. Dosta je stranaca već bilo otišlo, ali je ipak bio još priličan broj na okupu. U Remete smo stigli pred zaključak pučke mise, kada narod, u velikom broju i u slikovitim svojim nošnjama, izlazi na portal starinske crkve. Očarani prizorom, stranci su se oduševljavali, fotografirali grupe i pojedince, dali se fotografirati sa seljačkim momcima ili djevojkama itd. Među onima koji su išli i u samu crkvu, bio je dakako i pok. Domjanić. Ta Remete su bile njegovo omiljelo izletišće, i nikada pritom nije propustio da se svrati u crkvu. Bistrica i druga Bogorodičina svetišta uvijek su ga privlačila. Na velike blagdane ne bi nikada bio a da bar ne zađe u koju crkvu. Kako je bio temperamentan, izdržao bi često tek po nekoliko minuta, ali bi zato išao i u po dvije, tri crkve, a ako bi bio među narodom, ostao bi i duže. – Poslije toga, vani, u vrtnoj gostonici, priredile su odlične zagrebačke gospođe zakusku koja je bila toliko 'u narodnom stilu', da se izvrgnula u pravi pravcati ručak. Dan je bio prekrasan i u dugom nizu onih sedmica prvi lijepi, blagi i sunčani dan. Svi su gosti bili razdragani. Dok sam bio s drugim društvom, ali poslije, kad je većina gostiju igrajući kolo i zabavljajući se izmijenila mjesta, prišao sam k Domjanićevu stolu gdje su bile gospođe od priređivačkog odbora i dvije-tri strane dame. Pokojnik je pomalo pijuckao vrlo razrijeđeno vino i tiho uživao u ljepoti dana zadovoljno se smješajući. Od vremena do vremena brinuo se da li ima dosta vina i da li su svi gosti podvorenii. Tako nas je zatekao i polazak. Nastao je juriš na automobile, i kad su se svi sretno strpali, ostali smo po strani nas dvojica, a kao preostali stranci javili su se g. H. Elster iz Berlina i njegova gospođa. Bio je određen po-

hod Zagrabčkog Zbora, i Domjanić, točan i uredan kao uvijek, upravo je naša kola odmah onamo. Došli smo doduše nešto prerano, ali drugi uopće nisu došli, premda je bilo tako ugovoreno. Pokojnom Domjaniću bilo je to vrlo žao, naročito jer je direktor Zbora g. L. Šafranek-Kavić bio pripremio naročit doček te se veselio da će stranci vidjeti živ dokaz našega industrijskoga napretka. Poznato je da je g. Elster bio na kongresu zastupnik oficijelne Hitlerove Njemačke i da je stoga njegova pojava bila skopčana sa dosta neugodnosti po druge a i po njega samoga. Nisam bio na kongresu i ne znam kako se, lično, razvijala čitava ta stvar; ali ideologija koju je zastupao g. Elster, nije svakako bila simpatična ni Domjaniću ni meni. No smatrajući goste gostima u pravom i slavenskom smislu riječi, pokojnik je baš prema njima bio pažljiv i ljubezan i nastojao da im u svemu ugodi. Gospodin Elster nam je opširnije tumačio prilike u Njemačkoj nastojeći da osvijetli one momente koji se redovno nepovoljno prosuđuju; ali više nego to prilično uzaludno nastojanje, mogla nas je zbližiti dirljiva ljubav gdje Elster prema svojoj djeci, sjećajući se kod svake sitnice sad svoje djevojčice, sad svoga dječaka. I tako smo uz crnu kavu posjedili još pet sati, a na to smo ispratili goste do hotela. Premda je bio već prilično izmoren kongresom a i dojmovima toga dana, Domjanić je držao zakon gostoljubivosti do posljednje granice i nije napuštao gostiju, dok se oni sami nisu povukli.

I tako smo ostali sami nas dvojica, i ja sam ga dopratio do kuće gdje je stanovao, na uglu Gundulićeve i Kraljice Marije ulice kamo sam toliko puta zalazio, naročito na tradicionalno čestitanje uz Božić i Uskrs, i uvijek nailazio na tih ali mio krug ljudi koji su me susretali jednostavnom i iskrenom srdačnošću i pažnjom. Kako su se po ulicama vidali krizmanici sa svojim kumovima, zapodjeli smo slučajno razgovor o tom kako često ljudi zloupotrebljavaju takve prilike da izmame od svojih kumova što veće darove. 'Zato se ja', reče Domjanić, 'nisam ni krizmao, a sad je već i kasno, osim ako biste Vi htjeli biti kum. Vi bar znate da od Vas ništa ne tražim.' Bilo je rečeno u pola šale ali nije bila samo šala, i ja sam u sebi bio čvrsto odlučio da ću narednih Duhova tu misao i izvesti. Bio je već u godinama i trebalo je misliti i na zadnje časove. Često sam mislio na njegovu dirljivu ljubav Kamenitim vratima, Remetama, Bistrici i kako mi je govorio da je čak pronašao (kod sv. Šimuna, gdje li?) 'Majku Božju Vinsku', zaštitnicu vinograda i kako hoće da je opjeva u jednoj naročitoj pjesmi. A kad je, nedavno, u zavodu sestara milosrdnica, neka djevojčica držala referat o Domjanićevim pjesmama i pritom ustvrdila da je on bezvjerec, Domjanić je nekako bio čuo za to i pred više ljudi, na nekoj sjednici Pen-kluba, pričao tu zgodu protestujući protiv toga kako se o njemu može nešto takvo tvrditi.

U vjerskim stvarima on je imao sasvim jasnu svijest o tom, što smije a što ne smije da bude i kako ima da se misli iako sam prije – barem javno – iz toga povlačio konsekvencije. Neka ne bude nečedno ako reknem da sam uvijek imao taj dojam, da su njegova privrženost i zaista prijateljski stav prema meni potjecali naročito otuda, što se nije nikad prevario u tom da ću postupati onako kako mi vjera kazuje. A ja sam, sa svoje strane, znao da on od mene drugo i ne očekuje. U čitavoj njegovoj poeziji nema nijedne pjesme iz koje bi se moglo zaključiti da je bio bezvjerac. Senzualni su akcenti još i u prvoj zbirci sasvim rijetki, a i tu samo kao prolazno raspoloženje. Naprotiv, i u privatnom i u javnom životu, uvijek je znao šta je muževnost, idealizam, poštenje.

Na samom kućnom pragu zadržali smo se još malo u razgovoru i, kao često u posljednje vrijeme, tužio mi se na premorenost, naročito uslijed monotonije zvaničnog rada, tako da nije dospijevao ni da prati književnost. Još 3 – 4 mjeseca i imao je poći u mirovinu, u mir i na odmor, i u novi život za kojim je čeznuo. Često mi je pripovijedao kak mnogo puta sanja željeznicu, dakle vožnje, divlju trku na brzim konjima, čežnju za promjenama i daljinama ...

Pretsjedanje u Pen-klubu omogućilo mu je, tek posljednjih godina, da putujući u Beč i u Varašavu, pa sad u Dubrovnik, ostvari bar nešto od tih želja. A na to je došao, nedavno i odjednom, mir vječni i neopozivi mir i novi, zaista novi život. Tri dana kasnije, 7. lipnja 1933., bio je mrtav.

Kada bi kod nas bila razvijena svijest da su ljudi od talenta i genija one, kako kaže Bourget, ‘ames de proie’, duše grabilice, za kojim srcu tisuće i koje vladaju dušama i srcima, bilo bi kod nas ljudi koji bi imali smisla za naročitu duhovnu pastvu među inteligencijom, i to onom superiornom. Dakako da se u to moraju katkada utrošiti godine i godine nastojanja, na oko uzaludnog i nezahvalnog, ali što je sve to prema veličini časa kada jedna duša kojoj je Gospod dao dah i veličinu svoje stvaralačke moći, stupa pred svog Stvoritelja da položi račun o onom na što je bila zvana?

Znam da će se to nazavti proselitizmom i fanatizmom, ali tko mari za ljudsko razmetanje stojeći na pragu Vječnosti? I tako, u dubokoj vjeri u milosrđe svemogućeg Suca, možemo na grobu pjesnika *Remeta* i *Bistrice*, *Kamenitih vrata* i *Czenstochowe*, da šapnemo u tihom povjerenju: *Memorare o piissima Virgo Maria...*

I tako se ‘Hrvatska Prosvjeta’ u dubokoj tuzi rastaje sa svojim dobrim, vjernim i velikim suradnikom koji je nikada nije zaboravljao. Urednik i slagari koji su imali privilegij prvenstva da se raduju svakoj njegovoj novoj pjesmi, a zatim

svi čitaoci, sve do onih mlađanih učiteljica po zabitnim selima njegova Zagorja³⁴⁰ koje su stupale u život i među svoj narod s Domjanićevim stihovima, u duši, svi su ga voljeli, svi su se njim ponosili; nitko ga od njih neće zaboraviti, ni u svom srcu ni u njegovim pjesmama – a ni u svojim molitvama ...

Ljubomir Maraković³⁴¹

Osvrt na monografiju o Domjanićevoj kajkavskoj poeziji

Ivo Kalinski, *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*, Zagreb 1988.

Nijanse dižu vrijednost cjelini,
A razno cvijeće daje ljepotu vrtu.

/D. Domjanić, pismo, 7. travnja 1933./

Dragutinu Domjaniću (1875. – 1933.), jednom od pjesnika hrvatske moderne, “učinjeno je krivo, nema sumnje, i prije ili kasnije doći će do revizije vrijednosti njegove poezije”, zapisao je Ivan Goran Kovačić 1941. Najnovija knjiga *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića* iz pera Iva Kalinskog, objavljena koncem 1988., kao 21. knjiga Male biblioteke “Ignac Kristijanović” u izdanju Kajkavskog spravišča u Zagrebu, prva je koja doprinosi reviziji vrijednosti Domjanićeve kajkavske poezije u širem smislu.

Iako je već Joža Skok, u dva navrata, nastojao realizirati Goranovu slutnju s obzirom na Domjanićev kajkavski poetski opus (v. Kaj I., 1983., 2-23, kao i J. Skok, *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo (1900.-1950.)*, Čakovec, 1985., 55-78), u svojoj knjizi Kalinski pruža zaokruženu sintezu kao plod osobnog isčitavanja Domjanićeve kajkavske poezije. U to nas uvjeravaju naslovi sadržaja knjige: *Geneološki podaci, komentar (7-13)*, *Kajkavska idiomatika, kritički obziri (15-34)*, *Kritički obziri spram Domjanićeve poetike (37-58)*, *Domjanićeve*

340 Obično se tada mislilo da je kajkavski govor Zagorja (i danas se još čuje kako štokavci kažu za onoga koji govori kajkavski da govori zagorski, iako se kajkavski govori u Međimurju, Podravini, Turopolju). No danas se zna gdje je Domjanić rođen i da njegov jezik nije bio zagorski već prigorski kajkavski. Vidi ovdje u prilogu rad Stjepka Težaka o jeziku kajkavskih Domjanićevih pjesama.

341 Tekst u cjelini objavljen u: *Hvatska Prosvjeta*, XX., br. 5, Zagreb 1933., 228-231; jezik kojim je pisao nekrolog ovdje nije ispravljan pravopisno, ni leksički niti gramatički. Isti je autor na njemačkom jeziku objavio kraći tekst pod naslovom: *Dragutin M. Domjanić. Ein Gedenkbblatt* u časopisu *Croatia*, 3, ur. Pavao Fijan, izd. Hrvatski bibliografski institut, Zagreb 1942., 14-15, pri čemu se je potkrala tiskarska pogriješka, navedeno je da je Domjanić umro 7. svibnja, umjesto lipnja (“Am 7. Mai war er tot”) 1933. Na taj Markovićevev njemački tekst nadovezuju se prijevodi na njemački jezik Domjanićevih pjesama (njih osam), str.16-18, prevela ih je Marta Šegulja.

kajkavska poezija, dosezi (61-99), "Muzikalnost" stiha, kronologija života i rada (101-107), O jeziku Domjanićevih pjesama /osvrt/ (109-115); pored zaključka, autor prilaže i popis literature (izbor) o Domjaniću te izbor iz njegove kajkavske poezije. Sve u svemu, tehnički besprijekorno uređena "plava arkadija" Dragutina Domjanića!

U obzir svojih razmatranja Kalinski uzima najrelevantnije kritičke prosudbe o kajkavskoj poeziji D. Domjanca pa tako još jednom osvježava i postavlja u fokus problemskog pristupa ono o čemu je svojedobno kazao sâm Domjanić: "Pogreška je u tome što mnogi kritici gledaju na sve kroz svoje boje ili nijanse i sve ono što je njima blisko je simpatično, ostalo napadaju i ignoriraju. I radi toga sve ispada jednostavno." (v. "15 dana", br. 10, 1933., 146-147 i ovdje u knjizi, str.).

Tražeci koordinate pojavnosti i opravdanosti kajkavštine kao umjetnosti riječi s dijakronijskog aspekta, počev od Pergošića, Antuna Vramca i drugih kajkavskih pisaca, pa 17., 18. i 19. stoljeća pa sve do Domjanića, Kalinski opravdano zaključuje kako "problematiziranje fenomena u umjetnosti riječi na nestandardnim/varijetetnim jezičnim iskazima ni u kojem slučaju ne pretpostavlja negaciju na standardnom jeziku, nego potcrtava zajedničku kreativnu afirmaciju" (Kalinski, 34). Uostalom, to su potvrdili mnogi koji su pisali o Domjanićevoj kajkavskoj poeziji. Njihovi su iskazi navedeni i u ovoj knjizi.

Čitajući studiju Ive Kalinskog o kajkavskoj poetici Domjanićevih pjesama, uspoređujući ju s ovdje objavljenim pismima, što ih je Domjanić pisao koncem 20. i početkom 30. godina 20. st. svome prijatelju Božidaru Borku (u Ljubljani), upečatljivo nam se nameće i ovaj diskurs: "Bez obzira što mu se često pridomeću poeziji (Domjanićevoj, A.J.) aristokratski atributi i tim pridometanjem izriče kao osnovne preokupacije njegove lirike, to je gospoštija koja ima svoj entitet u plemenitosti duha, u traženju unutarnjeg sklada, ljepote i muzike" (Kalinski, 96). Ovome diskursu, kao usporedba, nudi nam se Domjanićev osobni konfiteor o aristokratskom atributu, o kojem 1929., uz ostalo, piše B. Borku: "(...) Kako vidim, i Vas je interesirao preokret od aristokratskog u plebejsko. Ja sam pravo ne znam, zašto je tako došlo. Možda sam se samo vratio k onomu, što mi je bilo najdraže – k zemlji. Jedanput sam govorio sa jednim našim piscem i pjesnikom, koji je i sad još seljak, pa mi je rekao, da je čudno, kako sam se u kajkavskim pjesmama ja 'aristokrat' tako blizu seljaku, i došli smo do zaključka, da je to osjećaj, ljubav k zemlji koju ima seljak i ja, tamo su djedovi živjeli zajedno sa seljakom blizu zemlji, pa zato imamo srca za nju" (v. Domjanićevo pismo ovdje, str.). Iako ne znajući za taj Domjanićev konfi-

teor, Kalinski će ipak ispravno konstatirati da Domjanićeva poezija ima “svoj entitet u plemenitosti duha, u traženju unutarnjeg sklada, ljepote i muzike”. Upravo će i to Domjanić, u navedenom pismu izreći Borku, nadovezujući na ovdje spomenuti njegov konfiteor i ovo: “Kajkavski sam počeo pisati mislim, jer sam htio dati muziku i ljepotu naše kajkavske riječi, u kojoj mogu izreći, što je najintimnije. Htio sam oljuštiti, da tako rečem; sve, što je nakit, i dati samu muziku, sliku i osjećaj, što ga svaki može osjećati” (v. Domjanićevo pismo 3. ovdje str.).

I Kalinskom je pošlo za rukom da, u svojem revizijskom pristupu razrade Domjanićeve kajkavske poetske tekstologije, dođe do “zgušnjavanja i utočnjavanja dosadašnje recepcije” upravo tog dijela Domjanićeve poezije, dakle da je osnaži od napadanja, ignorancije i jednostranosti. Knjigom Ive Kalinskoga, *kajkavijana* je obogaćena s još jednim znanstvenim djelom koji predstavlja izraziti pomak u vrednovanju Domjanićeva kajkavskoga opusa.³⁴²

---

342 Prikaz knjige o kojoj je ovdje riječ, autor ovih redaka objavio je u *Našim razgledima* št. 10 (897), Ljubljana, 1989. pod naslovom *Tehten prispevek kajkaviani*.

V spolnosti.

(Prva knjiga.)

Vulice vuske i žigine,
I konicom v oblačih vseh,
Zabij' o te meni tak brzo,
Kaj mi tam konak tak žil?

V peni se strščejn hize,
Kajla je teko sim stat.
Njuni se sila potinat,
Njuni si se sila vne spat.

Puno su videlo taga,
Puno pretoklo je let,
Iz vsi požaranci su niti,
Iz ranjaki su došel je svet.

Uli vna spolnosti mirnoj,
Kaj se i senja budi,
Ljudi pozaljeni z davnina
Dak on se vrnuli vti.

I konkor se življenj staroj,
Čulni z novetil se zar,
Tika malitua se spije,
V namoznje glatni altar.

Čista se zgasi in svetla,
Zginejn ljudi, ki kam.
- Kaj on to malitua nas,
Kaj je zlo lažlo bol nam?!

Argentini M. Domjanič

Nekrolozi
Dragutinu Domjaniću

VII.

★ V KESNI ČAS

★ S AD se trava k travi stišče,
K klasu zviša klas,
Moje srce tebe išče,
Vu taj kesni čas.

★ N oć je budna, noć je duga,
Negdo me gleda:
To pri zglavju moja tuga
Tihó si sedi.

★ O na zna, kaj srce čeka,
Kaj se ne veli,
Kaj nigdar se ne dočeka,
I kaj tak boli.

★ S ad se trava k travi stišče,
K zlatnom klasu klas,
Srce mi zabadav išče
Tebe v kesni čas.

O Dragutinu Domjaniću

U novinama *Slovenec* št. 131, od 10. lipnja 1933. L. Golobič, uz biografske podatke, o Dragutinu Domjaniću piše: “/.../ V kajkavski izraz je zašel čisto slučajno. Nekoč je krenil proti Vrabčam (Vrapče, A. J.) na sprehod, s foto-aparatom. Videl je na senožeti ljudi, ki so nalagali seno. Slikal jih je. Nekdo ga je prijavil za ruskega špijuna (med svetovno vojno!). Seveda so ga spoznali in oprostili, njemu pa le ni dal humor miru, dokler ni v šaljivi list “Šišmiš” tega dogodka v zabavljici povedal. To je njegova prva tiskana pesem v kajkavskem narječju. V časih je začutil, da bi to narečje moglo tudi kaj težkega, boleznega izraziti. In ko je “Šišmiš” ugasnil, se je Domjanić lotil liričnih motivov, ki so njegovemu srcu najbližji. In tako je postal Domjanić najveći lirični pevec hrvatske moderne. Iz kajkavskega narečja je ustvaril Domjanić pesni, kakršnih je težko najti v hrvatski liriki. Slehern metafora, sleherni verz kot daljni napev. Ne le, da je kot romantik segal v sa občutja nekdanjih zagorskih dvorcev in gajev, marveč je v svoje pesmi zlil vso svojstveno lepoto zagorskih krajin in ljudi in sicer s tako melodioznostjo kajkavskega narečja, kakor ni storil še nihče pred njim. Sicer je Domjanić po motivnosti krajevni pesnik, toda po svojem liričnem občutju segajo te pesmi v ves lirični svet. Vplivali so nanj Heine, Verlaine, Maeterlinck, Lermontov, Gogolj, Dostojevski, a mnogokrat se čuti tudi sorodnost z Župančičem, posebno v liričnih pesnih.

Kajkavski lirik

Dragutin Domjanić umrl

Telefonsko poročilo iz Zagreba nam je nocoj naznanilo, da je nenadoma (bržkone od kapi) zatisknil oči znani hrvatski književnik g. Dragutin Domjanić, bivši predsjednik Matice, član Akademije znanosti in umetnosti, predsednik zagrebskega Pen-kluba, član Društva hrvatskih književnikov itd.

Naj ob tej priliki naznačimo na brž nekaj potez tega bogonadarjenega pevca kajkavskega Zagorja. Domjanić je po svoji ustvarjalni sili, po občutju, da ne rečem po svojem bivstvu – kajkavec. O tem priča slehern metafora njegova pesem, ki je po ritmu samotokoča kot narodna, a po notarnjem nastroju preprosta, občutna ter nosi v sebi dušo zagorskega kraja in človeka. Močna je le v kajkavskem narečju, oslabi pa v štokavskem besedju. Pred dvema letoma mi je tožil, kako težko je pisati v tem narečju, ker se suši. Jezik, kakor je na primer slovenski, se oplaja, razvija, izrazno gre v subtilnost, kajkavski dijalekt pa usiha: šole in uradi uvajajo vanj štokavske besede. V dijalektu so le primarne barve jezika, zato se mu tolikokrat beseda spovrača, ker ni izraza. Narodne lirike kajkavske

skoraj ni, zatorej je moral Domjanić mnogo besed iz sebe roditi. Germanizme je obšel tako, da je na njih mesta dal slovenske besede v narodni izreki. In ta njegov zagorski dijalekt je le za intimne sujete, lirične, o katerih govori in poje vas. Zatorej Domjanić pesmi naravnost kličejo komponiste.

Doslej je izdelal zbirke “Kipci i popevke”, “V suncu i senci” (to dvoje je danes le še antikvarna redkost); letos pa so izšle v založbi Srpske književne zadruge njegove štokavske “Pesmi”. Podobne izdaje (v obliki antologije) pa čakajo še njegove kajkavske pesmi, ki so raztresene po srbskih, hrvatskih in slovenskih leposlovnih revijah.

Slovence je imel Domjanić izredno rad. Že leta 1892 (kakor mi je pripovedoval) so se sestali slovenski in hrvatski abiturijenti v Zagrebu, kjer se je prvič pela pesem “Slovenec in Hrvat”. Pisal je tedaj v panslavistični list “Slovenski svet”.³⁴³ A zadnja leta je prispeval svoje pesmi tudi za *Dom in svet* i *Ljubljanski zvon*. Rad je prihajal med nas in zmerom z ljubeznijo govoril o naši kulturi.

Kot sodnik, ki je vdihaval dan za dnem prah z aktov, se je pač rad umaknil v prirodo, kjer je kot izrazit romantik doživljal svoje lirične pesmi.

O njem bo definitivno spregovorila kritika, ko bodo vsa njegova dela natisnjena. Med Slovenci bo ostal pač zmerom v najljepšem spominu.³⁴⁴

† Dragutin Domjanić

Tako se utrga struna sredi petja, kakor je on umrl – Nisem še do kraja domislil najinih zadnjih razgovorov, ko je trdo jeknilo v mojo dušo in sem se zavedel, da je razgovor za večno pretrgan, da je pesmi kraj in kraj snovanj –

Dragutin Domjanić, pesnik kajkavskega Zagorja, eden prvih jugoslovanških lirikov, veliki Jugoslovan v tem, da je bil najboljši Hrvat in je s Slovencem in Srbom čutil slovensko in srbsko, je nenadoma umrl 7. junija 1933 v Zagrebu, par dni po svoji vrnitvi s svetovnega kongresa PEN kluba v Dubrovniku, ki se ga je udeležil kot predsednik zagrebškega centra. Na grobu so se poslovili od njega zastopniki hrvatske, srbske, slovenske in bolgarske književnosti; to je čast nad vse časti, ki so mu jih mogli izkazati ob smrti.

Domjanić je bil prav dobesedno hrvatski in slovenski pesnik. To je pred leti med nami praznoval svojo petdesetletnico, se je tega prav jasno zavedal tudi

---

343 U prilogu ovdje prilažemo Domjanićeve pjesme koje su objavljen u *Odmevima* i *Ljubljanskom zvonu*.

344 Objavljeno u *Slovcu*, št. 130 od 9. lipnja 1933. Autor je potpisan sa “L. G.”

sam. Rodil se je 12. septembra 1875 v Krčih v Hrvatskem Zagorju³⁴⁵ in je do smrti ostal zvest otrok te lepe zemlje, v kateri izzveneva pokrajinska Slovenija in preko katere prav do srca Hrvatske, Zagreba veže oba bratska jezika značilni naš *k a j*, o katerem je Domjanić s toliko ljubeznijo zapel: “Em nikaj ni slajše / ne čuje se rajše / neg dobri i dragi naš kaj!” (*V suncu i sencu*, str. 3).

Domjanić je bil vseskozi lirik. Svojo prvo zbirko *Pjesme* je izdal l. 1909, l. 1917 je izšla prva kajkavska zbirka, njegova najboljša knjiga, *Kipci i popevke*, ki je bila l. 1922 izdana v razkošni bibliofilski izdaji; l. 1924 so izšle *Izabrane pjesme*; l. 1927 druga kajkavska zbirka *V suncu i sencu*; malo pred smrtjo 1933 pa v Savremeniku Srpske književne zadruge *Pjesme*.

Domjanić je bil v pravem pomenu besede nežni pevec lirične kajkavske pokrajine, božajočih idiličnih mladostnih spominov in brezstrastne, odmikajoče se romantike nepovratnih časov. Z brezstrastno otožnostjo ugotavlja njegovo vse s preteklostjo zavzeto srcé: “Mrtvo je vse, kaj smo imali radi. /Nadu za nadom življenje nam ruši, / gineju želje, al samo popevke / još mi živiju, kak negda vu duši. / Vu njih navek još ta jutra su plava, / vu njih još rožice cveteju bele, / k Tebi (materi) dišeće privijaju cvete. / dobre Ti ruke bi dragati štele.” (*Kipci i popevke*, str. 2). Prozoren ko rosna kaplja, enostaven kakor prvi pomladni cvet, ves prežet ko rosna kaplja, enostaven kakor prvi pomladni cvet, ves prežet nežnih čuvstev, kot večno dete odkrit in preprost, poje Domjanić v enostavnem ritmu narodne pesmi, na katero spominja tudi rahli otožni nastroj, ki pač previdno naznači srčno bol, ne pové pa ji imena. Kako lepo se je sam označil v pesmi *Za z bogom*; “Znam, skoro me ne bu i ja bum pozabljen, / i samo popevke te male / još dale se budu spominjale z vami, / tak same si zvo-nele dale. / I štel bi, da v vsakoj živi moje srce, / i štel bi, da vsaka ti vraća / vsu ljubav, vse lepo, kaj ti si mi dala, / ti draga, ti reč mi domaća.” (*Kipci i popevke*, str. 105). Tako čuvstvuje in poje naš Domjanić.

Pesmi je kraj. Toda njena melodija zveni dalje, boža tudi naše uhó in bo tudi med Slovenci ohranila svetli njegov spomin.

Fr. Stelè³⁴⁶

---

345 Mjesto *Krče* se nalazi u Adamovcu nedaleko od Sv. Ivana Zeline, a bliže Sesvetama, dakle mjesto se nalazi u Sesvetskom prigorju, a ne u Hrvatskom zagorju kako tu regiju danas geografski shvaćamo. Domjanić, doduše, prihvaća srodnost Hrvatskoga zagorja i Prigorja. No on je ipak znao reći: “Pa ja nisam Zagorac. Ja nisam pisao o Zagorju. Moj kraj je Prigorje...” *Nepoznati Domjanić...*, Sv. Ivan Zelina 1998., 23.

346 France Stelè (1886. – 1972.), povjesničar umjetnosti, publicist. O njemu vidi Leksikon, *Slovenska književnost*, Cankrjeva založba, Ljubljana 1990., 341. Njegov nekrolog o Domjaniću objavljeno je u: *Dom in svet*, I, Ljubljana, 1933., 321-322. Još je nešto važno reći. Korpus tek-

† Dragutin Domjanić

Janko Barlè – Zagreb.

Još se nije slegla zemlja, koja je pokrila vazda vedrog i nasmijanog Oskara Deva,³⁴⁷ jedva, da se razraslo cvijeće na svježem grobu dra Josipa Mantuania³⁴⁸ – obojica bili su vjerni prijatelji našeg glasila i njezina urednika³⁴⁹ – kad nas je nenadano i bez oprostaja ostavio pjesnik plavih glicinija i krvavih ciklama, opojnih akacija i mirisavih đurđevaka. Ostavio nas je onda, kad je “beli bezeg veter njihal”, a “slaviček lugu tužil svoju tešku tugu”. On “slaviček”, čije su popijevke tolike razdragale, razblažile i utješile ostavio nas je, prije nego je dopjevao svoju zadnju pjesmu. Imao nam je još mnogo toga dati, trebali bismo ga još osobito danas, kad je nestalo poezije, da nas odvede na rijeku Godavaru gdje

“Prek vodiju steze od srebra
Tam hodiju senje po noći,
Tam vse je tak čudno i lepo
Da niti povedati ni moći”.

---

stova na slovenskom jeziku, uvrštenih uovu knjigu, treba čitati s očima vremena u kojem su oni pisani i nikako ih nije moguće “mjeriti” s današnjim parametrima dviju samostalnih Republika, Hrvatske i Slovenije. Domjanić je svojom poezijom u 30-tim godina 20. stoljeća kod Slovenaca imao jedno počasno mjesto u njihovoj kulturi i književnosti. Razabire se to, gotovo, u svim prikazima, posvećenim njegovom gostovanju u Ljubljani, a onda i u prikazima njegove kajkavske poezije u slovenskim časopisima i novinama. Domjanićeva pisma upućena slovenskim njegovim prijateljima pjesnicima i književnim kritičarima, otkrivaju nam čistu sliku Domjanićeve života i društveno-političkih prilika u Zagrebu i šire.

347 Oskar Dev (1860. – 1932.) slovenski kompozitor.

348 Josip Mantuani (1860. – 1933.), slovenski muzikolog i povjesničar umjetnosti. O njemu vidi: *Enciklopedija Jugoslavije*, 6, Zagreb 1965., 10.

349 Tu autor ovoga nekrologa misli na sebe kao urednika muzikološkoga časopisa *Sv. Cecilija*. Smotra za crkvenu glazbu, koji je uređivo niz godina u Zagrebu. O Janku Barlèu (1869. – 1941.) vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, 1, Zagreb 19., 475-476; Alojz Jembrih, *Na izvori gradišćanskohrvatskoga jezika i književnosti*, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvata, Željezno/Eisenstad 1997., 119-140. Za čitatelje koji nisu znali, valja spomenuti da je Domjanić sa svojim prijateljem Dragom Ćepulićem posjećivao kanonika Janka Barlèa, čak je od njega posudio knjigu *Povijest Zagreba* od Ivana KrstiteljaTkalića (1840. – 1905.); podatak prema: *Nepoznati Domjanić...*, 1998., 26, 30. Vjerojatno je to bio jedan od 11 svezaka koji su izlazili od 1889. do 1905.: *Povijesni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*. O Tkaličiću vidi: *Život i djela Ivana Krstitelja Tklacića*. Zbornik radova znanstvenoga skupa o 100. obljetnici smrti Ivana Krstitelja Tklacića (24. svibnja 2005.), ur. Stjepan Razum, Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije, “Tkalčić”, Zagreb 2006.; Stjepan Razaum, *Životopis Ivana Krstitelja Tkalčića*. U: *Tkalčić. Godišnjak za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 1, Zagreb 1997., 7-262. Domjanić je za Barlèov rođendan 22. siječnja 1928. Napisao pjesmu; podatak prema: *Nepoznati Domjanić...*, Sv. Ivan Zelina 1998., 36.

Da povedat ni moći, kako je nama on dočaravao u svojim popijevkama, krajeve što smo ih vidjevali tek u snu ili u mašti svojih mladih dana. A govorio je tako jednostavno, tako neprisiljeno, da je dopirao na dno srca. Svaka mu je riječ bila lijek i melem onomu, koga je pritiskala tuga, a veselila mu se svaka duša, željna poezije.

Već prije trideset i više godina, kad su izlazile prve njegove pjesme, govorio sam mu, da je pjesnik po Božjoj volji, da svaka njegova riječ dopire duboko u srce i dušu. Bilo je to još onda kad još nije bio toliko poznat kao danas, danas kad je već sa svojim popijevkama osvojio mlado i staro. Zato ne će on biti zaboravljen, kako se bojao:

Znam, skoro me ne bu i ja bum pozabljen,
I samo popevke te male
Još dale se budu spominjale z vami,
Tak same si zvonele dale.

Ne će biti zaboravljen ni on upravo radi tih malih popjevaka, koje će dalje zvonjeti i s time sačuvati kasnijim rodovima njegovo ime. Kad je već “poginul njegov vrtek i kad mu je dom razrušen – raznesli su vsega” u doslovnom značenju, kad

“Mrtvo je vse, kaj smo imali radi,”
“Nadu za nadom življenje nam ruši,”
“popevke kak negda vu duši.”
Kad ipak su mu živjele.

Mnogo ih je izvadio iz dubine svoje duše, ali ih je dosta zamrlo u onom nepresušenom vrelu njegova srca onaj čas, kad se od nas dijelio tako naglo, tako neočekivano. Kao da je slutio svoj skori svršetak, žurio se, da ih ispjeva sve, ali ga je smrt pretekla, smrt koja nije niti njega poštedila.

I sad počivaš na mirogojskim poljima, ti, koji si tako rado onuda prolazio, gotovo svake nedjelje, kad si išao k remetskoj Gospi. Potomak stare plemićke porodice, najbolje se osjećao u starodrevnom Marijinom svetištu, među dragim mu seljačkim svijetom. Žene i djevojke u crvenim rupcima i raznobojnim trakovima kao crvene jagode, momci sa malim škrlačecima i plavim i crvenim lajbekima tako se lijepo isticali među zelenilom, da bi teško gdje našao skladniju sliku. Pa kad se taj narod našao u crkvi, a njegova se skladna pjesma sa dimom tamjana dizala prema nebu, tada je taj nježni pjesnik koji je volio svaku zelenu travku, svaki šareni cvijet, a još više svoj narod, bio sretan i blažen. Nije slučaj, da je jedna od zadnjih njegovih popjevaka bila posvećena remetskoj Gospi. Njegovo duboko vjerno srce je sinovskom odanošću pjevalo:

“Kad slaviju Te vsi,
I moje srce hoće,
Ti lepša si od svih,
Ti pelda vse čistoće”³⁵⁰

Već je ta pjesma bila u tiskari, dok je on još hodao među nama i na Duhovski ponedjeljak još je bio u Remetama, a sada nam je to njegov labuđi pijev i dragocjena ostavština, koju je on namro remetskoj Gospi i našoj smotri. Držim, da će se mnogi i mnogi zahvalno sjećati mrtvoga pjesnika i iz punine duše pjevati tu tako milu i priprostu popijevčicu dragoga našega Karleka.

Koliko puta je bio u tom svetištu, znajući da:

“Tamo je Srce što dobro je svakom,
Tamo je Ona što svima je Mati.”

I njegovo nježno, osjetljivo srce je kod Nje često tražilo utjehe i jakosti.

I ako je bio vrlo zaposlen, svaki put se rado odazvao, kad sam ga što zamolio. Sad je trebao, da spjeva pjesmu, drugiput, da ispravi i izglati tvrde tuđe stihove, trećom zgodom da prevede što iz ruskoga, vazda je to rado učinio. Naša mu smotra mnogo duguje, sačuvat će mu trajan spomen.

Pa kad i ne bi za našu smotru ništa učinio, pa i ako on nije bio glazbenik, morao bi se on spomenuti i u glazbenom listu. Njegove su pjesme pune glazbe pune blagoglasja, pa su zato tako često posizali za njima naši kompozitori, jer je iz svake od njih ozvanjala melodija, koju je čuo svatko, koji se malko udubio u pjesnikove stihove. Ne bojim se, da će ga zaboraviti, dok bude tih njegovih skladnih stihova.

Pretekao nas je, stigao je prije na Mirogoj, nego ono šareno mnoštvo, koje je sa svih strana hrlilo prema groblju, želeći da se oprosti s mrtvim pjesnikom. Ležao je spokojno među vijencima i cvijećem, on, koji je volio cvijeće, osobito ono šumsko i poljsko, s kojim se često vraćao iz Božje prirode, sa cvijetom u zapučku, a sa pjesmom u srcu. Po brežuljcima Sljemena vukle se teške magle, tmurno je bilo poslije podne i tužno, kao što su bila i naša srca na rastanku od ljubljenog pjesnika. Slušali smo riječi oproštaja sa suzom u oku. I priroda je plakala:

---

350 Čitava je pjesma s notama objavljena u časopisu *Sv. Cecilija*, br. 3, Zagreb 1933., uglazbio ju je Franjo Lučić (1889. – 1972.) a preslik u: *Nepoznati Domjanić...*, Sv. Ivan Zelina, 1998., 78., vidi ovdje u knjizi str.

“Sipi kiša, sitna sipi
neveselo, monotono,
Kô da gorko rasplakalo
staračko se nebo ono.”

I povorka je krenula dalje. Koračali smo nijemi, pognute glave, osjećajući golemi gubitak, znajući kakovo plemenito i drago srce će nam za čas-dva zagrnuti crna zemlja. Kiša je dalje sipila, a tamo na kraju groblja uz puteljak, koji vodi u Remete i kojim je pokojnik tako često išao, javljao se u grmlju svojim srebrnim glasom pjesnikov drug sitni “slaviček”, žaleći za mrtvim drugom. Srce nam je drhtalo kad su počele padati prve grude na lijes u kojem je ležao mrtav pjesnik, koji kao da nas je tješio svojim riječima:

“Al za tim teškim sanjama
u tamu tužno stana,
još sunca žarkog doć će sjaj
i zora vječnog dana!”³⁵¹

Ovomu Barleovu nekrologu o Dragutinu Domjaniću valjalo bi još nešto dodati. Naime, u nekih pojedinaca, čitatelja Domjanićevih pjesama, postavlja se pitanje o njegovoj duhovnosti, odnosno o vjerskoj strani njegove osobe. Budući da to pitanje zadire u subjektivnu nutrinu osobe, vjerujem da je svima nama danas, koji Domjanića nismo poznavali izbliza niti smo se s njime družili, osim kroz njegove kajkavske pjesme, teško suditi i još teže govoriti o duhovnoj dimenziji njegove osobe. Ima u životu Domjanićevu jedna osobna “zanimacija” spritizmom, no i Petar Preradović (1818. – 1872.) je u tom smjeru također imao svojih izleta, pa ipak ga se nije proglasilo manje vrijednim pjesnikom. Bitna intencija ove knjige jest, Domjanića prikazati u širem i novom svjetlu njegova doba, i to je prvotni cilj ove knjige. Još jedan je razlog za skupljanje predočene građe o Domjaniću, to su, prije svega, njegove kajkavske pjesme kojima je učvrstio književno-poetsku vrijednost i poziciju kajkavskoga dijalekta, u doba hrvatske moderne u hrvatskoj književnosti!

No ipak, približno, za korektan sud o Domjanićevoj duhovnom dimenziji bit će nam od pomoći rečenice u Ćepulićevu *dnevniku* o pjesniku Domjaniću. Već na početku Ćepulić zapisuje: “Moj pokojni prijatelj Domjanić je kanda slutio, da mene zanima sve, što se tiče njega, pa bi znao za šalu, kad smo prolazili kod kapelice sv. Martina u Vlaškoj ulici, više puta reći: - Zapiši si za moju

---

351 Barle je svoj nekrolog o Domjaniću objavio u muzikološkom časopisu *Sveta Cecilija*, XXVIII, svez. 1, Zagreb, 1933., 79-80.

biografiju, da sam ovdje ja primio prvu svetu pričest.”³⁵² Da je Domjanić bio čovjek vjernik, pa makar po vanjštini, govori i ovaj Ćepulićev zapis u dnevniku: “I Domjanića sam ja nastojao da predobijem za vjeru. I čitave mise on je znao prostajati uza mene kod Remetske Gospe, kleknuti za podizanja, ljubiti ponizno i spremno, gotovo požudno, križić, što ga je okolo nosio skupljajući lemozinu šekutor.”³⁵³ Domjanić je bio i štovatelj Majke Božje, jer veli: “Ja sam Mariju uvijek štovao. Ona mi pomaže”. Uostalom to pokazuju i njegove pjesme posvećene Majci Božjoj. Dovoljno je pročitati pjesme: *Zdrava Marija, Sunce, Spomen na Majku Božju Bistričku, Pri kamenitih vratih, Remete, Kapela v baroku, Imakulata (Majci Božjoj Remetskoj)*. S pravom je Ćepulić zapisao, da je Domjanić *Gospin trubadur*, a rekao je: “Domjanić je bio duša *naturaliter christiana*. Pripadao je onoj staroj generaciji, koja se odlučila ići na ispovijed iza mature. Ipak je uvijek molio; pričao mi je, kako je kao dječak čitao život sv. Alojzija. On je s veseljem slušao legende o Gospi i Njenoj Dobroti, bez lažnog sablažnjavanja.” I Ljubomir Maraković je zapisao da su Domjaniću “Remete bile njegovo omiljelo izletišta, i nikada pritom nije propustio da se svrati u crkvu. Bistrica i druga Bogorodičina svetišta uvijek su ga privlačila. Na velike blagdane ne bi nikada bio a da bar ne zađe u koju crkvu.” Uostalom, Domjanić je iskreno i ovo rekao: “Ja sam prema Majci Božjoj uvijek mnogo osjećao, no ja više osjećam nego mogu reći ustima.”³⁵⁴

Mislim da je upravo tu ključ Domjanićeve vjere, pa i vjere svakoga od nas. Ćepulić zapisuje da Domjanić uvijek ide na par minuta ‘k Mariji’ u crkvu na Dolcu. Vrlo su indikativne i ove rečenice u Ćepulićevu *dnevniku* o pjesniku Dragutinu Domjaniću: “Domjanić spada među ljude, koji su jako uplivali na moj život. Kao što je na pr. i pokojni profesor Ivan Merz. Istina, da je Domjanića već bio zahvatio često u grubosti života neki cinizam. A ja sam trebao nekog duhovnog čišćenja. Domjanić je grdio svaku oholost, laž, svaku grubost i tako sam se približavao u društvu s njime sve više poniznosti, od koje me je sav poratni svijet kao svijet nepošivanja i drskosti odvrćao. ‘Diže na šetnji svako

352 *Nepoznati Domjanić...*, 1998., 9. Kod Kalinskoga čitamo drukčiju formulaciju?: “Vidiš, ovdje u Vlaškoj ulici, u ovoj crkvi Svetoga Martina, tu sam ja zaslužil svoju prvu svetu pričest.” Ivo Kalinski, O Domjanićevoj marijološkoj lirici. U: *Kaj*, XXVIII., br. 4-5, Zagreb 1995., 47.

353 Kalinski je taj Ćepulićev zapis simplificirao i naveo da se je Domjanić “makar nekoliko minuta zatjecao danomice u crkvi, ovoj ili onoj, u našoj metropoli, požudno ljubeći za vrijeme obreda ‘križić’”. Domjanić je, kao što je zapisao Ćepulić, svraćao svakim danom na par minuta u crkvu “k Mariji” na Dolcu, a ne “ovoj ili onoj, u našoj metropoli”. Vidi Kalinski, ..., 1995., 57. Ups. još: Ivo Kalinski, O Kristoljublju i Marioljublju u kajkavskoj lirici. U: *Kajkavski zbornik. Izlaganja na Znanstvenom skupu o kajkavskom narječju i književnosti*, Zlatar 1994., Narodno sveučilište “Ivan Goran Kovačić”, Zlatar 1996., 83-84.

354 *Nepoznati Domjanić ...*, 1998., 28.

stakalce, svaki pogaženi cvijetak. Ja pred njim ne smijem da oborim putem štapom ni jednu biljku, on to zve vandalskim instinktima...’ Tako zapsisujem; tako me je odgajao za poniznost.”³⁵⁵

Bez obzira što će netko reći da se je Domjanić bavio i mistikom i spiritizmom,³⁵⁶ no to ne umanjuje njegovu iskrenu rečenicu u kojoj svjedoči svoj stav o osobnoj pobožnosti i vjeri, a to je da on više osjeća kao katolik nego što je to moguće reći ustima. A i Ćepulić zapisuje da je Domjanić “U zadnje vrijeme sve više isticao, kako osjeća – hrvatski i katolički.” Nije bez razloga Janko Barle za Domjanića rekao da je bio “pjesnik po Božjoj volji.” Jedan od poznavatelja njegove poezije, Ljubomir Maraković je, s pravom, za Domjanićevu poeziju ustvrdio: “U čitavoj njegovoj poeziji nema nijedne pjesme iz koje bi se moglo zaključiti da je bio bezvjerac”.

Ovaj kratki diskurs htio sam podastrijeti čitatelju ove knjige u kojoj je Dragutin Domjanić prikazan doista u novom svjetlu.

Prošle su 84 godine (2019.) od kako je Umjetnički razred JAZU 8. lipnja 1933. godine, na komemorativnoj sjednici odao “poštu preminulom drugu” Dragutinu Domjaniću. “Razredni je pretstojnik arh. Martin Pilar saopćio, da je Akademiju, a napose umjetnički razred zadesio težak gubitak: sinoć je naglom smrću preminuo redovni i pravi član dr. Dragutin Domjanić, jedan od prve četvorice akademika, koji su god. 1919. obrazovali umjetnički razred. Sjetivši se njegovih velikih zasluga za Akademiju, pozvao je drugove, da mu ustajanjem odadu posljednju počast.”

Božidar Širola (1889. – 1956) je nad otvorenim grobom Dragutina Domjanića ovako govorio na Mirogoju 8. lipnja 1933. godine:

Žalobni zbore!

Utihnulo je sladani romon govora najvećega kajkavskog pjesnika. Klonula je mekana ruka, koja je pisala stihove, što su nas kao mila majčica dragali. Prestalo je kucati toplo srce, koje je ljubilo i mirisavi cvijetak u polju i zeleni humak i bijeli zaselak u krajini, veliki, beskrajni prostor nebeski i sav prostodušni narod, i dok se grbio u teškom poljskom radu, i dok je pogibao na dalekim ratnim poljanama, i dok se radovao u nebrizi.

Tko će nam sada opijevati naša prošteništa i bogalje pred njima, starinske

---

³⁵⁵ *Nepoznati Domjanić...*, 1998., 24.

³⁵⁶ Taj “fenomen” Domjanićeve duhovnosti pokušao je pojasniti Josip Pandurić u predgovoru knjige Dragutin Domjanić, *Razmišljanja i zapisi* (1996., XI-XXI.) pod naslovom: *Mistični pejzaži Domjanićeva duše*.

naherene kućice i klijeti, patničke procesije staraca i djece, šume i lugove, oblačke i zlatnu sunčanu ružu na nebu? Tko će za sve nas onako toplo moliti pred kipom Majke Božje? Tko će nam onako izreći naš dragi kaj?

On je prolazio selima i selištima, stazama i putovima, zapažao boli i veselja, osjetio ih duboko i osjeća je svoje izrekao jedrim, sočnim, zvučnim, zvonkim i snažnim stihovima, koji su po svome sažetom obliku postali 'popevkom', da se čitaju, govore i pjevaju u jedan mah. Blaga sjeta, što je strujala iz njegovih popjevaka, dotakla se naših duša i otkrila nam toplo, iskreno i duboko osjećajno srce velikog umjetnika malih lirskih forma.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izabrala ga je pravim članom svoga umjetničkoga razreda odmah pri osnutku toga razreda. On je savjetom i zdušnim radom pomagao Akademiju u promicanju svih vrsta umjetnosti. U raspravljanju umjetničkih pitanja ma koje struke on je blagim svojim govorom i bistrim rasuđivanjem odham znao izreći zreli sud umjetnika i umnika. Vazda ljubazan drug i požrtvovan prijatelj među nama eto ostavlja prazninu; i ta će se teško igda ispuniti jednako vrijednim čovjekom i umjetnikom, koji je toliko ljubio grudu, na kojoj je ugledao svjetlost svijeta, svoj zavičaj i svoj Zagreb.

Poklanjamo se smrtnim ostacima njegovim u dubokom uvjerenju, da je životno djelo njegovo postalo duševnom svojinom našom i narodnom za vijeke. Slava dru. Dragutinu pl. Domjaniću!³⁵⁷

Valja još spomenuti da se je od Dragutina Domjanića, na dan pogreba 8. lipnja 1933. na Mirogoju, oprostio i predsjednik Matice hrvatske Filip Lukas sljedećim riječima:

Žalobni zборе!

Pokojni dr. Dragutin Domjanić bio je od godine 1921. – 1927. Predsjednik Matice Hrvatske, i zato i ja izlazim pred njegovo mrtvo tijelo, da se kao predsjednik Matice Hrvatske oprostim s njime u ime Matice Hrvatske i njezina odbora.

Pokojni Domjanić nije svoj predsjednički položaj shvaćao kao čast, koja ga pripada, nego kao ozbiljnu dužnost na odgovornom mjestu. No kakao se mi ovdje oko mrtva Domjanića nismo okupili zato, što je pokojni Domjanić nosio čast predsjednika Matice Hrvatske, čast predsjednika PEN-kluba ili čast akademika, nego zato, što s ovim mrtvim tijelom mećemo u zemlju na vječni počinak i muk hrvatskog pjesnika Domjanića, to ja na ovom mjestu ne želim iznositi Domjani-

---

³⁵⁷ Pogrebno slovo Božidara Širole objavljeno je u *Ljetopisu*, JAZU, knj. 47, za godinu 1933/34, Zagreb 1935., 25-26.

ćeve lijepe osobine kao predsjednik Matice Hrvatske. Dosta će biti da spomenem, da se dugo ustezao da odboru Matice Hrvatske preda rukopis svojih pjesama, da ih ona izda, dok je on i njezin predsjednik.

Pjesničko je djelo Domjanićevo od jučer završeno; završeno je veliko djelo, i to treba s to većom žalošću reći, jer ga je završila nagla i prerana smrt. Domjanić nije bio bard; nije on bio grlat u životu, pa je bio tih, u se i u svoju dušu povučen, i kao pjesnik. I on se povlačio često pod stare krovove, pojavujući i na dijalektu, koji se govori oko njega, sa sjetom o prošlosti, koja mu se kao pjesniku činila lijepom, ali je on i iz parkova tih starih gospodskih krovova gledao i na oranice i luge okolnih seljaka, koji su za posljednjeg rata ostavili svoje krčevine i svojom krvlju poput crvenih ciklama natopili sva tuđa polja.³⁵⁸ No i ovako povučen u svoj regionalizam, ljubavlju je obuhvaćao sve hrvatske zemlje, i nije mislio, kao neki, da će hrvatsko propasti, kao što propadoše ili propadaju stari krovovi njegova zavičaja. Stari su krovovi i za njega samo dokument djela našega narodnog života, i hrvatske historije, koja se ne da ni zatajiti ni zatrti. To je svoje vjerovanje izrekao pokojni Domjanić u svome predsjedničkom govoru na glavnoj skupštini Matice Hrvatske godine 1925. ovako:

‘Tisuću godina! Deset stoljeća već ima, što je krunjen prvi hrvatski kralj! – ‘Mru kraljevstva, mru gradovi’ ... – veli pjesnik. Ali naše kraljevstvo je živjelo deset stoljeća i nije umrlo. I naš narod ne umire. Neka grobovi prekriju njegove njive, nova će ih ljeta pozlatiti žitom; neka ruševine zaspu hramove, zemlja će sačuvali slavu narodnu, i neka se makar gradovi sravnje sa zemljom, plug će iznesti na suce kamenje, koje će opet svojim, duboko uklesanim riječima zboriti i onima, koji u sljepoći svoje mržnje rekoše, da nas Hrvata nema, da su nas samo tuđinske vlade stvorile, i onima, koji su našu povijest zvali zbirkom priča i bajki za odraslu djecu, - zboriti, da nas kroz deset stoljeća nisu mogli uništiti ni tursko kopito, ni njemačka soldateska, ni madžarska pohlepa, ni mletačka himba, i svaka gruda ove tolikom krvlju natpljene zemlje i svijest, koja je uvijek u nama bila i koja je i danas budna, i svaki kucaj našega srca svjedoči, da ima još Hrvata. I kad smo bili ostali samo reliquiae reliquiarum olim regni Croatiae, i kad nas na karti zemaljskoj Košut Lajoš nije mogao naći, uništiti nas nisu i ne će nikada i nitko.’ S ovim Domjanićevim riječima oprašta se i Matica Hrvatska od svoga bivšeg zaslužnog predsjednika i začasnog člana i kliče: slava mu!³⁵⁹

Tom posmrtnom slovu, objavljenom u *Hrvatskoj reviji* (1933., 420) pred-

358 Aludira se tu na Prvi svjetski rat.

359 Govor je objavljen u *Hrvatskoj reviji*, Zagreb 1933., 420-420, u rubrici *Feuilleton*.

hodi pjesma Ernesta Radetića (1899. – 1980.)³⁶⁰ s nadnevkom 7. lipnja 1933. i s posvetom Dragutinu Domjaniću, napisana u čakavštini i s akcentom. Pjesma u cjelosti glasi:

Dragutinu Domjaniću

7. lipnja 1933.

Máli slavíc je kantà
I u pìsmicah srce je dâva...
Dalèko od svìta i ljúdi
U tèplemu gnjízdu je stâva...
Pod òblak ni níkad letija.
Zvan grma se níkad ga vídilo ni,
ma po písmah njigòvih smo znâli ga svi...

Priko bríga i dôla zvoníja je glas mu
dalèko, dalèko ...
Kàko molítva u večèrnjem míru razvíla se
slátko i mèko ...
I ka pèrlíce mále na krôve od hiž se je
trúnija,
dotàka bi srce, pomilova dûšu i s blâgom je sriçon
napùnija ...

Vajk jèdnako bìstro jur lita i lita
to zlâtno je grlo kantàlo
i písmice slâgalo,
kàko do sàd još nîno ni znâlo ...
Od lípog Zagôrja i stàrih mu dvôra
Sve do pod Učku, do nášega môra
svi smo ga znâli,
svi ga štimàli.
Aš mèki i slátki mu cvřkut: neg kaj?
U svàki hrvàcki dôša je kraj ...

I svàku smo večer ga čekali tâko
Da javi se iz gnjízda, na tiho, na lako ...

---

360 Istarski knjižvnik, dramski pisac i publicist. O njemu vidi članak Borisa Domagoja Biletića u *Istarskoj enciklopediji*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2005., 269. Na društveno političkom i kulturnom planu svojega djelovanja, Radetić je bio vrlo angažiran u borbi za priključenje Istre Hrvatskoj. Vidi o njemu također: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ernest_Radetić.

Ma jène je nòci ta tičica dròbna
na nàglo zamùkla.
U sitnom grlu srèbrna strùna
znenàda je pùkla ...
Joh, kàko pùsta i mrtva, i prázna i tiha
je noć sad nan črna, priz pìsme i smíha ...
Za vajak nas je ustàvija naš dràgi slavić
Za vajak nan je pòoša naš Dòmjanić – tić.

Kod Slovenaca je Božidar Borko napisao, također, nekrolog Dragutinu Domjaniću koji u cjelosti glasi:

U spomen Dragutina M. Domjanića

Z Dragutinom M. Domjanićem je umrl tankočuten lirik in rahločuten človek. Svoj psihofizični obraz je skušal malce zabrisati, v poeziji kakor v osebni podobi. Njegov pesniški razvoj je šel od osebne, delikatne in krhke poezije k objektivnejšim, imaginističnim stvaritvam, h kajkavskim "kipcem" (slikam) ali popevkam, ki v njih posnema ljudsko pesem. Kot človek je bil vzlic plemiškim tradicijam v rodbini močno demokratičen, preprost in domač, da si se včasih kar čudil. Za vso vidno kulisarijo njegovega duševnega odra, za svetom, kamor smo lahko prodirali skozi njegove pesmi ali preko prijateljskih stikov, pa je bil skrit Domjanićev intimni in bolj resnični svet – dežela njegovih sanj. Tu je bil doma in odtod so pritekale njegove najlepše pesmi.

Zares so v zadregi vsi, ki bi ga hoteli končno obeležiti z določeno literarno etiketo. Ni bil enovit. Njegova pesniška nadarjenost se je razvijala pod raznimi vplivi: včasih je čislal Verlainea, drugekrat se je ogreval za Puškina, Lermontova in Heineja. Spominjam se, kako toplo so zvenile besede, ki jih je pred vojno napisal v "Savremenu" o ruskem pesniku Nadsonu, ki je danes do malega pozabljen, ki pa so ga hrvaški modernisti okrog leta 1912. večkrat citirali. Romantizem, parnasistična poezija, simbolizem, impresionizem in v zadnjih treh desetletjih slovenska moderna lirika in slovenska narodna popevka – vse to je po svoje odmevalo v Domjanićevo dušo in ga izpodbujalo k samostojnemu, osebному pesniškemu doživljaju, stvarjanju in oblikovanju.

Proces njegovega pesniškega razvoja kaže normalno podobo: od mladostne subjektivnosti do objektiviziranega pesniškega izraza v zrelih letih. Vsekako je bil kot pesnik in kot človek najožji sorodnik vsem, ki so jih kdaj imenovali romantike; bil je tak po svojem psihičnem značaju, tipološko: ves zasanjan in obrnjen navznoter, pasatist in trubadur, ki se le s težavo prilagaja oblikam so-

dobnega življenja. Bil je pesnik hrepenenja, ki največkrat ni poznalo trdnega smotra; stvarjalec sveta, ki ne bo ustvarjen drugače kot v poetovih sanjah.

Njegov pesniški lik sem skušal orisati v svoji studiji v tem obzorniku (LZ 1928), in ker je bil poet s to skromno razčlemba in približno rekonstrukcijo svoje nemirne spiritualne osebnosti vidno zadovoljen, mi ni treba za sedaj ničesar izpreminjati ali dostavljati. Naj samo omenim Domjanićeve tesne vezi s Slovenci: ne poznam hrvaškega ali srbskega književnika, ki bi bil v slovenski literaturi tako doma kakor pesnik "kipcev in popevk". Že kot abiturient se je udeležil sestanka hrvaških in slovenskih dijakov; poslej je redno zasledoval našo književnost, čital slovenske knjige kakor hrvaške (Jurčičev "Deseti brat" je bila prva slovenska knjiga, ki jo je prečital); v predvojnem "Savremeniku" je večkrat poročal o naših književnih pojavih in novicah. Gregorčič, Aškerc, Kette, Župančič so bili iz slovenskega slovstva njegove največje simpatije. Kettejeve in Župančičeve verze je vpletel v svoje pesmi. Z Aškercem je bil v osebnih stikih. Sodeloval je pri naših revijah, zlasti pri "Ljubljanskem Zvonu" in "Odmevih".

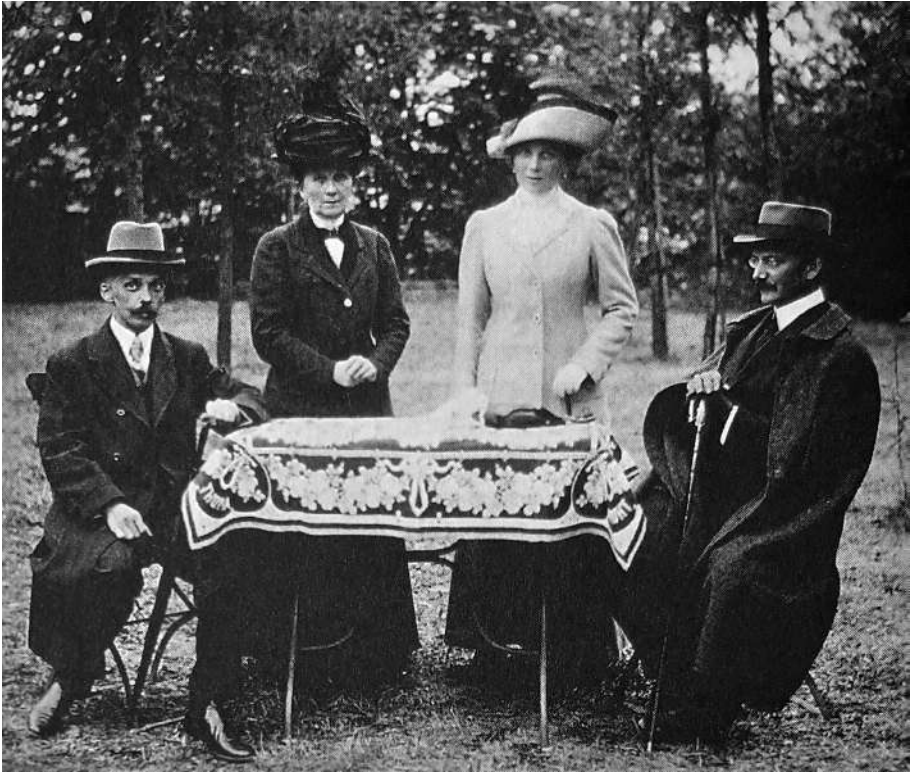
Posebno vez med Domjanićem in slovensko književnostjo pa je tvorila njegova kajkavska poezija, ki je po barvi slik, značilnostih forme (obilje moških rim, soroden naglas i. dr.) in svojskem lirizmu, ki se zdi, kakor da je potekel iz melosa slovenske narodne popevke, močno sorodna slovenski liriki.

Domjanićeva akademija, ki je bila dne 14. marca 1930. v ljubljanski operi, je z vso pravico počastila tega tihega, a vnetega prijatelja slovenske besede in naše kulturne samobitnosti.

Njegova smrt je prišla nenadno, kakor blisk z neba; omahnil je v brezno večnosti brez krika in menda brez zavesti, da že vstopa tja, "kud za vazda grê se". Njegovo zadnje vprašanje je bilo naslovljeno na sestro, ki se je bila vrnila iz gledališča: "Je bilo lepo?" Poslednja beseda o lepem ni bila patos umirajočega komedijanta, ki skuša tudi ob skrajnem odhodu z življenjskega prizorišča "napraviti vtisk". Bile so to vsakdanje, preproste besede, vzlic temu pa imajo simbolično vsebino za Domjanića-poeta. To simboličnost jim je v tistem hipu dala – smrt, *pallida mors*, ta eterična priča vseh romantičnih zanosov in sanj.

Ali je bilo lepo v življenju? Dragutin M. Domjanić ni utegnil napraviti zaključne črte, sešteti in odšteti. Odšel je nenadno, brez slovesa; tako odhajajo v večnost samo oni, ki so se tudi sredi življenja vsenomer postavljali, zavedajoč se, da je tajna smrti neločljiva skrivnost večnega življenja.³⁶¹

361 Božidar Borko autor je ovoga napisa povodom Domjanićeve smrti. Tekst je objavljen u *Ljubljanskem zvonu*, let. III., Ljubljana, 1933., 503-504.

Domjaničeve
kajkavske pjesme
u slovenskim
časopisima

VIII.

ŠKRLAČEC *na vuho,*
Za pantlekom cvet,
Pak kaj mi gdo more?
Ta vsaku smern glet.

Nasmejat se vsakoj
Smern, vesel i mlad,
I reči smern vsakoj,
Da imam ju rad.

 Al lojoj najrajše
Bi štel da poverm,
Baš toj niti reči
Povedat ne smern.

Mariji

Ja te ljubim, divno čedo,
Viti stas i pogled tvoj,
Otkud prvom sam te sgledô,
Ti si divan uzor moj!
Iztrgnut ću zraku sunca,
Slova od nje stavit ja,
S najvišega njom vrhunca
Pisat usred svemira:
"Ja te ljubim, tuj ću pisati,
Ja te ljubim angjele",
Viekovi tog neće brisat,
Rieč vječno sjati će.

Kad bi tebe, dušo svojom
Zvati smio,
Cieli bi mi ovaj život
Nebom bio.
A na nebu tom bi uvijek
Meni sjale
Divnim blistom tvoje oči,
Zviezde male.

Ti si himna ponajljepša,
Što je ikad Bog ju pisô,
Njom je divno opjevao
O ljubavi svoju misô;
Tad je s čara proplakao,
Bila mu je tako mila,
O ljepoti takoj nije
Nikad duša njemu snila.
Kako ja tek nebi biedan
Proplakao od miline,
Kad iz tvog meni oka
Nade zraka topla sine!

D. M. D.³⁶²

---

362 Ovo je prva Domjanićeva pjesma objavljena u Sloveniji u časopisu *Slovenski svet*, izdajatelj in odgovorni urednik Fran Podgornik, leto VII. št. 19. Trst, 1894., 371. Inicijali kojima je pjesma potpisana odnose se na Dragutina Milivoja Domjanića (D. M. D.).

Zbogom

A vous ces vers de par
la grâce consolante
De vos grands yeux ou rit et
pleure un rêve doux ...

P. Verlaine

Vse je vre zaspalo; lugi i vrti,
Zlatne šenica je prignula klase.
A meni samomu spati neda se,
Moja je duša žalostna do smrti.

Oči me pečeju, senje dojt nečeju,
Z kutov me sence glediju.
One po noći ne spiju,
Po danu su skrite al budne.
Njihove oči su slepe i čudne,
I lepe, žalostne kak smrt.

Zvana zadišal je vrt.
Tam rože još zadnje cveteju,
A venci med svrži se pleteju,
Srebreni venci do mesečine.
Kaj rože to kesne senjaju?
Valjda od leta, kaj gine.

Vse je vre zaspalo: lugi i njiva,
Vse si počiva.
A ja Vam nemrem da spim,
Zaprtimi očimi gledim:
Prehajaju leto za letom,
I vidim, da cvet je za cvetom
Povehnul zabadav kak puste senje,
Kak moje življenje
I ljubav i nada vsa.
I pak sem – tak sam Vam ja.

Ruke v molitvu se stiščeju,
Misli mi reči iščeju,
Koje bi vse to rekle,
Kaj me vu srcu boli.

Koje kak suze bi pekle.
Koje bi prositi znale,
Kak te molitvice male,
Kaj ih govoriju deca,
Koje i Bog posluša.

Al moja več nezna ih duša.

A ruka navek mi još čuti,
Kak, valjda za zadnji krat,
Vi ruku ste mirno mi dali,
Kad naši razišli se puti.
a vusta bi štela mi zvat
Vas, Vaše ime tak sladko,
Kak da Vaš glas kušujem.

Al sad samo srce si čujem,
I ono ne spi, kak niti ja.

Ja čakam, kak vura prehaja
Z vurom. I noć je bez kraja.

I zmirom gledim Vaše oko
Tak dobro, tak tajno, gliboko,
Kak mene gledi, kak meni veli:
"Tak žal mi je Vas, ja znam, to boli.
- Al zbogom! Kaj ne? Za navek!"³⁶³

Megla

Megal gusta, megla siva,
Kaj tvoj mrak dolinu skriva?
Da mi ne bu moja mala
V cirkvu k meši dojti znala.

- Naj bit v strahu, vre pogodi,
Zvona glas ju dobro vodi! –

Ne znaš, da je duša moja
Lepa, kak je malo koja?
Kak i nebo su joj oči,
Tak ih nebu videt moći.

---

363 Pjesma je objavljena u *Ljubljanskom zvonu*, XLIII., Ljubljana, 1922., 550-551.

- Bar ti drugi nju ne zmami.
Bole vidiš, kad ste sami –

Gore jutro vre se smeje,
Sunčece planine greje,
Kaj ti je dolina kriva?!
V barje hodi, megla siva!

- Mala se kak jutro smeje,
Pogled joj kak sunce greje.
A kak sladka su joj vusta,
Znal buš – če bu megla gusta!³⁶⁴

V suncu

Tičica i ja

Kukmica mala na glavi,
Drobni koraček sim, tam.
Ali kad krila raširiš,
Čisto pod nebom si nam.

Tam je za svakoga sunca,
Tam je veselja za vse.
Briga te, kaj je tu dole,
Gdo ti tam gore kaj sme?

Vsejedno, kaj si ti mala,³⁶⁵
Tvoja popevka zvoni.
Dalko čez brege i dole
Če te nit videti ni.

Kukmica tebi na glavi,
Meni na vrhu škrlak.
Kaj nas je briga za druge!³⁶⁶
Pak si popevamo tak.

---

364 Isto, XLVIII., Ljubljana, 1928., 92.

365 U Domjanićevoj zbirci pjesama *Po dragom kraju* (1933.) ovaj stih glasi: *Vsejedno, kaj si tak mala.*

366 U istoj zbirci stih glasi: *Kaj nas je briga za koga.*

Oblaček

Travnički ravni su v suncu.
Ziblje, pregiblje se trava.
Beli, pozlaćen oblaček
V plavomu nebu si plava.

Dole putujeju doli,
Rudaste šume šumiju,
Ceste se žuriju nekam,
Leta gorice želiju.

Cvetje budi se i cvete.
Snočka još v listu je spalo.
Mali oblaček odhaja,
V suncu topi se pomalo.

Beli i zlatom zarubljen,
V plavomu nebu on zgine –
Lepo je čas samo živet,
Če se tak v suncu pogine.³⁶⁷

Silhueta

Fini profil silhuete. –
Cvetje, kaj zdavna ne cvete.
Još su vu venčeke plete,
Koji već niš ne dišiju.
Samo se stiha drobiju
V molitveniku malom,
Pred onim mutnim zrcalom.

Ruke tak drobne i blede,
Sladke kak dah od rezede,
V davne su listale dane
Zlatom zarubljene strane.
Morti su plave se oči
Mesečne zmisliše noći
Tajne, kaj v srcu ostanu.

---

367 Pjesme su objavljene u *Ljubljanskom zvonu*, XLVIII., 1928., 484.

Morti i vusta ta mala
V žarkoj molitvi su znala
S čudnog zadržtati smeha.
Kaj im je žal bilo greha?
- Kipci mučiju to sveti,
A mrtvi su v knjigi cveti
- I dama na silhueti.³⁶⁸

Dve narodni

Jesen³⁶⁹

Letos su slabe gorice,
Sunce je nekam se skrilo,
Letos je grozdje tak bledo,
Lani kak roža je bilo.

Vse ti se menja na svetu:
Cveti i ljudi i dani,
Niti mi ti nisi ista,³⁷⁰
- Još si mi lepša neg lani.

Briga me, da je vre jesen,
Kada je v rožah ti lice,
Vusta pak tvoja su meni
Slajša, neg koje gorice.

Steza staje

Kaj je ono mesečina
Sredi dana bela?
Ili ono hajda cvete
Poleg tvojeg sela?

Steza ide, tiha steza
Čisto blizu hajde,
K tebi ona hoće dojtii,
Tebe bi da najde.

---

368 Pjesma je objavljena u *Ljub. zvonu*, L, 1930., 159.

369 U zbirci *Po dragom kraju* (1933.) stoji naslov "V jesen".

370 U istoj zbirci stih glasi: *nisi nit ti mi jednaka*.

Ali zakaj pri trnacu
Steza naglo staje?
- Da ne vidim, kak mi draga
Z drugim se zestaje.³⁷¹

Sunce

Dežđ je još suzil čez megle te mutne,
skrival lepoto slovenske dežeze,
samo na čas su kraj nagle nam vožnje
v snegu planine zablislule bele.

Ali najenput je v suncu vse bilo,
videl sem cirkvu – il senju vu zlatu,
i onaj sneg, koj se je belil po gorah,
kak da su golubi leteli v jatu.

Drug mi je rekel: “To Brezje se vidi.
Vnogi tam, vnogi iz dalkoga roma.
Pomoć tu najde i duši i telu,
tu Majka Božja je naša doma.”

Vlak se je žuril prek Poljske, prek puste,
niska je trava polegla ravnicom,
retko je grmje se stisnulo k zemlji,
v strahu pred oblaki ili pred kmicom.

Samo na bregu tam gledel sem čudo:
cirkvu kak v ognju, i krov je do krova
prignul se k njoj. To je grad, koji moli.
Čul sem čez vlak. “To je Czenstochowa!”

Vsigde je sunce, gde Tvoja je hiža,
če je dolina i duša vre v noći.
Vsigde je sunce i srce ga vidi,
če su i naše oslepile oči!³⁷²

---

371 Pjesme su objavljene u: *Ljub. zvonu*, L, 1930., 747-748.

372 Pjesma je objavljena u: *Dom in Svet*, let 43, št. 9-10, Ljubljana, 1930., 287. Domjanić je ovu pjesmu uvrstio na prvo mjesto u zbirci *Po dragom kraju* (1933.) koju je dala tiskati njegova majka posthumno i koja je na početku knjige zapisala: *Ove popevke predajem narodu / onak, kak ih je moj dragi sin / za izdanje složil i priredil./ Mama.*

Spomen na Ljutomer

Hajda

Hajda moja, ti hajdina,
kaj se za me gdo spomina?

Bi li meni, hajda bela,
to povedat štela?

Sladko meni ti dišiš,
al povedat ne češ niš.

Tiha steza poleg gaja
dojde i odhaja.

Zviraju iz megle kmice
zbirajo se lastavice.

Nikoga na stezi ni,
jeseni se, jeseni...

Za me ti se, znam, hajdina
nigdo ne spomina.

V gorice

Veselo si fučka tiček,
lahko grabi moj konjiček.

Pašči se i cesta ž njim
prek k goricam tim.

Tam pod onim gustim gozdom
se nanizal grozd za grozdom.

Sladek je i skoro zrel.
Bi ga zobat štel?

Grozdja imam ja takajše,
nekaj drugo ja bi rajše.

Slajše je od grozdov vsih
vu goricah tih.

Zato mi se pašći k kleti.
Komu? Reć ni smeti.³⁷³

V inju **Park**

Park je tak svetel i bel,
kak da je z cukora cel,
ćak i vu špilji kamenje.
Srebro na vejah je vsih.
Park je tak čuden i tih,
kak da ga rišejo senje.

Vsaki zaraščeni put,
vsaki bosketa je kut
z biserom drobnim zaruljen,
mračen je grad samo star,
tužen satirov je par,
sam i bez nimfe kak zgubljen.

Z mramora nimfu i grad
kramar vre kupil je sad,
kip njegov z nimfe se dela –
Tu gospoćije već ni.
Ona za cintorom spi.
Postel kak sneg joj je bela.

Ladanjsko groblje

Breze su v inju pred črnimi cmroki,
ladanjski cintor i vrata odprta,
trava i grobi i križi su v srebru,
v mućanju ćudnomu mrtvoga vrta.

Dalke poljane vu megli mrzloj,
sede su vrbe kak sprovod, koj stane.
Niski trnaci se prignuli k zemlji,
selo se stiće za smrznute grane.

---

373 Objavljeno u: *Odmevi*, I., jesen, Ljubljana, 1929., 18. Domjanić je ovu pjesmu *V gorice* uvrstio u zbirku *Po dragom kraju* (1933., 29).

Nebo je negde za oblake zašlo,
tanki se dim nad komorama diže.
Škripljeju steze, il šepćeju nekaj,
čega te stare bojiju se hiže.

Nigde ni tiča za cintorom dale,
v kmicu i zimu je zginula gora.
Cmroki mučiju nad grobjem, kaj znaju,
kak onda trdo se spati mora?³⁷⁴

Dve protuletne

V senci

Nad njivom je oblak,
vu senci je put,
kak v tugi su lugi,
nit tiče ni čut.³⁷⁵

A sunca su željni
i trava i cvet
i plavo to nebo
i dalki je svet.

Ja rad bi ti smeha,³⁷⁶
kak sunca taj kraj,
a ti si žalostna.
Il srdiš se kaj?

Kaj njiva je kriva,
da skrili ju je hlad?
Pak kaj si ja morem,
da imam te rad?!

Jutro³⁷⁷

V jutro su tiči se čudili,
kak su to lepi se zbudili
stari trnaci po selu:
Imaju opravu belu.

---

374 Pjesme su objavljene u: *Odmevi*, III., zima, Ljubljana, 1930., 29.

375 U zbirci *Po dragom kraju* ovaj stih glasi: *nit tičov ni čut*.

376 U istoj zbirci stih glasi: *Ja tak bi rad smeha*.

377 U istoj zbirci naslov je *V jutro*.

Zvezde su z neba se drobile
šume kak cvet su ih dobile.
Noći pak senje te plave
sad su fijolice z trave.

Jutro vse puno je radosti,
sunca i sreće i mladosti.³⁷⁸
Srce mi v cvetu je hvoja:
Senjal sem, da si ti moja!³⁷⁹

Bogečko groblje

Mirno počivaju grobi,
jablan kak straža stoji,
veter se igra po zobi,
zbuditi groblje boji.³⁸⁰

Retko gde ime još piše,
ni već nit križov na svih,
vreme i kiša vse briše,
vsi su pozabili njih.

Morti su teške im senje,
črne kak grude su te,
gorše, neg samo življenje.
Gdo to povedat nam sme?!

Il se tam sladko počiva,
živi kak nigdo ni spal?!³⁸¹
Tajnu tu zemlja pokriva,
samo ju mrtvi bu znal.³⁸²

- Zginejo skoro i grobi,³⁸³
drugi tu svet bu i cvet.³⁸⁴
Veter bu igral se v zobi,
- kak i pred puno let.

---

378 U zbirci stih glasi: *sunca i sreće i radosti*.

379 Pjesme su objavljene u: *Odmevi*, III., pomlad, Ljubljana, 1930., 20.

380 U zbirci stih glasi: *zbuditi groblje boji*.

381 U zbirci je stih bez znaka upitnika.

382 U zbirci: *samo bu mrtvi ju znal*.

383 U zbirci stih glasi: *Zginuli budu i grobi*.

384 Stih u zbirci glasi: *drugi tu cvet bu i svet*.

Mrtvi tiček

Nočas sem dugo bil buden,
sen mi ni došel na oči,
onda je tiček moj dragi,
tiho poginul v toj noči.

Vsako je jutro nas budil,
dok smo još zmučeni spali,
on je bil sama popevka,
bogi moj tiček, moj mali.

Noči navek je bil v strahu,
v kute je štel se on skriti,
kad gospu Kmien je slutil
kada je čutil ju iti.

Sada je sobom ga vzela,
kad se vne počelo danit.
Gdo mu pomoči je mogel,
gdo ga je razmel obranit?

- I v mojem srcu je tiček,
on si takaj ne počine. –
Nisi ti v noči kad v strahu,
da tak i on ne pogine?

Dva kipca

V suncu

Zdalka se popevka čuje,
kaj se k nebu diže,
glavobolka nisko raste,
da je zemlji bliže.

V macicah se leska njiše
s tihim vetrom z brega,
visibaba vre se bela
kaže i spod snega.

Moje srce pak bi štelu
vse ti cvete zbrati,
zlato sunce toga dana
vu popevki dati.³⁸⁵

Da bu v duši tvojoj radost,
da bu jasno oko,
kak je ono vedro nebo,
plavo i gliboko.

V senci

Tičica popeva z veje,
glas joj je tak tenek,
pripoveda, da je nočes
rascval se i drenek.

Senokoša v senci senja,
potok vesel plava,
vrba se žuti nad vodom,
v potok nagledava.

Oblak sivi nebo skriva,
polje spi i puti,
ali vsikud cvet je vesel:
jaglac cvete žuti.

---

385 U zbirci *Po dragom kraju* stih glasi: *vu popevku dati*.

Sunca ni, al zviraradost
z gaja i prek kraja.
Morti je to – naše sunce,
z zemlje nam dohaja?!³⁸⁶

Mesečina

Mesečina, kak si tiha, bela,
puna tebe noć je ova cela.
V senjah samih dol je i daljina,
sada duša z dušom se spomina.
Negde bleđa tak diši rezeda.
Negdo zreda kak, da pripoveda:
“Steza k srcu najde i po noći.
Kaj je drago, ni pozabit moći.
Žarke rože najlepše su v cvetu,
tak je ljubav najslajše na svetu.”
Puna željah noć je ova cela.
Sladko senja mesečina bela...³⁸⁷

Kosci

Kosci su travu kosili,
Boga za kišicu prosili,
sunčeca žarko je grelo,
da je zežgati vse štelo.
Kiša je travnik poškopila,
zemlja je žedna ju popila.
Koscov su mučali redi,
bilo je vruće kak predi.
Sunca su traki tak grejali.
Z luga su kosi se smejali,
Ljudem je pot samo tekeli.
Jedan je glas onda rekel:

---

386 Ova je pjesma uvrštena u navedenu zbirku 1933., 66. Inače ove dvije pjesme objavljene su u:
Odmevi, II., 1-3, Ljubljana, 1931., 12-13.

387 Pjesma je objavljena u: *Odmevi*, 1932., 21.

“Kesno je k poldanu kositi,
sence zabadav je prositi.
Kosi zaran dok je hlada,
ljubi dok srca su mlada!”

Na žveglici

Na žveglici prebiram,
popevke si ja zbiram,
da moreju ih čut
čez polja i čez put.

Zvoniju i do hiže,
kaj srcu mi je bliže,
neg ves taj beli svet.
Tam moj vam cvete cvet.

Popevke si ja zbiram
i srca ja odpiram.
Znam, tak bi vnoga sad
poslušati ih rad.

Ali ni od tih nit jedna
popevkah mojih vredna.
Za koju slažem ja,
to samo ona zna!

Topole

Topole, topole
šumiju vse bole.
Kad rožah sad težek je dah!
Vre padaju mraki
i noć bude taki.
Kaj blede topole je strah?

Il veter govori
kaj čul je po gori
i trava posluša ga vlat.
Il hlada donesel.
Il veter je vesel,
da more i on malo spat.

Daljine blediju
i zvezde glediju
na brege i brige i nas,
na srca i senje
i bogo življenje.

Počinut se došel je čas.
Topole, topole
su tihe vse bole.
Nit glasa sad čuti več ni,
vse v sence je skrito,
od noći pokrito.
I ti, moja želja, sad spi!³⁸⁸

Jutro pred gradom

Kak jutro sad se smeje
vu oblok nam odprti,
Mandalice su v cvetu
i vsigde sami vrti.

I hiže ove male
kak, da su vse vu cvetu,
Vse tak je sunca puno
po dalkom, debelom svetu.

Beliju se i črešnje,
podragat bi ih radi.
- I tak je lepo živet,
tak sladko biti mladi!

Već zime ni...

Po snegu senica
prebira bogica,
drobtinu da zbere si van.
Al guste čez veje
vre sunce se smeje.
kak, da je vu rožnjaku dan

---

388 Sve tri pjesme objavljene su u: *Odmevi*, II., 3, 1933., 21.

A snega belina
je mehka blazina,
da zemlja počinut si sme.
I senja moguće,
da leto je vruće
i v zlatu i rožicah vse.

Naj zima je duga
i v očih je tuga,
al radost poginula ni.
I v srcu se skriva,
si samo počiva,
v popevki da pak zazvoni.

V belih rožicah

Vre šafrani beli se rascvali,
kaj snočka još v pupkih su spali.
Metuli se prvi pribiraju,
popevaju tiči po gaju.

Tratinščice guste rasipane,
i koraku žal je da stane.
Na plavom nebu su oblaki,
i bel je i vesel je svaki.

I dok sem ja gledel na rožice,
na tvoje sem zmisлил se lice.
I moje su ruke si žezele,
da dragaju ruke ti bele.³⁸⁹

---

389 Pjesme su objavljene poslije Domjanićeve smrti (7. lipnja 1933.) u: *Odmevi*, II., 3, Ljubljana, 1933., 29.

Memoriski zapis

IX.

FALA

ZA vsaku dobro reč,
Kaj reči si mi znala,
Za vsaki pogled tvoj,
Za vsaki smeh tvoj, fala!

Tak malo dobroga
V življenju tu se najde,
I če je sunce čas,
Za oblak taki zajde.

At si v sreci mi
Tak puno sunca dala,
Kaj morem ti neg reči:
Od vsega sreca

Fala!

Dragutin pl. Domjanić-Zelinski (Prijatelj o svom prijatelju)

I.

Voltaire je dobro kazao, da smo živima dužni poštovanje, a mrtvima – istinu. U ovom kratkom prikazu Domjanićeva života i osobnosti neću iznositi vrijednost i nedostatke njegova umjetničkog rada i stvaranja. To su već davno prije mene iznijeli i rekli daleko kompetentniji nego što sam ja. U ovome predgovoru našoj korespondenciji³⁹⁰ htio bih iznijeti najbitnije iz Domjanićevog života, što je oblikovalo njegovu osobnost, u kojoj se je i održavao sav njegov stvaralački rad. I možda će tek onda bolje razumjeti njegove pjesme, koje nisu odraz jednoga punog i radosnog života, nego života koji je samo čeznuo za srećom i radosti, ali je nije mogao dostići. Moguće su baš negativne crte Domjanićeva života bile i glavni poticaj u njegovu književnom stvaranju. Domjanić je sve duboko proživljavao, a to proživljeno proistjecalo je iz njegovih neispunjenih želja i života u kome je bilo malo radosti. U borbi, u kojoj je Domjanić htio od života oteti malo sreće i osobnog zadovoljstva, zrcali se i sva njegova poezija. Ima književnih kritičara i estetskih teoretičara, koji misle da za prosudbu književnog djela, poglavito pjesama, nije potrebno poznavati i osobni život pjesnika. Za čisto kritičku i teorijsku ocjenu vrijednosti umjetničkog djela to stanovište može biti i ispravno. Da bi se došlo do vrela umjetničkog stvaranja, do onih finih i suptilnih niti, koje sve zajedno povezane čine vrijednost jednog umjetničkog djela, poglavito pjesme, nije na odmet zaviriti za zavjesu iza koje se krije živa osoba, iz čijih je titraja, nemira, a moguće i suza, proizašla fikcija mašte i uma – pjesma. Upoznavanjem života pojedinih ljudi, posebice onih koji su nam dragi, nama bliski i koje možda volimo, nehotice se saživljavamo sa svim onim što čini vrijednost ili nedostatke njihova života. Ako je takav čovjek, koga želimo upoznati, k tomu i pjesnik, naše je zanimanje za njegov intimni život još i naglašeno. Naša znatiželja ide dalje od same pjesme. Htjeli bismo doznati, kako pjesnik živi, što ga pokreće i što ga je pokretalo u životu i u kojoj je sredini, gdje se izživljava ili se je izživljavala njegova stvaralačka osobnost. Ova znatiželja je još opravdanija, ako se radi o čovjeku, koji je topline svojih osjećaja, u kojima je stalna duboka tuga i sućut za sve koji trpe i pate, znao zagrijati, a kušao i utješiti čitav jedan naraštaj u doba opće ratne nevolje. Od svih naših pjesnika onoga doba, Domjanić je svojim naročito jednostav-

---

390 Vladimir Šiffer imao je na umu objaviti pisma koja mu je pisao Dragutin Domjanić. No za Šifferova života to se nije ostvarilo. Pisma su objavljena 2006. u: *Grada za povijest književnosti hrvatske*, HAU, knj. 35, priredio Ante Sekulić.

nim i toplim kajkavskim pjesmama, ušao u dušu i raspoloženje našeg najmanjeg i najnezatnijeg čovjeka u gradu i na selu, koji je nosio najveći teret rata na svojim leđima. Mnoge njegove pjesme pretopljene i u glazbeni izraz, još i danas žive pjevaju se po našim livadama i poljima, vinogradima i oranicama i u građanskim kućama. Ove njegove pjesme pjevaju i danas pastirice, seljanke na radu pri najvećoj ljetnoj žegi, a mogu se često čuti i u našim građanskim salonima. To je i najbolja preporuka za pjesnika. Pjesnik, koji ne živi u ustima i u živoj svijesti svoga naroda, brzo je i zaboravljen. Na njegova djela pada prašina i mrak zaborava. Knjige ovih pjesama leže u mraku knjižnica i u zatvorenim škrinjama za knjige. Tek znatiželjni pojedinci, profesori i đaci, po svojoj dužnosti, izvlače ovakve knjige iz mraka i prašine. One zatim opet padnu u zaborav, prepuštene svojoj vlastitoj sudbini, zaboravu ili tihom životarenju, do trenutka, kada ih opet neka slučajnost ili znatiželja ne iznese za kratko vrijeme na svijetlo dana i pronese kroz svijest čitatelja.

Proživljeni svoj unutarnji svijet, Domjanić je uspio neposredno prenijeti u svijet i duhovno raspoloženje svojega doba, koje nije daleko od današnjeg. On je našao izravan put, kojim je svoje unutrašnje, osobne doživljaje poistovjetio s jadima i nevoljama našega čovjeka onoga doba. Zato je i Domjanić i "najhrvatskiji" hrvatski pjesnik, kako ga je dobro ocijenio i nazvao Ljubomir Maraković u "Hrvatskom Kolu" u svome članku posvećenom Domjanićevoj uspomeni, u povodu njegove smrti (1933.).³⁹¹

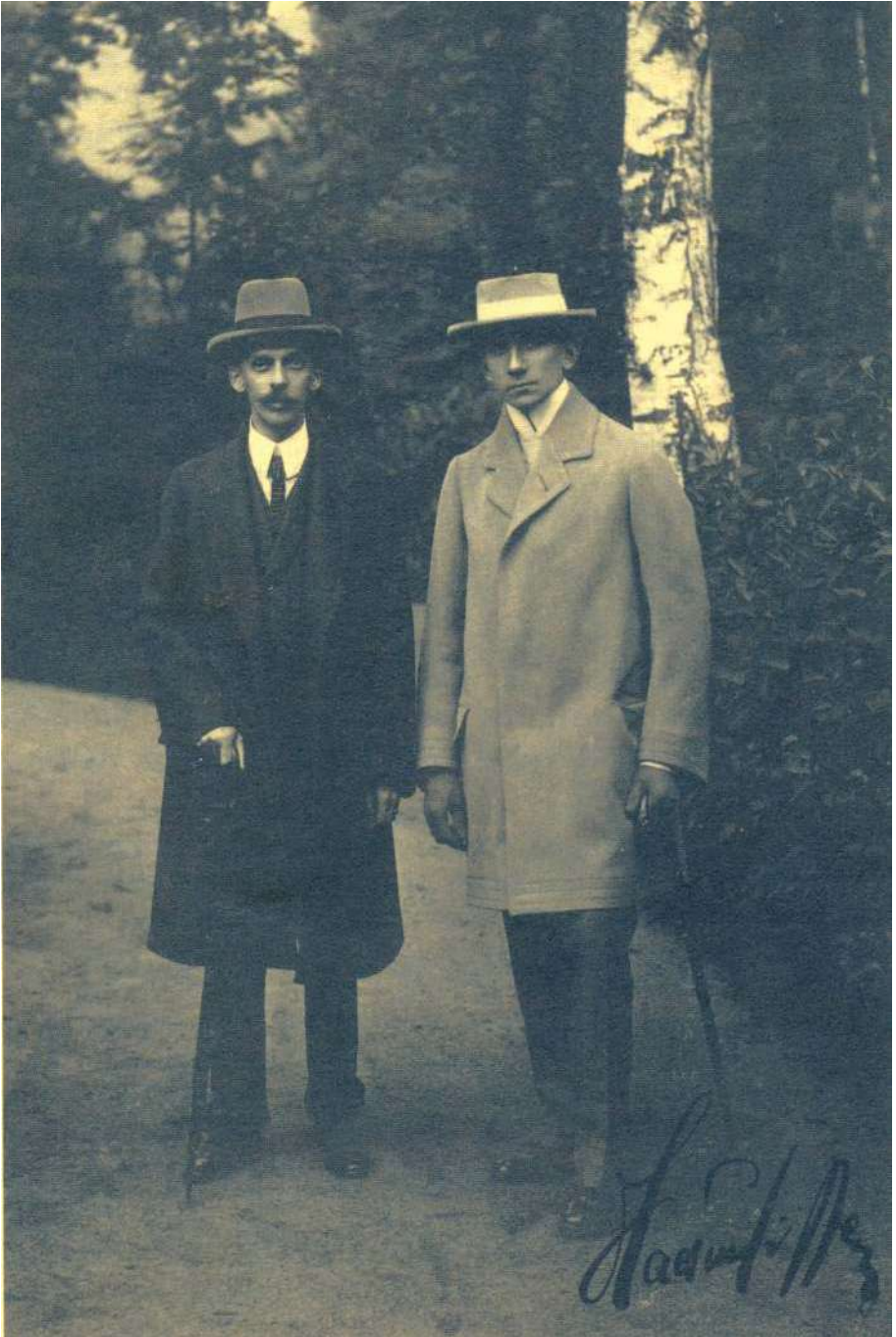
II.

Domjanić je bio tipičan hrvatski gospodin, koljenović staroga kova, beskompromisno častan i pošten. Duboko osjećajan, dobar i bezazlen, uvijek jednak i na svojoj liniji, pun iskrenog domoljublja, želje za znanjem, skroman i karakteran. Rasta je bio osrednjeg, tjelesne konstitucije dosta slabe, rano je oćelavio, što ga je pomalo i smetalo. Kada mu je koji prijatelj u šali napomenuo "njegovu bujnu kosu", uvijek je sa smiješkom odgovarao: "Cezar i ja smo rano izgubili kosu. Razlika je samo u tome, što je Cezar svoju ćelu pokrivaio lovorovim vijencem, a ja običnim, građanskim i sudačkim polucilindrom".

Kretnje bile su mu mirne i staložene i nikada ga nisam vidio ljutita i da viče. Sve je u njemu odigravalo tiho i bez buke. Ako ga je nešto uzbuđivalo ili boljelo (a to je bilo često) skrivao je svoje tegobe i jade u sebi i nije ih iznosio ni riječima ni pokretima. Obično bi tada šutio. Samo je gorak osmijeh oko njegovih

---

391 Vidi: *Hrvatsko kolo*. Književno-naučni zbornik, knj. XIV., Zagreb 1933., 3-7. (bilješku dodao A. J.).

usana odavao njegove unutrašnje duhovno raspoloženje s kojim se sam kušao boriti, mirnom i tihom rezignacijom ili ponekom suzom. Volio je šalu i društvo, rado se smijao i pravio doskočice na svoj ili tuđi račun, ali nikada nikoga nije vrijeđao. Prijatelj bio je nadasve iskren, vjeran, pouzdan i djetinjiski odan. Uvijek je držao zadanu riječ, makar se radilo s puno žara i argumenata, rado je raspravljao o svim pitanjima i ulazio u raspre. Razumio je i protivna mišljenja, ali od svoga nije nikada odstupao, ako ga na to nisu prisilili uvjerljivi razlozi.

Svoj sudački poziv nije volio. Uredski posao, zavist svojih drugova, činovnički karijerizam, mrzio je iz dna duše. Koliko sam ga puta našao u njegovom uredu u Sudbenom stolu u Zagrebu, gdje piše pjesme. U takvim prigodama obično je pokazao rukom na gomilu spisa, koje je obično nazivao – smetištem ljudskog jada i sudbina. I često mi je govorio: “Radi muke i kruha, moram i ja čeprkati po tim ljudskim sudbinama i da do sitnica ulazim, silom svoje vlasti i položaja u najskrivenije tajne ljudskih duša i kriminala, koji me malo interesira. Čovjek je po svojoj naravi i dobar i zao. A zašto baš ja moram imati posla s onim, tzv. najgorim i prestupnicima, koji su često pošteniji od mnogih, koji se nalaze izvan naše sudačke brave. Oni što sjede kod nas iza rešetke, često su i nesvjesno učinili koje krivično djelo, za koje moguće nisu niti odgovorni. Naslijedene zle sklonosti, sredina u kojoj su rasli, a često i trenutak, kada su prema zakonu učinili krivično djelo, mnogo su puta jače i od samoga čovjeka, koji možda i sam ne bi želio doći u sukob s ljudskim zakonima. Dosadan je taj naš sudački posao. Često mi je govorio Domjanić: “I mi suci često smo i sami blizu “kriminalu”, ako ne shvaćamo najozbiljnije naš poziv i ako našoj savjesti ne prethodi duboka čovječnost i razumijevanje svega ljudskog, pa bilo to i ono, što mi zovemo prijestup ili zločin. Svaki je od nas, u datom trenutku, sposoban učiniti veće ili manje krivično djelo, koje je kažnjivo po ljudskim zakonima...”.

U svome domu i u odnosu prema majci koja ga je nadživjela, Domjanić je uvijek bio i ostao dijete, dobro i poslušno dijete. Volja njegove majke osjećala se je u domu na svakom koraku. Tu volju nije mogao ili nije htio slomiti. U tom podređenom položaju po kojemu nije mogao postati i gospodarom svoje sudbine i svog osobnog života leži i sva tragična sudbina njega kao čovjeka. To je crna nit koja se provlači i u njegovom pjesničkom stvaranju. Nemogućnost, da stane na svoje noge i da sam zakorači u svoj život, lomila je njegove snage i učinila ga je u odnosu prema njegovoj okolini, da je često bio bezvoljni slabić, što on inače izvan svoga doma nije bio. Zato je u jednoj svojoj pjesmi dao oduška svom bezizlaznom položaju riječima: - *Okružiste mene borbom za kruh, bez milosti gadnom.*

U Domjaniću je na trenutke gorjela plamena želja za životom, za svojim osobnim životom, koga pod uvjetima u kojima se je našao, nije mogao oživotvoriti. U trenutku, kada je bio zaljubljen, kušao je raskinuti lance, koji su ga vezali uz obitelj. Ali je ubrzo i sam uvidio, da su svi ti pokušaji uzaludni. Brzo je klonuo i puštao da život ide dalje onako kako je njegova okolina htjela. Zato je često osjećao bolesnu odvratnost prema životu i ljudima. Zato je u pjesmi i u samom sebi govorio: “Moguće smo i mi umrli davno i ljubav i život si tek zamišljamo”.

Nakon uzaludnih borbi i traženja, pokatkad je opet našao svoju ljubav, ali “ljubav mrtvu s pogledom tužnim, s kojega sam sretan i srce mi vene”. U očaju Domjanić se često pita: “Što bismo jedno drugom mogli dati”, “poći bi nam bilo u život skupa u tu pustoš tamo”. I tako je život i ljubav proživljavao u svome irealnom svijetu, jer drukčije nije mogao, ili se nije usudio zakoračiti sam na vlastite putove života. Zato je želio živjeti sa svojom odabranicom srca, samo “u priči o ljubavi i sreći”. Domjanić je postao, bio i ostao do kraja svoga života sanjar, fatalist i mističar u osobnom životu i u svom stvaranju. U tome fatalizmu i misticizmu, Domjanić je živio u “začaranom krugu sanja”, u svijetu “mrtvih zviježda i golubova”.

Domjanić je neprestance bio u borbi između dva ekstrema. S jedne strane privlačio ga je život sa svim svojim čarima, kojima se – što je i razumljivo – nije mogao oteti. A s druge strane, sve njegove životne strune, bile su stalno pod sordinom, prigušene. Zašto je tako bilo? Domjaniću je rano umro otac. Domjanićeva majka ostala je rano udovica s dvije kćeri i sinom, s malenom mirovinom i nešto zemlje, koja je ostala od imetka njenih roditelja i imetka obitelji Domjanić. Od svoje rane mladosti Domjanić je osjetio bič neimaštine.

Živjelo se je u skućenim prilikama, makar je sa naslijeđene zemlje bilo nešto prihoda, od čega se skromno moglo živjeti. Domjanić je za svoga školovanja uživao i obiteljsku potporu u plemićkom konviktu. Dohodak sa zemlje bio bi sigurno i veći da se o tome netko ozbiljnije brinuo. Život njegove majke i sestara poboljšao se tek onda, kada je i sam Domjanić stupio u državnu službu i počeo zarađivati. Zato je sva obitelj i sva briga za nju pala na njegova leđa. Domjanić mi je često govorio – “Kad bih se ja oženio – što bi oni i kuda bi bez mene?” U tome – “kuda bi oni i što bi bez mene” – leži i sva tragedija Domjanićeva osobnog života. Njegova majka vezala ga je uz sebe svojim autoritetom i ljubavlju, koja je sputavala svu njegovu osobnu slobodu i svaki pokušaj da izvan svoje obitelji ostvari svoj osobni život. Te svijesti o nemoći da se otrese svoje obitelji i da nikada neće moći ostvariti svoj život (što je želio svom du-

šom i svim svojim snagama) zaoštravala je odnose u samoj obitelji i stvarala u njemu duboke unutrašnje konflikte, koji su sve više kršili njegove snage i tjerovali ga u irealan svijet, u “carstvo sanja” i misticizam. Radi nemogućnosti da stvori svoju obitelj i da živi životom zdrava i normalna čovjeka, Domjanić je cio svoj život bio pasivan prema životu i takav je ostao sve do smrti. Sam je priznavao, da su mu pjesme – sav njegov život. Jedino je u svojim pjesmama živio i izživljavao se, jer mu zbiljski život, osim jada, razočaranja i stalnih sukoba s obitelji, nije ništa ili vrlo malo pružao. “Moj život u kući s mojom majkom prazan je i dosadan, a toga osjećaja da sam stalno dijete – govorio je često Domjanić – ja se nikako ne mogu otresti, a niti se s njim pomiriti. Mene moja okolina, koja mi ništa ili vrlo malo daje, na koju sam vezan samo tradicijom i po dužnosti, još i danas u mojoj (tada) tridesetoj godini smatra djetetom, koje ne smije imati svoj život, niti svoju volju. I ono što mi najteže pada – ja ništa ne doživljavam zbiljskoga, nego sam sav u svojim fantazijama i sanjama o životu, koga zapravo i ne poznam. Ja jedva imam koji doživljaj, a taj je sav čisto lirske, sanjarske prirode, nestvaran, bez kosti i bez mesa”. Jedno poslijepodne ljeti 1908., vozili smo se Domjanić i ja u posjet Miletićevima³⁹², gdje smo bili pozvani na čaj. Domjanić mi je putem mirno i rezignirano kazao: “Ovih dana bit će 15 godina što sam položio maturu i od toga se vremena u mom životu ništa nije promijenilo, a valjda se i nikada neće promijeniti”. Njegove slutnje tada doista su se i obistinile. U uvjerenju da se u njegovom životu nikada ništa neće promijeniti, leži sva tragična tuga, rezignacija, a česti i očaj Domjanićeve duše i života. I zato je tako često sumnjao u sve, a najviše u sebe i svoj život. U jednom svom pismu je napisao: “Sumnjam čak i o svojoj sumnji!” Zato je Domjaniću za cijeloga života pomalo “umirala duša”. Domjanić je znao odakle ga bije nevolja i u čemu leži njegov prigušeni život, zato je na jednom mjestu i kazao – “...a život, tvoja meka ubi ga ruka”. Domjanić je prije započete borbe za život bacio oružje i pitao samoga sebe – “a čemu ta borba, kad je uzalud”. Zato je Domjanić bježao od zbiljnosti u “mistične noći, kad blijeda svara prigraba drhtave trave vlati...”

Otuda Domjanićeva potreba i želja za misticizmom i za spiritizmom u “onom drugom” transcendentalnom svijetu, tražio je utjehu i odgovor na mnoga životna pitanja o životu i njegovu smislu. U lutanju po mističnom svijetu tražio je sebe, opijao se tim imaginarnim svijetom i bježao u njega od stvarnosti i svoje svakidašnjice, koje nije bio gospodarom i u kojoj nije mogao ostvariti niti jednu od svojih želja. U tome svijetu tajni i “u životu, van ovoga svijeta” Domjanić je imao i svoga umišljenog druga i pratitelja, kao Dante Ver-

---

392 Obitelj hrvatskoga književnika i kazališnoga redatelja Stjepana Miletića (1868. – 1908.).

gila, svoga – “starog”. Taj, kako ga je on nazivao “stari”, šaptao je Domjaniću s “onoga svijeta” na spiritističkim seansama mudre i umne riječi, koje je nervozno bacao na papir i bilježio olovkom. Spiritističke seanse često smo održavali u Društvu hrvatskih književnika i mnogo je toga Domjanić zapisivao i davao meni. Te bilješke sam sačuvao i nisam ih uništio. Bilješke su – uz jednu neobjavljenu Domjanićevu pjesmu – ležale u mom pisaćem stolu više od 40 godina. Domjanićevu netiskanu pjesmu poslao sam 1951. godine Gustavu Krklecu, da je objavi u “Hrvatskom Kolu”. Ne znam da li je ta pjesma tada tiskana, jer me Krklec o tome nije do danas obavijestio. Svi ovi zapisi “Staroga”, čine danas aforizme Domjanićeve, koji su štampani na kraju naše korespondencije.³⁹³ Srećom ovi aforizmi nisu se izgubili u buri, vjetrovima i ratovima, kroz koje je moj život prolazio. Vjerujem, da tih Domjanićevih aforizama ima daleko više nego što sam ih ja sačuvao. Kako ne znam, tko je naslijedio njegovu književnu ostavštinu, gdje bi se tih aforizama sigurno još mnogo našlo, morao sam se ograničiti na onaj materijal s kojim sam raspolagao.

Nikako ne vjerujem, da je Domjanić svoje aforizme pisao samo pod utjecajem “Staroga” i nekog spiritističkog nadahnuća. On je sam i bez spiritizma imao potrebu dublje zaviriti u život i filozofski razmišljati o svim stvarima i o samome životu. Spiritizam mu je bio samo izgovor, da te svoje razbacane misli stavi na papir i da im dade stanoviti oblik. Domjanićev misticizam bio je bijeg od stvarnosti i od svega onoga što u životu nije mogao ostvariti, a da ne sruši sve oko sebe. A nešto rušiti, biti grub i bezdušan u ostvarenju svojih ciljeva, Domjanić nije mogao. U njemu je bilo suviše djetinje dobrote, samilosti i gospodstva. Pod pritiskom njegove okoline, stalnih scena i borbe za ružnu svakidašnjicu, sve se najposlije u njemu pretvorilo u svijest o vlastitoj nemoći. S jedne strane želja za vlastitim punim životom, a s druge strane od rušenja i razaranja u svojoj okolini, koja ga nikako nije htjela, niti mogla razumjeti, zaostavala je unutarne teške konflikte, u kojima je konačno podlegla i izgubila se njegova osobnost. Osjetio je da je pod okolnostima, u kojima živi, svaka borba uzaludna. “Sve je glupo, što se životom naziva” – često mi je govorio. Stojeći pred alternativom borbe ili popuštanja, one je popustio kao bolji i plemenitiji, ali i slabiji. Zato je pobjegao u svoj unutrašnji svijet, u svoje snove, u “spiritizam” i misticizam. Ondje se zatvorio, udaljujući se sve više od zbiljnosti i života u jedan nezdravi – *laisserfaire*, *laisserpasser*.

---

393 Aforizme Domjanićeve nisam našao. Jamačno ih je bilo, ali nisam uspio otkriti gdje su i koliko ih ima. – Ante Sekulić op. a. Napisao je Sekulić u bilješki 2 na str. 138 u *Gradi*, knj. 35 (2006.) Da, objavljeni su ti aforizmi u knjizi: Dragutin Domjanić, *Razmišljanja i zapisi*, priredili Ivo Kolinski i Josip Pandurić, Narodno sveučilište Sv. Ivan Zelina, Zagreb, 1996. (op. A. J.)

III.

Moju su obitelj vezale s obitelji Domjanića stare i prijateljske veze. Moj otac Alfred Šiffer bio je intiman prijatelj s ocem Domjanićevim, Milivojem, koji je bio tajnik gradskog poglavarstva u Zagrebu i koji je rano umro. I s bratom Domjanićevog oca, Lackom Domjanićem, kotarskim predstojnikom i vlastelinom u Sv. Ivanu Zelini, moj otac bio je školski drug i intiman prijatelj. Kao mladi student, moj je otac često odlazio i živio kod svoje tetke i ujaka Varjačića, koji su nedaleko od Sv. Ivane Zeline imali svoje imanje i lijepo plemićko dobro. Tamo pod krovovima starih kurija, u toplom hrvatskom plemićkom ambijentu, kamo je često sa imanja svoga djeda dolazio i Ljuba Babić-Djalski, razvilo se među mladim studentima iskreno prijateljstvo, koje je trajalo nepomućeno sve do njihove smrti. Ovo prijateljstvo prenijelo se je i na nas mlade i naredne naraštaje gotovo automatski. Domjanić i ja, a i njegovi bratići, već kod prvog susreta i poznanstva osjetili smo kao da se već davno poznamo.

S Dragutinom Domjanićem, koji je bio od mene stariji devet godina, upoznao me je moj otac 1906. godine na Zrinjercu, gdje smo jednog predvečerja sreli Domjanića, kada je izlazio iz zgrade Sudbenog stola gdje je služio kao sudbeni pristav. U to doba moj je otac bio sudbeni vijećnik i predstojnik kotarskog suda II. u Zagrebu. Tada sam bio student farmacije, imao sam 21 godinu, a Domjanić 30 godina. Mada je dobna razlika među nama bila velika, mi smo se ubrzo sprijateljili. Tome prijateljstvu nisu pridonijele samo naše stare obiteljske tradicije. Već u doba mog poznanstva s Domjanićem, ja sam pisao – ne baš najbolje stihove, ali sam “pjesnikovao” po mojim bilježnicama iz kemije i botanike. Rado priznajem, da je moje tadašnje pjesnikovanje bilo u mnogome mlaćenje prazne slame.³⁹⁴ Domjanić je tada bio već poznata osoba na Parnasu naše Moderne. On mi je mnogo imponirao svojim godinama, svojim položajem i književnom reputacijom. A poglavito mi je laskalo u mojoj 21 godini, što me je Domjanić, čitajući neke moje pjesme, nazivao čak i svojim kolegom, dapače i “književnikom”. Kratko vrijeme iza našeg poznanstva, Domjanić me je uveo u Društvo hrvatskih književnika, gdje sam postupno upoznao sve prvake onodobnoga našeg književnog i umjetničkog svijeta. Domjanićevim zauzimanjem, korekcijom i njegovim dodacima, neke su moje pjesme tiskane i u “Savremeniku” onda prvom našem književnom časopisu.³⁹⁵ Ovu čast još

---

394 Vidi: Joža Skok, *Kajkavski pjesnici i njihova djela*. Kajkavski lirski zapisi Vladimira Šiffera. U: *Kaj*. Časopis za kulturu i prosvjetu, II., br. 6, Zagreb 1969., 79-87.

395 U pismu od 21. studenoga 1907. Domjanić u pismu Šifferu, uz ostalo, veli: “(...) Nemoj mi zamjeriti, meni se čini da Tvoje pjesme nisu dovoljno proživljene (...). U Tvojim pjesmama fali mi neki ton u tim pjesmama, a ne znam koji. Ili sam cjepidlačar, ili je možda uopće svaka

tada nisam zaslužio, ali mladost precjenjuje sebe pa nije čudo što sam i ja uz ovako visoke protektore u književnom svijetu, precijenio i sebe samoga. Taj nagli i nezasluženi uspon mnogo je pridonio tome da sam i ja sam doskora uvidio, koliko sam još daleko od pravog pjesnika. No Domjanić je iskreno želio i nastojao da stvori “svoju školu” u kojoj bi eventualno i ja trebao biti njegovim učenicom, mada pomalo i satelitom u dobrom smislu te riječi. Nema sumnje, da je Domjanić svojim pesimizmom, misticizmom i odricanjem od života snažno djelovao i na mene, što je za moju dob tada bilo potpuno razumljivo. Makar nisam želio, ja sam mu kao prijatelj htio pokazati, koliko mi je drag njegov način pisanja i koliko je duboko zašao u moj čuvstveni i duhovni život, jer svoj svijet još nisam imao izgrađen. I tako sam pod Domjanićevim utjecajem napisao nekoliko pjesama, koje mi baš nisu donijele mnogo slave, a mogu reći niti meni samome baš mnogo osobnog zadovoljstva. Moj dragi osobni poznanik, a smio bih reći i prijatelj, Gustav Matoš, ili kako smo ga zvali Gustl “pijegler”, “ispijeglar” me je zajedno s Domjanićem u jednom svom feljtonu. Mene lakonički i strašno u tek nekoliko riječi: “-Vladimir Šiffer – Čemu. (naslov moje pjesme) – Čemu to i čitati. Sapienti sat.!” Ta nesretna moja pjesma Čemu čijeg se sadržaja više ne sjećam jer iz ove moje pjesničke epohe nemam sačuvanu niti jednu pjesmu, dala je povoda – izgleda mi i Milanu Ogrizoviću koji me je u “Hrvatskom Pravu” 24. kolovoza 1907. strašno napao, bez potpisa. Ogrizović me je doveo preko Homera (!) u svezu s tadašnjim našim najčuvenijim stihotvorcem i literarnim strašilom – Franjom Jarmekom.³⁹⁶ Za vrijeme mojih studija u Zagrebu, Domjanić je gotovo svaki dan u podne ili pred večer, dolazio po mene u sveučilišni kemijski laboratorij, ili sam ja išao po njega u sudnicu. Zatim smo šetali Zrinjevcem ili smo do večere otišli na Cmrok ili na Sofijin put, kamo je Domjanić najradije zalazio... Na početku Sofijinog puta

---

pjesma neiskrena – tko zna! Možda bi o tome svemu mogli usmeno točnije porazgovoriti (...). One dvije druge pjesme - flott su. Ja ne znam, ali osjećam u Tebi neki diskord, nešto izgubljeno. Moguće besvjesno tražiš nove puteve. Tako i Čikoš traži nove boje. Ti se još nisi sam sa sobom pomirio. Nešto se u Tebi ruši i bori, još si mlad duševno i naći ćeš harmoniju u sebi. Trzaji su bolest, a u tebi trza se prošlost. Isto je i u meni, živimo od lješina svojih uspomena. Svaki trulež prouzroči upalu zdravog organizma, to je onda ljubav uspomena.” U pismu od 11. prosinca 1907. godine Domjanić je Šifferu uz ostalo javio: “Govorio sam i Vizneru o Tvojim pjesmama...” Ljubo Vizner je bio tada urednik časopisa *Savremenik*. Isto u jednom pismu (nema nadnevka, ali je svakako 1907. prije 11. prosinca) Domjanić Šifferu: “Pošalji mi Tvoje pjesme, pa ću s njima do Viznera, akoprem mislim da ćeš napisati još jednu iskreniju.” *Građa za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 177, 178, 180.

396 Franjo Jarmek (1881.-1921.), pjesnik. O njemu vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, 6, Zagreb 2005., 362.

bio je postavljen poslije njegove smrti i jedan skromni spomenik,³⁹⁷ koga su odande ukrali. Poslije je taj novo izrađeni spomenik bio postavljen uz Sveučilišni kemijski laboratorij na Zrinjevcu, gdje se i danas nalazi.

IV.

Na našim svakidašnjim dugim šetnjama i u bliskom prijateljevanju, brzo sam saznao sve Domjanićeve ljubavi i ljubavne simpatije, a ne manje i on moje. Njegova želja za životom izgarala je u tim sanjama i ljubavima, koju niti jednu nije ostvario u životu. Jedna od najvećih i najdubljih Domjanićevih ljubavi bila je Meri pl. Adrovski, kćerka austrijskog podmaršala u mirovini Adrovskog. Adrovski su imali vilu u Zagrebu, u Jurjevskoj ulici broj 27. Vila je bila odmah do parka i vile Stjepana pl. Miletića,³⁹⁸ velikog i zaslužnog kazališnog reformatora. Žena Stjepana Miletića bila je moja rodica Božena, rođena Katkić. Djevojčina majka, rođena barunica Unukić, bila je u tijesnim rodbinskim vezama s našim velikim biskupom i mecenom Josipom Jurjem Strossmayerom u Đakovu. I danas se još sjećam, da je biskup Strossmayer uvijek kada je dolazio u Zagreb odsjedao kod Adrovskih u Jurjevskoj ulici.

Domjanić je Meri Adrovsku upoznao na jednom sveučilišnom plesu, godine 1905. S njom je plesao samo jedan put. To je bilo i sve njihovo poznanstvo. On ju je još po koju zimu susretao na nekom plesu, katkada na ulici, i to je bilo sve. Meri nije bila lijepa, ali je bila simpatična, skromna na izgled i veoma lijepo odgojena. Adrovski su živjeli veoma povučeno, bili su jako oholi i općili su samo u najeskluzivnijem zagrebačkom aristokratkom društvu. Djevojčin brat Albert polazio je u isto vrijeme kad i ja gornjogradsku gimnaziju u Zagrebu. Kako je bio za nekoliko razreda stariji od mene, nismo se uopće poznavali. Druga sestra Meri Adrovske udala se nakon Drugog svjetskog rata za grofa Ljubjenskog, s kojim sam još iz Varaždina bio u vrlo dobrim i prijateljskim odnosima.

Kako su se Adrovski družili samo s izabranim zagrebačkim “deux cent familles” to Domjanić koji u ta društva nije zalazio, nije niti mogao doći u bliži odnos i poznanstvo s Meri Adrovskom. Tako je dugo vremena Meri, sve do svoje udaje za njemačkog baruna von Kressa, bila Domjanićeva “romantična sanja” i nedostižan ideal, koju je još i prije njene udaje zvao “moja pokojnica”. Meri Adrovski je bila povod i poticaj mnogim Domjanićevim pjesmama. Od

---

397 Vidi: Ljubomir Maraković, Spomenik Domjaniću. U: *Hrvatska Prosvjeta*, XXIII., br. 5, Zagreb 1936., 211-212. (op. A. J.).

398 Stjepan Miletić (1868. – 1908.), književnik, hrvatski kazališni redatelj.

pjesama u izdanju Društva hrvatskih književnika, godine 1909. spominjem posebice pjesme: *Plemkinji*, *Umiranje*, *Kao golubče*, *Adieu*, *Ti moja krasna ljubavi*, *Sherzo*, *Čemu*, *Priča*, *Otmjena dosada*, *Pokop*, *Ofelija*, *Spominjanje*, *Pri-znanje*, *Finale*, *Farewell* i *Svatovi*.³⁹⁹

Svoju “romantičnu sanju”, bez izgleda na ostvarenje, Domjanić je i sam iznio u pjesmi, koju djelomice navodim:

Jedanput sam govorio tek s Vama,
Bijaše ples – već davno tome je.
Ja ljubim još i spomen ovih časa,
A Vi zaboraviste već, zar ne?

Ja poznam svijet, što mene od Vas dijeli
i zlobni razbor mu i srca hlad,
i ponos moj, koj nikad ne bi dao
ismjevat njim mog srca tajni jad.

Pjesma *Svatovi* bila je valjda i zadnja pjesma koju je Domjanić napisao kao oproštaj ovoj svojoj ljubavi i životnoj sanji. Sjećam se i danas – mada mu je bilo teško – Domjanić me je zamolio da pođemo zajedno u crkvu Svete Katarine, gdje se jednog proljetnog predvečerja, čini mi se godine 1908., imalo održati vjenčanje njegove velike ljubavi. Domjanić je rekao: “Moram vidjeti ‘pokop’ svojih sanja”. I mi smo doista pošli na Katarinski trg u Gornji grad i u crkvu Sv. Katarine, gdje se vjenčanje imalo održati. Šetali smo među brojnim kočijama i lakajima koji su do crkve dopratili svoju gospodu. Domjanić je bio neobično blijed, tužan i rastresen i samo ponavljao “Sve je tako novo”, mada je tu bilo kočija i lakaja i od starih hrvatskih aristokratskih i plemićkih obitelji Draškovićevid, Jelačićevih, Kulmerovih, Verničevih i drugih. Ušli smo u crkvu, ali svršetak vjenčanja nismo dočekali. Vidjeli smo i Meri kod oltara, u bijeloj svadbenoj haljini, blijedu i uzbuđenu, njenog odabranika, zdepastog i nadmenog pruskog baruna u odori njemačkog časnika, s antipatičnim i nametljivim pruskim šljemom, sa zašiljenim tornjem na vrhu. “Novo, novo” šaptao je Domjanić blijed i rastresen, kao da je došao na ukop svoje neostvarene ljubavi. Izašli smo iz crkve prije svršetka obreda. Kada smo silazili stubama iz Gornjeg grada u Donji, Domjanić je tihim glasom stalno ponavljao: “Zar to je ljubavi kraj, dosada pusta i ništa više. Zar tako jedan običan tren, godine sanja i ljubavi briše...”. Domjanići su sebe držali starim autohtonim plemstvom. Zato je i on

---

399 Spomenute pjesme su tiskne u zbirci s naslovom *Pjesme* u seriji *Savremeni hrvatski pisci*. Redovita izdanja Društva hrvatskih književnika, knjiga druga, Zagreb 1909., str. 9, 12, 31, 41, 45, 47, 57, 61, 70, 79, 81, 86, 88, 90. (blješku dodao A. J.).

volio rugati se i držati nečim nižim to novo, “austro-madžarsko plemstvo”. On se rugao toj novoj noblesu, koja je možda proizašla iz kramarskog novca, a nije stečena zaslugama na bojnopolju po kojima se staro plemstvo dobivalo. U biti, i novo i staro – Domjaniću sam odgovorio – više-manje je isto. Razlika je samo u godinama, u mlađoj kralježnici i koljenu koje se savijalo onda i sada da bi se dobilo stanovito odlikovanje. “Moguće je tvoja zlobna konstatacija i točna” – odgovorio mi je Domjanić – “ali staro vino ipak je staro vino. Prašna etiketa s naznakom godine na jednoj boci starog vina drugo je nego boca mladog vina, pa bilo ono i od dobre loze. Kaj ćeš, takav je svijet”. I u tome smo se razišli poslije tužnog vjenčanja. Pjesmu *Balada*⁴⁰⁰ napisao je Domjanić baronesi Vranicani, koja na jednom plesu nije htjela s njim plesati, ispričavajući se da je već umorna. *Erotiku*⁴⁰¹ je napisao Evelini, contessi Borelli, majci naših dobrih poznanica Zoe, Vande i Malvine Borelli. Gospođa Borelli, svojom otmjenošću i ljepotom, činila je na Domjanića dubok i trajan dojam, kome se nije mogao oteti. Često je govorio kako je lijepa i otmjena gospođa “mamica”: Po ljepoti niti jedna kćerka nije joj ravna. Pjesmu *Noblesse*⁴⁰² napisao je gospođi generala Borojevića, koji je onda u Zagrebu bio zapovjednik 2. hrvatske domobranske divizije. Gospođa Borojević je bila lijepa i otmjena gospođa, uvijek po modi obučena i ostavljala je veoma dobar dojam kome se i Domjanić nije mogao oteti. Nekoliko pjesama napisao je Domjanić i svojoj ljubavi Lini Virand koja se kasnije udala za svog učitelja, slikara Menci – Klementa Crnčića. Kao većini pjesnika i Domjanić je bio jako “zapaljive naravi”. Mada je uvijek volio po jedan svoj ideal, onako u “prolazu” napisao je rado po koju pjesmu, pod prvim dojmom nekog poznanstva ili pod dojmom koje lijepe žene. O drugim Domjanićevim ljubavima, poslije 1918. pa sve do njegove smrti, ništa ne znam. Odmah nakon rata 1918., nisam stalno živio u Zagrebu. Kada smo se povremeno našli zajedno, bilo je to uvijek kada sam dolazio u Zagreb, nismo o njegovim i mojim “ljubavnim jadima” uopće ni govorili.

V.

Pokušat ću objasniti zašto je Domjanić u životu bio nesretan. Domjanić je teško podnosio uredski jaram, a još je teže snosio teret svojih osobnih i obiteljskih briga. Za njega je obitelj bila samo dužnost, bez osobnih radosti i bez nade da će ikad biti drukčije. Njegov položaj u obitelji, a navlastito odnos prema majci, lomio je njegove snage i tjerao ga je na putove sanja i neozbiljnosti, što

---

400 Objavljena u navedenoj zbirci *Pjesme* 1909., str. 58.

401 Isto, st. 60.

402 Pjesma je objavljena u Domjanićevoj zbirci *Pjesme*, 1909., 63.

nije odgovaralo njegovoj prirodi, a ni cilju i težnjama njegova života. Domjanić je svojoj majci posvetio neke svoje knjige. Svoju majku je volio ljubavljju sina i gospodina. Unatoč svojoj ljubavi, teško je podnosio njenu volju, koju je bezobzirno nametala, bez obzira na njegove godine, na njegove osobne životne težnje i ideale. Gotovo bih se usudio reći, da Domjanić osim ideala svoje majke, nije smio imati druge. Često sam osjetio da se majke boji. Bez pogovora se pokoravao svakoj njenoj tiraniji, mada je u životu znao oduprijeti se onome što je mislio da mu netko želi nametnuti. Domjanić mi se često žalio na svoju majku, da ga potpuno sputava u njegovom osobnom životu. Poslije naših razgovora, kada sam mu savjetovao da nađe razumno rješenje, te da se odvoji od majke i sestre i pođe svojim putem, on me i poslušao. No kada je doma pokušao majci objasniti svoje stanovište, obično bi dolazilo do skandala. Nakon takvih rasprava Domjanićeva majka govorila mi je oštro: “A kaj vi puntate mojega Karleka! Kaj bi se on ženil, a kam bum ja išla! Nisam ga zato othranila da se bu on sa kakvom deklom šepiril vu mojoj hiži, a ja bum išla na vulicu.” Kod ovakvih scena, Domjanićeve oči bile su pune suza, šutio je i poslije me je zamolio da o tom problemu više ne govorimo. Osjetio sam nakon ovakvih za mene vrlo nezgodnih i teških razgovora, da je materijalni momenat u odnosu Domjanićeve majke prema njemu najvažniji. I zato sam napustio svaku pomisao da se miješam u njihove osobne odnose, makar me i sam Domjanić za to zamolio. Događaj koji ću ispričati veoma me je uzбудio radi samog Domjanića. Povod tome bilo je moje pismo koje je Domjanić iz Varaždina primio od mene. U njemu sam mu pisao o Lini Virand. To pismo našla je majka u “njegovom džepu”. Tome sam se začudio jer nisam mogao vjerovati da majka prevrće džepove svome tridesetogodišnjem sinu i da čini manje-više nasilje, koje nije uobičajeno u društvu. Domjanić mi je odgovorio pismom od 8.VIII.1907. U njemu mi Domjanić između ostaloga piše sljedeće: “Moja je mama našla i čitala Tvoj zadnji list. Bilo je scena, mama je apsolutno proti Lini. Ali dvije godine jesu i nisu vječnost. Možda se promijeni mama, ili ja. Ako ne – podnijet ću i to. Bilo je proljeće, ali zadnje. Suđeno je – tko zna kako. Zato, molim Te, ne piši više o Lini. Govorit ćemo o toj stvari radije.” Što sam mogao učiniti? Da mu uštedim neugodnosti nikada mu ni o jednoj ženi više nisam pisao.

Čudna je žena bila ta Domjanićeva majka! Malenog rasta, sitna, mršava i malo pogurena. Njene oči bile su uvijek pune čudnoga nekog žara, njen je pogled bio bez izraza i topline, ali prodoran i čvrst. Domjanićevi su malo s kime općili; nešto s najbližom rodbinom njegove majke – i to je bilo sve. S ostalom obitelji Domjanića i Tompića uopće nisu se družili, niti posjećivali. Osjetio sam da žive skoro u neprijateljstvu, zacijelo radi Domjanićeve majke. I u kući

rijetko sam koga sretao. Domjanićeva sestra Stanka bila je stara djevojka, jedva obrazovana, potpuno neosobna i u domu jedva se primjećivala. Domjanićevu majku obično sam oslovljavao sa: mama Zora. Meni je taj epitet teško padao, ali što sam mogao učiniti, kada me je starica upozoravala da je tako zovem. Već sam bio spomenuo da je Domjanićev otac Milivoj rano umro. O uzroku njegove smrti pričao mi je jednom moj otac, koji je Milivoja veoma volio. Bez ikakva komentara, moj je otac pričao da je Milivoj jedne zime bio pozvan na večeru čuvenom zagrebačkom veseljaku Marku Mileusniću, u Maksimir. Kako to obično biva, društvo se malo dulje pozabavilo i Domjanićev otac se vratio doma nešto iza ponoći kolima iz Maksimira.

Domjanići su onda stanovali na Potoku, negdje blizu Krvavog mosta u nekoj staroj kući. U tu kuću se ulazilo drvenim stubama i hodnik ispred stana bio je od drva, kao i u svim starim kućama u Zagrebu u tom dijelu grada. Milivoj je u veselom raspoloženju zakucao na vratima svog stana. Poslije nekoliko minuta čuo se je iza vrata glas Milivojeve žene koja ga je prekoralavala što je tako kasno stigao kući i što će svojim dolaskom probuditi djecu. Rekla mu je da ona “pijance i lumpe” ne prima noću u kuću i neka ide tamo gdje je i dosad bio. Kako je Milivoj još neko vrijeme uzaludno kucao na vrata, koja mu njegova žena nije htjela otvoriti, onako umoran i malo “pri vinu” sio je na stube i za kratko vrijeme je zaspao na čičoj zimi. Nakon jednog sata Domjanićka se smilovala i poslala otvoriti vrata stana svome mužu koga je našla kako spava sjedeći na stepenicama. Uz svakakve psovke i predbacivanja, ona ga je probudila i pustila u kuću. Poslije toga Milivoj više nije ustao. Dobio je upalu pluća i za sedam dana je umro. Sve što se dogodilo one nesretne noći, Milivoj je pričao svome bratu Lacku prije smrti, a Lacko je govorio mome ocu. I tako je Domjanićeva majka ostala rano udovica s troje malene djece, dvije kćerke i sinom. Kad sam poslije govorio s mojim ocem još o Domjanićevima, rekao mi je da je Milivoj imao dvije kćerke, a s majkom vidi uvijek samo jednu. “Ta je druga Milivojeva kćerka valjda umrla” rekao je moj otac. O tome što sam čuo nisam više razmišljao, a nisam nikada – što je razumljivo – niti Domjaniću, niti kome drugome kazao.

Jednom zgodom sam u Društvu hrvatskih književnika razgovarao s Vladimirom Vidrićem o Domjaniću, o njegovom blagom karakteru i dobroti. “Jest, Karlek je dobar” – rekao je Vidrić – “i suviše dobar, samo okolina u kojoj živi kao zarobljenik mogla bi biti bolja”. U najvećoj diskreciji Vidrić mi je kazao da u svezi s Domjanićem, nosi jedan grijeh na duši koji mu teško pada. Kazao mi je da Domjanićevu slabost, koju pokazuje prema svojoj majci (čije sve želje bezuvjetno ispunjava) ne može razumjeti. “Jednoga dana” – Vidrić mi nije rekao

točno kada se to dogodilo- “saletio je Ivicu Krnica i mene Karlek Domjanić s molbom da mu potpišemo izjavu kao svjedoci da se druga Domjanićeva sestra (nije mi kazao njeno ime) odriče dragovoljno svakog nasljedstva i po svojoj volji odlazi u samostan. Mi smo Karleku kao drugu i prijatelju povjerovali i potpisali ovu izjavu. Poslije smo na naše zaprepaštenje čuli da ovaj odlazak Domjanićeve sestre u samostan nije bio tako dragovoljan kako nam ga je Karlek prikazao. Ta je Domjanićeva sestra sigurno smetala njegovoj majci i ona ju je, silom i milom i našom pomoći, jednostavno otjerala u samostan. “Meni je teško” – rekao mi je dalje Vidrić - “da nosim na svojoj duši jedan grijeh koji je ubačen u moju savjest, bez moje stvarne krivnje.”

Domjanić i ja bili smo intimni prijatelji sve do godine 1929. Poslije rata 1918. više nisam stalno živio u Zagrebu, jer sam se preselio u Beograd, a bio sam i dvije godine na studijima u inozemstvu. No unatoč svemu tome, mi smo se dopisivali ne tako često kao prije, ali smo ipak bili u stalnom kontaktu. Kadgod sam došao u Zagreb, ja sam posjetio Domjanićeve, bio kod njih i ostao na objedu ili večeri. Meni je bilo teško kad sam vidio, da je Domjanić sve nesretniji i u kući, i u svome uredu. A najteže je bilo što je sve to primao s rezignacijom. Osjećao sam koliko bi mu moja prisutnost pomogla olakšati sve osobne nevolje, koje su sve više rasle i skoro ga gušile. Osjećao sam da mu je potrebno moje prijateljstvo i da nitko od njegovih drugih prijatelja nije bio tako blizu kao što sam mu ja bio. U mom društvu, on se i smijao i radovao. Dok sam još stalno živio u Zagrebu, Domjanić je zajedno sa mnom posjećivao i moje prijatelje. Oblačili smo se u “maškare” i Domjanić je često u mom društvu bio sretan, zadovoljan kao maleno dijete koga voliš i činiš mu dobro. To najbolje pokazuje još nigdje objavljena slika Domjanićeva, na kojoj sam ga slikao kao Pijeroa u Miletićevom parku zajedno s mojim nećakom Oktavijem Miletićem, 1910. godine.⁴⁰³ Nikako se nisam mogao pomiriti s Domjanićevom neodlučnosta da nekako stvori svoj život za kojim je stalno čeznuo. Ali sva moja diskretna nastojanja da mu pomognem te da mu budem pri ruci u bilo kojoj njegovoj odluci, bila su uzaludna. Tako sam najposlije i sam napustio svaku nadu da će se jednom otresti svoje obitelji i zakoračiti u svoj vlastiti, osobni život, pa makar to bilo u njegovoj pedesetoj godini života. Ali ne samo u obitelji, Domjanić je bio ogorčen, kao što je i većina Hrvata bila ogorčena obzirom na prilike i na političko stanje nastalo poslije 1918. Domjanićevo ogorčenje vidi se iz naše korespondencije iz toga doba. Ujedinjenje sa Srbima u jednu državu, Domjanić je sebi – kao i svi mi – posve drugačije zamišljao. Teške su poslijeratne prilike: potpuna podređenost Hrvatske u nerazumnoj centralizaciji, sumnjičenje sva-

---

403 Ni ovu sliku nisam mogao pronaći. Ne znam je li uopće sačuvana. - A. S.

koga Hrvata koji se nije slagao s takovim uređenjem države. Tom raspoloženju mnogo je pridonijelo i šarlatanstvo i nesređenost Stjepana Radića,⁴⁰⁴ koji sam nije znao ni kuda, ni kamo, ni kako – unatoč svoj ogromnoj političkoj snazi s kojom je bezuvjetno i gotovo bez opozicije u svojoj sredini, raspolagao. To Radićevo držanje “ni amo, ni tamo”, stav i naših Srba prema hrvatskom pitanju, potpuno je dezorijentirao, naročito hrvatsku inteligenciju onoga doba. Tako je i Domjanić bio ogorčen, mada je volio Srbe pa je mnogo prije 1918. surađivao i u srpskim listovima. Domjanić, koji je u početku bio veoma zagrijan idejom našeg jedinstva i zajednice, pomalo se hladio i najposlije potpuno ohladio za ono i onakovo uređenje. Grubi redarstveni i dvorski pretorijanski režim, kome svi austrijski Bachovi režimi nisu bili ravni i nisu mu dorasli, gušio je svaku slobodnu misao. Napredovati u državnoj službi mogli su samo oni koji su pri-gnuli glave i šije, i odobravali – ili barem hinili odobravanje onako – i onakovo uređenje države i metode vladanja. Takav je režim morao izbaciti na površinu one najgore – štrebere i karijeriste, ljude slabog značaja, spremne na sve ružno. Takve je ljude Domjanić sretao u svojoj činovničkoj sredini. I posve je razumljivo, da je Domjanić, poštenjak i idealist, morao konačno i sam osjetiti bič režima.

Šovinistički i vojni Beograd, opijen pobjedom u Prvom svjetskom ratu, nerado je gledao – a još manje razumio ili htio razumjeti – opravdane težnje Hrvata. Hrvati su htjeli da se država uredi na federalističkoj osnovici, “što je i jedino ispravno” govorio mi je Domjanić. – “Mi smo sa Srbima zajedno, istina ogranak jednog stabla, ali smo dva politička naroda, svaki sa svojim težnjama i sa svojom historijom. Mi smo se razvijali i živjeli pod posve drukčijim uvjetima nego Srbijanci. Svaki je dobronamjerni Hrvat za zajednicu sa Srbima, ali svaki neka u svojoj kući bude gospodar. Ovako kruta centralistička država, stvorena bez pristanka Hrvata, a sigurno i onog najboljeg dijela srpskog naroda, apstinencijom cijelog hrvatskog naroda koji je vjekovima žudio za slobodom, razočarao je sve koji su sebi ovu našu zajednicu posve drukčije zamišljali. Staro i vjekovima opravdano ime i opravdane hrvatske aspiracije bile su potpuno potisnute u pozadinu mračnom silom, koja danas vlada ovom našom zajednicom. Šovinisti, karijeristi, oportunisti, beskičmenjaci i korupcionaši kojih ima najviše u najgornjim slojevima našeg društva, vladaju danas i trpaju sebi samo džepove na račun ove male zajednice. Pošteni ljudi potpuno su se povukli od svih državnih poslova. Oni danas samo životare u ogorčenju i nezadovoljstvu. Među ove spadam i ja” – rekao je Domjanić. Domjanića su

---

404 Vidi: Branka Boban, Stjepan Radić – opus, utjecaji i dodiri. U: *Radovi*, vol. 22, Filozofski fakultet, Zavod za hrvatsku povijest, Zagreb 1989., 147-210. (bilješku dodao A. J.).

sve više njegovi kolege trpali u “separatiste”, kao da on, bezazleni putnik, može ma čime režimu naškoditi. Time je i njegova karijera i napredovanje u službi bila gotovo zaustavljena. Iz Domjanićevih pisama, a i iz razgovora s njime kada sam dolazio u Zagreb, vidio sam i osjetio njegovo neraspoloženje. Bilo mi je žao što je tako. Uza sve svoje nevolje u kući, njega je pritiskala naša opća nevolja i ondašnji položaj Hrvata, koji nije mogao slutiti na dobro. Kao činovnik u Ministarstvu narodnog zdravlja, a kasnije kao dugogodišnji generalni tajnik Apotekarske komore, ja sam dugo živio u Beogradu. Onamo sam došao još kao austrijski pričuvni časnik za vrijeme okupacije Srbije, 1916. godine. Poslije okupacije, ja sam se s mojim prijateljem, liječnikom dr. Djidji Rismondom, sakrio u Beogradu i ondje sam ostao. Stalno sam se poslije rata nastanio u Beogradu. Kao i A. G. Matoš, u Beogradu sam se vrlo dobro snašao i osjećao. U politiku nisam se direktno upuštao, tako sam mogao zadržati i potpunu objektivnost i biti zadovoljan u sredini, čiju politiku nisam ni ja odobravao. Meni će život u Beogradu i spomen na mnoge krasne i dobre ljude koje sam tamo sretao, ostati u nezaboravnoj uspomeni, svijetloj i radosnoj. U Beogradu sam proživio najljepše dane moje zrele muževne dobi. Stanovita razočaranja koje smo svi proživljavali u kaos korupcije, gramzljivosti određenih krugova, nesnošljivosti i šovinizma, poglavito vojnih krugova, ja sam rado zaboravio. Radeći na posve stručnom polju i izvan državne službe živjeti svojim životom u mome – *tourd'ivoire* – mnoga zla nisam osjećao. Gledao sam i proživljavao u Beogradu sve ono, i lijepo i dobro čega je tamo bilo u izobilju, u krugovima u kojima sam se kretao. O svemu tome, o mojim impresijama iz Beograda i o mom životu u tom veoma simpatičnom gradu, često sam razgovarao s Domjanićem. Mada je bio “veliki Hrvat”, volio je Srbe i do zadnjih dana života povremeno je surađivao i u srpskim književnim časopisima. Gušile su ga samo nepravde, opće i one koje je stalno osjećao na svojoj koži. Da mu pomognem u tom nezadovoljstvu, za njega sam nekoliko puta intervenirao kod svojih poznanika i prijatelja u Ministarstvu pravde po njegovoj želji, a često da to i nije znao. Ali nisam uspio. Iz Zagreba dolazile su o njemu uvijek loše informacije: da je slabi radnik, da je “separatist”, hrvatski “šovinist”. Njemu su njegovi kolege iz Zagreba uvijek zatvarali put, a Beograd zato u pitanju Domjanića nije bio kriv. Kazali su mi u Ministarstvu pravde da ne mogu ići u raskorak s ljudima u Zagrebu i donositi odluke protivne njihovim prijedlozima. I sam ne znam zašto, naši su se odnosi počeli hladiti. Priznajem da nisam lijepo, niti mudro postupio u odnosu prema dobrom i starom prijatelju. Ma koliko sam htio, nisam mogao razumjeti njegovo stalno nezadovoljstvo i njegovu potpunu pasivnost u odnosu prema obitelji i samome sebi. U meni je bilo suviše životne snage i vjere u sebe, da bi ga mogao i razumjeti. A kako nisam više bio u stalnom i

osobnom kontaktu s njime, njegove su mi stalne jadikovke već teško padale, jer sam ništa nije pokušavao sebi pomoći. No pogriješio sam više nego on, a danas predbacujem sebi što sam tako postupio. Kada nije sebi imao i mogao pomoći, morao sam to učiniti ja i biti mu... do konca života ... prijatelj, koji sve razumije i prima stvari kakove jesu, a ne kakve bi po mome sudu trebale biti. Ako ništa drugo, mogao se bar meni izjadati, jer je samo meni mogao reći ono što drugima nikada ne bi. A navlastito zato, što preda mnom nije imao tajna. Prema meni bio je neograničeno povjerljiv i vjerovao mi je.

U meni i mojoj blizini crpio je snagu i radost koje su mu pomagale donekle nositi životni jaram. U hlađenju naših odnosa bile su krive i prilike u kojima smo živjeli i razmak koji nas je dijelio. Dogodilo se (također) nešto, što je bez moje krivnje skoro posve razorilo naše odnose. Teško je staroga i dobrog prijatelja voljeti, a istodobno ga i sažalijevati. Naš zadnji susret zbio se u njegovoj kući – ako se ne varam – ljeti 1930. godine. Godine i nadnevka se ne mogu točno sjetiti. Suviše sam trpio od svoga zadnjeg susreta s njime, a da bi još mogao pamtit i dan i godinu kada se moje prijateljstvo prema njemu gotovo ugasilo. Došao sam u Zagreb poslovno kao i obično, svratio do Domjanićevih vidjeti Karleka. Kao obično, došao sam u podne s time da ostanem kod njih na objedu, kako bismo mogli što više biti zajedno. Domjanić se – kao i uvijek – veoma obradovao kada me je vidio. Prije objeda razgovarali smo o svemu i svačemu. Kako smo bili sami u sobi, Domjanić mi je u povjerenju saopćio, da voli jednu gospođu Slovenku. Ona da je veoma fina gospođa, udovica, a uz to imućna i spremna pomoći Domjanićevoj majci da sebi stvori dom te da bezbrižno živi za sebe. “Jednom sam je doveo u kuću da je i mama vidi, ali ona o kakvoj mojoj ženidbi neće niti čuti”. – Morali smo prekinuti razgovor, jer je objed donesen na stol. Sjeli smo za stol objedovati. Mama Zorka bila je nešto neraspoložena, sestra Stanka šutjela je kao obično i odgovarala samo ako je bila pitana. Karlek se nešto ušeptrljao, kao da je zatečen u nekom grijehu ili krađi. Kao da je osjećao da će mama Zora, pošto sam i ja došao, načeti pitanje njegove namjeravane ženidbe. Tako je i bilo. Čim smo počeli jesti, mama Zora mi se obratila riječima: “Zamislite, meni Karlek vodi fl...⁴⁰⁵ u kuću”. Zaprepastio sam se i odmah odgovorio začuđen da u to ne mogu vjerovati. Dodao sam odmah: ako Karleku dođe u posjet jedna žena, onda je to ujedno posjet namijenjen i njoj. Koliko ja znam, Karlek se nikada nije družio sa fl... i on u svoju kuću i svojoj majci ne bi doveo bilo koga. “A kaj nego fl...” – uzrujano je dalje povišenim glasom govorila mama Zora. “Našla sam ja i pisma u njegovom džepu, a kaj jedna poštена žena piše pisma jednomu muškarcu koji živi u kući sa svojom majkom.

---

405 *Flundra*, pogrdna riječ za djevojku. (bilješku dodao A. J.).

To je nekakšna, ne baš mlađa Kranjica i kaj se je baš moga Karleka prijela. Ne dam ja da se on ženi. Kaj se mlad ni ženil, kaj bu se sad ženil i vodil mi v hižu kojekakšne dekle, za koje ja ne znam ni ko su, ni kaj su.” Imao sam osjećaj kao da me je netko polio kipućom vodom. Dok je taj razgovor trajao, Domjanić je šutio kao zaliven i samo su mu suze padale u juhu. Meni samomu bilo je da zaplačem ili da primim ovu staricu i izbacim je iz sobe. Tu sliku nikada u životu neću zaboraviti! Nisam se mogao suzdržati i ustao sam se od stola. Domjaniću sam rekao da već ide šezdesetoj i kako sebi dopušta da njegova majka s njim postupa kao s jednim deranom. Mama Zora me je ošinula pogledom, kao zmija satjerana u proštac. Karlek je šutio i stalno su mu suze kapale u juhu. Mama Zora je vikala – “Kakova Karlekova hiža ! To je moja hiža, a u njoj se ne budu smude zbirale.” U meni je sve uskipjelo i nisam više mogao progovoriti niti riječi. Situacija je bila očajna i strašna za mene, jer takovu scenu u jednoj prijateljskoj kući još nisam doživio. U toj vici i suzama, da mi mama Zora ne pokaže vrata, jer je vikala da ja držim sa Karlekom i da ga bunim protiv nje, izišao sam naglo na hodnik. Ne znam niti sam kako sam se odjednom našao u Gundulićevoj ulici, preko puta protestantske crkve. Tek sam na ulici jasno uočio što se sa mnom zbilo. Od onda i sve do Domjanićeve smrti, više se nismo dopisivali, a ja nisam više prekoračio prag njegove kuće. Zadnji put sreo sam ga još u Beogradu, prigodom održavanja kongresa P. E. N. kluba, čini mi se godine 1933. Nije došao posjetiti me, mada je znao gdje stanujem. Kratko smo samo razgovarali na ulici, a žalim još i danas, što ga nisam pozvao na objed ili večeru. Obojica smo bili nekako zbunjeni, mada sam u njegovim očima vidio topli pogled pun ljubavi, koji kao da me je molio za oprostjenje. Naš susret u mojoj kući sigurno bi izgadio dojam onoga nesretnog sukoba u njegovoj kući. Ali obojica smo šutjeli i tako smo se razišli. Živoga ga više nisam vidio. Pitao sam neke njegove drugove iz P. E. N. kluba kako se Domjanić proveo na putu po Jugoslaviji. Kazali su mi, da je na putu bio veoma raspoložen i bio je stalno u društvu jedne francuske književnice s kojom je otputovao u Zagreb. Možda je i nju odveo svojoj majci da je upozna? Malo vremena nakon toga kongresa P. E. N. kluba Domjanić je neočekivano i naglo umro. Na žalost, nisam mu bio ni na ukopu, jer sam u to vrijeme bio na putu. Žao mi je što svome najintimnijem prijatelju nisam mogao reći ni zadnje – s Bogom. Što sam o njemu i njemu samome htio reći, nisam onda mogao. Zato je možda bolje što sam šutio i bio daleko od njega u trenutku, kada je sišao s pozornice ovog života u svoj mistični svijet sanja, gdje se odista leti “niz puste pute i u noći/za kojima nema zore!”

VI.

U jednoj sceni u *Antigoni* kazao je Sofoklo između ostaloga: “Čovjeku, kome je u grudima uništena svaka radost, njegov je život samo prazno predviđanje pa se provlači kroz život kao mrtvac”. (Neću navoditi i grčki tekst, jer će u doba kada ova knjižica bude objavljena, biti malo onih koji će znati i razumjeti lijepi jezik stare, vječne Helade, koji smo mi uz žive jezike rado njegovali sve do naše starosti). Sofoklove bi se riječi mogle primijeniti i na Domjanića. Od njegova djetinjstva pa sve do smrti u njemu je bila prigušena svaka radost. To nije bila povremena i kratkotrajna prigušena radost. Njegov je život gazila Sudbina njegove nadmoći, neosjećajnost i grubost njegove sredine kojoj se nije mogao oteti. Zato je tako često lutao po “mrtvim stvarima” i tražio izvan ovoga svijeta bar neku radost, neko prividno zadovoljstvo i utjehu. Taj se život bez radosti osjeća u gotovo svakoj njegovoj pjesmi, a još više u njegovom životu i njegovom odnosu prema svijetu i samome sebi. Kada nakon 45 godina čitam i sređujem njegova pisma, često me zazebe u duši. A kako me ne bi zaboljelo kad čitam i osjećam (u) razmaku skoro pola stoljeća njegove osobne jade i nevolje, njegov krik za životom i potrebu za bar malo sreće. Domjanić mi piše 1907. godine: “Što će mi moje fantazije, ja hoću živjeti prije nego umrem, živjeti makar kao životinja. To dosada nije bio život. Tuga je sve to skupa, koja me razara. I sušim se, kao drvo bez vlage, bez sunca, i sve nema ni cilja, ni svrhe”.⁴⁰⁶ Taj Domjanićev krik za životom slušao sam još kao dječak. I onda nisam mogao shvatiti i razumjeti, da čovjek u 32. godini života – koliko je tada bilo Domjaniću – može biti ovako bespomoćan i pustiti da život ide mimo njega. Nisam mogao razumjeti, da se svojim živim snagama, kojih je bilo dosta u njemu samome, nije mogao suprotstaviti onome što mu je priječilo ići vlastitim putem. Domjanić mi piše dalje: “Trujem sebe vlastitim otrovom, vlastitim zamišljenim i umišljenim životom, ubijam svoj život, koji je i onako – ni amo, ni tamo”.⁴⁰⁷ I danas još u duši duboko proživljavam Domjanićev život, premda sam skoro i sam na kraju moga života. Ne znam što bih dao, da sam uvjeren da je bar neko vrijeme u životu bio sretan i živio onako kako je htio i želio živjeti. Ali znam da su moje želje uzaludne. Domjanić je sam često govorio da se “do kraja njegovog života ništa neće promijeniti”. Tako je i bilo! Kao Hamletova volja i njegova se volja lomila na putovima vlastite Sudbine.

Kada se danas, u ovome predgovoru našoj korespondenciji opraštam s mojim prijateljem iz mladih dana, meni je samome teško i gorko pri duši. Prola-

406 Pismo od 4. studenoga 1907. U cjelosti pismo vidi u: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 175-176.

407 Vidi pismo u cjelosti u: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 177-178.

zim u mislima i sjećanju veliki dio njegovog života koji je gotovo bio i dio moga vlastitog života. Kada po koji čitatelj uzme u ruke knjižicu⁴⁰⁸ ove naše korespondencije, neka ne misli da će ovdje naći rasprave o nekoj “dubokoj filozofiji” i neke velike misli, koje su u intimnosti korespondencije iznosili jedan drugome dva pjesnika u svojim mladim danima. U tim se pismima često govori o tako običnim stvarima, kao što je “običan” i naš svakidašnji život. U svakidašnjem životu, intimnom i skrivenom od drugih ljudi, zrcali se naša osobnost, brige, jadi i radosti našeg dnevnog života. U tome svakidašnjem životu ima često malo onoga što čitatelj traži i nalazi u našim pjesmama. Ali u tom je životu čitav naš “ja” bez onog vanjskog uresa i naročitog osvjetljenja, bez lijepih haljina na sebi, bez nasmijanog ili natmurenog lica, već prema tome o čemu i s kim razgovaramo. U svome zatvorenom krugu, mi smo onakvi “kakovi jesmo”, sa svima ljudskim slabostima i vrlinama. Naš stvaralački, književni rad, dio je našeg unutrašnjeg svijeta i naših težnji za lijepim, velikim i plemenitim ciljevima u životu. A staze koje vode do tih visokih težnji, do velikih, lijepih i plemenitih ciljeva, prepleću se na putovima svakidašnjice s brigama i jadima koje svi ljudi jednako proživljavaju i osjećaju. Kada ova knjižica stigne do ruku hrvatske javnosti, ja ću već davno biti u “Panteonu dugih Vjekova, nijem i skrušen, bez sjaja i sreće”, gdje je već moj prijatelj Domjanić skoro dvadeset godina (u danima kada pišem ovaj predgovor našoj korespondenciji).

Poslije Domjanićeve smrti nastojao sam u jednoj pjesmi sažeti portret njegove ličnosti. Zadnja kitica te pjesme glasi:

Pjesniku sanjaru, korak je po korak,
Život osto dužan, što mnogima pruža.
Sa kiticom on je i sanja i ruža,
Ostavio život i – prazan i gorak!

Mislim da sam i ovog puta rekao – istinu!

Rijeka, lipanj 1952.⁴⁰⁹

Vladimir Šiffer

---

408 Šiffer je imao namjeru da Domjanićeva pisma objavi kao zasebnu knjižicu. No do toga nije došlo. Pisma je objavio Ante Sekulić (1920. – 2016.) 2006. godine. (bilješke dodao A. J.).

409 Ovaj tekst za objavljivanje priredio je akademik Ante Sekulić dodavši pisma koja je Domjanić pisao prijatelju Vladimiru Šifferu od rujna 1906. do 18. prosinca 1929. godine. Navedeni tekst, koji je trebao biti predgovor pismima, Šiffer je, prije svoje smrti, pisma darovao dr. Vinku Viliću, riječkom umirovljenom liječniku, koji je s pismima i ovim tekstom 1975. godine predao Anti Sekuliću, sa željom “da u prikladnom trenutku budu objavljena.” Stoga ih je akademik Sekulić objavio u *Gradi za povijest književnosti hrvatske*, knj. 35, HAZU, Zagreb 2006., 133-221. Ovdje sam taj tekst iznova predočio ispraviši nekoliko tehnički slovopisnih

Vladimir Šiffer

Od životopisnih podataka o Vladimiru Šifferu možemo sročiti sljedeće: Rođen je 7. listopada 1884. godine u Velikoj Gorici; pučku šklu polazio je u Krapini, a gimnaziju u Bjelovaru i Zagrebu. Potekao je i odrastao kajkavskom ambijentu, u vrijeme kada je još ‘topli zagorski govor živel vu vsakoj horvackoj hiži v kajkavskom delu ostanjskov starega – Regnum Croatiae – vu punoj svojoj lepoti i snagi govorenja.’ Pandurska školska disciplina i sukobi s katehetom bili su uzrok napuštanja gimnazije u sedmom razredu i odlaska u farmaceutsku praksu, a sudjelovanje u demonstracijama protiv bana Dragutina Khuena Hedervaryja stajalo ga je tromjesečenog boravka u zatvoru. Nakon toga je slijedila nadoknada školskih gimnazijskih kvalifikacija i potom studij. Doktorirao je iz kemije u Lozani. Bio je sudionik Prvog svjetkoga rata (četiri godine), potom se nastanjuje u Beogradu kamo mu je Domjanić najviše pisama poslao (bili su naime prijatelji od prvih dana rujna 1906.⁴¹⁰ pa sve do 18. prosinca 1929. godine); u međuratnom razdoblju Šiffer je bio najprije službenik Ministarstva zdravlja i kasnije generalni tajnik Apotekarske komore. Iako je bio zvanjem ljekarnik, objavljivao je pjesme u razdoblju od 1906. do 1920. U časopisima: *Savremenik*, *Misao*, *Pokret*, *Srpski književni glasnik*. U rukopisu je ostavio zbirku pjesma “*Ultima verba*”⁴¹¹. Šiffer je o svojim književnim ambicijama, u svom životopisu, zamišljenom kao predgovor ili pogovor, pripremljenoj kajkavskoj zbirci, zapisao: “(...) Autor ovih popevkah i kronikah – počel je pisati dosti rano, a na to ga je zvekšinom naputil njegov intimni prijatelj Dragutin Domjanić za onder, vu početku ovoga stoljetja vre poznati poet horvacki. Kak autorovih denešnjih popevkah ni vu mladim danima kak poet dalko dospel i pomeknul se zmesta nespretnoga početnika – pustil je pisanje popevkah i celoga je sebe prenesel vu svoj strukovni rad i študije. Zvekšinom pisal je samo v stručnoj pečati (literatruri), a gdigda i v novinama, zvekšinom pod pseudonimom Oktavijan Malenić. Za sebe je večkrat dosti toga napisal v prozi i verzušami. Vse ono kaj je od toga rukopisnega materijala ostalo posle tolikih bombardiranja i požarov i kaj je vre napol zgoreno zvlečeno z ognja, z vetrov

---

grješaka. Navedeni tekst je od posebne važnosti jer će današnji čitatelj bolje moći razumijeti Dragutina Domjanića i njegovu poeziju.

410 “S Domjanićem se prvi put susreo god. 1906. Na zagrebačkom Zrinjvcu jednog predvečerja ‘kada je (Domjanić) izlazio iz zgrade Sudbenog stola gdje je služio kao sudbeni pristav’. Prijateljstvo je trajalo sve do Domjanićeve smrti, ali zadnjih godina (od 1929.) bilo je svedeno samo na izmjenu pozdrava i prigodnih blagdanskih čestitki.” Prema *Grada ...*, knj. 35, 2006., 132.

411 Tu je zbirku Šiffer darovao svojem prijatelju dr. Vinku Viliću, a taj opet 1975. dr. Anti Sekuliću (1920. – 2016.). O njemu vidi u Wikipediji: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ante_Sekulić; pristupljeno 17. lipnja 2019.

i burah nemirnega našega doba i ono kaj je našlo mesta v sečanju z detinstva i mladosti – vu ovi je knigi.”⁴¹²

Stručne svoje radove Šiffer je objavljivao od 1925. godine u časopisima: *Vjesnik ljekarnika Kraljevine SHS, Apotekarski vjesnik, Priroda*. Osim u Beogradu, službovao je Šiffer u Našicama (do odlaska u Prvi svjetski rat), Nakon službovanja u Beogradu preselio se u Rijeku. U DHK uveo ga je prijatelj Dragutin Domjanić.

A kakve je kajkavske pjesme pisao Šiffer, evo ih za ogled:

Idu polehko

Idu polehko
I megle i mrazi
Na zamerznuti pti,
Vre zima si gazi.

Ogen vu peči,
Vu svetlo se zleva,
I čuješ kak tiho
Zgorevaju dreva.

Su dani vse krajši,
A v noči bez kraja.
Si mesec polehko,
V obloke dohaja.

Sneg vani se tiho,
Stepile ze granja.

A svetlo se noči,
Ze verti preganja.
Tak lepo je zgubit,
Vu dalke se noči,

---

412 Vidi u časopisu *Kaj*, II, br. 6, Zagreb 1969., 80; u njemu je objavljeno devet njegovih kajkavskih pjesama, str. 82-87, uz popratni tekst Jože Skoka, koji za tu poeziju kaže: “(...) Šifferova nam poezija donosi jednu starinsku, ladanjsku atmosferu, ona rekreira s dosta prisutnosti emocionalnog i sentimentalnog prizora davnog života ‘pod starim krovovima’, ona nam priča i prepričava intimne doživljaje i zgone, ona je kroničarska registracija našeg građanskog miljea, njegova ladanjskog dokoličarstva. (...) Njegov dobronamjeran diletantski napor nije u tom smislu ostavio vidljivih rezultata, ali je pokušaj značajan za portret ovog anonimnog pobornika kajkavštine koji je slapu njezine ljepote dodao i poneku vlastitu kap.” Joža Skok, *Kajkavski pjesnici i njihova djela*. U: *Kaj*, II., br. 6, Zagreb 1969., 80-81.

Gda sebe v sem živom,
Osetit je moči.

To misli su naše,
Kaj v noč si svetliju,
Nad nami i v nami,
Gda zvezde goriju.

Kajkavska reč

Ta kajkavska reč nam vsimi je draga,
Pozabit taj govor bil velik bi greh.
Prvi smo čuli mi glas domovine,
Čez njega i prvi naš – plač i smeh.

Tu reč smo v prvim popevkama čuli,
I prvem glasu tog našega sveta.
V misli kaj nove nam pute odpiral,
Na stezam življenja čez dane i leta.

Vu njoj i naše je misel i srdce,
I ono kaj dobrog šteli smo dati.
Čez kmične ze nami bludela steze,
Sigdi je bila – kaj šteli smo znati.

Zmir kajkavska reč bu dalek Horvatske
Hižišča staroga, gospodctva i kmeta.
I svest domovine čez veke i leta.

Naši – kaj i ča – su jeziki stari,
Vu kojim davno se pisale knige.
I zato živiju v narodu našem,
Čez smeh svakidašnjih, posel i brige.

Na tom horvatskom falačeku zemle,
Narod i denes si seje i kosi.
Greje si misel nakajkavskoj reči,
I zdignute glave – v novo ju nosi.⁴¹³

---

413 Predočene, i ostale, pjesme su objavljen u časopisu *Kaj*, II., br. 6, Zagreb 1969., 82-87.

Zakaj

Došli su zajti,
Gda ni tak lahko
Nekoga najti,
Ki bi bi vuz tebe,
Če deždi al suši,
Če greje al zebe.
Vse je v življenju,
Bit celi človek,
Vu srcu i htenju.
Zakaj su tak redki,
Ti pravi ljudi,
Kak v mesecu svetki?
Došli su cajti,
Gda sebe tak teške
Je – v drugemu najti.

Izbor
Domjanićevih
pjesama

X.

Z TUROPOLJA

NEDELJA

CIRKVA još zdaleka se vidi,
Stara je leta i leta,
Grobje³ vu njezinoj senci
Puno je tuge³ i cveta³.
V cirkvi je kip Majke Božje.
Bogoc ga zna i bogati,
Ona za vsih ima srca,
Ona je svakomu Mati.
Z voni na mašu zvoniju,
Narod pobožno dohaja,
Vsigde se čuti Nedelja³
S kraja do dalkoga kraja³.
Javlja ju škrlec pod nebom,
Slavi ju šuma i polje³
I ono suncece³ žarko,
Kaj si gleda Turopolje.

Marijanska lirika

SPOMEN NA MAJKU BOŽJU BISTRICĀKU

Noć je vre noć, Majka Božja.
Pri Tebi molitvah ni čuti,
a vani med poljem se puti
doma sad pašćiju spati.
Noć je vre noć, Majka Božja.

Al mi dva smo zdavna poznati
ćez leta i žalosti vse.
I će Ti i kesno dohajam,
poslušat buš štela, kaj ne?!
Ja tak bum Ti stiha govoril,
da moreš me ćut samo Ti,
da sinek se Tvoj ne zbudi,
koj v zlatu i svili spi.

Zlo su Ti ljudi napravili,
kojim si v pomoć bila,
kad su ih vsi vre ostavili.
Kojim si suze brisala
i žalost življenja skrila
i v dušu veselja dala.
Kojim kak mati si bila,
sunćeca dela pred vrata,
i svojim srcem iz zlata
i najgorše grešnike ćuvala.
Ti, koja si ljudem alduvala,
kaj Ti je dragše neg svet,
neg zlata nebeska roža,
Sineka svojega dragoga
žalostna, Ti, Majka Božja!

A ljudi su Tebe pozabili
i Sina na križ su Ti pribili
i jošće vu cirkvah i stanjih,
po varoših i križanjih
na križ Ga pribijaju zmirom.

Zlo su Ti ljudi napravili,
koji od Tebe živiju
i mirno pod Tvojom dobrotom
pod sencom od cirkve spiju.
Oni su Tebe orobili,
bogečke Ti krajcere vkrali,
kaj Tvoji oltari su dobili,
kaj Tebi su romari dali.
Oni su Tebe pozabili,
Tvoju bogčiju razgrabili.
Al ne, da si krušca nabaviju,
neg, da si veselje napraviju,
da Tebi se moreju smejat.
Su z vinom si šteli zalezat
i brige i trudne kotrige,
i glad, kaj im z očih gledi
i savest, koja ne spi.
Al skoro je došla kaštiga.
Po noćih su narod zapirali,
po cestah kak blago ih tirali,
vu reštih su dane si mudili,
i onda su sudi ih sudili
- Oprostite ne znaju ljudi.-
(A to je od vsega lepše.)
Ne smeju oprasčati ljudi,
i njih onda zakon obsudi.
Oprasčati zna samo Bog
i Ti Njegva sveta Mati.

I meni, kaj ne?! oprostiš,
da ja sem zapirati dal
one, kaj Tebe su krali,
kaj delaju, nisu mort znali.
A kaj mi je bilo ih žal,
kaj štel sem im dober biti,
su mene kaštigali drugi.

I prešla su leta i rešti.
Vsi, koji su šteli oditi
od Tebe, su v svojoj se tugi
za pomoć se k Tebi obrnuli,
pak su se k Tebi vsi vrnuli.

I v cvetju su Tvoji oltari,
i novi Te prosiju dari,
da moliš za našu bogčiju,
za betege, kaj nas boliju,
za grehe, težke kak megle
kaj v zrele su strni se legle.
Da sunca v življenje nam daš,
Ti, koja si lepša neg sunce,
neg zlata Božja roža,
Ti, koja nit sence nemaš,
Ti, čista, Ti, Majka Božja!

Noć je sad pak, Majka Božja,
noć v mojem srcu i v lugu,
pak sem Ti tu kak i negda,
svoju sad tužim Ti tugu.
Hoćeš mi v srce pogledat?
toplo, kak znaš samo Ti.
Tebi bi štel ja povedat,
kaj se nigdar ne veli,
kaj me vre zdavna boli,
da bi i želel poginut.

Morti bu mene Ti milo,
pak vraćta - il mira mi daš.-
- Ja bi tak rad se počinut.
Noć je vre noć, Majka Božja.

“Po dragomu kraju” (Zagreb, 1933.)

(U Ćepulićevu dnevniku pjesma ima naslov “Spomen na Majku Božju Bistričku”, a u knjizi: Dragutin M. Domjanić, ZA ZBOGOM; Izabrane pjesme; izbor, redakcija i pogovor Branimir Donat, Nakladni zavod MH, Zagreb 1972.) dolazi pod naslovom “Spomen na Mariju Bistricu”.)

Razglednica Marije Bistrice iz 1921. godine s “romarskim pozdravom” Dragutinu Domjaniću. Razglednica je pohranjena u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU u Zagrebu.

CRKVA

Na Dan je Mrtvih to bilo. Ja vidjeh:
noć je za velima spuštala vela,
samo su groblja zasjavala širom,
povrh gradova, kraj najdaljih sela.

Tisuće svijeća su osule humke,
kao da sitnim plamećcima cvatu,
ili da krilima prozirnim trepte
leptiri čudni u rasutom zlatu.

Ili su molitve ljudske bez riječi
u nebo tiho se dizale s njima,
svuda gdje radosti žeđaju srca,
svuda gdje briga i stradanja ima.

Ali tek čas su oaze te sjale.
Onda u gustu sve utonu tminu:
brda ta mrka i doline blage,
nekud u crnu sve nesta dubinu.

Samo na brijegu nad bezdanom dolom,
gdje je po danu i seoce malo,
i crkva drevna za ruševnim zidom,
groblje u mekomu svijetlu je sjalo.

Sjena od sela je grobove skrila.
Na njima oblak se blistavi javi,
maglica zlatna. A na njoj je crkva,
mistično lijepa ko sanja na javi.

I naša Crkva nad bezdanom ljeta
svijetla je tako, dok svagdje je tama,
k nebu se diže i za nas sve moli:
“Gospode, svrati Svoj pogled i k nama!”

“Pjesme” (Beograd, 1933.)

PRI KAMENITIH VRATIH

Z oltara v črnu noć
Do luči luč trepeće,
Molitvah vrućih žar
Gori iz vsake sveće.
I moja naj se sad
Molitva tiho zdiže,
Kad nebo čuje me
I kad nam vsim je bliže.

Tam drage oči su,
Kaj mrak nigdar ne zmuti,
Tam dobro srce je,
Kaj vsaku žalost ćuti.

O drage oči, vi,
Poglećte me v toj noći
I svetla dajte mi
Vu tugi kak slepoći.

O, dobro srce, ti,
Poslušaj me z višine,
Kak teško mi je tak,
Kad duša moja gine.

I če tak mora bit,
Če vraćtva ni tim bolim,
Daj meni mira bar,
To, samo to, ja molim.

“V suncu i senci” (Zagreb, 1927.)

REMETE

Tiha je crkva, sva srca se mole,
tamjana koluti viju se plavi,
rumeni rupci se sagnuše niže,
bijelo se ruho nad kamenom savi.

A na oltaru se prinosi Žrtva.
Mramor u svijeća se plamenu zlati.
Tamo je Srce što dobro je svakom,
Tamo je Ona što svima je Mati.

Onda se pjesma od svodovlja tamna
crkvom do sjajnog oltara sve zali.
Samo još tren su je zadržat htjeli
glasovi djece, ti čisti i mali.

Sunce je došlo kroz otvoren prozor,
pjesma se proli niz sela i doli;
sve ju je čulo: i trava i klasje,
i šaro cvijeće, i sve ko da moli.

Sve joj se klanja ko s lahora lakog.
I oni najmanji cvjetići bijeli.
Oni se najdublje sagnuše dolje:
Dragu tu zemlju bi milovat htjeli.

"Pjesme" (Beograd, 1933.)

KAPELA V BAROKU

Kapela iz baroka
pod lipom punom hlada,
i cesta, kaj odhaja,
dok noć i listje pada.

V kapeli kip je v rožah
i drobno svetlo z noći,
a z kipa k nam glediju
tak dobre plave oči.

I će diši tam slajše
i cvete lepše roža,
i će i vehne rajše,
je za Te - Majka Božja.

Tak puno ih z molitvom
pred kipom Ti je bilo,
Ti svakom si pomogla,
kad svakog Ti je milo.

A kaj bi ja Te molil?
Ni treba nit povedat,
Ti sama znaš, će hoćeš
vu srce mi pogledat.

“V suncu i senci” (Zagreb, 1933.)

(U Ćepulićevu dnevniku pjesma ima naslov “Kapela v baroku”, a u knjizi: Dragutin M. Domjanić, ZA ZBOGOM; Izabrane pjesme; Izbor, redakcija i pogovor Branimir Donat, Nakladni zavod MH, Zagreb 1972., dolazi pod naslovom “Kapela”, s podnaslovom “Pri Sv. Šimunu”.)

IMAKULATA

(Majci Božjoj Remetskoj)

Vse ima Tebe rad,
Govori Tvoju falu,
Pak čuj i sad moj glas,
Molitvu ovu malu.

Kad slaviju Te vsi,
I moje srce hoće,
Ti lepša si od vsih,
Ti pelda vse čistoće.

I roža bela ta,
Kaj Tebi venec plete,
Povehne skoro vre,
Tak malo ona cvete.

I sipki, beli sneg,
Koj tiho, tiho ide,
I mehko skriva svet,
Tak skoro on otide!

I dalke zvezde vse,
Tak krasne i tak jasne,
Pobledit moraju
I vsaka skoro zgasne.

I sunca žarkoga
Ta Božja roža zlata,
Zgubi se v meglah mrak
I v črnih sencah jata.

Al ti, kaj slave Te
I neba vsa daljina,
Ti svetla si navek
I čista, Ti, jedina.

V dobroti svojoj nam
Navek ostani ista,
Ti čuvaj dom i nas
Presveta i prečista.

“Sveta Cecilija”, sv.3, Zagreb 1933.

(U Ćepulićevu dnevniku pjesma ima naslov “Imakulati”, a u “Svetoj Ceciliji”, sv.3, Zagreb 1933., gdje je prvi put objavljena u rubrici: Glazbeni prilog, s notnim zapisom Franje Lučića, dolazi pod naslovom “Imakulata” i podnaslovom (u zagradi) “Majci Božjoj Remetskoj”.)

7. Imakulata.

(Majci Božjoj Remetskoj.)

Riječi Drag. Domjančića.

Franjo Lučić.

Andante maestoso.

mf

Vse i - ma Te - - be rad, go - vo - ri Tvo - ju fa - - - - lu, pak

čuj i moj sad glas, mo - li - tvu o - - - vu ma - - - lu: kad sla - vi -

ju Te vsi, i mo - je sr - ce ho - - - će, Ti le - pša si od

vsih, Ti pel - da vse či - sto - - - - će. Ti sto - - - - - će.

I. II.

2. I roža bela ta,
Kaj Tebi venec plete,
Povehne skoro vre,
Tak malo ona cvete.

I sipki, beli sneg,
Koj tiho, tiho ide,
I mehko skriva svet,
Tak skoro on otide!

3. I dalke zvezde vse,
Tak krasne i tak jasne,
Pobledit moraju
I vsaka skoro zgasne.

I sunca žarkoga
Ta Božja roža zlata,
Zgubi se v meglah mrak
I v črnih sen, h jata.

4. Al ti, kaj slavi Te
I neba vsa daljina,
Ti svetla si navek
I čista, Ti, jedina.

V dobroti svojoj nam
Navek ostani ista,
Ti čuvaj dom i nas
Presveta i predista.

K SUNCU PROSI VSAKA ROŽA

K suncu prosi vsaka roža, k suncu trava vsaka,
tak i tebi, Majka Božja, srce siromaka.

Milostiva svakom ti si, vse ti vračiš boli,
odbila još nikog nisi, koj za pomoć moli.

Čuj molitve vruće ove, draga naša Mati,
tvoj te vezda narod zove, romari Hrvati.

Dobra nam navek ostaneš, zmoli nam pri Sinu,
da od svega zla obrani nas i domovinu.

NA DOLCU⁵

*V senci od Svetoga Kralja i kulah
dremal je Kaptol, a dale
cirkva Marijina čuvala hiže
koje na Dolcu su spale.*

*Morti vu senjah su gledale znova
meštre marljive pri delu,
ili u vanjkuših v čekanju slatkom
njih polovicu tak belu.*

*Svadbe su videle, sprovod, krstitke,
vse med zidinama timi,
vse tak starinski i naše — a gore
zmirom Marija nad vsimi.*

*Došli su ljudi, kaj nisu već imali
srca za Zagreb naš stari,
vse su razrušili, vse su razmetali,
kak da su došli Tatari.*

*Ceste i grunte i kosti su skopali,
pak su gliboko iz mlake
čudnoga nekaj z betona napravili,
ne znaš: pivnice ili rake?*

LJILJANE BIJELI

Ljiljane bijeli nebeskog kraja,
ljepši i draži no sunašca sjaj,
mirisni cvijete vječnoga raja,
Kraljice neba, pomoć nam daj.

*Majčice, čuj svoje dječice glas,
brani i štiti nas, moli za nas.*

Čudesnog kipa milosno cvijeće
sipala ti si na hrvatski dom,
zanosno narod do tebe kreće
moleć se tebi i Sinku tvom.

*Majčice, čuj svoje dječice glas,
brani i štiti nas, moli za nas.*

Ispred tvog kipa drhtavih grudi,
roneći suze mi vapimo svi:
hvala ti, Majko, uz nas vijek budi,
tko će nam pomoć, ako ne ti!

*Majčice, čuj svoje dječice glas,
brani i štiti nas, moli za nas.*

Njemački prijevod Domjanićevih pjesma

HEIDEN BLÜHT

GEDICHTE

VON

DRAGUTIN DOMJANIĆ

**HRVATSKI IZDAVALAČKI BIBLIOGRAFSKI ZAVOD
ZAGREB 1943**

ALT-AGRAM

Gassen so eng und voll Wehmut,
was seid Ihr mir so vertraut?
Mein Schritt verhallt in der Stille,
aus Fenstern Dunkelheit schaut.

Im Schatten drängen sich Häuser,
müd aneinandergelehnt,
weil jedes, behütet vom Giebel,
Ruhe und Schlummer ersehnt.

Sie sahen der Zeiten Reigen,
der Jahre Erfüllung und Not.
Fremd ist die Welt geworden,
die alten Bekannten sind tot.

Kirchgänger eilen zur Vesper.
Golden erstrahlt der Altar
im Wunderglanz schimmernder Kerzen.
Es murmelt der Betenden Schar.

Lichter verlöschen im Dunkeln,
still wird es nun vor dem Tor.
Galt unserem Heil das Beten,
welch Unglück steht uns bevor?

BEIM »STEINERNEN TOR«

Es flackert am Altar
bei Nacht der Lichter Reigen,
mit jeder Kerze flammt
Gebet aus düstrem Schweigen.

So schwingt mein Beten auch
empor zur Sternenherde.
Nun lauscht der Himmel mir,
weit aufgetan der Erde.

Dort wacht ein Augenpaar,
es strahlt durch Nacht und Mauern.
Dort pocht ein gütig Herz,
erfühlend unser Trauern.

O, Augen! Teurer Blick!
Will nicht in Gram erblinden,
schenk mir dein Gnadenlicht,
im Dunkel mich zu finden.

O du, mein gütig Herz,
erhör mein heisses Flehen,
lass meine Seele nicht
in Einsamsein vergehen.

Ist mir auch nimmer Heil
auf dieser Welt beschieden,
so gib, ich bitte dich,
doch meinem Herzen Frieden.

IMMERGRÜN

Ich brachte dir blaue Blüten,
armseligen Immergrün,
ich brachte ein Herz dir voll Trauer,
dem niemals die Sonne schien.
And're dir Überfluss bieten,
was immer dein Herz nur begehrt,
ich kann dir mein Leben nur geben,
meine Seele, die dir nur gehört.

Ich weiss ja, für dich ist die Freude
und Sonne und Rosenglut,
du hast kein Herz für die Trauer,
die im düsteren Spätherbste ruht.
Und meine Freude? — Du fragst noch? —
... Dunkelheit hüllet mich ein.
Nacht wird es wieder... Meine Freude
warst mir ja du nur allein.

In deinem Auge voll Güte
sucht ich allein meinen Frieden,
suchte ich Hoffnung und Glauben
die nie mir im Leben beschieden.
Die Nacht fiel auf meine Blüten,
auf dich — und in deinem Blick
fand ich, fand, was ich suchte,
ein Glück — doch ein fremdes Glück.

VORNEHME LANGEWEILE

Sie schreitet dahin auf verschwiegenen Wegen,
fernab vom lärmenden Strassengetriebe,
an Beeten vorbei und gepflegten Gehegen.
Reseda duftet nach Wehmut und Liebe.

Die Parkwiesen schimmern wie Samtgewebe,
wie Matten, entrollt für erlauchte Besucher.
Dort drüben am Feldrain bei Korn und Rebe,
flammt bauerngrell Klatschmohn aus Unkrautgewucher.

Fontänen erblühen aus Rosenrabatten
und Oleander die Freitreppe säumen.
Der Trauerweide Zweige verschatten
den Pfad zum Jasmin, wo Steingötter träumen.

Unter der Algen moosgrünem Schleier
ruhen die Wasser. Ein Windhauch streut leise
Tannennadeln über den Weiher
und Birken flimmern wie Wellenkreise.

Es schlummert das Schloss, umspinnen von Schweigen,
noch blinkt am Kamin der Zinnteller Zeile.
Beim Fenster, erblindet im Wetterreigen,
welken Zyklopen vor Langeweile.

AVE MARIA

Fahren da Fuhre auf Fuhr
auf des windenden Weges Spur,
Glockenklang über der Flur:
Ave Marial

Duftet das seidige Heu.
Schwarzes Gewölk zog vorbei,
eingebracht alles in Ruh,
heim sind wir im Nu.

Lang war der schwüle Tag,
Windhauch entfaltet die Flügel,
schwanket und wanket die Fuhr
wie auf Wellengehügel.

Fahl ward der glühe Tag,
dunkelt die Wegspur im Hag,
zur Ruhe, wer kann und mag.
Ave Marial

HEIDEN BLÜHT

Heiden blüht im Abendschein.
Wer gedenkt in Liebe mein?

Heidenblüte, licht und weiss,
gib mir das Geheimnis preis!

Süsser Duft dem Feld entsteigt.
Heiden schimmert hell und schweigt.

Zieht ein Steig durch Flur und Hain
still ins Land hinein.

Nebel brauen Nachtgefahren,
im Blauen kreisen Schwalbenscharen.

Menschenleer sind Weg und Steg,
Herbst durchwandert das Geheg.

Heidenduft im Abendschein,
heilst nicht mein Verlassensein . . .

NACH »KRČE«*

Glyzinien drängen sich blau an blau,
und grüssen mich duftend vor Tag und Tau,
und vergessen sind Jahre und Räume,
mir kommen der Kinderzeit Träume.

Sie folgen mir auf den Zehen scheu,
heissen fort, zwischen Berge, mich gehen treu,
wo Sonne wie nirgendwo Gold ist,
wo alles vertraut mir und hold ist.

Was Dornen hegt, weicht mir dort aus dem Weg,
was Pflaumen trägt, neigt sich auf meinen Steg,
Heuwiese haucht Duft unterm Hange,
wir kennen uns lange, wie lange!

Noch Hirten ums Feuer beim Mahl in Ruh
und die Wälder noch eilend dem Tale zu
und die Wolke verbleicht und versinkt.
Wie blau das Gebirg, das sie trinkt.

Dort rufen mich Vöglein, wir plaudern dann,
jeder Pfad zeigt sich mir ohne Zaudern an.
Hab die Ähren liebkost dieser Felder,
jedes Vogels Laut kenn ich der Wälder.

Wir trennen uns, gelt, jetzt nicht wieder neu?
Treiben Kurzweil und singen uns allerlei
und fliegen durch Haine und Auen.
Sorg' und Schulen vergess ich, die grauen . . .

---

* Krči (akk. Krče), eine Pluralbildung, Name des Familiengutes, bedeutet etwa Reut.

Aber Unkraut, Umgegend entwegte!
Hunde bellen mich an, ungehegte. —
Wo »Krči«, das alte, gestanden,
kein Gehöfte, kein Haus mehr vorhanden.

Und Bauern, mir freund, sich verwundern schier:
O der Stadtherr, »der is da gangen irr«.
Ins Dorf will der »Gospon«? Hat keinen Sinn.
Die Strasse da leitet ja nirgends mehr hin.

Da schwieg ich und musste wohl machen kehrt,
mich umzuschauen hat mir das Herz verwehrt,
und kam mir beinahe das Weinen.
O du Scholle, du tote, der Meinen!

WEISSE ROSEN

Denkst du noch, Mutter, der leuchtenden, blauen
Frühe, des funkelnden Taus auf den Gräsern,
Langsamen Schlagens der Grossväteruhren?
Leise ihr Ton und verschlafen und gläsern.

Wie duftet durchs offene Fenster der Morgen!
Auch unser Gärtchen, das kleine, darunter,
schläfrig geworden, da wir alle schliefen
ruhvoll die Nacht durch, ist wiederum munter.

Denkst du des Strauchs weisser Röschen, des hohen,
reichverzweigt, immerzu blühend aufs neue? —
Wie viele Winter verwand er, wie viele
Sommer, die wärmenden, hielt er uns Treue!

Enge gedrängt an das alte Gemäuer —
Schutz bot der Freund, wenn ihn Stürme umfuhren —
klomm er zum niederen Fenster mit Ranken,
hörte das greise Geticke der Uhren.

Blicktest du dann durch das Fenster ins Freie,
war 's, als erwachten die weissen, die Rosen,
war es, als trieb sie 's, an dich sich zu schmiegen,
Hände, die gütigen, dir zu liebkosen.

*   *
*
*

Rosen und Gärtchen und Haus all verschwunden,
all zerzerzt, fiel 's doch in andere Hände.
Wo unser Heim sonst von Berges Kamm blinkte,
sieht man nur trauriges, kahles Gelände.

All, was uns lieb war, verdorben, gestorben,
Hoffnung auf Hoffnung zerstört uns das Leben,
Wünsche verwehen: lebendig wie einst nur
sind in der Seele mir Lieder gegeben.

Immer in ihnen noch blauen die Morgen,
blühen die weissen in ihnen, die Rosen,
drängt es sie, duftend an dich sich zu schmiegen,
Hände, die gütigen, dir zu lieblosen.

IM BERGWERK

Jenseits des weiten, treulosen Meeres
graben sie Stollen, umlauert von Schrecken.
Kohlenlast poltert, es rollen Milliarden . . .
Tief in den Gruben viel Menschen verrecken.

Haben sich schlagende Wetter entladen,
waren schon morsch die hölzernen Streben?
Elend verschüttet im schaurigen Schachtwerk,
lassen die weissen Sklaven ihr Leben.

Und auf der Börse fallen Papiere,
Grube und Bau sind der Witterung Beute.
Wertloses Frachtgut von Auswandrer Schiffen
wurde geopfert, nur stockfremde Leute.

Dennoch beginnt man die Stollen zu räumen,
dass Leichengeruch nicht die Grube verpeste.
Einer liegt tief unter Leibern und Steinen ,
nicht Passbild, noch Briefe birgt seine Weste.

Nimmer verraten Name und Herkunft
Lippen, geschlossen im Todesgrauen.
Stumm bleibt der Mund, entstellt sind die Züge,
runenhaft dunkeln versengte Brauen.

Verkrampft sind die Hände, eine umklammert
den Griff eines Bohrers, erstarrt im Verglühen
hält noch die andere am Herzen ein Säckchen,
wohl Münzen, erspart durch blutige Mühen.

Doch es umschliesst nur Ackerkrumen,
nur eine Handvoll Heimerde.
»Das ist ein Kroatel« erklärt ein Yankee
und zählt die Toten mit Alltagsgebärde.

ZUM ABSCHIED

Die Augen werden mir einmal erblinden,
dann kann ich wohl nimmer erschauen
die Wunder des Sommers, der Herbsttage Trauern,
Gestöber und Vorfrühlingsblauen.

Zum letzten Gebet die Hände gefaltet,
ruh' ich dann still auf dem Rücken,
vermag weder Lilien und rote Zyklopen,
noch goldene Ähren zu pflücken.

Nimmermehr hörst du innige Worte,
von flüsternden Lippen gesprochen.
Nimmermehr schlägt dann mein Herz für die Heimat,
Wehmut hat es gebrochen.

Bald muss ich sterben, dann bin ich vergessen.
Nur wenn meine Weisen erklingen,
wandre ich wieder die alten Wege,
Euch trautes Erinnern zu bringen.

Dann hört Ihr mein Herzblut beseligt pochen,
in tönendem Lied zu verschwenden
des Heimatlauts Wohlklang, um seine Fülle
durch meinen Dank zu vollenden.

ZUM GELEIT ⁴¹⁴

Wenn das Leben in bunter Vielfalt junge Menschen erfasst, dann mag wohl der eine oder andere den Empfindungen, die seine Seele in Sturm und Drang durchglühen, dadurch Ausdruck verleihen, dass er seine Gefühle, die ihn bald wie ein Fluch bedrücken, bald mit der Seligkeit erster Liebe erfüllen, in Versen zu Papier bringt. Nach dieser Zeit der Gärung, des inneren Zwiespaltes und mannigfacher Widersprüche klärt sich der Charakter und nach Jahren blickt dann der, den ersten Liebeserlebnissen Entwachsene mit stiller Heiterkeit auf seine dichterischen Erzeugnisse zurück, wie man etwa lächelnd eines Jungenstreiches oder eines Sommertages gedenkt, da man im Garten des Nachbars Rosen pflückte, um sie der Angebeteten zu bringen.

Hin und wieder ereignet es sich aber, dass trotz des zunehmenden Alters der von den Wundern des Daseins Begeisterte sein kindhaftes Gemüt bewahrt und in diesem Falle handelt es sich zumeist um Menschen, deren seelische Entwicklung aus irgendeinem Grund nicht zu Ende gekommen ist. Je nach ihrem Temperament belästigen sie ihre Mitwelt mit ihren literarischen Ergüssen von höchst zweifelhaftem Wert oder sie werden Einzelgänger, fröhliche Vagabunden oder Menschenhasser, die jeden als Feind betrachten und sich dem Trunk ergeben.

---

414 Pogovor u njemačkoj zbirci prijevoda Domjanićevih pjesama: *Heiden Blüht*, Zagreb 1943.

Höchst selten aber wird der Klang, der die erwachende Seele erfüllt hat, zum vollen Glockenton, der allen Misshelligkeiten und Schicksalstücken zum Trotz dermassen Wesen und Sein eines solchen Begnadeten bestimmt, dass er in reifen Jahren seine Gefühle, Erkenntnisse und Erlebnisse in tönender Sprache, im formvollendeten Gedicht, zu einem neuen, geheimnisvollen Dasein zu erwecken vermag. Eine Bindung mit den Urquellen alles Geschehens ist ebenso Vorbedingung für dieses, in des Wortes tiefster Bedeutung dichterische Schaffen, wie auch eine Sprachbeherrschung, die nur durch strengste Selbstkritik erworben werden kann und alle Lautgesetze mit Überlegenheit meistert.

Deshalb ist die Zahl derer, die vorgeben, Dichter zu sein, keineswegs gering, doch nur wenigen, ganz wenigen ist es beschieden, in ihrem Singen und Sagen den Ton zu finden, der aus reinem Herzen strömt und den Atem der Natur in klingende Strophen bannt.

Solch ein Begnadeter war der kroatische Dichter Dragutin Domjanić, der am 12. September 1875 als Sohn eines Landadeligen auf dem Familiengut Krče bei Sveti Ivan Zelina geboren wurde und dort in freier Natur den Grossteil seiner Kindheit verbrachte. Damals lebte er glücklich in den Tag hinein, betreut von seiner Mutter, der er bis zu seinem Lebensende in tiefster Liebe zugetan war. Die anmutige Landschaft Zagoriens, die Gehölze und Rebhügel, die wogenden Ährenfelder und die leise Wehmut vereinsamter Herrensitze, das war die Welt, die der empfindsame Knabe wachen Sinnes in sich aufnahm.

Nachdem Domjanić in Zagreb sein Rechtsstudium vollendet hatte, widmete er sich der Richterlaufbahn. Mit

grösster Gewissenhaftigkeit versah er sein verantwortungsvolles Amt. In der Auffassung von dem Beruf, dem er sich zugewandt hatte, kamen sein lauterer Charakter und seine aufrechte Gesinnung zum Ausdruck. Dennoch oder vielleicht gerade deshalb fühlte er sich durch das graue Einerlei der Pflichten, die zum Teil in der Beschäftigung mit toten Buchstaben und verstaubten Akten bestanden, seelisch bedrückt.

Aus solchen Stimmungen erstand, durch mancherlei Schicksalsschläge und Enttäuschungen geläutert, die Sehnsucht nach jenen unbeschwerten Kindertagen und sie wurde zum Abbild seines innersten Erlebens in Liedern, die durch Heimatliebe und innige Naturverbundenheit verklärt werden wie das Lächeln eines Wissenden, der die Vergänglichkeit alles Schönen zutiefst erfahren hat. Diesen Versen ist die verhaltene Trauer des Herbstes zu eigen. Aber nicht Schwäche, nicht kraftloses Klagen klingt aus den schwermütigen Gedichten, sondern das Leuchten der Blätter, die wie Goldtaler zu Boden fallen und verwachsene Gartenwege bedecken, und der Duft welkender Rosen werden in der Sprache des Dichters zu einem unsäglichen Verlangen nach Erfüllung, das noch im Sterben den Hauch kindhaft schlichten Glaubens und reiner Erdenfrömmigkeit bewahrt.

Das erste Gedicht von Domjanić wurde 1895 in der Zeitschrift »Vienac« veröffentlicht, 1909 erschien seine erste Gedichtsammlung. Vom Jahre 1915 an schrieb er Gedichte in der kajkavischen Mundart, derer sich lange schon die gebildeten Stände Zagoriens auch in der Schriftsprache bedienen. Die Gemütsinnigkeit, die durch einfache, ungekünstelte Worte und durch einen Rhythmus, der an die Dichter der Romantik, wie etwa an Mörike und Eichendorff, gemahnt, gibt die-

sen Dichtungen den Ton schlichter Volksweisen. Dadurch unterscheidet sich Domjanić von vielen kroatischen Dichtern seiner Zeit, deren Lyrik in erster Linie politisch bestimmt oder von solch persöhnlicher Eigenart war, dass sie, sofern ihr literarische Geltung zukommt, kunstvoll geschliffenen Edelsteinen gleicht, während die meisten Gedichte von Domjanić die Treuherzigkeit einer Feldblume am Ackerrain ausstrahlen oder den stillen Zauber verlassener Adelssitze und verwilderter Parkanlagen erwecken, in denen die Zeit gestorben zu sein scheint, denn man glaubt noch Damen und Kavalieren in Rokokotracht zu begegnen. Oft durchweht die getragene Weise eines Hirtenliedes, das im Dämmern eines Oktoberabendes über die Hügelweiten Zagoriens klingt, die von herbstlichen Schauern erfüllten Strophen des Dichters. Dies gilt vor allem für den Gedichtband »Gestalten und Gesänge« (Kipci i popevke), der 1917 auf dem Büchermarkt erschien und den Namen des Dichters in breitester Öffentlichkeit bekannt machte, bedeutungsvoll ist ferner die in kajkavischer Mundart geschriebene Liedersammlung, »Schatten und Sonnenschein« (V suncu i senci) die der Dichter 1927 auf dem Höhepunkt seines Schaffens herausgab. Zwei Jahre vorher hatte der Verlag »Matica Hrvatska« unter dem Titel »Ausgewählte Gedichte« (Izabrane pjesme) eine Reihe seiner schönsten Verse veröffentlicht.

Am 7. Juni 1933 starb der Dichter. Bald darauf gab seine Mutter den Gedichtband »Auf trauter Flur« (Po dragomu kraju) heraus, den Domjanić in seinen letzten Lebenstagen noch selbst zusammengestellt hatte.

Neben seiner Amtstätigkeit und seinem lyrischen Schaffen fand Domjanić noch Zeit, eine Reihe von Skizzen und

Erzählungen zu verfassen, die in verschiedenen Zeitschriften erschienen sind. Als Übersetzer aus dem Deutschen, Französischen und Russischen bewies der Dichter seine Begabung, fremdes Geistesgut seinen Landsleuten zu erschliessen.

Aber so vielseitig auch seine literarischen Arbeiten sein mochten, sein ureigenstes Gebiet blieb doch die Lyrik. Ob er nun in Gedichten wie »Weisse Rosen« (»Bele ruže«) oder »Auf Krče« (»Na Krče«) traute Erinnerungen seiner Kindheit beschwört oder ob er mit leiser Wehmut längst verschollene, galante Zeiten aus dem Dornröschenschlummer wildweinumspinnener Schlösser erweckt, die ihrem Verfall entgegentrauern, wie in den Liedern »Porzellanfigürchen« (»Figurice od porculana«) und »Vornehme Langeweile« (»Otmjena dosada«) oder ob er in seinem inhaltsstarken Gedichte »Höhlenlied« (»Kap«) das Atmen der Erde erlauscht und »Im Bergwerk« (»U rudniku«) seiner Heimatliebe erschütternden Ausdruck verleiht, immer bleibt Domjanić ein Kind der kroatischen Landschaft, ein Kunder geläuterten Lebensgefühls, das durch Leid und Tod den Sinn des ewigen Schicksalsreigens erfahren hat, wie er sich in Frühlingsblüten und Welklaub, im Lachen der Geliebten und in den Tränen der Verlassenen gleicherweise offenbart.

Alfred Frhr. von Buttlar Moscon

Kajkavske pjesme – Domjanićev prijevod iz provansalskoga jezika

HRVATSKA PROSVJETA

GOD. XX.

ZAGREB, SIJEČANJ 1933.

BRJ 1.

POPEVKE Z PROVANSALSKOGA

PREVEL DRAGUTIN M. DOMJANIĆ

JÓUSÈ ROUMANIHO: Mounie vole mouri...

(Gde bi štel vumreti...)

Ja v masu rodjen sem, koj skrit med jabuke,
Vu lepo jutro, kad se želo,
Od vrtlarice i od vrtlara, a selo
Vu vrtilh, to je San Roumié.

Od bogcov sedmero sem prvi javil se,
Pri zibki mači vreme celo
Nad betežnikom je, dok spati mu se štelo,
Prečuti znala noći vse.

Sad vse zeleno je, vse smeh pri masu milom,
Za cvetnim gnezdom al zdihava, tuče s krilom
Tić, koj je dalko prešel vre.

Moj Bog naj blagoslovljena Ti ruka hoće
Te oči, kad bu dost življenja mi žuhkoće,
Tam stisnut, gde sem rodil se.

Iz knjige: »Li Margarideto«

TEOUDOR AUBANÈU: Canto d'amour

(Popevka od ljubavi)

Fijolice pri kloštrih v travi,
I lastavica pak se javi,
A, sunce črleneše pak
Još lepše čak.
Platane pune listja mlada,
Aleje pune friškog hlada,
Vse drhće sada.
O, srce mi,
Kaj nisi mrtvo ti?!

Kraj obale ležim zelene
I vse prehaja tu spred mene:
Čas drvo, grm, čas gde diši,
Čas glas zvoni.
Po vejah cvet. Vse tak je jasno.
Tak živet krasno!
O, srce mi,
Kaj nisi mrtvo ti?!

I

I

Z bastidah puno pucah zlatih
Popevajuč dohaja v jatih,
Slavička čuti je čez gaj
I njih takaj.
Poskočit, rožice brat godi,
Od ljubavih im reč se vodi,
Gdo sam da hodi . . .
O, srce mi,
Kaj nisi mrtvo ti?!

Kak oživi z veseljem vsaki!
Hajd, k farandoli hote taki
I z dečkóm svojim tancat tam,
Vu vetru pram.

Pod hrasti vas bu pot namakal,
Dok vruč bu v smehu vsaki skakal,
Ja bum se plakal!
O, srce mi,
Kaj nisi mrtvo ti?!

Kad dragi k dragoj se privine,
Bu tanec vse do mesečine;
Al tvoja več ne vrne se,
Da s tobom pe.
Brineta moja gde ostaje?
A srcu draga, lepa vsa je.
Opatica je . . .
O, srce mi,
Kaj nisi mrtvo ti?!

Īz knjige: »La Mióugrano endre-duberto«

TEOUDOR AUBANĒU: Ah! vaqui pamens la chambreto . . .

(Ah, hižica to ipak ta je . . .)

Ah, hižica to ipak ta je,
Devoјčica gde živela je!
Al kak da sad ju najdem tam,
Kam punoput je prešla, znam?
O, oči, glečte njoj v zrcalo,
Vi, velike, pijane mi;
Zrcalo, ti buš glet mi dalo
Tu, kaj si puno vidlo ti.

Kad v jutro si je vmivat znala
To lepo lice, kad je prala
Si lepe svoje ruke te,
Oblačec se, v popevki vse.
I kad nasmejala se malo,
Su biser bili zubi vsi.
Zrcalo, kaži mi, zrcalo,
Tu, kaj si puno vidlo ti.

Tak srećna je, nedužna bila,
Plašljivo si je rame skrila.
V dug rubec dugih lasih v čas,
Kad najmanjši je čula glas,
V molitvenik dok dedov rada
Spominjala se z Bogom bi.
Zrcalo, kaži meni sada
Tu, kaj si puno vidlo ti.

Tam na kamin je knjiga sveta
Posvećene kraj grane deta.
Pak dojde! Gde je prestala,
Odrpta kniga ostala.
Vu dahu vetra mi se znalo
Njen korak tih i hitri čut.
Zrcalo, kaži mi zrcalo,
Tu, kaj si vidlo punoput.

V pondčlek, kad je bilo iti,
Ves obraz bil je suzom vmiti.
Čez noć su lepe oči te
Se plakale, kaj noći je.
Ni nit obrnut joj se dalo,
Kad v klošter su zaprli nju.
Zrcalo, kaži mi zrcalo
Nju, kaj si puno vidlo tu.

Pod brajdom sem, sad mrtvom više,
Pri vratih čital, ondč piše:
»Ta hiža je za znajmiti.«
O, pismo, srce stiščeš ti!
Već nikog! Ne ću verovati;
Sim srce pak navek mi pe.
Nit ti, zrcalo, nemreš dati
Nju, kaj si puno vidlo vre.

Iz knjige: »La Mióugrano endre-duberto«

ALEISSANDRINO BREMOND: La font

(Fontana)

Cez mehen glas se sladki smeje,
I jeca ti i suze leje,
I vesela i tužna si,
Ti norc nedužni ljubavi!

Znaš, tu mi se, dok god sem živa,
Pod kamen, v mehen srce skriva,
A gde je srce, tu boli.
To tajnu suzah mi veli.

Kaj suza bi pri smeihu štela,
Kaj dete si i žena cela,
Poveč, kaj mistična
Je tajna ta?!

A to da znam, da očim sveta
Si tugu morem skrit spod cveta,
To smeha mistična
Je tajna ta?!
Iz knjige: »Lou Debanairé flouris«

FREDERI MISTRAL: Magali

O, Magali, tak draga meni,
Aubadu tu poslušaj čas,
Na oblok glavu svoju deni,
Čuj guslah s tamburini glas.

Če vrabce ti il prepelice
Na zanjku hočeš loviti,
Ja skrijem se vu travah kmice,
Senokošam gde kraja ni.

Vse puno zvezdah je vrh nas
Spi veter zdeni,
Al vsaka zvezda mam bleđi,
Kad te gledi!

— Če, Magali, se stвориš ti
Vu tratinščicu,
Kak bistra voda bum ja vre,
Zalejem te.

— Još grana gde šumi si mala.
Baš za popevku stalo mi!
Bum v plave vale skrit se znala
Kak jegulja mede kameni.

— Če bistra voda hočeš biti,
Ja v oblak velik zašla bi,
V Ameriku bi prek ođiti,
Tam dalko, dalko našla bi.

— Če, Magali, se ribom ti
Napraviš z vala,
Postanem onda ja ribar,
Vlovim te bar.

— I v Indiju će, Magali,
Ti vtegneš iti,
Ja morski veter bit bum smel
I bum te zel.

— Če hočeš se ribar napraviti,
Ja tičica bum, kaj leti,
Kad štel buš mrežu ti postaviti,
V ledine tičica zleti.

— Če morski veter ti buš jaki,
Ja znam ti još pobegnuti,
Vručina sunca ja bum taki,
Tak žarka, da se led tali.

— Če, Magali, kak tica ti
Me smeš ostavit,
Napravim se ja lovcom tam,
Dobim te mam.

— Če, Magali, napraviš ti
Se sunca traki,
Zeleni gušćer ja bi bil,
I bi te pil.

— Če salamander buš, kaj hasni,
Da v šikari se on taji,
A ja bum puni mesec krasni,
Koj copnicam posveti.

— Če, Magali, se stвориš ti
Vu mesec jasni,
Ja v gustu meglu zvijem se
I skrijem te.

— I če bi megla me pokrila,
Ti mene nemreš imati,
Bi devičanska roža bila,
Vu grmu bela cvela bi.

— Če, Magali, vu rožu ti
Buš sebe skrila,
Ja kak metul bum tebi mal
Svoj kušlec dal.

— Pregarjat naj me, ne pomore,
Nigdar me ni dostignuti,
Oblečem se vu hrasta kore
Vu lugu, gde nit svetla ni.

— Če, Magali, se hrastom ti
Napraviš z gore,
Bum kakti pušlec bršljana
Te grlil ja.

— Če ruka mene bi prijela,
Buš stari hrast smel zgrabiti.
Opatica postanem bela
Od kloštra Svetog Blaža ti.

— Opatica če, Magali,
Bi biti štela,
Bum kapelan, spovedam te,
Zezvedem vse.

— Če odpreš portu kloštra toga,
Opatice bu videti,
Kak okol mene hodi vnoga,
V mrtvečkoj plahti budem si.

— Če, Magali, napraviš ti
Mrtvik se bogi,
Ja črna zemlja bum nad njim,
Te tak dobim.

— Na koncu verujem ti mlada,
Na ne češ me smehavati.
Stekleni prsten dam ti rada
Na spomen, lepi dečko ti!

— O Magali, kak dobra si;
Viš zvezde sada ,
Kak koja tebe pogledi,
Tak mam bleđi !
Iz epa : »Mirëio« cant III

FREDERI MISTRAL: Rodo que roudaras — Au rode turnaras

(Kam god i pojdeš, pak doma dojdeš)

Ti moreš prejt vu stranjsku zemlju kam,
V Romanji biti,
Do Nemske iti,
Ti moreš prejt vu stranjsku zemlju kam,

Kaj nisi videl još, pogledet tam;
I v kraj če vesel-
Te put zanesel,
Al tak kak taj gde ti živiš seljak,
Če peš i bole,
Čez breg i dole,
Kam pojdeš god, ne najdeš lepi tak

Od Segounov odbludi dalko gde,
Al spomenike
I tak velike,
Od Segounov odbludi dalko gde,
Tak lepe, kak pri nas, ni videt, ne.
Teatre, arene,
Trdnjavah stene
Palače pape i od kralov grad,
Te slavoluke,
Gizdave luke
Od vodovodov tih ne najdeš kad.

Ti v Grčku prek se buš podufat znal,
Buš k Pindu stigel,
Kaj čist se zdigel,
Ti v Grčku prek se buš podufat znal,
Gde nebo je navek kak sam kristal,
Al žale slavne
Tak i zabavne,
Vu zlatu hrid i vu azuru vsu,
Z Alpilah svojih,
Kak košnic kojih,
V nebu, takaj tak čistom, vidiš tu.

Ti k narodom it moreš novim tim
I med fabrike
Od Amerike,
Ti k narodom it moreš novim tim,
Gde juha je se z oljem repičnim.
Za patlidžane
Ti žal postane,
Od maslinah gde olja dah je bil,
I žal za fino,
To dobro vino,
Kaj negda je i otec tvoj vre pil.

Spod oka smeš z Pariza dame glet
I na Taljanke
I Kastiljanke,
Spod oka smeš z Pariza dame glet,
Lepotu tam, gde god joj cvete cvet,
Al s kokicami,
Kak biser sami
Kaj gnezdo im je Arles ni nigdo par,
Plemeniteših,
Od njih fešeših
I lepših, ti ne vidiš več nigdar!

Iz knjige: »Lis Oulivado«

FREDERI MISTRAL: *Envouacioun a l'amo de la Prouvenço*

(Zazivanje duše Provanse)

Ja, koj od devojke sem mlade,
Zaljubljene, govoril jade,
Če hoće Bog, z Cassis popevam dete, to je
Ribar sardelic, koj je spravil
Vse s voljom, v milosti napravil,
Koj z čistom ljubavi pribavil
Nagradu, carstvo, sjaj. — O, duša zemlje moje,

Ti, kaj svetiš vsim na vidiku,
I v povesti joj i v jeziku;
Pikardskih, nemških i burgundskih od barona
Bèu-Caire, Tuluza kad je ginut znala,
Si vžigala ih, jakost dala,
Nad konjanike črne zvala
Marsilje ljude i kéeri Avinjona.

Ti, spomenuv vu veličini
Kaj čuvaš nadu nam med sini,
Ti, mladosti vrućešoj, lepšoj v vsakom času
Krv otcov starih nam obnavljaš,
Ti i prot smrti se postavljaš,
Se v trubadurih sladkih javljaš
I kak mistral hučiš vu Mirabeaua glasu.

Naj val od vekov zna i biti
V olujah svojih strahoviti,
Naj zmeša narode i zбриše medje širom,
Al mati zemlja, Narav, vsako
Nahrani dete čist jednako
Si z mlekom: z prsah trdih jako
Vsim maslinam bu dala fino olje zmirom.

Duša, kaj zmir se pomladjiva,
Gizdava, vesela i živa,
Šum Rone hrže te i z reke vetri ovi,
Ti v šumah, sladnih do glibljine
I v dražicah, kad sunce sine,
Pobožna duša domovine,
Zovem te, v provansalski stih se moj vtelovil

Iz epa: »Calendau« Cant I

Domjanićev prijevod iz francuske lirike

Dragutin M. Domjanić:

Iz novije francuske lirike.

Francis Jammes:

Molitva da budem jednostavan.

(Prière pour être simple).

Lepiri poslušni su svakog vjetra dah,
 Ko cvijeća lafice, što djeca bacat znala
 Pred Tebe s ophoda, ta slatka djeca mala.
 O, Bože, jutro je i molitve se dižu
 K Tebi s lepirim već ovim cvjetnim skupa,
 Krik pijetla i radnika, koj kamen tuca, lupa.
 I pod platanama sa sjajnim vrškikama
 U srpnju mjesecu, kad zemlja puca sama,
 Čuješ, i ne videć, gdje cvrčci cvrčeć poju,
 Marljivo slaveći svud Svemogućnost Tvoju.
 Iz lišća crnoga nemirni kos kraj vode

Fičukat na dugo bi htio, al ne smije.
 I ne znajući, što ga smeta, stade. Smjesta
 U jednom poletu se diže, nesta
 Tik zemlje leteć i u kraj, gdje toga nije.

O, Bože, život se to danas posve nježno
 Ko jučer nastavlja i ko toliko puti.
 Ko ti lepiri i ko radnik, kog je čuti.
 Ko cvrčci, kojima je samo sunce hrana
 I skriti kosovi u hladnoj sjeni grana.
 O, daj mi, Bože, daj, da živim u buduće,
 Jednostavno, koliko je to samo mi moguće.

Molitva, da drugi budu sretni.

(Prière pour que les autres aient le bonheur).

Moj Bože, dok sav svijet lijepo dužnost vrši,
 Dok k sajmu stari konj sa koljenima tvrdim
 I pognut teški vol se blago podat trude,
 O, blagoslovi Ti i ladanje i ljude.
 Ti znaš, do obzorja da prostire se plava
 Za gorskom brzicom i blistavim za luži
 Svud loza snikana i žito i kukuruzi.
 Ko velik ocean dobrote sve je sada,
 Na koji svijetlo i mir dobrote pada.
 Na suncu, čuteć sok, u radosnome sjaju
 I lišće nemirno sad pjeva si u gaju.
 Dok, Bože, srce mi ko grozd je nabreknuo,
 Od ljubavi će puć i slomit se u bolim.
 Al loze nevine po obroncima gore,
 Pod Svemogućnosti nek Tvojom slatko zore,

Daj svima sreću svu, koje ja nemam, Bože.
 Nek dvoje ljubećih, što pričat tiho može
 Dok kola žamore i blago, i dok vije
 Ljut vjetar, — bok uz bok, nek cjelove si nije.
 Nek dobri selski pas u kutu krčme smije
 I dobru julju jest i zaspati sred hlada.
 Nek koze, kojih se povlače duga stada,
 Sok brste kozjaka svjež prozirnih sa vreža.
 O, Bože, ostavi me, ako hoćeš samo,
 Al livala, — slušam ja s dobrote neba tamo,
 Glas ptica (kojima je kavez smrt), se čnje,
 Odje pjeva s radosti, ko kiša sred oluje.

(Iz »Le Deuil de Primevères«.)

Leo Larguier :

Kad jednom budem star ...*(Lorsque je serai vieux).*

Kad jednom budem star i ojesnik već pun slave,
 Lagano tad ću ja i pognute ič glave
 I snivat stihove, što prate me i zvuče
 I kao zlatni roj pred čelom mojim bruje.
 Što ti ćeš radit tad, ti slatka ljubavi?
 Ja osjećat ću sam i tužan, da je kasno,
 I starca pogledom ću dijete pratit krasno,
 S dvadeset godina, i onaj korak laki,
 I šešir vrtni, sav u cvijeću, baš taki,
 Ko onaj, koji ti si često imat znala,
 I cesta sinut će i gaj i krčma mala,
 Znaš, opet na put ću ko onu jesen poći
 I gorko žaleći u staro selo doći,
 Ođe življasma koj dan, o, kad se srce sjeti!
 Bit tako bogat svim i onda morat mrijeti,
 A uvijek iznova će ruža procvstat koja!

O, moja ljubavi, pred vrata ja ću svoja,
 Pred zatvorena sjest, izgubljen pogled meni
 Pust večer gledat će i život ugašeni,
 I vrt i klupu tu gdje mjesec skuplja rujan
 I prvi dažd i list, što prvi pada unjan
 Sa loze svenule ko mrtvi ptič što pada,
 Da onu jesen ja ću opet živjet tada,
 Što može smetat mi? Al da mi vidjet moći,
 Gdje s ruke pune ti brasket sja potkraj noći,
 Kad si otvarala žaluzije zelene,
 Na loze kapljama i rdom pokrivenene,
 Da vidim posmjeh tvoj i na tvom čehu krasnom
 Znamenit, star i sam pred pustim večerima
 Ja dao bih svoj glas i čovjeka ti slavu,
 Stihova košnicu što u svom srcu ima,
 I lovor svenut, koj mi kruni slavnu glavu!

Rémy de Gourmont:

Snijeg.*(La neige).*

Simono, taj snijeg je bijel kao vrat tvoj što je,
 Simono, taj snijeg je bijel kao koljeno tvoje.

Simono, i ruka je tvoja ledna ko snijeg,
 Simono, i srce je tvoje ledno ko snijeg.

I topi se snijeg, tek kad cjelov ga ogoja popi,
 I srce se tvoje pod cjelovom rastanka topi.

Al, tužan je snijeg, gdje sred smrekovih grana je tama,
 Al, tužno ti čelo pod mrakom kestenjastog prama.

Simono, sad vani spi snijeg, on sestra je tvoja,
 Simono, ti snijeg si moj i ti ljubav si moja.

Camille Mauclair:

Minute.

O, kćerko draga, daj otvori vrata.
 Sad netko kuca i za alku hvata.
 — Ne mogu poč otvarat sada,
 Počešljat ja bih prame rada.

O, kćerko draga, vrata daj otvori.
 Tu netko čeka, koža bolest mori!
 — Ne mogu poći, da pomažem,
 Na stezniku si vrpce slažem.

Otvori vrata, daj o kćerko draga,
 Ja već sam star, već meni nesta snaga...
 — Ne mogu poč, da njega gledam,
 Na ogrlici biser redam.

Sad on je možda već i umro bijedan
 Tu ispred vrata, uz taj vjetar ledan!
 — Da ljep je, ja bih osjećala,
 Al grud mi nije drhtat stala.

(Iz »Sonatine d'automne».)

Grégoire Le Roy :

Posljednji posjet.
(*La dernière visiteuse*).

Ona će k meni uć' ko draga k dragom svomu,
A da i ne kuca, ko da je došla kući,
Nit' boku dižući nit' mene smetajući,
Da ona će mi uć' ko žena, vikla tomu.

I košto ljuba mi već znala, ona ne će
Ni bojati se tad, kad blijedi, izmučeni
Moj obraz vidi, tek će mudra, blaga k meni
Na tužni krevet sjest', a da ni riječ ne reče.

A ja, koj' dugo znam, da ona doć' mi ima
U posjet, onda se i ne ću uzrujati,
Kad ugledam je tu, bez gnjušanja ću dati,
Da rukom ruku mi, što sledila se, prima.

Tad blago pričat' će i tiho mi posvena
O prošlim danima, o dragoj pokrajini,
Gdje dom je zatvoren, u tajni sav i tmuni,
O tužnoj ljubavi, gdje zaborava nema.

I materinski će ko moja pričat' mati
O dragom Bogu mi, i nagnut se nad čelo
I milo pitat' me: »Bi l' spavat' ti se htjelo?»
Tad oči sklopit' ću, sav sretan, da ću spati.

(Iz »La Chanson du Pauvre»).

Maurice Maeterlinck :

Chanson.

I ako on vrati se jednom,
Što njemu će reći se smjeti?
— Da njega se čekalo, kaž'te,
Do časa, kad treba mrijeti...

I ako mi prozbori opet,
A da me ne prepozna tada?
— Govorite njemu ko sestra,
Pa možda sad i on strada...

A ako me zapita, gdje ste,
Što njemu odvratit se mora?
— Moj prsten mu od zlata dajte,
To samo, bez odgovora...

I bude li htio da znade,
Što dvorana pusta i snena?
— Pokaž'te mu ugasko svijetlo
I vrata sva zatvorena...

I ako me zapita onda,
Da l' umrli vi ste i kako?
— Vi recite: smiješila sam se.
Od straha, da on ne bi plake...

(Iz »Douze Chansons»).

HRVATSKA PROSVJETA

GOD. XII.

ZAGREB, 25. PROSINCA 1925.

BROJ 12.

Dragutin M. Domjanić:

Iz novije francuske lirike.

Charles Baudelaire:

Čovjek i more.

(*L'homme et la mer.*)

Slobodni čovječe, ti vjiek ćeš ljubiti more,
To svoje zrcalo, U bibanju, što mine,
Ti dušu motriš si u beskrajnu pučine,
I duh tvoj ponore zar nema još i gore?

Ti voliš roniti u njedra svojoj slici,
Nju grliš očima i rukom, često knušaš
Zaglušit srce si, da kucaj mu ne slušaš
U divlje tužbe te nenkročnoj rici.

I vi ste, oboje, i tamni i diskretni,
Čovječe, tko je dno ti bezdna dirno grozna,
O, more, skrivena bogatstva tko ti pozna?
Vi tajnu čuvat ste ljubomorni i sretni.

Ipak se borite stoljeća nebrojena
Medu sobom bez milosti, bez pokajanja,
O, tako željni ste i smrti vi i klanja,
O, borci vječni vi, o, braćo nesmiljena.

(Iz »Fleurs du Mal«.)

Poziv na put.

(*L'invitation au voyage.*)

O, dijete, sestro moja,
Da t' snivaš, slast li koja,
Da zajedno nam živjet ići,
Po volji ljubiti smjeri,
I ljubiti i mrijeti,
U kraju, koji tebi sličī.
Znaš, vlažna sunca ona
Sred mutnih nebosklona
Mom duhu to je dražest ista
Ko mistično, duboko
I izdajno ti oko,
Kad kroz suze mi svoje blista.

Sve red je i lepota samo
I slast i mir i raskoš tamo.

To pokućstvo u sjaju.
Što duga ljeta daju,
Svu sobu bi nam oktilo,
Najrijeđe cvijeće cvalo,
Svud miris razližalo,
Uz ambre pusti dah se lilo.
Taj bogat strop s visina

I zrcala dubina,
Sav istočnjački sjaj bi meni
Da tajno tu govori
I duši mojoj zbori
Svoj slatki jezik urodni.

Sve red je i lepota samo
I slast i mir i raskoš tamo.

Gle, ondje niz kanale
Već lade pozaspale,
Što skitnički im duh sad smeta?
Da ispunit ti smiju
I želju najsitniju,
Doplovile su s kraja svijeta.
U zapadu sunčanu
Tađ tilo tonut stanu
Kanali, grad i polje cijelo
U zumbule i zlato
I svijet usne nato.

Sve red je i lepota samo
I slast i mir i raskoš tamo.

(Iz »Fleurs du Mal«.)

Henri Chantavoine:

Napol stisnu trepavice,
Sienom bijel ga zastor skriva,
Skupivši se poput ptice
Djetešce u zipci sniva.

Andeo ga dobri njiše
I uspavljuje polako,
On u uho mu sve tiše
I kroz cjelov pjeva tako:
Haji, dušo, paji ti,
Sad će slatki saći sni.

A kroz prozor sve do čeda
Veselo se, sretno zali
Sunce, pa provaliv gleda
Kao susjed radoznali.

Da od tog se gosta spasi,
Stisnuh jače kapke eno,
Tad i zadnji sjaj svoj gasi
Svijetlo od nas uklonjeno.
Haji, dušo, paji ti,
Sad će slatki saći sni.

Uspavanka.

Da taj sat na zidu muči,
Njihalo ću zadržati,
Vražić, što u satu buči,
Gvozden-mlatom da ne mlati.

Tek je šutnju ćut još moći,
Drugog zvuka više nema,
I u miru i čistoći
Na jastuku dijete drijema.
Haji, dušo, paji ti,
Sad će slatki saći sni.

Povrh one usne male
Puno tajnog meda ima,
Nevidljive pčele brale
Neba su u vrtovima.

Disanje mu svježje, čisto,
Ritam mu je dražest sama,
Tako šaptaj zvuči isto,
Kad je reklo prvo: »Mama!«
Haji, dušo, paji ti,
Sad će slatki saći sni.

(Iz »Poèmes sincères«.)

Max Elskamp:

Sad eto opet nedjelja je . . .

(A présent c'est encore Dimanche . . .)

Sad eto opet Nedjelja je,
I sunce je i jutro snova,
I ptice svuda sred vrtova,
Sad eto opet Nedjelja je.

Svud djeca u bjelini tamo,
A u daljini grad i mjesta,
Sred grana drvlija pokraj cesta,
Jest Flandrija i more samo.

To anđela svih dan je danas:
I s lastama nam Mihaela
I sveg u krilim Gabrijela,
To anđela svih dan je danas;

Na zemlji narod sretan ide,
Mog zavičaja narod to je,
I smiju se, gdje sâm, gdje dvoje,
Dok život plavih dalji vide.

Sad eto opet Nedjelja je,
— I mlinar voli spat u mlinu —
Sad eto opet Nedjelja je,
I pjesma moja kraju minu.

(Iz »Six Chansons des Pauvres«.)

Charles Guérin:

Laka večer . . .*(Le soir léger . . .)*

Već laka večer mre u magli jasnoj, plavoj,
 Ko riječ ljubavna na usni lieta gine,
 Ko posmeh vlažan, vruć i sretna udovica,
 Kad sniva njina put o slastima davnine.
 Grad dalek, spokojan pritajio se, zamro;
 Kroz vrt je zamišljen, gdje šutnja rascvjetana,
 Svježinu vode čut, diskretno što se lieska,
 Mlak vjetar drčbi je, i noć je u njem rana.
 Ko lišća šuštanje je suknje čut vrh pijeska.
 Duboki osa zuj sad zujji povrh zida,
 A ruka prstima sanjarskim ruže kida,

Još ljubeć lije se ta duša im od meda;
 Na neba granici ko zora luta blijeda
 U čare bestvarne se miješajući truni
 U svijetla, bijeg i mrak, koj zvijezdama se puni.
 Što sunca će mi sjaj, što doć će, ljubav što će,
 Što zlato, genij sâm, što mladosti lepota! . . .
 Tek zaspaj dajte mi, sne snivat duge, drage
 Dok čelo miluju mi ženske ruke blage:
 Zatvorit prozor taj, koj gleda put života!

(Iz »Le Coeur solitaire«.)

Charles Van Lerberghe:

Moja sestra kiša.*(Ma soeur la pluie.)*

Kišica, moja sestra draga,
 Lijepa kiša ljetna, mlaka,
 Svud blago prši, mine blaga
 Sred nakvašena zraka.

Sja hiser bijel joj s narukvice
 Na plavom nebu, nježno tako!
 Nek poju kosl ptice,
 Nek svraka pleše lako.
 I sred granja, što se klanja,
 Nek cvijet igra, gnijezdo poje,
 Sve dobro je, sve, s neba što je!

I usni mojoj usne pruža,
 Gdje šumske je svježine vlaga.
 I smije se i draga,
 Svud isti tren me prima
 Tim svojim tisuć prstićima.

Na cvijeća zvučnom sagu zvoni
 Od jutra pa do noći,
 Od noći pa do dana,
 I kiši si i roni,
 Dok kišit joj je moći.

Tad dode sunce, koje prosu
 Od zlata svoju kosu
 I briše noge kiše.

(Iz »La Chanson d'Eve«.)

Georges Rodenbach :

U pokrajini.*(En province).*

U pokrajini je kroz čežnju jutra suena
 Sad igru zvona čut kroz nježnost zore blage,
 Što dobrim očima nas gleda sestre drage.
 Igru je zvona čut, blijeda glazba njena
 List po list truni se nad krovovima grada.
 Na starih zabata stepenice te crne,

Zukova kita je, što vjetar vlažne grne.
 Ta glazba jutarnja sad sa zvonika pada
 S daleka, liližana girlanda kao svela,
 Što pada s Nedavna nevidljivo, polako
 U laticama tim blijedim, lednim tako,
 Da misliš, s Godina se trune mrtvog čela.

Artur Rimbaud :

Le dormeur du val.

Rupa zelenila, u kojoj potok pjeva,
 On krpe srebrene svud luđu vješa tamo
 Po travi. Sunce to sa gordih gora sijeva.
 Dolina mala se od traka pjeni samo.

Gologlav vojnik mlad, još usta otvorenih,
 I kupa zatiljak kardamina¹ mu plava.
 Po travi pružen, blijed, u oblaka je sjeni,
 Na zelen krevet mu svijetlo kiši. Spava.

On spava, noge si u sabljicama² skriva,
 Ko čedo bolesno se smješka. On si sniva.
 Ti, toplo, prirodno, ga ljuljaj, jer mu zima.

Ne drhtnu nosnice, ne čute miris svježi.
 On spava na suncu, na grudi ruka leži.
 Tih. Rupe rumene on dvije s desna ima.

Georges Rodenbach :

Epilog.

To jesen je i dažd i smrt za ljeto cijelo,
 Smrt mladosti i napora tog otmenoga,
 O kom je snivat nam do zadnjeg časa svoga:
 Preživjeti bar tren konačno svoje Djelo.

Al te i nade kraj, te velike je nade,
 I naše sanje kraj, što kao sve je pusta:
 To nešto ime Božje sa apostolskih usta,
 I prije večera najbudnjini izdade.

Girlande slave, vi ste samo puste varke,
 Al ipak tužno je, kad snivati se znalo,
 Da ne će propast sve, da sačuvat ćeš malo,
 Što svoje ostavit, u ljudske metnut barke.

Već ruža moja se sad venuć rasipava,
 I trusi latice i već ih kupi neko,
 Već ne kola mi krv, da trusi se, bih rek'o,
 Pa onda doć će noć — snom smrti mi se spava.
 (Iz »Le Règne du Silence«.)

¹ le cresson = cardamine pratensis (režnja).
 Kišpačić.

² le glaïeule = gladiolus palustris (sabljić).
 Kišpačić.

Dragutina M. Domjanić:

Pjesme Paula Verlainea.

Nevermore.

O, uspomeno, što ćeš ti? U jesen onu,
Kad letjet moro drozd, i u zrak mlitav tonu,
Kad sunce bacalo je zraku monotonu,
Na gaj, što žutio, gdje sjever ljuti klonu.

Nas dvoje, sami mi smo bili, išli sneni,
I misli nam i pram u vjetru razmršeni,
Najednom začuh ja, uz ganut pogled k meni,
»Koj najljepši ti dan?« glas zlatni riječi njenih.

Glas slatko zazvoni, svjež s andeoskim zvukom,
Diskretnj posmijeh njoj bje odgovor, i s mûkom
Bijelu pobožno sam ruku poljubio.

Ah, kako miriše, kad prvom cvjeta cvijeće,
I kako čudan sun il marmor to je mio,
Kad usna ljubljena »da« prvi put ti reče,

(Iz »Poèmes Saturniens«, »Melancholia«.)

Serenada.

Ko da mrtvaca glas bi tebi pjevo
Sa rake svoje ruba,
Čuj, gospe, kuli ti se diže evo
Pjesma mi lažna, gruba.

Otvori dušu, uho daj otvori,
Čuj, mandolina zove,
Ja za te stihove, tek za te stvorih
Okrutne, mazne ove.

Te oči od zlata i od oniksa,
Bez sjenke im jasnoću,
I Letu grudi ti i poput Stiksa
Mrak kose pjevat hoću.

Ko da mrtvaca glas bi tebi pjevo
Sa rake svoje ruba,
Čuj, gospe, kuli ti se diže evo
Pjesma mi lažna, gruba.

I ja ću dolično ti slaviti puti
Sav čar blagoslovljeni,
I miris oblina, što pokoj muti
U noći budne meni.

I cjelov konačno ću reć tvoj vrući,
I usne ruj ko niko,
I tvoju nježnost, što me zna da muči.
O, anđele! — o, diko!

Otvori dušu, uho daj otvori,
Čuj, mandolina zove
Ja za te stihove, tek za te stvorih
Okrutne, mazne ove.

(Iz »Poèmes Saturniens«.)

Chanson d'automne.

U jecaju dugom
Jeseni tugom
Gusle joj zvone,
Da srce mi rane
Ko boli strane
I monotone.

Sve guši me sada,
I blijed sam, kada
Zvuk ozvanja sata,
Tad opet su došli
Dani mi prošli
I plač me hvata.

I vode me puti
U vjetar ljuti,
A on me prima
I vitla samo
Ko lišće tamo
Mrtvo tihma.

(Iz »Poèmes Saturniens« Paysages tristes).

Mrvatka Prosjetka, XII. 6. 8-9
1825

Blijedi mjesec.*(La lune blanche).*

Blijedi se lije
Mjesečev sjaj,
S grane se vije
Svake niz gaj
Glas ispred hvoja...

Ljubavi moja,

U ribnjak gleda
Dubok i snen,
Zrcali blijeda

Vrbe se sjen,
Odje vjetar plako...

Sniva se tako.

Pokoje se neki
Spušta kroz sne,
Nježni daleki
S neba, gdje sve
Duge su boje...

Čas divan to je,
(Iz »La bonne Chanson«).

Zar ne?...*(N' est-ce pas?..)*

Zar ne? baš usprkos svim ludama tim zlima,
Što nama sigurno će radost da zavide,
Mi gordi bit ćemo, al blagi uvijek svima

I lako, veselo poč cestom, koja ide
I koju skromnu nam sa smiješkom kaže Nada,
I malo brinut se, da l' znađu nas il vide.

U ljubav sakriti ko u šumu sred hlada,
Dva naša srca će tek nježnost izdisati
Slavuju kao dva, što poju kad noć pada.

A što će Svijet reć, da l' mrziti će nas stati
Il ljubezan nam bit, svejedno, šta to znači.
Za nišan hoće l' nas il želi milovati.

Nas vezati će vez od svih još draži, jači,
I čelik-oklopom jer oružat se znamo,
Tek smješkat ćemo se i strah nas ne će naći.

I malo mareći, da Sudbu ispitamo.
Isti će korak bit, nek cilj naš makar gdje,
U ruci s rukom si, u duši djeca samo,

Što čisto ljube se, mi bit ćemo, zar ne?
(Iz »La bonne Chanson«).

Majci Mariji.

Tek Majku Mariju ću ljubiti. Nju jedinu,
Sve druge ljubavi zapovijedane nama
Il samo nužne su, tek Majka moja sama
U srcu, sklonom Njoj, užec zna vatru njinu.

To za Nju dušmane mi srce ljubiti stade,
To po Njoj žrtvu ja posvetih ovu svoju,
I srca nježnost svu i službe revnost moju.
Kad moljah Nju, tad sve mi dopusti i dade.

Kad tromih ruku bjeħ i slab i vrlo zao,
I mutnih očiju od cesta zamagljenih,
Tad oči spusti mi i ruke sklopí meni,
Nauči riječ da njom sam obožavat znao.

To po Njoj željan sam ja briga tih i jada,
To za Nju u srcu Pet Rana mene boli,
I srce sveti trud za križ i muke voli.
I bok mi opasa, tek što Je pozvah kada.

Na Majku Mariju tek mislim, drugo ne ću.
Na Sijelo mudrosti i oproštenja vrela,
I Majku Francuske, s Njom tvrdo se i smjelo
U domovine čast mi ufamo i sreću.

Marijo Čista, bit ljubavi, što je slavi
Dosljednost srdačne i žive vjere, k Tebi
Tko dode s ljubavlju, što dobra stvorit ne bi,
Vrata Nebeska, tko Te ljubi rad ljubavi?
(Iz »Sagesse«).

HRVATSKA PROSVJETA

GOD. XII.

ZAGREB 25. SIJEČNJA 1925.

BROJ 1.

Dragutin M. Domjanić :

Iz novije francuske lirike.

Henri Barbusse :

List.

(*La lettre*).

Ja pišem tebi, svjetiljka me sluša.
Sat pazi me u sitnim kucajima;
Već oči sklapam, san me svladat kuša,
Za stalno će nas dvoje bit u snima.

Sat nježan je, a groznica me bije;
Tvoj glas tek čut je, dok se meni sanja ...
Na usni mi se tvoje ime smije,
U prstima još tvog je milovanja,

Ja nosim nježnost nedavna u sebi;
U meni jeca srce tvoje skrito;
Već pola u snu znati mogu ne bih,
Da l' ja sam, koj ti pišem, il' si ti to ...

(Iz »Pleureuses«).

Emile Despax :

A Nanie.

Kad sestri zborite, tad' tiho valja zborit.
Kad meni hoćete, ne, nemojte govorit.
Jer šutnja bolja je, to ja vas eto molim,
Sto duše sniju nam, zašutimo, to volim.
Ko bijela čempresom dva razdijeljena groba
Nek tajne čuvaju i naša srca oba.
Ta šutnja, zaista, je pustinja med' nama.
Mi skupa trebali smo rast s djetinstva rana,
Gdje k' ušću zlatni val se k' plavoj rijeci sviji
I čitat u nama, nam igra najmilija.
A muka, ne znat što u duši sakriveno.
Dok ja bih bio muž, a vi već posve žena.
O nježnosti ni snit, pa koja korist bila.
Kad življah nijem i sam? O, moja sestro mila,
O, sestro boli mi i sestro moga sklada,
Ja već vas osjećah i blagosiljah tada
U mojoj mladosti, u jutru mnogom snenom,
Na pragu kuće si kad sjedoh pozlaćenom,

I prste sklopivši, ko kad sam molit znao,
 Ko kalež ruke bih k svijetlu podigao.
 Da onda došli ste u jutru meni takom,
 Nadarjio bih vas ja sunca zlatnom zrakom.
 Al življah pobijeden, tek sjene bile samnom,
 I ljubav osjećah zar k ruhu vam tek tamnom?
 Zaboravite me, a ja vas ne ću moći.
 Al, nebo plavo je, što vam nad crne oči
 I ruho smiješi se, sve boljet će me. Zatvarajte
 Taj prozor, ja sam sav u suzama, pogledajte,
 U rosi ruža sva, već grane savi bijedne!
 Al tiho, Ja sve znam, Al mir. Ni riječi jedne.
 Nad vama je ko plam, nad ružom što se njihio,
 Već ljubav drugoga. S njim zborit ćete. Tiho!
 (Iz »La Maison de Glycines«).

Fernand Gregh :

Šutnja vode.

(*Le silence de l'eau*).

Vodoskok velik, koj je lecat bilo čuti.
 Dan i noć nalik neutješnoj duši,
 Pod svodom, koji napola se sruši,
 Noćas je umro, ništa mir ne muti.

I vjetar, koji šibao ga ljuti,
 i tjer'o snop, što dižući se puši,
 Alejom miješa s lišćem, što se suši
 Tu šutnju, koja pjevaše, al šuti...

Al njeg'va tuga živi iza svega,
 Dok prije već od svake kapi s njega
 Pod svodom onim jeka zadržtala,

Sad tiha voda, gdje zvuka nema,
 Ko gluhog plača jezero je stala...
 Čui: ide glas, od' uzdaha je nijema.
 (Iz »La Maison de l' enfance«).

Stjepko Težak o jeziku Domjanićevih kajkavskih pjesama

KNJIŽEVNA KAJKAVŠTINA DRAGUTINA DOMJANIĆA

Domjanić je Matošu “čist produkt zagrebačkog duha”, “najtipikiji predstavnik zagrebačke škole i gornjohrvatske pjesničke kulture”, “pjesnik propalih dvorova i starih krovova”, ali njegovoj štokavskoj zbirci zamjera kajkavizme, provincijalizme i druge jezične “nepravilnosti”, primjerice: *puplje, donaša, skrovit, sjeo, pokopaše, leteće cvijeće, s praporci, u srcih, pod svodovi, za gorami, s kaleži, o modrih dubinah* itd.¹

No Domjanić je doživljavao i teže zamjerke pa i onu najtežu, Krležinu da “se nije probio do vlastitog izraza”, a to stvaralac **Balada Petrice Kerempuha** nije ublažio ni izjavom o kajkavskom izrazu kojim je Domjanić “impresionirao zagrebačke malograđane, jer je govor njegovih kajkavskih pjesama zapravo više jezik zagrebačkog asfalta nego čiste kajkavske jezične pozadine, tog našeg rasno najčišćeg kraja, koji se stoljećima diči, da predstavlja *ostatke kraljevstva hrvatskog*”.²

Vrijeme je otupilo oštricu tih prosudaba. Danas se ne bismo složili s Matošem kad prigovara Domjaniću što ne rabi *ukopaše* ili *pogreboše* mj. *pokopaše, sio* mj. *sjeo*, ni kada mu kudi porabu pridjeva *skrovit* ili popridjevljenje glagolskih priloga: *bukteće zublje, leteće cvijeće*. Upitne su i Krležine sintagme “jezik zagrebačkog asfalta” i “čista kajkavska pozadina”. Pomno slušajući kako govore zagrebački kajkavci u različitim dijelovima svoga grada, uza sve sličnosti, i nestručnjak može zapaziti nejedinstvo zagrebačke kajkavštine, a tako i njihovu nepodudarnost s Domjanićevim pjesničkim jezikom. U “čistu kajkavsku pozadinu” posumnjat će poznavaoći prigorske, zagorske, samoborske i turopoljske kajkavštine, a pogotovo čitatelji usporedbe Domjanićeva vokalizma s vokalizmom dviju njegovih zavičajnih jezičnih podloga, tj. s adamovečkim i donjozelinskim govorom.³

Noviji prosuđivači Domjanićeva kajkavskog pjesništva razotkrili su takve zablude i netočnosti u identifikaciji njegove kajkavštine ponudivši bolje odrednice, doduše, jezično neargumentirane, primjerice, kad A. Barac tvrdi da Domjanić piše “na dijalektu svoga kraja”⁴, ili impresionističke, kada B. Donat Domjanićevu kajkavštinu proglašava “mekanijom zagrebačkom varijantom”⁵. S pravom tvrdi J. Vončina da se ne zna “zašto, po čemu i od čega je ona *mekanija*”?⁶ U književnumjetničkom tekstu prijenos značenja iz opipne (*mekani* kaj) ili okusne (*slatki* kaj) u slušnu sferu može biti, osobito za šire čitateljstvo, učinkovitiji od točnog i stručno sasvim jasnog izraza, ali znanosti takvi atributi ne koriste.

¹ A.G. Matoš, *Pjesme Dragutina M. Domjanića*. Sabrana djela A.G. Matoša, svezak treći, JAZU, Zagreb, 1955., str. 320,322.

² M. Krleža, *Dragutin Domjanić*, Danas, god. I., br.2., Zagreb, 1934., str.266.

³ I. Kalinski, *Jezične kontraverze u suvremenoj kajkavskoj književnosti*, Kajkavski zbornik, Dani kajkavske riječi, Narodno sveučilište “Ivan Goran Kovačić”, Zlatar, 1974., str. 82-83.

⁴ A. Barac, *Jugoslavenska književnost*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1954., str. 269.

⁵ B. Donat, *Dragutin Domjanić pred reflektorima našeg vremena, Za zbogom*; prema: J. Skok, *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo*, Čakovec, 1985., str. 58.

⁶ J. Vončina, *Korijeni Krležina Kerempuha*, Naprijed, Zagreb, 1991., str. 78.

Neupitna je tvrdnja J. Skoka da se Domjanićev kajkavski jezik zasniva prije svega “na općim kajkavskim jezičnim osobinama” i da to nije “lokalni idiom mada taj jezik nosi u sebi leksički i sintaktički biljeg kršćansko-zelinskog kajkavskog idioma i urbane, zagrebačke kajkavštine kao intimnog žargona građansko-intelektualnog sloja. U prvome redu to je ipak jezik koji je uz sve podudarnosti i sličnosti sa svojim izvorima oblikovan po mjeri Domjanićeva estetskog osjećaja i izražajnih potreba, jezik koji je prošao filter jedne senzibilne, po mnogim osobinama estetizirane prirode”.⁷

S jezikoslovnog stajališta Skokovu su prosudbu potvrdili I. Kalinski⁸ i A. Šojat, koji je na temelju glasovnih, naglasnih, morfoloških, sintaktičkih i leksičkih osobina argumentirano ustvrdio da je Domjanićeva kajkavština “pokušaj nastavka davno prekinutog kajkavskog književnog jezika, kojega su mnoge odlike više-manje kontinuirano živjele u razgovornom jeziku Zagrepčana kajkavaca, barem još u prvim desetljećima našeg stoljeća”.⁹

Postoji gotovo jednodušna suglasnost Domjanićevih kritičara da njegovu kajkavštinu lako i rado prihvaćaju nekajkavci, a naglasio bih: ne samo kao uglazbljene popularne popijevke koje svoju proširenost duguju i melodiji (npr. **Fala** i **Popevke sem slagal** dubrovačkoga štokavca Vlahe Paljetka). Razloge tomu vidim s jedne strane u težnji narječnih književnika da budu razumljivi što širem krugu čitatelja, a s druge u onoj Skokovoj oblikovanosti pjesničkog jezika “po mjeri Domjanićeva estetskog osjećaja i izražajnih potreba”.

Oprimjerit ću to glasovnim, obličnim, rečeničnim i rječničkim osobinama pjesama objavljenih u ovim Domjanićevim zbirkama: **Kipci i popevke (1943)**, **V suncu i senci (1945)**, **Popevke (1994)**.

Glasovi

Shematski prikaz vokala u adamovečkom i donjozelinskom govoru koji smo mogli proučiti u radu I. Kalinskoga posvjedočuje da je Domjanićev vokalizam, bar u pismu, bliži standardnomu, novoštokavskomu, nego njegovu zavičajnomu. Nema zatvorenih ni otvorenih samoglasnika, nema dvoglasnika, koji su karakteristični ne samo za Donju Zelinu i Adamovec nego uopće za kajkavske govore. Moglo bi se reći da je ta činjenica tehničke naravi jer je Domjanić, kao i drugi hrvatski narječni pisci, izbjegao za tisak složeno i za običnoga čitatelja nepoznato dijalektološko bilježenje nestandardnih glasova. Taj se zaključak ne može odbaciti, ali nas druge značajke Domjanićeve kajkavštine uvjeravaju da je svoju ulogu pritom odigrala i svjesna težnja za približavanjem k štokavskom književnom jeziku. Čitatelj je tako dobio slobodu da samoglasnike čita prema svojim govornim navikama: lêt, lět, l̃ët pa i liêt (G mn. ljeta).

⁷ J. Skok, *Plava arkadija Dragutina Domjanića*, u knjizi “Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo”, “Zrinski”, Čakovec, i Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta, Zagreb, 1985., str. 57.

⁸ I. Kalinski, *n. dj.*

⁹ A. Šojat, *Jezik Domjanićevih kajkavskih pjesama*, Kaj, god. I., br. 12., Zagreb, prosinac 1968.

Težnja k interferenciji standardnih elemenata u odabrani idiom razvidna je u gotovo dosljednom razlikovanju slivenika č i ć i to prema novoštokavskoj fonološkoj normi: *ćutim, noć, noćni, snoćka, već, preveć, srećen, nesrećno, jošće, dvorišće, jagodišće, strnišće, pozlačena, zarašćen, zapušćen, vruć, dišeće, reći, seć, teći, hoće, će, obraćaš, vraća, pašći se, išće, hiće, prepleće se, šepće, trepeće, stišćeju, spěć, smejućki, domaća, slepoći, sveća, Božiću, božićnica*. Rijetka odstupanja od pravila uglavnom su lapsusi i propusti priređivača: **Kipci i popevke**, 1943. – plaća – domaća (**Bele rože**, 9), blisiće – hiće (**Pod večer**, 26), vruć (**Zdrava Marija**, 45), proć – noć (**Ide noć**, 54), skrivećki (**Susedovo dete**, 94), prepleće (**Akacije**, 107); **Popevke**, 1994. – plaća – domaća (13), blisiće – hiće (16), vruć (25), proć – noć (31), skrivećki (54), prepleće (61). Znakom ċ na mjestu srednjega, kajkavskoga č (če, črn, ćuti, počel, reč, skače, vleče) pjesnik se opet približio štokavcima omogućivši im da po standardnoj normi razlikuju *reć* i *reći*, *proć* i *noć*, a kajkavci će im se tu pridružiti samo ako su ovladali književnojezičnim izgovorom. Navedene bi slivenike u stihovima popularne **Fale** valjalo čitati po standardnoj fonetičkoj normi:

*Za vsaku dobru reć,
Kaj reći si mi znala...*

Unošenje slivenika ć u kajkavski tekst, kojemu nije podlogom idiom gdje taj fonem postoji (kao npr. u Draganicu, Krašiću, Ozlju), nije samo Domjanićeva osobina. To ćemo naći u **Hrvatskim pučkim popijevkama iz Međimurja** V. Žganca: *oči – noći, meću – peću, čuda sreće, fićice lećeju* itd.¹⁰ Zanimljiv primjer nalazimo i u **Brezi** S. Kolar. U kajkavskim dijalogima pripovijetke izmjenjuju se slivenici č i ć po pravilu: *mustači, oči, načuditi se, vlećete, kći, oće, ćemo ne ću, već, Žugećićima*, a u filmskom scenariju srednji je vukomerički slivenik zamijenjen ubičajenim slovom ċ: *nesrećna, kršćeno, bedastoće, češ, preveć, Žugećića...*¹¹

Slivenik đ je rijedak, a nalazi se samo u posudenicama, pisan dvoslovom **gj**: *gjegjerni, gjurgjevke*.

Glasovne promjene

Zadržavši fonem **nj** Domjanić je prihvatio crtu koja ga zbližava sa štokavštinom: *janjčeki, njega, njim, njimi, njegov, njišeju, klanjci, ogenj, penjale, ribnjaka, senje, smilovanja, zviranjek*.

Inače glede glasovnih promjena Domjanić je češće vjeran kajkavskom zajedništvu. Tako provodi prvotnu **jotaciju**: *đj>j* (*mejaš, mlajša, obhajaju, odhaja, prihaja, rajše, shaja, slajše, zahajalo*), ali ne i drugu (*cvetje, listje, protuletje, grozdje, hrdjavog, sadja, zakadjenih*). Ne umeće epentetsko **l**: *divje, grmje, grobje, ljubavju*. Ne provodi metatezu, a onda ni jotaciju u prefigiranim glagolima: *dojti – dojde, najti – najde, prejti, zajdeš* itd.

¹⁰ V. Žganec, *Zbornik jugoslovenskih pučkih popijevaka*, I. knjiga, I. svezak (svjetovne), JAZU, Zagreb, 1924.

¹¹ Vidi: S. Kolar, *Mi smo za pravicu*, Matica hrvatska, Zagreb, 1942., str. 187-211. i S. Kolar, *Scenska djela*, Matica hrvatska, Zagreb, 1971., str. 385-441.

Neprovođenjem sibilarizacije Domjanićeva fonologija je bliska ne samo kajkavskom i čakavskom nego i mnogom štokavskom uhu: junaki, na leski, mraki, oblaki, traki, v ruki, med bregi, brigi, knjigi, lugi, tugi.

Premda bi se izostanak obezvučenja zvučnika pred izgovornom stankom ovdje mogao tumačiti kao pravopisna, a ne pravogovorna činjenica, pisanjem *bezeg, čez, drag, glib, hlad, kad, lug, obraz, rad, sused, trag, voz, zamuz* pred bezvučnikom i stankom mjesto *bezek, čez, drak, glip, hlat, kat, luk, obras, rat, suset, trak, vos* – Domjanić se namjerno priklonio praksi koja je uobičajena ne samo u standardnom jeziku nego i u kajkavskim pisanim tekstovima. To vrijedi i za izostanak zamjene v>f u primjerima kao što su: golubov, popevke, zabadav, žerjavka, naprama za kajkavce tipičnijem izgovoru: golubof, popefke, zabadaf, žerjafka. Obezvučenje je ostalo samo u imperativima: *poglečte, poveč*.

Kajkavsko pak zajedništvo Domjanić dokazuje:

- aferezama: spunil, zigrati, ziskavati, ziti, zmed, zreći, zviranjek
- apokopama: dost, kak, kam, neg, nikam, prek, sim, tak, tam, zabadav
- sinkopama: njegva, vidlo se. U primjerima dalko, zdalka i našvavaš, snočka treba pretpostaviti ugasnuće starog poluglasa, a ne izostanak vokala e, i odnosno j.
- različitim prijevojnim stupnjem: plavati (plivati)
- stezanjem: jen (ali i – jeden), jenput, ki, morti, nemre, peš, pe
- zamjenama: mn>vn (vnogi); s>z/ž - zmirom, zmisliš se, z mraka, zmutilo, z njimi, zrušiti, ž njom; ng>jng – ajngel; ž>r – morem, nemrem, pomorem
- izostankom suglasnika: pč>č – čele; pt>t – tica, tič, tičica; tvr>tr – trdi; vl>l: lasi, lasek
- raznepčavanjem zvonačnika l: bolši, dale, dopelal, fotelu, pahulice, pela, pelali, postel, posteale, prijatel, zadovolen, življenje... Ali još češće čitamo lj u Domjanićevim stihovima: daljine, dremljeju, giblje, glibljinom, kreljut, ljubav, poljane, polje, pozabljen, pozdravlja,premišljam, sljive, valjda, ziblje, zemlju, želja.
- protetičkim v: vuha, vulica, vure, vuske, vusta, vuz (a v se iskorištava i za izbjegavanje zijeva kad je riječ o seljačkom pavuku, ali ne i o gospodskim pticama – paunima)
- u glagolu oditi ostaje prefiks nepromijenjen (otići).

Odras starih glasova

Ekavskim odrazom jata (bele, beži, cveta, dole, dremal, gde, grejala, leta, popevke, povedati, seno, svet, tesno, veter, videl itd.), rekao bih, Domjanić je podjednako udaljen od suvremene hrvatske jekavice kao i od zatvorenog ili dvoglasničkog izgovora u većini kajkavskih govora (lepo, liepe, leipo), odnosno jednako blizak čitateljima svih naših narječja. Iskoristit će i uobičajeni kajkavski ikavizam: *tira, tirali*.

Po odrazu starih poluglasova ostao je uglavnom u kajkavskim okvirima: došel, mehen, menom, meša, noćes, oblaček, odnesel, ogenj, senje, steze, sneša, steklo, šepćeju, tenek, turen, venec, ves, zebrati se, zestajeju, zezrela. Akavski je refleks ostao u riječima: dan, danas, lahko, lan, maša, polahko, polakše, poldan, sad, sada, van, vani. Tim akavizmima, iako malobrojnim, ali pojavljivanjem u stihovima prilično čestim, Domjanić također svoj pjesnički jezik približava nekajkavcima. Dvojnostima maša – meša nije lako naći razlog, iako je katkad očita ovisnost o sroku (maša – naša).

I po odrazu starog nosnika o (bumo, buš, nagnula, puti, su sunce, sused, vodu) i slogotvornoga l (pun, žut) Domjanićeva kajkavština se podudara sa štokavskom.

Dosljedno je zadržavanje protočnika l na kraju sloga: cvel, doplaval, dozval, poldan, rascvel, štel, vel, vesel, zasvetil, žal.

Većini kajkavskih govora odgovara i neprovođenje zamjene čr>cr: črep, črlen, črn.

Glas h je čest (hajda, hoće, hodi, ih), pa i u položajima gdje ga u suvremenom književnom jeziku nema (poljih, rožah) ili gdje se u vremenu raskajkavlivanja hrvatskog književnog jezika progonio (hrdjavog). Nade se i tamo gdje ga i mnogi kajkavski govori često gube (hlad). Zadržan je i kao rezultat davne zamjene gg, kk>hk: mehko, lahko, polahko. Umetnut je u glagol vehnuti po analogiji prema sehnuti.

Kajkavski odraz nepčanoga r ostao je samo u primjeru: zorju, valjda zato što je ta imenica veoma česta u kajkavskim pučkim popijevkama. Inače se pojavljuje samo r u takvim položajima (bure, buri, oremo).

Nije provedena metateza vsī>svi (vse, vsakoga, vsakomu, vsigde, vsikam), ali ni skup vs nije sveden na s, kako je to u današnjim kajkavskim govorima (se, sakoga, sikam). Po tomu je Domjanić bliži staroj kajkavskoj književnosti.

Stari prijedlog vδ ostvaren je dvostruko: v i vu. Tu dvojnost Domjanić uglavnom iskorištava za metričke svrhe.

Od triju hrvatskih inačica poteklih od grčkoga *kyriakos (lat. *cyriacus): crkva, crikva, cirkva – Domjanić je odabrao potonju, tipičnu kajkavsku.

Naglasak

Iako neobilježen, zahvaljujući metrici, naglašeni se slog lako otkriva:

I došla je noć ili žalost

v - v v / - vv / - v

Na nebo na zemlju i na me

v - v / v - v / v - -

I videl sem vsigde po svetu

v - v v / - v / v - v

Ciklame / krvave / ciklame.

v - v / v - v / v - v

Naravno, izostanak naglasnih znakova omogućuje intonaciju i kvantitetu naglasaka prema navikama i znanju čitatelja, odnosno recitatora, pa se u različitim recitacijama mogu čuti i veoma dugi štokavski uzlazni i silazni akcenti, ali i na istim mjestima znatno pokraćeni, pa kajkavska metatonija i njezin izostanak (grêjala – grêjala, vîdi se – vîdi se), te kajkavski akut i cirkumfleks (beli se – belī se, povêm – povēm, ne smēm – ne smēm, spî – spī) .

Pravopis

Djelomice se i u pravopisu Domjanić nadovezuje na predbrozovsku hrvatsku praksu, osobito glede jednačenja po zvučnosti: drobtini, glibša, obhajaju, obsuditi, rubček, vrabci, gladke, odhaja, odkrito, odprta, sladko, sladkoću, odtukle, bogci, bogčiju, dragša, nizko, razhaja, raztopilo, težka. Tako i u vezi sa suglasnicima koji se inače u izgovoru gube: razstajeju, razžalil, žalostna.

Hrvatsku pravopisnu tradiciju slijedi i u pisanju skupa čt mj. št: vračtva.

Oblici

Domjanić dosljedno provodi sklonidbu koju je propisivala Veberova **Hrvatska slovnica**, a to odgovara mnogim kajkavskim govorima, i ne samo kajkavskima. Vezanost s tim sklonidbenim sustavom očita je i u njegovim štokavskim pjesmama, na što je Matoš reagirao, dakako, negativno, ali je zapravo šteta što je pobjedom vukovaca taj sustav napušten u hrvatskom književnom jeziku. Za ilustraciju navodim nasumce izabrane primjere:

- G mn. - grabrov, križov, metulov, oblakov, tičkov
 - fjiolicah, glavobolkah, molitvah, pucicah, rožah
 - kletih, rečih
 - jutrah, vustah

Iznimke su neke imenice koje G mn. tvore nultim nastavkom: puc, rožic, let.

- D mn. - siromakom
 - k goricam, k hižam
 - vračtva ni tim bolim

- L mn. - v klanjcih, na lasih, na prstih, po prudih, v redih, na vanjkuših
 - po arabeskah, v cirkvah, na granah, vu opravah, v poljanah
 - v očih, po svržih

- I mn. - nad jablani, s kreljutmi, pod oblaki
 - za daljinami, med jalšami, med lipami, z rožami
 - za jati, med polji, pred vratmi

Slično je i sa zamjenicama i pridjevima: D – kojim, k nam, njim, vsim, L – pri vas, vu belih perikah, na malih valih, I – za onimi, z njimi, med zidinami timi, nad vsimi, z visokimi krovi, čudnimi rožami.

Vokativ izjednačuje s nominativom: Kaj su to, Zagreb, pak z Tebe napravili... Stiha padaj...drobni beli snežek... O dojdi...sneg naš ti mehki... Bog moj... majka Božja... Noć, ti moja temna noćka...ti, duša, imaš drugoga vre rada... Draga pajdašica!

Nema *duge množine*: bori, brege, dole, golubi, gozdi, grozdi, krovi, lugi, maki, pauni.

Uporabom dvojnih likova u GADL jd. pridjevske sklonidbe Domjanić je bliži suvremenom standardu nego većini kajkavskih govora, koji poznaju samo dulje likove: slednjeg brežanjka, železa hrdjavog, muža bogatoga, sunčeca toploga; k jezeru ravnom i sklizkomu, vsakomu i strajnskom bogcu, čnom koritaru; vu glibokom valu, vu samom zlatu, vu tvojemu oku, na nebu jasnomu, v črlenom svetlu... v glibokomu fotelu; s čnimi kreljutmi.

Vrlo je česta komparacijska tvorba tipičnim kajkavskim nastavkom *-ši*: bolši, najbolše, dragši, dugša, glibša, gusteša, gorše, najgorše, polakše, rajše, slajše.

U glagolskom morfološkom instrumentariju nema futura prvoga, aorista, imperfekta i glagolskog priloga prošloga. Nema ni kajkavskog supina, iako Domjanić rabi dva *infinitivna lika*: s nastavcima *ti, -t, -ći, -ć*. Kraći lik iskorištava prema potrebama metrike, ritma i zvučnosti:

reć ni smeti... smeti videti... ne zna kušuvati... najti bi štele... hoće dojti... tam je vse čitati moći... da ljubit ja znam... kada me kušnut ne smeju... zlo je kaj ni zabit moć

Zapažljiva je kajkavska osobina u prezentu, u 3. licu množine: bojiju se, dišiju, glediju, kažeju, mučiju, razmećeju, spiju, stišćeju, trepećeju, ženiju se. Također češća zamjena nastavka -am nastavkom -jem, što dovodi do epentetskoga l: dremlje, giblje, ziblje.

Oblikom koji je književnojezičnom nazivlju futur drugi Domjanić izriče sve futurske službe: bum spal, bum moral, buš štela, bu štel, cvel bu, bude vzelo, bumo li mogli, bumo li čuli, buju zgasili.

Za tvorbu kondicionala rabi se samo *bi* u svim licima: A kaj bi ja Te molil... ja bi tebi kušlec dal... to, kaj nit tebi povedal bil ne bi (ja).

U glagolskom prilogu sadašnjem daje se prednost kraćem liku: spec.

Rječotvorba

Vrijedno je istaknuti sufiks -čija (bokčija, gospočija) i češću uporabu deminutiva sa sufiksom -ec, -ek, -ček mjesto nastavka -ić, -čić: klinčec, klinček, konjiček, oblaček, obrazec, rubček, siromaček, siroček, škrlaček, venček, vražiček, zvonček.

Rečenica

Sintaktičkih je osebnosti veoma malo, pogotovo kada se uzme u obzir pjesničko iskorištavanje stilski obilježenog reda riječi u rečenici, po kojem se kajkavski pjesnici ne razlikuju od nekajkavskih: po travi, po suhoj... vu suncu, vu žarkomu... v lugu kmičnomu, vu kuglah tih plavih...

Kajkavska je osobina slaganje brojeva s nominativom osobne zamjenice, npr. mi dva mj. nas dvoje.

Posebno se ističe čistoća etičkog dativa povratne zamjenice, koji su vukovci iz književnog jezika protjerivali i odande gdje bi ga trebalo sačuvati. Bez toga dativa Domjanićeve pjesme ne samo da bi izgubile jednu kajkavsku značajku, nego i draž osobite, izrazite intimnosti: Potok si skače čez lug... Kaj vrt si senja... Oblaček po nebu si stiha putuje... Grabri si šuščaju stari... I zelene si vrbe nad plavkastim ribnjakom spiju. Tim **si** izražena je dragost, radost koju subjekt osjeća vršeći predikatom izrečenu radnju.

Uporabom infinitiva Domjanić ne samo da se oslanja na svoju imanentnu kajkavsku gramatiku, nego se i jače veže sa starim hrvatskim piscima, i to ne samo kajkavskima: Tiho je čuti gitaru... Da komaj je čut litanije govorit... kak je sladko imati rad, kaj ni smeti... reć ni smeti... Došel je k njemu sim sedet... ni si nit moći pomoći... Amor je sramil se gledet...

Na osamljenim primjerima moglo bi se zaključiti o porabi supina: “Zato sem ga iskat išla...”, ali brojni stihovi u kojima je kraći infinitivni lik posljedicom ritma, metra ili sroka ne dopuštaju takav zaključak: Vu tvojemu selu kaj iskat je štelo... Al zakaj baš domaći tebe seć je moral?... Onda sred rožah na valu zaspat: vumreti, vemreti...

Rječnik

Domjanićev je pjesnički rječnik višeslojan jer obuhvaća:

- a) općehrvatske riječi (Bog, dugo, kvar, misliti, nada, oko, selo, zlatno, zrcalo itd.)
- b) općekajkavske pučke riječi (čez, dragati, drobtina, hajda, kušnuti, nakinčiti, pajdašica, pelati, škrlak, vre itd.)
- c) kajkavizme starijih hrvatskih pisaca (aldujem, pozni, tabor)
- d) slovenizme (vas, dežela)
- e) hrvatske jezične standardizme i poetizme (beton, čam, drug, grana, hvoja, savest, vlak)
- f) posuđenice kajkavskoga gospodskoga sloja (aleja, balkon, fontana, fotel, glicinija, jasmin, kamin, kaprica, park, profil, rezeda, romanca, rondela, rondo, satir, silhueta, store, vals, zefir idr.)
- g) neprilagođene tuđice (clair-obscur, interieur)

Očita je pjesnikova težnja da ne zahvaća samo u kajkavski rječnički vrt, da iskorištava više sinonimnih mogućnosti, katkad iz verzifikatorskih, katkad iz drugih stilskih razloga. Navodim samo nekoliko primjera;

dežd-kiša; gumbelice-gjurgjevke; kesni-pozni; kmica-mrak; milo mi je-žal mi je; pelati-voziti-voditi; šuma-dubrava-gaj-gozd-lug; vas-selo; veja-svrž-grana-hvoja

Rječnik nekajkavcima nepoznatih ili manje poznatih riječi u Domjanićevim pjesmama nije preobilan:

alduvati – žrtvovati

beteg - bolest

bluditi - lutati

bogčija – sirotinja, siromaštvo

bogec – siromah, jadnik

bogčki - sirotinjski

bogi – ubogi, jadni, siromašni

bogica – sirota, jadnica

cintor – crkveno dvorište, groblje

cmrok - smreka

cucek - pas

cukor - šećer

če - ako

čez - kroz, preko

dežd - kiša

deti (*denem, del*) - staviti, metnuti

dišati - mirisati

dohajati - dolaziti

dopelati - dovesti

dragati - milovati, gladiti

droben - sitan

drobtina - mrvica

em - ta

fijolica - ljubica

fletno - hitro

gjegjeren - poletan, veseo, naočit

glavobolka - cvijet intenzivna mirisa

gorica - vinograd

gozd - šuma

grunt - zemlja, imanje

gumbelica - đurđica

hajda - heljda

hiža - kuća

huta - koliba

jačmen - ječam

jalša - joha

kaditi se - dimiti se, pušiti se

kaštiga - kazna

kaštigati - kazniti

katarinčica - krizantema

kazati - pokazivati

kelih - kalež

kipec - sličica

klinčec, klinček - klinčić, karanfil

kmica - tama, mrak

kmičiti se - mračiti se

komaj - jedva

kostanj - kesten

kotrig - ud, zglob

kožulec - kožuh

krajcer - novčić, stoti dio forinte

kreljut – krilo
kušlec – poljubac
kušnuti, kušuvati – poljubiti, cjelivati

leken – lopoč
lilija – ljiljan
lukati – viriti

mam – odmah
maša, meša – misa
mehen – mahovina
mejaš – međaš, susjed
metulj – leptir
milo je – žao je
mort, morti – možda
muditi – dangubiti
murva – dud
mustači – brkovi

nadra – njedra
naj, najte – nemoj, nemojte
nakinčiti – okititi
nalukavati se, naluknuti se – provirivati, izvirivati, proviriti

ober – iznad
obhajati – obilaziti
objemati – obuzimati, grliti
oblok, obločec – prozor, prozorčić
odpirati – otvarati

pačiti – kvariti, ne pristajati
pajdašica – družica
pak – opet
pantlek – vrpca
paščiti se – žuriti se
pelati – voziti, voditi
pem (peš, pe) – idem, ići ću
pisan – šaren
pišće – pile
podsek – prag
pohabiti – pokvariti, oštetiti
poleg – pored, pokraj, uz
povedati – reći, kazati, priopćiti
pozabiti, zabiti – zaboraviti
prehajati, prejti – prolaziti, proći
preprut – paprat
prihajati – prilaziti
proč – odavde, odatle, dalje

protuletje, protulet – proljeće
puca – djevojka
pucek, pucica – djevojčica
pupek – pupoljak
pušća – pustoš, pustinja

rad imati – ljubiti
rešt – zatvor
romar – hodočasnik
romati – hodočastiti
roža, rožica – ruža, ružica, cvijet, cvjetić
rožnjak – svibanj
rubaća – košulja

sadje – voćke
shajati – izlaziti
skosmani – raščupani
smicati se – sklizati se
spanec – pospanost, drijem
spomenek – razgovor
spominjati se – razgovarati
stanje – kuća i gospodarske zgrade
stiha – tiho, polako
svrž – grana

ščuric – zrikavac, šturak
škrlak, škrlačec – šešir, šeširić
škrlec – ševa

tabor – rat
takaj, takajše – također
taki – odmah
taliti se – topiti se
tram – greda
trnac – voćnjak, šljivik
trudno – umorno
trusiti – sipati, prosipati

vanjkuš – jastuk
včera – jučer
vedja se – ne ide od ruke, ne mili se
veja – grana
vidi se – čini se
vleći (vlečem, vlekel) – vući
vračtvo – lijek
vre – već
Vuzem – Uskrs

zahajati – zalaziti
zajec – zec
zakadjen – zadimljen
zamuž iti, prejti – udavati se, udati se
zmir, zmirom – neprestano
zviranjek – izvor

žvrgoliti – cvrkatati

Jezik prilagođen čitateljstvu i pjesništvu

Sve navedene jezične činjenice, gramatičke, leksičke i pravopisne, svjedoče da su izvori Domjanićeve književne kajkavštine mnogostruki. Tu se otkriva:

- a) najobilniji sloj općehrvatskih jezičnih činjenica
- b) veoma bogat sloj općekajkavskih crta, od kojih su neke veza s pojedinim čakavskim ili štokavskim govorima
- c) sloj preuzet iz suvremenoga hrvatskoga književnog jezika
- d) razmjerno tanak sloj zavičajne kajkavštine
- e) zapažljiviji sloj intelektualnih i urbanih (ne samo zagrebačkih) kajkavskih osobina
- f) neznatni utjecaj slovenskoga jezika (ako se izuzmu osobine zajedničke slovenskim govorima i hrvatskoj kajkavštini)
- g) Domjanićev jezičnostvaralački prinos koji bi valjalo potanjom lingvostilističkom analizom točnije odrediti.

Iskoristivši sve te navedene slojeve Domjanić je stvorio svoj, osebujan, pjesnički jezik kojim je lako prešao narječne, prostorne i vremenske međe, te sugestivno i učinkovito u svojim najboljim pjesmama izrazio “da ga boli prozaičnost i banalnost života, da ne podnosi bezglavu gomilu i voli tišinu”, “da pjeva svoju vlastitu, duboko proživljenu istinu”, kako piše M. Šicel, te je podosta “onih koji tu poeziju čitaju i doživljuju i kao svoja vlastita emocionalna uzbuđenja: od radosti do suza”.¹² A da Domjanić ni danas, šezdesetak godina po svom fizičkom iščeznuću, ne impresionira samo zagrebačke malograđane, suvišno je dokazivati.

¹² M. Šicel, *Pjesnički vidokruzi Dragutina Domjanića*, “Dragutin Domjanić, Popevke”, Mosta, Zagreb, 1994., str.161.

Prilog 2

Naslovnice Domjanićevih zbirki pjesma i knjiga o njemu

VLADIMIR VIDRIĆ
DRAGUTIN DOMJANIĆ
MIHOVIL NIKOLIĆ

DRAGUTIN DOMJANIĆ

Kipci i popevke

BIBLIOTEKA JELEN

DRAGUTIN DOMJANIĆ

KIPCI I POPEVKE
—
V SUNCU I SENCI
—
PO DRAGOMU KRAJU

IZDAVAČKO KNJIŽARSKO PODUZEĆE

mladost

ZAGREB 1969

Dragutin Domjanić

Popovke

DRAGUTIN DOMJANIĆ

P O P E V K E

PRIREDIO I POGOVOR NAPISAO:
MIROSLAV ŠICEL

MOSTA

ZAGREB 1994

Dragutin Domjanić

PETRICA
KEREMPUH
i
SPAMETNI
OSEL

disput

Dragutin Domjanić

PETRICA
KEREMPUH
i
SPAMETNI
OSEL

Ilustrirale

Nada Pleše i Nada Turković

Priredio

Joža Skok

disput

Zagreb, 2005.

PUBLICATIONS DE L'ASSOCIATION FRANCE-CROATIE

SÉRIE CROATE, 3

POPEVKE Z PROVANSALSKOGA
POÈMES TRADUITS DU PROVENÇAL

par Dragutin M. DOMJANIĆ

Textes croate, occitan et français

ARC-EN-CIEL
PARIS
1989

PUBLICATIONS DE L'ASSOCIATION FRANCE-CROATIE

SÉRIE CROATE, 3

POPEVKE Z PROVANSALSKOGA
POÈMES TRADUITS DU PROVENÇAL

par Dragutin M. DOMJANIĆ
réunis par Rose TOMULIC
et illustrés par Martine et Rémy POUTIERS

Edition Trilingue :
Textes croate, occitan et français

ARC-EN-CIEL
PARIS
1989

NEPOZNATI DOMJANIĆ

Dnevnik Drage Čepulića
o pjesniku Domjaniću

NEPOZNATI DOMJANIĆ

*Dnevnik Drage Čepulića
o pjesniku Domjaniću*

Priredio: Ivo Kalinski

*Sv. Ivan Zelina
1998.*

D.M.DOMJANIĆ
V SUNCU I SENCI

DRAGUȚIN M. ĐOVIJANIĆ
V SUNCU I SENCI

ZAGREB, MCMXXVII

Gundulićeva

ULICA

IVAN GUNDULIĆ, književnik, autor spjeva
„Osman“ i drame „Dubravka“
1589–1638

31

Gundulićeva
ULICA

U OVOJ KUĆI JE UMRO
7. LIPNJA 1933.
HRVATSKI PJEŠNIK
DRAGUTIN DOMJANIĆ
ROĐEN 12. IX. 1875. U KRČIMA

SPOMEN-PLOČU PODIGLO
DRUŠTVO KNJIŽEVNIKA HRVATSKE
1973

*Skupština općine Sesvete
Podružnica HDZ Adamovec
AKUD „D. Domjanić” Adamovec
Savez KUD-ova Sesvete*

Domjanić

1875. - 1990.

*ponovo među
nama*

*nedjelja, 16. 9. 1990.
u Adamovcu*

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
Trg bana Josipa Jelačića 7/I, Zagreb

Umjetnička večer
u utorak, 24. studenoga 2015. u 19 sati
u povodu 140. obljetnice rođenja

Dragutina Domjanića

(Krče kraj Sv. Ivana Zeline, 12. rujna 1875. – Zagreb, 7. lipnja 1933.)

Dragutina Domjanić

Sudjelovat će:
akademik Ante Stamać
Božidar Petrač

Predstaviti ćemo i knjigu Domjanićevih izabranih pjesama
K suncu prosi vsaka roža u izdanju Kršćanske sadašnjosti.

Izbor iz djela i glazbeni program:
dramski umjetnik **Adam Končić**
pijanist **Oliver Belošević**

Moderatorica: **Lada Žigo**

Radujemo se Vašem dolasku!

Program se održava uz potporu Ministarstva kulture RH

BIBLIOGRAFIJA

IZDANJA DJELA DRAGUTINA DOMJANIĆA

- Pjesme*. Savremeni hrvatski pisci. Knjiga druga. Naklada Društva hrvatskih književnika. Zagreb [Bez godine izdanja, prema katalogu NSK: 1909.]. 142 str. [Sadržaj: *Život. Minula proljeća. Kanconier. Sanjarije. Slike i pričanja. Razni stihovi.*] [²1917.]
- Kipci i popevke*. Savremeni hrvatski pisci. Knjiga 43. Naklada Društva hrvatskih književnika. Zagreb, 1917. 119 str. [²1937.; ³1942.; ⁴1943.; ⁵1945.]
- Petrica Kerempuh i spametni osel*. Izdanja Omladine. Knjiga I. [Pod pseudonimom Vujec Grga.] Naklada Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora. Zagreb, 1921. 48 str.
- Kipci i popevke*. Grafičko-nakladni zavod d.d. Zagreb. Zagreb, MCMXXII. 105 str.
- Izabrane pjesme*. Odabrao i predgovor napisao Vladimir Lunaček. Redovito izdanje Matice hrvatske za g. 1922. Zaklada tiskare Narodnih novina. Zagreb, 1924. 184 str.
- V suncu i senci*. [Vlastita naklada.] Zagreb, 1927. 36 str. [²1940.; ³1942.; ⁴1943.; ⁵1945.]
- Pjesme*. Savremenik Srpske književne zadruge. Kolo III. Knjiga 9. Beograd, 1933. 130 str. [Sadržaj: *Iz kanconijera. Ratni odjeci. Slike. Život.*] [ćir.]
- Po dragomu kraju*. Zaklada tiskare Narodnih novina. [Zagreb] 1933. 88 str. [²1942.; ³1943.; ⁴1944.]
- Heiden blüht*. Gedichte von Dragutin Domjanić. Aus dem Kroatischen von Alfred Freiherrn von Buttlar Moscon, Camilla Lucerna und Martha Šegulja. Hrvatski izdavački bibliografski zavod. Zagreb, 1943. 72 str.
- Pjesme i popevke*. Uredio [i pogovor napisao te tumač manje poznatih riječi sastavio] Slavko Kolar. Izdanje Epoha. Zagreb, 1955. 96 str.

- Zlatni klas.* Uredio [predgovor i pogovor *Baština Dragutina Domjanića* napisao] Vinko Nikolić. Hrvatsko kulturno-prosvjetno i potporno društvo Kaj. Buenos Aires, 1958. 48 str.
- Kipci i popevke. V suncu i senci. Po dragomu kraju.* Biblioteka Jelen. Izdavačko knjižarsko poduzeće Mladost. Zagreb, 1969. 206 str.
- Pjesme. Vladimir Vidrić. Dragutin Domjanić. Mihovil Nikolić.* [Priredio, predgovor i bibliografiju napisao Branimir Donat.] Pet stoljeća hrvatske književnosti. Knjiga 74. Matica hrvatska – Zora. Zagreb, 1970. 274 str.
- Za zbogom. Izabrane pjesme.* Izbor, redakcija i pogovor [*Dragutin Domjanić pod reflektorima našeg vremena*] Branimir Donat. Integralna biblioteka poezije Arion. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb, 1972. 284 str. [Sadržaj: *Kipci i popevke. V suncu i senci. Po dragomu kraju.*]
- Fala. Izbor iz kajkavske ljubavne poezije.* Izbor Zvonimir Golob. Biblioteka Kolibri. Alfa. Zagreb, 1984. 181 str.
- Inje i ruže.* [Izabrao i predgovor napisao] Miroslav Šicel. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana – Zagreb, 1990. 170 str.
- Sub suno kaj ombro. V suncu i senci.* Priredio Zvonko Rehorić. Zagreb esperanto-ligo. Etlib. Serio literaturo n-ro 5. Zagreb, 1990. 60 str. [Usporedno hrvatski stihovi i prepjev na esperantu.]
- Popevke.* Priredio i pogovor [*Pjesnički vidokruzi Dragutina Domjanića*] napisao Miroslav Šicel. Pisci za mlade. Mosta. Zagreb, 1994. 166 str.
- V suncu i senci. Stihovi.* Pretisak izdanja iz 1927. Uredio i predgovor napisao Stjepan Dragija. Matica hrvatska. Ogranak Sv. Ivan Zelina. Sv. Ivan Zelina, 1994. 47 str.
- Razmišljanja i zapisi.* Priredili: Ivo Kalinski i Josip Pandurić. Mala biblioteka Dragutin Domjanić. Knjiga 11. Narodno sveučilište Zelina – Kajkavsko spravišće. Sv. Ivan Zelina – Zagreb, 1996. 110 str.
- Pjesme.* Priredio [i predgovor napisao] Mladen Kuzmanović. Croatia. II. kolo. Knjiga 45. Riječ. Vinkovci, 1998. 88 str.
- Izabrane pjesme.* Priredio Mladen Kuzmanović. Biblioteka Parnas. Matica hrvatska. Zagreb, 1998. 82 str.

C. M.

VAŽNIJA LITERATURA O DRAGUTINU DOMJANIĆU

- Milan Marjanović: *Noviji hrvatski pjesnici*. – “Ljubljanski zvon”, XXI, br. 8 – 9, str. 603 – 608; Ljubljana, 1901. [Isto u knjizi: Milan Marjanović: *Hrvatska moderna*. Knjiga II. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb, 1951. Str. 55 – 71.]
- Milan Begović: *Dragutin Domjanić*. – “Pokret”, VI, br. 196, str. 2 – 3; br. 197, str. 2 – 3; br. 198, str. 2; Zagreb, 1909. [Isto u knjizi: Milan Begović: *Kritike i prikazi*. Hrvatski izdavački bibliografski zavod. Zagreb, 1943. Str. 208 – 216.]
- Antun Gustav Matoš: *Pjesme Dragutina M. Domjanića*. – “Narodne novine”, LXXV, br. 133, str. 2 – 3; br. 134, str. 1 – 2; Zagreb, 1909. [Isto u knjizi: Antun Gustav Matoš: *Vidici i putovi. Naši ljudi i krajevi*. – *Sabrana djela*. Svezak IV. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Liber – Mladost. Zagreb, 1973. Str. 204 – 212.]
- Antun Gustav Matoš: *Jedan od posljednjih*. – “Hrvatska sloboda”, II, br. 203, str. 1 – 2; Zagreb, 1909. [Isto u knjizi: Antun Gustav Matoš: *O hrvatskoj književnosti*. Knjiga II. – *Sabrana djela*. Svezak VII. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Liber – Mladost. Zagreb, 1973. Str. 18 – 20.]
- Mate Lisićar: *Nakladnine D. H. K.: Suvremeni hrvatski pisci uz knjigu drugu: Dragutina M. Domjanića “Pjesme” Bilješka o piscu*. – “Savremenik”, IV, br. 5, str. 270 – 271; Zagreb, svibanj, 1909.
- Mate Lisićar: *D. M. Domjanić*. – “Savremenik”, IV, br. 7, str. 379 – 382; Zagreb, srpanj, 1909.
- Dr. Jos. [Josip] Tominšek: *D. M. Domjanić: Pjesme*. – “Ljubljanski zvon”, XXIX, br. 9, str. 571 – 572; Ljubljana, 1909.
- Arsen Wenzelides: *O pjesmama Dragutina Domjanića*. – “Srpski književni glasnik”, XXVII, sv. 6, str. 460 – 465; Beograd, 1911.
- Antun Branko Šimić: *Lirika Domjanićevea*. – “Vijavica”, I, br. 1, str. 3 – 4; Zagreb, 1917. [Isto u knjizi: Antun Branko Šimić: *Djela*. Knjiga I. Svjetlost Sarajevo – August Cesarec Zagreb. Zagreb, 1988. Str. 419 – 422.]
- Ivo Andrić: *D. M. Domjanić: Kipci i popevke*. – “Književni jug”, I, br. 3 – 4, str. 159 – 160; Zagreb, 1918.
- Slavko Ježić: *Domjanićevi “Kipci i popevke”*. – “Savremenik”, XIII, str. 236 – 241; Zagreb, 1918.

- Fr. [Fran] Ilesić: *Domjanić-Ježić*. – “Književni jug”, I, knj. II, br. 7, str. 103 – 105; Zagreb, 1918.
- C. [Cvetko] Golar: *Dragutin M. Domjanić: Kipci i popevke*. – “Ljubljanski zvon”, XXXVIII, str. 513 – 514; Ljubljana, 1918.
- Dragutin Prohaska: *Regionalna poezija. (Domjanić, Vörös, Katunarić)*. – “Hrvatska njiva”, II, br. 18 – 19, str. 330 – 332; Zagreb, 1918.
- Arsen Wenzelides: *Književne studije*. [Vlastita naklada.] Sarajevo, 1918. Str. 79 – 87.
- Vladimir Lunaček: *Predgovor*. – Dragutin Domjanić: *Izabrane pjesme*. Matica hrvatska. Zagreb, 1924. Str. 3 – 55.
- Milan Begović: *Dragutin M. Domjanić: Izabrane pjesme*. – “Obzor”, str. 5; Zagreb, 11. travnja 1925. [Isto u knjizi: Milan Begović: *Kritike i prikazi*. Hrvatski izdavački bibliografski zavod. Zagreb, 1943. Str. 217 – 227.]
- Stanislav Šimić: *Domjanićeve Izabrane pjesme s predgovorom Vladimira Lunačeka*. – “Jugoslavenska njiva”, IX, knj. I, br. 10, str. 364 – 366; Zagreb, 1925.
- A. [Anton] Debeljak: *Dragutin M. Domjanić: Izabrane pjesme*. – “Ljubljanski zvon”, XLV, br. 8 – 9, str. 564 – 566; Ljubljana, 1925.
- Ljubomir Maraković: *Uz pjesme Dragutina M. Domjanića*. – “Hrvatska prosvjeta”, XII, br. 8 – 9, str. 179 – 191; Zagreb, 1925.
- Ljubomir Maraković: *V suncu i senci*. – “Hrvatska prosvjeta”, XIV, br. 4, str. 90; Zagreb, 1927.
- Ivan Nevistić: *Dvije otmene zbirke stihova. (Vladimir Nazor: Pjesme o četiri arhandela; Dragutin M. Domjanić: V suncu i senci.)* – “Vijenac”, VII, br. 11, str. 269 – 271; Zagreb, 1927.
- Božidar Borko: *Dragutin M. Domjanić*. – “Ljubljanski zvon”, XLVIII, br. 8 – 9, str. 484 – 494; Ljubljana, 1928. [Isto u knjizi: Božidar Borko: *Na razpotjnih časa*. Založba Obzorja. Maribor, 1962. Str. 171 – 180. (slov.)]
- Ladislav Žimbrek: *Dragutin Domjanić*. – “Hrvatsko kolo”, XI, str. 85 – 96; Zagreb, 1930.
- Miloš Savković: *Dragutin M. Domjanić*. – “Misao”, XV, knj. XLII, br. 1 – 4, str. 145 – 152; Beograd, 1933. [ćir.]
- Ljubomir Maraković: *Za D. M. Domjanića*. – “Hrvatska prosvjeta”, XX, br. 6, str. 228 – 231; Zagreb, 1933.
- Ljubomir Maraković: *In memoriam. Dragutin M. Domjanić-Dinko Šimunović*. – “Hrvatsko kolo”, knj. XIV, str. 3 – 11; Zagreb, 1933.

- Ljubomir Maraković: *Po dragom kraju*. – "Hrvatska prosvjeta", XXI, br. 1, str. 31 – 32; Zagreb, 1934.
- Miroslav Krleža: *Dragutin Domjanić*. – "Danas", I, br. 2, str. 262 – 266; Beograd, 1934. [Isto u knjizi: Miroslav Krleža: *Evropa danas*. – *Sabrana djela*. Svezak 13. Zora. Zagreb, 1972. Str. 199 – 208.]
- Branimir Livadić: *Svijet Domjanićevih pjesama*. – "Hrvatska revija", IX, br. 6, str. 314 – 316; Zagreb, 1936.
- Ernest Bauer: *Muzičari stiha i rime*. – "Hrvatska revija", X, br. 6, str. 303 – 307; Zagreb, 1937.
- Ivo Ladika: *Suvremena kajkavska lirika*. – "Književnik", X, br. 12, str. 514 – 517; Zagreb, 1937.
- Alfred Freiherrn von Buttlar Moscon: *Zum Geleit*. – Dragutin Domjanić: *Heiden Blüht. Gedichte*. Grafičko-nakladni zavod d.d. Zagreb, 1943. Str. 65 – 69.
- Dalibor Brozović: *Uz pjesme i popevke Dragutina Domjanića*. – "Krugovi", IV, br. 3 – 4, str. 289 – 293; Zagreb, 1955.
- Slavko Kolar: *Pogovor*. – Dragutin Domjanić: *Pjesme i popevke*. Epoha. Zagreb, 1955. Str. 87 – 92.
- Vinko Nikolić: *Baština Dragutina Domjanića*. [Pogovor.] – Dragutin Domjanić: *Zlatni klas*. Hrvatsko kulturno-prosvjetno i potporno društvo Kaj. Buenos Aires, 1958. Str. 43 – 46.
- Julije Šoltić: *Matošev sud o D. Domjaniću*. – "Zadarska revija", VIII, br. 4, str. 377 – 384; Zadar, 1959.
- Branimir Donat: *Dragutin Domjanić pod reflektorima našeg vremena*. – "Kolo", IV, br. 1, str. 19 – 27; Zagreb, 1966. [Isto u knjigama: 1. *Pjesme. Vladimir Vidrić. Dragutin Domjanić. Mihovil Nikolić*. Pet stoljeća hrvatske književnosti. Knjiga 74. Matica hrvatska – Zora. Zagreb, 1970. Str. 85 – 99. 2. *Dragutin Domjanić: Za zbogom. Izabrane pjesme*. Matica hrvatska. Zagreb, 1972. Str. 221 – 237.]
- Ljubica Duić: *Domjanićev kraj v suncu i v senci*. – "Kaj", I, br. 9, str. 35 – 71; Zagreb, rujan, 1968.
- Antun Šojat: *Jezik Domjanićevih kajkavskih pjesama*. – "Kaj", I, br. 12, str. 104 – 113; Zagreb, 1968.
- Nikola Miličević: *Dragutin Domjanić*. – "Mogućnosti", XIX, br. 9, str. 1 048 – 1 056; Split, 1972.
- Miroslav Šicel: *Kajkavska poezija Dragutina Domjanića*. – *Kajkavski zbornik*. Posebna edicija Dana kajkavske riječi. Narodno sveučilište Ivan Goran Kovačić. Zlatar, 1974. Str. 90 – 94.

- Cvjetko Milanja: *Pjesnik raspadnutog svijeta*. – “Republika”, XXXI, br. 3, str. 258 – 271; Zagreb, 1975.
- Joža Skok: *Arkadijska obzorja kajkavskog pjesništva Dragutina Domjanića*. – “Kaj”, XVI, br. 1, str. 3 – 23; Zagreb, 1983. [Isto u knjizi: Joža Skok: *Moderno hrvatsko kajkavsko pjesništvo*. Zrinski. Čakovec, 1985. Str. 55 – 78.]
- Alojz Jembrih: *Dragutin Domjanić danas. Uz pedesetu obljetnicu smrti (1933 – 1983)*. – “Kaj”, XVI, br. 1, str. 25 – 34; Zagreb, 1983.
- Ivo Kalinski: *Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića*. Priredili: Joža Skok i Miroslav Šicel. Mala biblioteka Ignac Kristijanović. Knjiga 21. Kajkavsko spravišće. Zagreb, 1988. 151 str.
- Miroslav Šicel: *Dragutin Domjanić*. [Predgovor.] – Dragutin Domjanić: *Inje i ruže*. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana – Zagreb, 1990. Str. 5 – 8.
- Joža Skok: *Inje i ruže Domjanićeve*. – “Kaj”, XXIV, br. 1, str. 89 – 90; Zagreb, 1991.
- Viktor Žmegač: *Duh impresionizma i secesije*. Zavod za znanost o književnosti. Zagreb, 1993. Str. 68 – 74.
- Okrugli stol “Domjenak o Domjaniću”*. – “Kaj”, XXVIII, br. 4 – 5, str. 25 – 70; Zagreb, 1995. [Sadržaj: *Uvodna riječ* (Ernest Fišer). *Htio sam dati muziku i ljepotu naše kajkavske riječi* (Alojz Jembrih). *Domjanićeve antologijski modeli* (Mladen Kuzmanović). *Književna kritika o Dragutinu Domjaniću* (Miroslav Šicel). *Kritičarska projekcija aristokratizma* (Božica Pažur). *O Domjanićevoj marijološkoj lirici* (Ivo Kalinski). *Ljubavna motivika u pjesništvu Dragutina Domjanića* (Denis Peričić). *Zapostavljeni Domjanićeve dramski tekst* (Joža Skok). *Interpretativno čitanje Domjanićeve lirike* (Tomislav Lipljin). *Domjanić kao slikarska inspiracija* (Josip Generalić). *Dragutin Domjanić kao hrvatski domoljub i društveni radnik* (Josip Corelj Zurl). *Domjenak kao tradicija* (Alojz Jembrih). *V senci...* (Josip Pandurić). *Neobjavljena Domjanićeve pjesma “Noć”* (Đuro Hrastinski).]
- Josip Corelj Zurl: *Katolički pjesnik Dragutin Domjanić*. – “Marulić”, XXIX, br. 3, str. 527 – 532; Zagreb, svibanj – lipanj, 1996.
- Josip Corelj Zurl: *Domjanić i pjesnici*. – “Marulić”, XXX, br. 3, str. 524 – 527; Zagreb, lipanj, 1997.
- Cvjetko Milanja: *Domjanićevo štokavsko i kajkavsko pjesništvo*. – “Umjetnost riječi”, XLIII, br. 1, str. 1 – 16; Zagreb, siječanj – ožujak, 1999.

C. M.

Bilješka o autoru knjige

Prof. dr. sc. Alojz Jembrih bio je redoviti profesor u trajnom zvanju hrvatske književnosti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, na Odjelu kroatologije. Sveučilište u Zagrebu dodijelilo mu je 15. svibnja 2018. počasni naslov *professor emeritus*.

Alojz Jembrih rođen je 11. lipnja 1947. u Varaždinu, a djetinjstvo proveo u Gregurovcu Veterničkom, kod Mihovljana gdje je završio osmogodišnje školovanje. Gimnaziju je po-

hađao u Zagrebu. Na filozofskom fakultetu Sveučilišta u Beču završio je studij slavistike, povijest umjetnosti i filozofije. Na istom je Sveučilištu doktorirao (1977.) iz slavenske filologije (starije hrvatske književnosti) o Antunu Vramcu (1538.–1588.) pod mentorstvom prof. dr. Josipa Hamma. Radio je u Staroslavenskom institutu u Zagrebu, Institutu za jezik (danas Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje) u Zagrebu, potom na Odjelu za slovanske jezike in književnosti, na katedri za južnoslavenske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (1983. – 1996.). U tome je razdoblju bio stipendist zaklade Alexander von Humboldt-Stiftung u Njemačkoj (1986. i 1991.). Održao je pozivna predavanja na Sveučilištima u: Tübingenu, Mannheimu, Regensburgu, Klagenfurtu (Celovec), Vidmu (Udine), Marburgu i Bambergu. Bio je nositelj dvaju znanstveno-istraživačkih projekata, u Ljubljani u Znanstvenom institutu Filozofske fakultete: *Vprašanje jezikovnih odnosov Stipana Konzula in Primoža Trubarja ob delu Biblijskega zavoda v Urachu* i kod Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu: *Isusovačka školska drama u hrvatskim gimnazijama 17. i 18. stoljeća*. Suradnik na projektima: *Stvaralački potencijal u funkciji društvenoga razvoja sjeverozapadne Hrvatske* (voditelj akademik Andre Mohorovičić, HAZU).

Sveukupni znanstveno-istraživački rad A. Jembriha obuhvaća nekoliko područja: povijest hrvatske knjiženosti i jezika, leksikografije, dijalektologije, slavistike, hrvatske kulture, hrvatskoga školstva, kajkavske književnojezične baštine i gradišćanskohrvatske književnosti i jezika te hrvatske književnopolvijesne protestantistike. Autor je šesnaest zasebnih knjiga i preko 300 znanstvenih radova. Utemeljitelj je dviju znanstvenih edicija: *Gradišćanskohrvatske studije* u Znanstvenom instituta Gradišćanskih Hrvatov u Željeznom i *Folio protestantica croatica* na Teološkom fakultetu Matija Vlačić Ilirik u Zagrebu. Za tisak je priredio preko pedeset pretisaka i pogovore napisao hrvatskim knjigama (16. – 19. stoljeća), uredio desetak znanstvenih zbornika, organizirao preko dvadeset znanstvenih skupova, okruglih stolova i kolokvija. Radove objavljuje u domaćim časopisima i zbornicima te inozemnim publikacijama. Bio je suradnik kod izradbe: *Rječnika staroslavenskoga jezika hrvatske redakcije* (Staroslavenski institut), *Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* (Zavod za jezik/Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje), *Hrvatskoga biografskog leksikona* (i dalje), *Istarske enciklopedije*, *Hrvatske književne enciklopedije* i *Enciklopedije Hrvatskoga zagorja* Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža u Zagrebu. Godinama je predsjednik Organizacijskoga odbora znanstvenoga skupa u Krapini: *Kajkavski jezik, književnost i kultura kroz stoljeća* te urednik zbornika *Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju*.

Objavljene su mu knjige: *Život i djelo Antuna Vramca* (1981.), *Hrvatski filološki aspekti* (1990.), *Grgur Pythiraeus Mekinić i njegove pjesmarice (1609. i 1611.)* [1990.], *Hrvatsko-slovenske književno-jezične veze* (1991.), *Pesme hrvatske (1781.) Katarine Patačić* (1991.) *O Vramčevoj Kronici* (1992.), *Juraj Damšić i njegov "Nauk kršćanski"* (1994.), *Kajkaviana croatica*, gl. ur. (1996.), *Na izvori gradišćanskohrvatskoga jezika i književnosti* (1997.), *Hrvatski filološki zapisi*, MH (1997.) *Na izvorima hrvatske kajkavske književne riječi* (1997.), *Grof Sermage u zrcalu svojih pisama* (2000.), *Kazimir Bedeković (1727. – 1782.) – teološki, filozofski i dramski pisac* (2001.), *Stipan Konzul i "Biblijski zavod" u Urachu* (2007.), *Gregur Kapucin: Epska trilogija* (2010.), *Tragom turopoljske povijesti* (2014.), *Pavao Ritter Vitezović, Kronika aliti spomen vsega svieta vikov ...* (2015.). *Tragom života i rada Stjepana Moysesu u Zagrebu 1829. – 1851.*, Zagreb 2016.; *Franjo Črnko, Nikola Zrinski branitelj Sigeta grada*, pretisak priredio i pogovor napisao Alojz Jembrih, Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima, zagreb 2016. *Petar Fodroczy, Vazetje Sigeta grada 1661.*, za pretisak priredio i pogovor napisao Alojz Jembrih, Sopron 2016. *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata*, Zagreb 2017. *Pavao Ritter Vitezović (1652 – 1713). Prigodom otkrivanja spomen-ploče u Beču, 27. VI. 2017.*, Zagreb 2017.; *Kotoribski*

protokol 1724. – 1804., tekst transkribirao, glosarij sastavio i pogovor napisao. Alojz Jembrih, Kotoriba 2017.; *Carica Marija Terezija u propovijedi Gregura Kapucina (1781.)*, Zagreb 2018. Radovi su mu objavljeni na slovenskom, njemačkom i slovačkom jeziku.

Alojz Jembrih je član: Društva hrvatskih književnika, Kajkavskoga spravišća, Kajkaviane, Matice hrvatske (Zagreb), Austrijskoga društva za istraživanje 18. stoljeća (Österreichische Gesellschaft zur Erforschung des 18. Jahrhundert, Wien/Beč) Društva za istraživanje knjige u Austriji (Gesellschaft für Buchforschung in Österreich, Wien/Beč), Znanstvenoga instituta Gradišćanskih Hrvatov (Željezno/Trajštof), Društva za povjesnicu Zagrebačke Nadbiskupije “Tkalčić” u Zagrebu, Hrvatskoga književnog društva Sv. Jeronima, Družbe “Braća Hrvatskoga Zmaja” Zagreb, Hrvatske Paneuropske unije, Zagreb i Austrijskoga društva za Kroatistiku u Beču. Bio je članom hrvatskoga filološkog društva u Zagrebu.

Više o A. Jembrihu vidi: *Hrvatsko zagorje*, časopis za kulturu, XXIV., br. 1-2, Krapine 2018., 5-104; Tema broja: **70. obljetnica prof. dr. sc. Alojza Jembriha** – Izlaganja sa znanstvenoga skupa održanog 16. veljače 2018. u Muzeju Žitnica u Sv. križ Začretju; Časopis *Kroatologija*, VII., br. 2 (2016.), Zagreb, 127-170.